

การบังคับใช้มาตรการทางอาญาเพื่อป้องกันและปราบปราม
การลักลอบค้าสัตว์ป่าในประเทศไทย

โดย

นางสาวชนกพร สุ่มนะเศรษฐกุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2561
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การบังคับใช้มาตรการทางอาญาเพื่อป้องกันและปราบปราม
การลักลอบค้าสัตว์ป่าในประเทศไทย

โดย

นางสาวชนกพร สุ่มนะเศรษฐกุล

คุณิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
นิติศาสตรคุณิบัณฑิต
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2561
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ENFORCEMENT OF CRIMINAL MEASURES FOR PREVENTION AND
COMBAT ILLEGAL WILDLIFE TRADE IN THAILAND

BY

MISS CHANOKPORN SUMANASRETHAKUL

A DISSERTATION SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE
REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF DOCTOR OF LAWS
FACULTY OF LAW
THAMMASAT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2018
COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะนิติศาสตร์

คฤษฎีนิพนธ์

ของ

นางสาวชนกพร สุমনะเศรษฐกุล

เรื่อง

การบังคับใช้มาตรการทางอาญาเพื่อป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าในประเทศไทย

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิติศาสตรคฤษฎีบัณฑิต

เมื่อ วันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2562

ประธานกรรมการสอบคฤษฎีนิพนธ์

(ศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ วงศ์บัณฑิต)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาคฤษฎีนิพนธ์หลัก

(ศาสตราจารย์ ดร. ณรงค์ ใจหาญ)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาคฤษฎีนิพนธ์ร่วม

(อาจารย์ ดร. ชัชชม อรรถภิญญ)

กรรมการสอบคฤษฎีนิพนธ์

(อาจารย์ วินัย เรืองศรี)

กรรมการสอบคฤษฎีนิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร. ปกป้อง ศรีสนิท)

คณบดี

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มุนินทร์ พงศาปาน)

หัวข้อดัชนีนิพนธ์	การบังคับใช้มาตรการทางอาญาเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้าสัตว์ป่าในประเทศไทย
ชื่อผู้เขียน	นางสาวชนกพร สุমনะเศรษฐกุล
ชื่อปริญญา	นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาดัชนีนิพนธ์	ศาสตราจารย์ ณรงค์ ใจหาญ
อาจารย์ที่ปรึกษาดัชนีนิพนธ์	อาจารย์ ดร. ชัชชม อรรถภิญญ์
ปีการศึกษา	2561

บทคัดย่อ

จากการที่สัตว์ป่าลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว และการให้ความคุ้มครองสัตว์ป่าภายใต้มาตรการควบคุมการค้าของอนุสัญญา CITES ไม่สามารถให้ความคุ้มครองสัตว์ป่าได้อย่างเต็มที่ ดุษฎีนิพนธ์นี้จึงได้ศึกษาแนวคิดในการนำมาตรการทางอาญามาบังคับใช้ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมการค้าสัตว์ป่า ซึ่งจากการศึกษาพบว่าต้องมีการปรับปรุงแก้ไขมาตรการทางกฎหมายภายในประเทศให้สามารถดำเนินการลงโทษผู้กระทำความผิดฐานลักลอบค้าสัตว์ป่าโดยคำนึงถึงลักษณะความร้ายแรงของอาชญากรรมและให้การลงโทษนั้นมีผลเป็นการปราบปรามผู้กระทำความผิด เช่นการกำหนดโทษให้ผู้กระทำต้องรับผิดเพิ่มขึ้น หรือการลงโทษปรับในอัตราที่สูงควบคู่ไปกับการลงโทษจำคุก และในขณะเดียวกันต้องเป็นมาตรการลงโทษที่มีผลทำให้ผู้กระทำความผิดจะไม่ได้รับผลประโยชน์อื่นใดเลยจากการกระทำความผิด เพราะเมื่อสิ่งจูงใจให้มีการลักลอบค้าสัตว์ป่าคือผลประโยชน์ตอบแทนที่ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคมอบจ่ายในราคาที่สูงเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง การนำมาตรการริบทรัพย์สินมาใช้ในการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดทั้งหมดโดยคำนึงถึงวิถีชีวิตความเป็นอาชญากรจะทำให้สามารถริบทรัพย์สินอื่นที่เชื่อได้ว่ามาจากการกระทำความผิดด้วยหากผู้กระทำความผิดไม่อาจพิสูจน์ได้ว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย

นอกจากการนำมาตรการทางอาญามาใช้บังคับแล้ว การบังคับใช้กฎหมายก็เป็นประเด็นสำคัญในการที่จะทำให้สามารถป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมการค้าสัตว์ป่าได้ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดต้องทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ และไม่ได้จำกัดเฉพาะแต่หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในประเทศเท่านั้นเพราะปัญหาการค้าสัตว์ป่าที่เกิดขึ้นนั้นไม่ได้เกิดเฉพาะแต่ในประเทศไทย อาจมีการใช้ประเทศไทยเป็นทางผ่านไปยังประเทศที่สาม หรือเป็นส่งออกสัตว์ป่าที่มี

ถิ่นที่อยู่ในประเทศไทยโดยตรงไปยังตลาดผู้ซื้อที่อยู่ต่างประเทศก็ได้ ประกอบกับลักษณะของ อาชญากรรมมีความเกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่มีการใช้เทคโนโลยีและความเชี่ยวชาญ ขั้นสูงในการกระทำความผิดทำให้การประสานความร่วมมือต้องเกิดขึ้นทั้งจากหน่วยงานระดับโลก ระดับภูมิภาค และหน่วยงานภายในประเทศไทย ซึ่งการประสานความร่วมมือนี้มีอนุสัญญา สหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (United Nations Convention against Transnational Organized Crime: UNTOC) กำหนดเป็นแนวทางให้ประเทศ สมาชิกดำเนินการประสานความร่วมมือระหว่างกันในการทั้งในการสืบสวนสอบสวน จับกุมผู้กระทำความผิด ไปจนถึงการสืบหาและริบทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดซึ่งประเทศไทยในฐานะ ประเทศสมาชิกสามารถนำอนุสัญญานี้มาปรับใช้เป็นประโยชน์ในการประสานความร่วมมือกับ ประเทศสมาชิกด้วยกัน และในขณะเดียวกันก็สามารถประสานความร่วมมือผ่าน the International Consortium on Combating Wildlife Crime (ICWC) ที่เกิดจากความร่วมมือขององค์กรระหว่าง ประเทศในการสนับสนุนหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายเพื่อปราบปรามอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าได้ด้วย หรืออาจนำมาตรการประสานความร่วมมือผ่าน Border liaison Office ทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการ หรือไม่เป็นทางการมาใช้ในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และการจับกุมผู้กระทำความผิดได้เช่นเดียวกัน

สำหรับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายภายในประเทศก็จำเป็นที่จะต้องมีการประสาน ความร่วมมือกันโดยต้องนำกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาบังคับใช้อย่างเหมาะสม เพราะความผิดฐานลักลอบ ค้าสัตว์ป่าไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการนำพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 หรือ พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 มาใช้บังคับเท่านั้น แต่ต้องนำพระราชบัญญัติป้องกันและ ปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 พระราชบัญญัติป้องกันและ ปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทาง อาญา พ.ศ. 2535 มาใช้บังคับในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าด้วยจะทำให้ สามารถสืบสวนหาเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการกระทำความผิดได้ทั้งหมด อย่างไรก็ตามในการประสาน ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย หากแก้ไขระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการ ประสานงานเพื่อบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2550 ให้ครอบคลุมการกระทำความผิดฐาน ลักลอบค้าสัตว์ป่าก็จะทำให้หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการร่วมกันเพื่อให้ การป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำสำคัญ: การลักลอบค้าสัตว์ป่า, อาชญากรรมต่อสัตว์ป่า, CITES

Dissertation Title	ENFORCEMENT OF CRIMINAL MEASURES FOR PREVENTION AND COMBAT ILLEGAL WILDLIFE TRADE IN THAILAND
Author	Miss Chanokporn Sumanasrethakul
Degree	Doctor of Laws
Major Field/Faculty/University	Faculty of Law Thammasat University
Thesis Advisor	Professor Narong Jaiharn
Thesis Co-Advisor	Chatchom Akapin, Ph.D.
Academic Years	2018

ABSTRACT

As wildlife are rapidly diminishing, and legal provisions in the CITES cannot protect effectively. This Ph.D. dissertation aims to study the concept of a measuring crime to wildlife preservation and suppression. This thesis finds that the measure of domestic law should be revised and amended to punish wildlife offenders which are based on a violence of crime. For example, offenders should be subject to heavy penalties, including increased fines and imprisonment. Offenders should not be able to benefit from the high profits that wildlife trafficking offers. Any assets obtained illegally should be confiscated. Courts should consider whether an offender has a criminal record and, if he cannot prove that wildlife was legally obtained, other property belonging to him may also be subject to confiscation.

In addition to strengthening criminal penalties for wildlife trafficking, it is also important that law enforcement protects wildlife from wildlife trafficking. Wildlife trafficking does not happen only in Thailand but the country is a hub for wildlife trafficking to third countries. Not only organizations in Thailand but all related international organizations must cooperate and collaborate to provide wildlife protection because wildlife trafficking is a global threat. Transnational organized criminal organizations use highly advanced technology to commit their crimes;

international enforcement requires enforcement authorities all over the world to cooperate and collaborate to combat the transnational organized crime of wildlife trafficking. The United Nations Convention Against Transnational Organized Crime (UNTOC) was adopted to promote cooperation to prevent and combat transnational organized crime more effectively. As a party to this convention, Thailand is ready to cooperate with other member states to push cooperation through the International Consortium on Combating Wildlife Crime (ICCWC). ICCWC is the collaborative effort of international organizations working to bring coordinated support for national wildlife law to suppress wildlife crime. Border liaison offices are established to collect and analyze the information including arrest offenders.

It is necessary for law enforcement agencies in Thailand to coordinate with the government to apply the law appropriately. National laws including the Wildlife Preservation and Protection Act, B.E. 2562, the Customs Act, B.E. 2560, the Prevention and Suppression of Participation in Transnational Organized Crime Act, B.E. 2556, the Anti-Money Laundering Act, B.E. 2542 and the Act on Mutual Assistance in Criminal Matters, B.E. 2535 all are related to investigating wildlife trafficking and arresting offenders. All wildlife crimes are not transnational crimes and the Prevention and Suppression of Participation in Transnational Organized Crime Act does not always apply. Therefore, the Office of the Prime Minister Regulation on Cooperation for Environmental Enforcement, B.E. 2550 must be amended to provide collaboration between wildlife enforcement agencies in fighting against wildlife trafficking.

Keywords: Illegal wildlife trade, wildlife crime, CITES

กิตติกรรมประกาศ

ดุขฎีนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้อย่างเรียบร้อยสมบูรณ์ เนื่องจากได้รับความกรุณาและการชี้แนะที่เป็นประโยชน์จากกรรมการดุขฎีนิพนธ์ทุกท่าน ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ฦรรงค์ ใจหาญ และอาจารย์ ดร. ชัชชม อรรถมัญญ์ ที่กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาดุขฎีนิพนธ์และได้สละเวลาให้คำแนะนำ ข้อคิด แก่ใจข้อบพร่องต่างๆ รวมทั้งชี้แนะให้คำปรึกษาเพื่อทำให้ดุขฎีนิพนธ์เล่มนี้มีความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ วงศ์บัณฑิต ที่กรุณาสละเวลารับเป็นประธานกรรมการสอบวัดคุณสมบัตินี้ สอบเค้าโครงดุขฎีนิพนธ์ และสอบดุขฎีนิพนธ์ และขอกราบขอบพระคุณอาจารย์วินัย เรืองศรี และรองศาสตราจารย์ ดร. ปกป้อง ศรีสนิท ที่ท่านทั้งสามได้กรุณาสละเวลารับเป็นกรรมการสอบวัดคุณสมบัตินี้ สอบเค้าโครงดุขฎีนิพนธ์ และสอบดุขฎีนิพนธ์ฉบับนี้และได้ชี้แนะแนวทางแก้ไขให้ดุขฎีนิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดามารดาและครอบครัวของผู้เขียนอย่างมากที่ให้ความดูแลเอาใจใส่และให้กำลังใจในการผ่านทุกอุปสรรคปัญหาเสมอมาตลอดระยะเวลาที่ผู้เขียนจัดทำดุขฎีนิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงสมตามความตั้งใจ

นางสาวชนกพร สุมนะเศรษฐกุล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(4)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 สภาพปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	7
1.3 สมมติฐานของการศึกษา	8
1.4 ขอบเขตของการศึกษา	8
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา	8
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
บทที่ 2 สถานการณ์การลักลอบค้าสัตว์ป่าในประเทศไทย	10
2.1 กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบค้าสัตว์ป่า	11
2.1.1 วิธีการลักลอบค้าสัตว์ป่า	11
2.1.2 กลุ่มอาชญากรในขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่า	13
2.1.3 ความต้องการในการใช้ประโยชน์ของผู้บริโภค	13
2.1.4 เป็นอาชญากรรมข้ามชาติ	17
2.2 สถิติการกระทำผิดเกี่ยวกับสัตว์ป่า	18
2.3 สัตว์ป่าที่เป็นที่ต้องการของตลาดมืด	22
2.3.1 ตั๊กแตน หรือ ตั๊กแตน (Pangolin)	24
2.3.2 แรด (Rhinos)	30

	(7)
2.3.3 ช้าง (Elephant)	34
2.3.4 เสือโคร่ง (Tiger)	40
บทที่ 3 ความหมาย แนวคิด และหลักการในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่า	46
3.1 ความหมายของอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า	46
3.2 แนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปราม อาชญากรรมต่อสัตว์ป่า	49
3.2.1 แนวคิดด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม	49
3.2.1.1 แนวคิดที่ว่ามนุษย์เป็นศูนย์กลางของสิ่งแวดล้อม	49
3.2.1.2 แนวคิดที่ว่าสิ่งมีชีวิตเป็นศูนย์กลางของสิ่งแวดล้อม	51
3.2.1.3 แนวคิดที่ว่าระบบนิเวศเป็นศูนย์กลางของสิ่งแวดล้อม	51
3.2.2 แนวคิดด้านอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม	54
3.2.2.1 ภัยอันตรายต่อสัตว์ป่า	54
3.2.2.2 เหยื่ออาชญากรรม	57
3.2.3 หลักการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง กับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า	60
3.2.3.1 หลักการพัฒนายั่งยืน(Sustainable Development)	60
3.2.3.2 หลักความเท่าเทียม (Equity)	63
3.2.3.3 หลักการว่าด้วยสิทธิอธิปไตยของรัฐเหนือ ทรัพยากรธรรมชาติ (Sovereignty over Natural Resources)	64
3.2.3.4 หลักการกระทำเพื่อป้องกัน (Prevention)	67
3.2.3.5 หลักการระวังไว้ก่อน (Precautionary Principle)	68
3.2.3.6 หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation)	69
3.2.3.7 หลักการว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศ (International Co-operation)	70
3.2.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม	72
3.2.4.1 ทฤษฎีการตลาดเสรีและการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม (Free Market and Environmental Protection)	72

3.2.4.2 ทฤษฎีนิเวศวิทยาสังคม (Social Ecology)	74
3.2.4.3 ทฤษฎีแนวสำนักมาร์กซิสต์ (Marxists)	74
3.2.4.4 ทฤษฎีอนาธิปไตย (Anarchists)	75
3.2.4.5 ทฤษฎีนิเวศวิทยาเชิงลึก (Deep Ecology)	76
3.2.4.6 ทฤษฎีความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อม (Environmental Justice)	76
3.2.4.7 ทฤษฎีอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อม (Green Criminology)	78
3.2.5 แนวคิดและทฤษฎีด้านการป้องกันอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า	80
บทที่ 4 มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบ ค้าสัตว์ป่าตามกฎหมายระหว่างประเทศ	85
4.1 อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่า ที่ใกล้สูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora)	85
4.1.1 นิยามที่สำคัญ	86
4.1.2 ชนิดพันธุ์ที่ได้รับการคุ้มครองตามอนุสัญญา	86
4.1.2.1 ชนิดพันธุ์ตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1	86
4.1.2.2 ชนิดพันธุ์ตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 2	87
4.1.2.3 ชนิดพันธุ์ตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 3	88
4.1.3 ข้อยกเว้นเกี่ยวกับการค้าชนิดพันธุ์ตามบัญชีแนบท้าย	89
4.1.4 มาตรการที่ประเทศภาคีต้องถือปฏิบัติ	90
4.1.5 การค้ากับประเทศที่ไม่ได้เป็นประเทศภาคีแห่งอนุสัญญา CITES	92
4.1.6 การกำหนดมาตรการภายในประเทศ	92
4.2 อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งใน ลักษณะองค์กร (United Nations Convention against Transnational Organized Crime)	93
4.2.1 ความหมายขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ	95
4.2.2 มาตรการลงโทษผู้กระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กร อาชญากรรมข้ามชาติ	96

4.2.3	มาตรการด้านการประสานความร่วมมือระหว่างรัฐ	97
4.3	ข้อตกลงลูกซากาว่าด้วยการความร่วมมือเพื่อบังคับให้มีการปฏิบัติโดยตรงต่อการลักลอบค้าสัตว์ป่าและพืชป่าโดยมิชอบด้วยกฎหมาย	98
4.4	กฎหมายสหภาพยุโรปที่เกี่ยวกับอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า	100
4.4.1	กฎระเบียบคณะกรรมการยุโรปที่ 338/97 ว่าด้วยการคุ้มครองชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่าโดยการควบคุมการค้า	101
4.4.1.1	ชนิดพันธุ์ที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย	101
4.4.1.2	มาตรการการนำเข้า	102
4.4.1.3	มาตรการการส่งออกและส่งกลับออกไป	104
4.4.2	กฎระเบียบคณะกรรมการยุโรปที่ 865/2006 ว่าด้วยการออกกฎหมายเพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตามกฎระเบียบคณะกรรมการยุโรปที่ 338/97	106
4.4.3	คำแนะนำคณะกรรมการยุโรป เรื่องการกำหนดวิธีการปฏิบัติในการบังคับใช้กฎระเบียบคณะกรรมการยุโรปที่ 338/97 ว่าด้วยการคุ้มครองชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่าโดยการควบคุมการค้า	106
4.4.4	ข้อบังคับสภายุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมด้วยกฎหมายอาญา	108
4.4.4.1	ความหมายของการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย	108
4.4.4.2	การกระทำความผิดทางอาญาตามข้อบังคับ	109
4.4.4.3	ความรับผิดชอบของนิติบุคคล	110
4.5	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า	110
4.5.1	องค์กรนานาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมด้านสัตว์ป่า (International Consortium on Combating Wildlife Crime)	111
4.5.2	องค์กรตำรวจอาชญากรรมระหว่างประเทศ (INTERPOL)	113
4.5.2.1	การดำเนินงานขององค์กรตำรวจอาชญากรรมระหว่างประเทศ	114
4.5.2.2	คณะกรรมการกำกับดูแล ป้องกันและปราบปรามการกระทำ ความผิดด้านสิ่งแวดล้อม	115
4.5.2.3	คณะทำงานเฉพาะกิจ	115
4.5.2.4	การแบ่งปันข้อมูลให้เครือข่าย	116
4.5.3	The ASEAN Expert Group on CITES and Wildlife Enforcement	117

บทที่ 5	มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการค้าสัตว์ป่าในสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และแอฟริกาตอนใต้	119
5.1	มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าในประเทศสหรัฐอเมริกา	119
5.1.1	The Endangered Species Act 1973	119
5.1.1.1	มาตรการกำหนดชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าที่ควรให้ความคุ้มครอง	121
5.1.1.2	มาตรการป้องกันมิให้สัตว์ป่าสูญพันธุ์	124
5.1.1.3	มาตรการฟ้องคดีโดยประชาชน (Citizen Suit)	125
5.1.2	The Lacey Act	125
5.1.2.1	การห้ามการค้าสัตว์ป่าที่ได้มาจากการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย	128
5.1.2.2	การทำเครื่องหมายที่บรรจุภัณฑ์	126
5.1.3	กฎหมายอื่นที่บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองสัตว์ป่าที่มีใช้สัตว์ป่าพื้นถิ่น	127
5.2	มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าในสหราชอาณาจักร	128
5.2.1	The Wildlife and Countryside Act 1981	130
5.2.1.1	มาตรการคุ้มครองและการป้องกันการล่าสัตว์ป่า	130
5.2.1.2	ข้อยกเว้นความรับผิดชอบ	130
5.2.2	ระเบียบว่าด้วยการควบคุมการค้าชนิดพันธุ์ที่ใกล้สูญพันธุ์ ค.ศ. 2018	134
5.2.2.1	มาตรการบังคับทางกฎหมาย	133
5.2.2.2	การบังคับใช้กฎหมาย	136
5.2.3	ระเบียบว่าด้วยการอนุรักษ์ถิ่นที่อยู่และชนิดพันธุ์	138
5.2.3.1	การกระทำผิดตาม Habitats Regulation 2017	138
5.2.3.2	มาตรการคุ้มครองสัตว์ป่า	140
5.2.4	Wildlife Crime Conservation Advisory Group	141
5.3	มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าในทวีปแอฟริกา	142
5.3.1	Protocol on Wildlife Conservation and Law Enforcement	142
5.3.2	กฎหมายที่ใช้บังคับภายในประเทศสมาชิก	144

5.3.2.1 การการบริหารจัดการและอนุรักษ์สัตว์ป่า	145
5.3.2.2 การการใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่า	146
5.3.2.3 การบังคับใช้กฎหมายด้านสัตว์ป่า	153
บทที่ 6 มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบ ค้าสัตว์ป่าในประเทศไทย	160
6.1 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562	160
6.1.1 สารสำคัญของพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562	160
6.1.2 มาตรการควบคุมการลักลอบล่าสัตว์ป่า	162
6.1.3 มาตรการควบคุมการเพาะพันธุ์สัตว์ป่า	164
6.1.4 มาตรการควบคุมการครอบครองสัตว์ป่า	166
6.1.5 มาตรการควบคุมการค้าสัตว์ป่า	168
6.1.5.1 มาตรการควบคุมการค้าสัตว์ป่า	168
6.1.5.2 มาตรการควบคุมการนำเข้า ส่งออก และนำผ่านซึ่งสัตว์ป่า	169
6.1.6 อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่	172
6.2 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา	173
6.2.1 อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการจับกุม	174
6.2.1.1 เหตุออกหมายจับ	175
6.2.1.2 ข้อยกเว้นการจับโดยไม่มีหมาย	175
6.2.2 อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการค้น	177
6.2.2.1 เหตุออกหมายค้น	177
6.2.2.2 ข้อยกเว้นการค้นโดยไม่มีหมาย	178
6.2.3 อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการสอบสวน	179
6.2.3.1 พนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจสอบสวน	179
6.2.3.2 พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ	180
6.2.3.3 กระบวนการสอบสวน	181
6.3 ประมวลกฎหมายอาญา	182
6.4 พระราชบัญญัติงาช้าง พ.ศ. 2558	183

6.4.1	มาตรการควบคุมการค้างาช้าง	184
6.4.2	บทกำหนดโทษ	185
6.4.3	อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่	185
6.5	พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560	186
6.5.1	มาตรการควบคุม	187
6.5.1.1	มาตรการควบคุมการนำเข้าและการส่งของออก	187
6.5.1.2	มาตรการควบคุมการผ่านแดน และการถ่ายลำ	188
6.5.2	อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่	189
6.5.2.1	อำนาจค้น	189
6.5.2.2	อำนาจจับกุม	190
6.5.2.3	อำนาจยึดหรืออายัดทรัพย์สิน	190
6.5.2.4	การส่งสัตว์ป่ากลับคืนในพื้นที่ควบคุมร่วมกัน	191
6.5.3	บทกำหนดโทษ	194
6.6	พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กร อาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556	194
6.6.1	ความหมายของอาชญากรรมข้ามชาติ	195
6.6.2	ความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการ มีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ	196
6.6.3	การสืบสวนสอบสวนคดีความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กร อาชญากรรมข้ามชาติ	198
6.6.3.1	คดีความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้าม ชาติที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานอื่น	198
6.6.3.2	การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน	199
6.6.3.3	อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับองค์กร อาชญากรรมและการลักลอบค้าสัตว์ป่า	200
6.6.4	บทกำหนดโทษ	201
6.7	พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542	202
6.7.1	ความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน	202
6.7.2	อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่	203
6.7.2.1	อำนาจของคณะกรรมการธุรกรรม	203

6.7.2.2	อำนาจของเลขาธิการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการ ฟอกเงิน	205
6.7.2.3	อำนาจตรวจค้นของพนักงานเจ้าหน้าที่	206
6.7.3	บทกำหนดโทษ	206
6.8	พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535	207
6.8.1	การให้ความช่วยเหลือในด้านการสอบสวน การสืบหาพยานหลักฐาน และสืบหาตัวบุคคล	208
6.8.2	การให้เอกสารที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐและ การจัดส่งเอกสารทางกฎหมาย	209
6.8.3	การค้นและการยึด	209
6.8.4	การริบหรือยึดทรัพย์สิน	210
บทที่ 7	วิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางอาญาและการประสานความ ร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบ ค้าสัตว์ป่า	213
7.1	มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบ ค้าสัตว์ป่า	213
7.1.1	สิทธิในการฟ้องคดีโดยประชาชน	213
7.1.2	การบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันความเสียหายต่อรัฐ	215
7.1.3	การขยายเขตอำนาจศาลให้ครอบคลุมการกระทำความผิดที่ เกิดนอกราชอาณาจักร	218
7.1.4	การกำหนดบทลงโทษ	222
7.1.4.1	แนวทางการลงโทษผู้กระทำความผิดฐานลักลอบล่า หรือค้าสัตว์ป่า	222
7.1.4.2	มาตรการในการกำหนดค่าปรับ	226
7.1.4.3	การเพิ่มฐานความผิดให้ผู้บริโภคต้องรับผิดชอบทางอาญา	229
7.1.4.4	การเพิ่มฐานความผิดให้ผู้แจ้งข้อความอันเป็นเท็จเพื่อ ขอรับใบอนุญาตต้องรับผิดชอบ	233
7.1.5	มาตรการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด	238

7.2	มาตรการประสานความร่วมมือ	238
7.2.1	การประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ	239
7.2.2.1	การประสานความร่วมมือภายใต้อนุสัญญา CITES	241
7.2.2.2	การประสานความร่วมมือภายใต้อนุสัญญา UNTOC	242
7.2.2.3	การประสานความร่วมมือผ่านด่านศุลกากร	244
7.2.2.4	การประสานความร่วมมือด้านข้อตกลงระหว่างประเทศ	245
7.2.2	การประสานความร่วมมือระดับภูมิภาค	245
7.2.3	การประสานความร่วมมือภายในประเทศ	250
7.2.3.1	ประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย	250
7.2.3.2	การประสานความร่วมมือกับภาคเอกชน	264
บทที่ 8	บทสรุปและข้อเสนอแนะ	267
8.1	บทสรุป	267
8.1.1	มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการค้าสัตว์ป่า	267
8.1.2	มาตรการในการประสานความร่วมมือเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้าสัตว์ป่า	269
8.2	ข้อเสนอแนะ	271
8.2.1	การลงโทษผู้ซื้อและผู้บริโภค	271
8.2.2	การรับรองสิทธิของประชาชนในการฟ้องคดี	272
8.2.3	การนำบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาใช้บังคับ	273
8.2.4	การขยายเขตอำนาจศาลให้ครอบคลุมการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร	274
8.2.5	การกำหนดบทลงโทษ	275
8.2.6	การเพิ่มฐานความผิดในการแจ้งข้อความอันเป็นเท็จเพื่อให้ได้ใบอนุญาต	276
8.2.7	การริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด	276
8.2.8	มาตรการประสานความร่วมมือด้านอื่น	278

(15)

บรรณานุกรม

280

ประวัติผู้เขียน

293

บทที่ 1

บทนำ

1.1 สภาพปัญหา

การค้าสัตว์ป่าไม่ใช่ประเด็นปัญหาที่ทำให้จำนวนสัตว์ป่าลดลง แต่การค้าในจำนวนที่เกินสมควรโดยไม่คำนึงถึงความจำเป็นในการดำรงชีวิตอยู่ของสัตว์ป่าเหล่านั้นมีผลกระทบต่อจำนวนสัตว์ป่าด้วยเหตุนี้อนุสัญญา CITES จึงเกิดขึ้นจากความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกเพื่อควบคุมการค้าสัตว์ป่าระหว่างประเทศโดยหวังว่าจะทำให้การค้าและการใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่าลดจำนวนลง เพราะมีการควบคุมที่นำระบบการออกใบอนุญาตมาใช้บังคับให้ประเทศสมาชิกต้องพิจารณาความจำเป็นและสถานะของสัตว์ป่าแต่ละประเภทว่าควรอนุญาตให้มีการค้าสัตว์ป่าเหล่านั้นหรือไม่ และจำนวนสัตว์ป่าในธรรมชาติจะเพิ่มขึ้น แต่ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นไม่เป็นเช่นนั้น สัตว์ป่ายังคงลดจำนวนลง เห็นได้จากฐานข้อมูลของ IUCN's Red List of Threatened Species ในเดือนกรกฎาคม 2562 ที่มีการสำรวจปริมาณสัตว์ป่าที่คงเหลืออยู่ในธรรมชาติ 105,732 ชนิดพันธุ์ พบว่า 28,000 ชนิดพันธุ์อยู่ในสถานะคุกคามจนใกล้จะสูญพันธุ์¹ เช่นเดียวกับรายงานของ The Living Planet Index² ที่พบว่า ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1970 – 2014 จำนวนประชากรของชนิดพันธุ์ทั่วโลกลดลงถึงร้อยละ 60 และต้นเหตุที่ทำให้จำนวนประชากรของสิ่งมีชีวิตเหล่านี้ลดลงอย่างต่อเนื่อง คือ การใช้ประโยชน์เกินสมควรของมนุษย์³

¹“The International Consortium on Combating Wildlife Crime,” Retrieved on July 10, 2019, from [https://cites.org/prog/icccwc.php/Wild life-Crime](https://cites.org/prog/icccwc.php/Wild%20life-Crime).

² The Living Planet Index (LPI) เป็นหน่วยวัดสถานะการดำรงอยู่ของความหลากหลายทางชีวภาพที่อ้างอิงจากจำนวนประชากรของชนิดพันธุ์สัตว์ที่อาศัยอยู่บนพื้นดิน น้ำจืด หรือน้ำทะเล และ the Convention on Biological Diversity นำมาใช้เป็นตัวชี้วัดในการลดความสูญเสียของความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ระหว่างปี ค.ศ. 2011 p. 202

³ Grooten, M. and Almond, R.E.A.(Eds.), Living Planet Report 2018: Aiming Higher, (WWF: Gland, Switzerland, 2018) Retrieved on July 10, 2019, from https://c402277.ssl.cf1.rackcdn.com/publications/1187/files/original/LPR2018_Full_Report_Spreads.pdf?1540487589

การควบคุมการค้าสัตว์ป่าจึงไม่อาจลดการใช้ประโยชน์ในสัตว์ป่าได้ เพราะสัตว์ป่าที่เป็นที่ต้องการของตลาดไม่ได้จำกัดเฉพาะสัตว์ป่าที่มีเป็นจำนวนมากและหาได้ง่ายเท่านั้น แต่รวมถึงสัตว์ป่าหายาก สัตว์ป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ และสัตว์ป่าคุ้มครอง ซึ่งมาตรการในการขออนุญาตค้าสัตว์ป่าเหล่านี้ในประเทศไทยต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมอุทยานฯ ไม่ว่าจะเป็นการค้าในประเทศ นำเข้าจากต่างประเทศ หรือส่งออกไปยังต่างประเทศ และต้องนำมาตราการที่กำหนดในอนุสัญญา CITES มาใช้ประกอบการพิจารณาอนุญาต เช่น จำนวนประชากรของสัตว์ป่านั้นที่ยังเหลือในธรรมชาติ หรือผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการอนุญาตให้ส่งออกหรือนำเข้า ทำให้สัตว์ป่าเหล่านี้โดยเฉพาะสัตว์ป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์แทบจะไม่ได้รับอนุญาตให้มีการค้าได้เลย ซึ่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าก็กำหนดข้อจำกัดไว้อย่างชัดเจน เช่นมาตรา 29 ห้ามมิให้มีการค้าสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากสัตว์ป่า หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ป่านั้น เว้นแต่เป็นสัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้หรือสัตว์ป่าควบคุม หรือมาตรา 22 ห้ามมิให้มีการนำเข้าหรือส่งออกซึ่งสัตว์ป่าสงวน ซากสัตว์ป่า หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ป่านั้น เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากอธิบดี และจะได้รับอนุญาตเฉพาะกิจการสวนสัตว์เท่านั้น ทำให้การค้าหรือการขนส่งสัตว์ป่าเหล่านี้ข้ามพรมแดนมีข้อจำกัดและทำได้ยาก แต่ความต้องการในการบริโภคสัตว์ป่าเหล่านี้ยังมีอยู่ เช่น ตัวลื่นเป็นที่นิยมในประเทศจีนและเวียดนาม โดยมีการบริโภคเนื้อและเลือดเพราะเชื่อว่ามีสรรพคุณในการบำรุงกำลัง ส่วนเกล็ดจะนำไปใช้เป็นส่วนประกอบของยาแผนโบราณหรือยาบำรุง นอแรดก็เช่นกันพบว่าเป็นที่นิยมในตลาดประเทศจีนและเวียดนาม มีการนำไปใช้เป็นยาแผนโบราณ หรือของประดับตกแต่งบ้านจากการที่หายากและมีราคาที่สูง งามช้างเป็นที่นิยมของตลาดทั่วโลกโดยมีการนำไปใช้เป็นของตกแต่ง และนำไปแปรรูปเป็นเครื่องประดับ หรือของใช้ในครัวเรือน ส่วนเสือโคร่งพบว่ามีมีการบริโภคในทวีปเอเชียค่อนข้างมากและมีการนำซากไปใช้ประโยชน์หลายอย่าง เช่น ขี้ขี้และเล็บนำไปใช้เป็นเครื่องราง กระดูกนำไปทำเป็นยาตองเหล้า หนังนำไปใช้เป็นของตกแต่งหรือเครื่องแต่งกายเนื้อหลาย ๆ ส่วนนำไปบริโภคเพราะเชื่อว่าเป็นยาบำรุงกำลัง

จากความต้องการของตลาดผู้บริโภคที่ยอมจ่ายในราคาสูงเพื่อให้ได้มาซึ่งสัตว์ป่าหายากเหล่านี้ ทำให้เกิดผู้ขายที่พร้อมจะจัดหาให้มีการทำเป็นขบวนการหรือเป็นเครือข่าย เริ่มจากการหาสินค้าซึ่งก็คือสัตว์ป่าที่ต้องมีการล่าเพื่อให้ได้สัตว์ป่านั้นมาตามคำสั่งโดยนักล่านี้อาจเป็นชาวบ้านในพื้นที่ เป็นนายพรานมืออาชีพ หรือเป็นนักล่าที่ใช้อาวุธที่มีประสิทธิภาพสูงก็ได้และเป็นการล่าที่กระทำโดยชอบหรือมิชอบด้วยกฎหมายก็ได้ เช่นบางประเทศมีการออกใบอนุญาตให้ล่าสัตว์ป่าได้ ในขณะที่บางประเทศไม่อนุญาต เมื่อได้สัตว์ป่ามากก็จะส่งให้พ่อค้าคนกลางมีหน้าที่ลักลอบขนส่งสินค้านั้นไปยังปลายทางผู้บริโภค พ่อค้าคนกลางนี้อาจเป็นคนธรรมดาหรือทำเป็นเครือข่ายก็ได้บางกรณีอาจมีมากกว่าหนึ่งคนเพราะต้องมีการขนส่งผ่านหลายประเทศเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกตรวจสอบทั้งในการให้

สินบนพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือจ้างให้มีการขนส่งโดยคนที่รู้เส้นทางหลบหลีกเป็นอย่างดี เมื่อขนส่งถึงประเทศปลายทางก็จะมีผู้รับที่อาจเป็นผู้นำสัตว์ป่านั้นไปจำหน่ายต่อหรือเป็นผู้ซื้อโดยตรงก็ได้ เช่น งามช่างมีการรับไปแปรรูปเป็นเครื่องประดับก่อนที่จะนำไปจำหน่ายให้ผู้บริโภคอีกต่อหนึ่ง หรือเนื้อเสือโคร่งก็อาจมีร้านอาหารรับซื้อไปเพื่อนำไปประกอบอาหารจำหน่ายต่อให้กับผู้บริโภค หรือถ้าเป็นผู้ซื้อโดยตรงก็อาจมีการล่าตามคำสั่งซื้อและรับสินค่านั้นจากพ่อค้าคนกลางเลย เช่น งามช่างหรือหนังเสือที่นำไปใช้ในการเป็นของประดับตกแต่งบ้าน หรือตามข่าวที่เชื่อว่าการล่าพะยูนเพราะต้องการนำเขี้ยวไปใช้เป็นเครื่องรางของขลัง⁴ จากขั้นตอนที่ใช้ในการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่านี้เองทำให้เมื่อสินค้าไปถึงปลายทางอาจมีการเรียกมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นถึง 25-50 เท่าของราคาที่จ่ายให้กับผู้ล่าสัตว์ป่าเหล่านี้⁵

จากมูลค่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการค้าสัตว์ป่าทำให้องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติให้ความสนใจเพราะประโยชน์ที่ได้รับนั้นเป็นลำดับรองจากการลักลอบค้าสินค้าที่ผิดกฎหมายและการค้ายาเสพติดเท่านั้น และมีผลประโยชน์ที่ได้รับก็มากกว่าการค้ามนุษย์เสียอีก⁶ แต่ไม่ต้องมีความเสี่ยงมากนักเพราะแนวโน้มนโยบายของประเทศส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นไปที่การปราบปรามการค้ายาเสพติดและการค้ามนุษย์เป็นหลักทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่ยังไม่มีทักษะและความเชี่ยวชาญหรือข้อมูลเพียงพอในการสืบสวนหาการกระทำผิดประกอบกับกฎหมายที่ใช้บังคับในหลายประเทศมีบทลงโทษน้อยทำให้ผู้กระทำความผิดไม่เกิดความเกรงกลัว การลักลอบค้าสัตว์ป่าจึงถือเป็นอาชญากรรมที่มีความเสี่ยงต่ำแต่มีผลประโยชน์ตอบแทนสูง (low risk but high profit) ที่องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติมีความพร้อมในการกระทำความผิดอยู่แล้ว เพราะมีเครือข่ายและความเชี่ยวชาญในการขนส่งสินค้าที่ผิดกฎหมายรองรับอยู่ไม่ว่าจะเป็นยาเสพติด หรือการค้ามนุษย์ เพียงเพิ่มประเภทของสินค้าซึ่งก็คือสัตว์ป่าและผู้ซื้อเท่านั้นก็สามารถประกอบอาชญากรรมได้ทันที จากการ

⁴ “ล่าเอาเขี้ยว! อ.ธรณ์ ชี้เหตุพะยูนถูกใบสั่งตาย แฉยกระดับเผด็จการวังให้สมบูรณ,”

Retrieved on July 10, 2019, from <https://www.posttoday.com /social /general /594808>

⁵ Julian Newman, “The illegal wildlife trade is increasingly recognised as a form of transnational organised crime, generating billions of dollars in profits for smuggling syndicates Retrieved,” Retrieved on July 10, 2019, from <https://eia-international.org/blog /targeting-wildlife-crime-bosses-its-all-about-the-money>.

⁶ UNODC, Transnational Organized Crime in East Asia and the Pacific: A Threat Assessment, (Bangkok, 2013), p. 2.

มีส่วนร่วมขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาตินี้เองทำให้มูลค่าในการลักลอบค้าสัตว์ป่าในปัจจุบันสูงถึง 7-23 พันล้านเหรียญสหรัฐต่อปี⁷

ในขณะที่รูปแบบของการลักลอบล่าสัตว์ป่าก็มีการเปลี่ยนแปลงไปจากนายพรานธรรมดากลายเป็นกลุ่มองค์กรที่มีแหล่งทุนรวมถึงองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ทำให้อาจเกิดผลกระทบได้หลายประการดังที่มีการกล่าวถึงใน London Conference on the Illegal Wildlife Trade: Declaration 2014 ที่เกิดจากการประชุมร่วมกันของประเทศสมาชิกในอนุสัญญา CITES ทั้งหมด 42 ประเทศ มีเนื้อความว่า “ถ้าไม่ดำเนินการจัดการกับปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่าจะเป็นภัยคุกคามอย่างร้ายแรงต่อความอยู่รอดของชนิดพันธุ์จำนวนมากการลักลอบล่าและการขนย้ายสัตว์ป่าเป็นการทำลายหลักนิติธรรม และหลักธรรมาภิบาล รวมทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้มีการทุจริตเพื่อแสวงหาผลประโยชน์อันมิชอบจากการค้าสัตว์ป่า ในบางกรณีมีการนำไปใช้ในการสนับสนุนอาชญากรรมประเภทอื่น และมีส่วนเกี่ยวข้องกับกองกำลังที่กำลังสู้รบกันทั้งในและข้ามพรมแดนจากความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ผู้พิทักษ์ป่าหรือบุคคลอื่นที่เสียสละตนเองเพื่อปกป้องสัตว์ป่าต้องบาดเจ็บล้มตายเป็นจำนวนมาก”⁸ นอกจากนี้ การลักลอบค้าสัตว์ป่ายังทำให้รัฐและชุมชนได้รับความสูญเสียทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ทำลายระบบนิเวศ และยังทำลายการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนด้วยจากผลกระทบที่เกิดขึ้นนี้เองทำให้มีแนวคิดที่ว่า การลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าเป็นอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าที่จำเป็นต้องมีมาตรการรับมืออย่างเร่งด่วน 4 ประการ คือ

1. ทำให้ตลาดรับซื้อสัตว์ป่าที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายหมดไป
2. มีมาตรการทางกฎหมายที่มีประสิทธิภาพในเชิงป้องกันอาชญากรรม
3. เสริมสร้างความเข้มแข็งของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย
4. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิถีชีวิตความเป็นอยู่และเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน⁹

ในส่วนของประเด็นทางด้านกฎหมายจึงจำเป็นที่จะต้องมีการทางกฎหมายที่เหมาะสมมาใช้บังคับในการลงโทษผู้กระทำความผิด และในขณะเดียวกันก็ต้องมีผลเป็นการป้องกันไม่ให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ในส่วนของประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่อยู่ในเส้นทางของ

⁷ Nellemann, C. et al., The Rise of Environmental Crime, - A growing Threat to Natural Resources, Peace, Development and Security, A UNEP-INTERPOL Rapid Response Assessment, (UNEP, 2016), p. 7.

⁸ London Conference on the Illegal Wildlife Trade: Declaration 2014, para. 2.

⁹ *Ibid.*, para. 15 -18.

ขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่า เพราะเป็นถิ่นที่อยู่ของสัตว์ป่าที่เป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศ เช่น ช้างป่า เสือโคร่ง หรือตัวลิ่งที่ในปัจจุบันแทบจะไม่เหลืออยู่ในประเทศไทยแล้ว และยังอยู่ในเส้นทางการขนส่งที่องค์กรอาชญากรรมเลือกใช้ในการส่งสัตว์ป่าต่อไปยังประเทศปลายทางที่มีผู้รับซื้อสัตว์ป่าเหล่านั้นไปเพื่อใช้ประโยชน์ ประเทศไทยจึงต้องมีมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมเพื่อป้องกันไม่ให้องค์กรอาชญากรรมใช้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางในการแสวงหาประโยชน์อันมิควรได้ ซึ่งมาตรการทางกฎหมายที่จะใช้บังคับนั้นต้องเป็นกฎหมายที่มีความเป็นสากลและมีความเหมาะสมเพียงพอที่จะนำมาใช้ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า

มาตรการทางกฎหมายที่จะนำมาใช้จึงต้องเป็นมาตรการที่พิจารณาแล้วว่าเหมาะสมกับการกระทำที่มีผลกระทบอย่างร้ายแรง และต้องมีผลเป็นการห้ามมิให้มีการกระทำในลักษณะเช่นนั้นอีก เพราะถ้าฝ่าฝืนจะมีโทษทางอาญาเพื่อให้แน่ใจว่ามีบทบังคับที่จะป้องกันมิให้มีการกระทำในลักษณะเดิมเกิดขึ้นมาอีกทั้งนี้ในการลงโทษก็จะเป็นการลงโทษทางอาญาที่อาจมีผลทำให้บุคคลนั้นถูกจำกัดเสรีภาพ¹⁰ที่ต้องนำกระบวนการทางอาญาไม่ว่าจะเป็นการสืบสวนหรือสอบสวนโดยตำรวจ การฟ้องคดีโดยพนักงานอัยการ และการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลมาใช้อย่างเป็นระบบอย่างไรก็ดีในการดำเนินคดีอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องไม่ได้จำกัดอยู่แต่พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าเท่านั้น เพราะรูปแบบของการกระทำความผิดอาจมีความเชื่อมโยงกับกฎหมายมากกว่าหนึ่งฉบับ เช่นการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าเป็นอาชญากรรมที่องค์กรระหว่างประเทศยอมรับว่าเกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม เห็นได้จากคำกล่าวของเลขาธิการสหประชาชาติ ในการประชุม UN Commission on Crime Prevention and Criminal Justice¹¹ หรือคำกล่าวของเลขาธิการอนุสัญญา CITES ในการประชุม United Nations Congress on Crime

¹⁰ WWF and the Global Initiative Against Transnational Organized Crime, Tightening the Net: Toward a Global Legal Framework on Transnational organized Environmental Crime, (WWF: Geneva, Switzerland, 2015), p. 10.

¹¹ UN Secretary General, “Illicit trafficking in protected species of wild flora and fauna and illicit access to genetic resources – Report of the Secretary General, 12th Session of the ECOSOC Commission on Crime Prevention and Criminal Justice,” Vienna : 13-22 May 2003 : para. 29, Retrieved on July 10, 2019, from https://www.unodc.org/pdf/crime/com_missions/12_commission/8e.pdf.

Prevention and Criminal Justice ครั้งที่ 13¹² ทำให้ในการบังคับใช้กฎหมายต้องนำพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติมาใช้ด้วย หรือในการสืบหาทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดก็ต้องใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หรือถ้าในระหว่างถูกจับกุมมีความพยายามที่จะให้สินบนกับเจ้าพนักงานก็ต้องนำประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับร่วมด้วย พนักงานเจ้าหน้าที่ที่บังคับใช้กฎหมายก็ต้องนำกฎหมายเหล่านี้มาใช้ประกอบด้วย อย่างไรก็ตามมาตรการทางกฎหมายนี้ไม่ได้จำกัดอยู่ที่กฎหมายที่ใช้บังคับในประเทศเท่านั้น แต่รวมถึงอนุสัญญาที่ประเทศไทยตกลงเข้าเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญาเหล่านั้นด้วย เพราะตามหลักของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกประเทศไทยก็มีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตาม หากไม่ปฏิบัติก็จะมีมาตรการบังคับให้ต้องปฏิบัติ เช่น *the Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora* (อนุสัญญา CITES) ที่เป็นอนุสัญญาที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการค้าสัตว์ป่า มีบทบังคับประเทศสมาชิกโดยการห้ามมิให้ประเทศสมาชิกอื่นทำการค้าสัตว์ป่าด้วย ถ้าประเทศไทยไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงก็จะส่งออกสัตว์ป่าไปยังประเทศอื่นไม่ได้ หรือ *the United Nations Convention against Transnational Organized Crime* (อนุสัญญา UNTOC) ก็เป็นอนุสัญญาอีกฉบับที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นสมาชิกเช่นกันจึงต้องนำเอาเนื้อหาของอนุสัญญามาใช้ แม้ว่าจะมีพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติใช้บังคับอยู่ แต่บางกรณีหากกฎหมายภายในประเทศไม่มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องประเทศไทยอาจนำหลักการที่กำหนดในอนุสัญญา UNTOC มาใช้ประกอบได้ด้วยเช่นกันโดยเฉพาะในการประสานความร่วมมือที่จำเป็นต้องมีการประสานความร่วมมือทั้งระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายภายในประเทศ หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของต่างประเทศ และองค์กรระหว่างประเทศเพราะมาตรการทางกฎหมายจะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อสามารถบังคับใช้ได้ และจะใช้ได้ก็ต้องมีความร่วมมือเกิดขึ้นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายมีความเชื่อมโยงกับการนำมาตรการทางกฎหมายมาบังคับใช้ เพราะในการป้องกันและปราบปรามการล่าและค้าสัตว์ป่ามีหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหลายหน่วยงานทั้งในและต่างประเทศ จากลักษณะของความผิดที่เกิดขึ้นได้ในหลายประเทศและประกอบด้วยการกระทำหลายอย่าง ในการแก้ไขปัญหาจึงต้องมีการประสานงานกันโดยการแบ่งปันความรู้ เทคนิคและเครื่องมือที่มี หรือดำเนินการตามที่กฎหมายให้อำนาจเพื่อช่วยเหลือหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายอื่นในการนำตัวผู้กระทำ

---

¹² “The CITES Appendices,” Retrieved on July 10, 2019, from https://www.cites.org/eng/iccwc_crime_congress_2015.

ความผิดมารับโทษ อย่างไรก็ตาม การประสานความร่วมมืออาจเกิดขึ้นได้ทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค หรือระหว่างประเทศก็ได้ และเป็นการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของประเทศอื่น หรือเป็นการประสานความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศก็ได้เช่นกัน แต่ในการประสานความร่วมมือนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานของกฎหมายที่อาจเป็นกฎหมายระหว่างประเทศ เช่น อนุสัญญา UNTOC หรือกฎหมายภายในประเทศ หรือหากไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดไว้โดยตรงหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายอาจทำเป็นบันทึกข้อตกลงร่วมกันในการป้องกันและปราบปรามการค้าและค้าสัตว์ป่าก็ได้เช่นเดียวกัน

จากสภาพปัญหาของอาชญากรรมที่เกิดจากการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าที่ก่อให้เกิดผลกระทบหลายด้านทั้งจำนวนประชากรสัตว์ป่า ไปจนถึงความมั่นคงของประเทศ เป็นปัญหาที่ทุกประเทศจะต้องร่วมมือกันในการแก้ไขมาตรการตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าและอนุสัญญา CITES ที่เคยใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมการค้าและค้าสัตว์ป่าได้ในเวลาหนึ่ง ในปัจจุบันกลับไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่เกิดขึ้น เพราะกลุ่มผู้กระทำความผิดก็พยายามหาวิธีการที่จะหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบและมีเทคนิคในการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าใหม่เกิดขึ้นตลอดเวลา จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาเพื่อหามาตรการทางกฎหมายและแนวทางในการบังคับใช้กฎหมายที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่เกิดจากการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ วิธีการ และผลกระทบที่เกิดขึ้นในการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าและรูปแบบของอาชญากรรมที่เกิดขึ้น
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์มาตรการทางอาญาและข้อตกลงระหว่างประเทศในการคุ้มครองสัตว์ป่าจากการล่าและค้าโดยมีขอบด้วยกฎหมาย
3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์หลักกฎหมายอื่นที่อาจนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการป้องกันและปราบปรามการค้าและค้าสัตว์ป่าโดยกลุ่มองค์กรอาชญากรรม
4. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประสานความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามการค้าและค้าสัตว์ป่า
5. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์มาตรการในการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายทั้งในระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระหว่างประเทศ

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

จากรูปแบบของอาชญากรรมในการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าที่เปลี่ยนไปจากการล่าโดยนายพรานหรือชาวบ้านเป็นการล่าโดยกลุ่มองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่มีทุนและเครื่องมือที่ทันสมัย ประกอบกับความต้องการของตลาดที่เปิดกว้างไม่ได้จำกัดอยู่ในประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น ทำให้เกิดความต้องการที่จะใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่ามากขึ้นมีผลให้สัตว์ป่าถูกล่าเป็นจำนวนมากขึ้น แต่มาตรการตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าและอนุสัญญา CITES ที่เคยใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมการค้าและค้าสัตว์ป่าไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะป้องกันและปราบปรามการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าได้ จึงควรมีมาตรการทางกฎหมายอื่นในการแก้ไขปัญหาและมีผลทำให้เกิดการการค้าและค้าสัตว์ป่าน้อยลง

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ผู้เขียนมุ่งศึกษาถึงสถานการณ์ที่เกิดจากการล่าและค้าสัตว์ป่า วิธีการดำเนินงานของขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่า และผลกระทบที่มีความร้ายแรงเทียบเท่าอาชญากรรมประเภทอื่น เพื่อหามาตรการทางกฎหมายมาแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า โดยการศึกษาถึงพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ข้อตกลงระหว่างประเทศ และกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศในภูมิภาคแอฟริกา

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

ในส่วนของวิธีดำเนินการศึกษาจะใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงเอกสารเป็นหลัก โดยการค้นคว้าและวิเคราะห์บทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าทั้งในส่วนของกฎหมายภายในประเทศ ข้อตกลงระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ

คำพิพากษาของศาล และแนวทางปฏิบัติขององค์กรระหว่างประเทศในการประสานงานเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์และค้าสัตว์ป่า

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้สามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงนโยบาย มาตรการทางกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์และค้าสัตว์ป่า

2. เพื่อให้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการประสานความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์และค้าสัตว์ป่าทั้งในระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระหว่างประเทศ

บทที่ 2

สถานการณ์การลักลอบค้าสัตว์ป่าในประเทศไทย

การที่ปริมาณสัตว์ป่าในประเทศไทยลดจำนวนลงอาจเกิดได้จากหลายปัจจัยทั้งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่นการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำทะเล สภาพภูมิอากาศ ถิ่นที่อยู่อาศัย หรือจำนวนประชากรของสัตว์ป่า และเกิดจากการกระทำของมนุษย์ เช่น การล่าสัตว์โดยปราศจากการควบคุม การทำลายถิ่นที่อยู่อาศัย การทำให้สิ่งแวดล้อมปนเปื้อนมลพิษ การนำสัตว์ต่างถิ่นเข้าไปในพื้นที่การค้าสัตว์ป่า การเพิ่มจำนวนประชากรของมนุษย์ หรือความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ที่เป็นการทำลายสัตว์ป่าและระบบนิเวศ¹ จากปัจจัยดังกล่าวข้างต้น การลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าถือเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้จำนวนสัตว์ป่าลดลงอย่างรวดเร็วและอาจสูญพันธุ์ในระยะเวลาอันใกล้ ถึงแม้ว่าในอดีตวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตของมนุษย์จะตั้งอาศัยการล่าสัตว์เพื่อนำมาใช้เป็นอาหาร หรือเครื่องนุ่งห่ม หากเป็นการใช้อย่างพอดีตามความต้องการเท่าที่จำเป็นย่อมไม่มีผลกระทบต่อจำนวนประชากรสัตว์ป่า แต่ในปัจจุบันรูปแบบการใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่าเริ่มเปลี่ยนไปกลายเป็นการใช้ประโยชน์เกินจำเป็นเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ทำให้เกิดการล่าเพื่อนำสัตว์ป่ามาจำหน่ายเป็นจำนวนมากจนประชากรสัตว์ป่าลดจำนวนลงจนถึงขนาดที่ทำให้สัตว์ป่าบางชนิดสูญพันธุ์หรือใกล้จะสูญพันธุ์ จึงได้มีการจำกัดการล่าและการค้าสัตว์ป่าเหล่านี้ อย่างไรก็ตามการที่ข้อจำกัดสวนทางกับความต้องการในการบริโภคทำให้เกิดการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าโดยมิชอบด้วยกฎหมายขึ้น ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงต้องทำความเข้าใจในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อหามาตรการในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า

---

¹ ทรงธรรม สุขสว่าง และ ทวี หนูทอง, ศาสตร์และศิลป์การจัดการทรัพยากรสัตว์ป่าในพื้นที่คุ้มครอง, สืบค้นเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2561, จาก [http://park.dnp.go.th/file/%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%88%E0%B8%B1%E0%B8%94%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%97%E0%B8%A3%E0%B8%B1%E0%B8%9E%E0%B8%A2%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%AA%E0%B8%B1%E0%B8%95%E0%B8%A7%E0%B9%8C%E0%B8%9B%E0%B9%88%E0%B8%B2%20\(Final\).pdf](http://park.dnp.go.th/file/%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%88%E0%B8%B1%E0%B8%94%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%97%E0%B8%A3%E0%B8%B1%E0%B8%9E%E0%B8%A2%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%AA%E0%B8%B1%E0%B8%95%E0%B8%A7%E0%B9%8C%E0%B8%9B%E0%B9%88%E0%B8%B2%20(Final).pdf)

2.1 กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบค้าสัตว์ป่า

การลักลอบค้าสัตว์ป่าเกิดขึ้นกับสัตว์ที่เรียกว่าเป็นสัตว์ป่า หมายความว่า ต้องเป็นสิ่งมีชีวิต ที่ไม่ใช่มนุษย์ เป็นสัตว์ป่าที่โดยธรรมชาติของสัตว์นั้นต้องอยู่ตามธรรมชาติอยู่ในป่า ไม่ได้เป็นสัตว์ที่มนุษย์เลี้ยงไว้เป็นเพื่อนหรือเลี้ยงเพื่อการปศุสัตว์ และเมื่อมีสถานะเป็นสัตว์ป่าไม่ว่าจะมีการเลี้ยงไว้ในสวนสัตว์หรือเลี้ยงไว้เพื่อการเพาะพันธุ์ สัตว์นั้นก็ยังคงเป็นสัตว์ป่าอยู่นั่นเอง² โดยมีกระบวนการที่เกี่ยวข้องเริ่มตั้งแต่วิธีดำเนินการ ที่มีการล่า การเก็บ การจัดการ การขนส่ง การแปรรูป การตลาด และการขายปลีก³ มีกลุ่มผู้ลักลอบค้าสัตว์ป่า มีความต้องการในการใช้ประโยชน์ของผู้บริโภค และเกิดอาชญากรรมข้ามชาติ

2.1.1 วิธีการลักลอบค้าสัตว์ป่า

ในส่วนของ การล่าสัตว์ป่าที่พบ มักจะใช้วิธีการฆ่าสัตว์เหล่านั้นเพื่อให้สะดวกในการขนย้าย มีการใช้เครื่องมือในการล่า เช่น ปืน หรือกับดักสัตว์ประเภทต่างๆ และในการฆ่า อาจทำในรูปแบบการฆ่าเพื่อขนย้ายสัตว์เหล่านั้นทั้งตัว เช่น เสือโคร่ง หรือควาย หรืออาจไม่ได้ทำให้ตายในทันทีแต่ใช้ปืนยิงเพื่อวางยาสลบและตัดเอาชิ้นส่วนที่ต้องการไป เช่น งาช้างหรือนอแรด และปล่อยให้สัตว์เหล่านั้นเสียชีวิตจากบาดแผลที่ได้รับจนตายก็ได้ บางกรณีไม่ได้ฆ่าสัตว์เหล่านั้นเพราะขนาดของสัตว์ป่านั้นไม่ได้มีขนาดใหญ่มากหรือเป็นสัตว์ป่าประเภทที่ผู้บริโภคนิยมซื้อหากยังมีชีวิตอยู่หรืออาจเป็นสัตว์ที่จับได้โดยง่าย เช่น ตัวลื่นที่มีการใช้เลือดไปทำเป็นยาแผนโบราณจึงต้องใช้ตัวที่ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น

กระบวนการต่อมา คือ การขนส่งไปยังผู้ซื้อปลายทางที่อาจเป็นผู้บริโภคโดยตรง หรือผู้ซื้อเพื่อนำไปขายต่อก็ได้หรือถ้าต้องมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์นั้นก็จะมีการขนส่งไปยังสถานที่นั้นเพื่อทำการแปรรูปก่อน เช่น งาช้างอาจมีการแปรรูปโดยทำเป็นของตกแต่งบ้าน หรือเครื่องประดับ ก่อนที่จะนำออกไปจำหน่ายให้แก่ผู้ซื้อหรือมีการขนนอแรดให้เป็นผงก่อนทำการขนส่ง โดยเส้นทางในการขนส่งอาจเป็นการขนส่งในประเทศ ระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน หรืออาจเป็นการขนส่งระยะทางไกลที่อาจต้องมีการนำผ่านบางประเทศก่อนที่จะไปยังจุดหมายปลายทางก็ได้ และอาจเป็นการ

² Eric T. Freyfogle and Dale D. Goble, *Wildlife Law: Case and Materials*, 2nd ed. (New York: Foundation Press, 2010), pp. 1, 5-11.

³ UNODC, *Transnational Organized Crime in East Asia and the Pacific: A Threat Assessment* (Bangkok: UNODC, 2013), p. 80.

ขนส่งทางรถยนต์ ทางเรือ หรือทางเครื่องบิน ซึ่งเป็นการขนส่งโดยใช้วิธีที่ไม่แตกต่างจากผู้นำเข้าหรือส่งออกโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่ผู้ลักลอบจะใช้กระบวนการที่มีชอบด้วยกฎหมายเข้ามาร่วมด้วย เช่น ขนส่งโดยหลักเลี่ยงด่านตรวจหรือด่านศุลกากร หรือไม่สำแดงสินค้าต่อเจ้าหน้าที่ศุลกากรเมื่อผ่านด่านหรือการสำแดงสินค้าอันเป็นเท็จที่อาจเกิดขึ้นในลักษณะสำแดงเป็นชนิดพันธุ์ที่ไม่มีข้อจำกัดทางการค้าหรือนำสัตว์ป่าที่จับได้ตามธรรมชาติปะปนไปกับสัตว์ป่าที่ได้รับอนุญาตให้เพาะพันธุ์ หรือ การปลอมใบอนุญาตเพื่อนำเข้า ส่งออก นำผ่าน หรือส่งกลับออกไป หรือ การปลอมใบอนุญาตล่าสัตว์ที่บางประเทศในทวีปแอฟริกาอนุญาตให้ส่งออกรางวัลที่ได้จากการล่าสัตว์ได้แต่ต้องแสดงใบอนุญาตให้ล่าสัตว์ในเวลาทำการส่งออก

นอกจากนี้ยังมีการใช้วิธีการอื่น เช่น ขนส่งสัตว์ป่าไปในกระเป๋าดูแลในรถบรรทุก หรือใช้วิธีการส่งไปยังประเทศที่ไม่มีการควบคุมการค้าสัตว์ป่าหรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ป่าเหล่านั้น เช่น ประเทศไทยก่อนที่จะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติงาช้าง พ.ศ. 2558 ประเทศไทยเคยถูกใช้เป็นประเทศที่มีไว้เพื่อพอกงาช้างจากประเทศแอฟริกาที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายให้กลายเป็นงาช้างที่ชอบด้วยกฎหมายเมื่อมีการส่งกลับออกไปยังประเทศที่สาม⁴ และเมื่อทำการขนส่งไปยังผู้ซื้อแล้วกระบวนการต่อมาคือการจำหน่ายที่อาจจำหน่ายในตลาดขายสัตว์ป่า หรือผ่านทางอินเทอร์เน็ต เช่น จากรายงานของ TRAFFIC ที่มีการติดตามกลุ่มเฟซบุ๊กจำนวน 12 กลุ่มในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2559 เป็นเวลา 23 วัน พบการเสนอขายสัตว์ที่มีชีวิต 1,521 ตัว ในจำนวนนี้มีสัตว์ป่าคุ้มครองเช่น ลิงลม และยังมีการเสนอขายผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ป่าอีกด้วย เช่น เกล็ดตัวลิ้น งาช้าง หรือหนังเสือ เป็นต้น⁵

---

⁴ Lohanan Roger, “The elephant situation in Thailand and a plea for co-operation”, in Ilias Baker and Masakasu Kashio (ed.), Giants on Our Hands, Proceedings of the International Workshop on the Domesticated Asian Elephant, (Bangkok: UN Food and Agricultural Office (FAO), 2002), Retrieved on September 10, 2018, from <http://www.fao.org/3/ad031e/ad031e00.htm>

⁵ รายงานของ TRAFFIC ที่มีการติดตามกลุ่มเฟซบุ๊กจำนวน 12 กลุ่มในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2559, Retrieved on September 1, 2018, from https://www.traffic.org/site/assets/files/11073/trading_faces_thailand.pdf

2.1.2 กลุ่มอาชญากรในขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่า

จากกระบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าที่มีหลายขั้นตอน กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับ การกระทำความผิดก็จะมีหลายกลุ่มเช่นเดียวกันเริ่มตั้งแต่ ผู้ล่า พ่อค้าคนกลาง ผู้ขายส่ง ผู้ขายปลีก ผู้บริโภค และผู้ใช้⁶ หรือถ้าเป็นกรณีของการซื้อขายข้ามพรมแดนผู้ขนส่งอาจเป็นผู้ที่มีความรู้ความ เชี่ยวชาญเป็นอย่างดีในการลักลอบขนส่งสินค้าที่ผิดกฎหมาย เช่น ยาเสพติด และอาจมีความ เกี่ยวข้องกับพนักงานเจ้าหน้าที่ในการลักลอบนำเข้าหรือส่งออกด้วย เช่น การให้สินบนเจ้าพนักงาน เพื่อที่จะไม่ตรวจสินค้าที่นำเข้าหรือส่งออกโดยมิชอบด้วยกฎหมาย รวมถึงในบางกรณีอาจมีความ เกี่ยวข้องกับองค์การอาชญากรรมข้ามชาติด้วยเพราะเงินที่ได้จะเป็นเงินที่นำไปใช้ในกระบวนการ บางอย่างผิดกฎหมาย เช่น นำไปสนับสนุนกลุ่มผู้ก่อการร้าย⁷

กลุ่มผู้ลักลอบค้าสัตว์ป่าจึงอาจเรียกได้ว่า เป็นกลุ่มที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ ส่วน แยกความรับผิดชอบตามงานในหน้าที่ของตน เช่น เริ่มตั้งแต่กระบวนการล่า การลักลอบไป จนถึงเส้นทางการขนส่ง และตลาดปลายทาง ที่ไม่จำเป็นต้องมีหัวหน้าในขบวนการ แต่เป็นการรวมตัว กันในกิจการที่ให้ค่าตอบแทนสูงและมีความเสี่ยงต่ำ โดยบุคคลเหล่านี้ต้องเป็นคนที่มีความรู้ในชนิด พันธุ์ของสัตว์ป่าที่จะทำการค้าเป็นอย่างดี เพราะสัตว์ป่าแต่ละประเภทอาจต้องมีวิธีการล่า วิธีแปรรูป วิธีการดูแลรักษา และวิธีการขนส่งที่แตกต่างกัน ถ้าไม่รู้วิธีที่เหมาะสมอาจทำให้ราคาที่จะได้จากสัตว์ ป่านั้นน้อยลงกว่าที่ควรจะเป็นเพราะผู้บริโภคจะจ่ายในราคาที่เหมาะสมเมื่อตนได้สินค้าตามความ ต้องการเท่านั้น⁸

2.1.3 ความต้องการในการใช้ประโยชน์ของผู้บริโภค

การที่อาชญากรรมในการลักลอบค้าสัตว์ป่ายังคงพบว่ามี การกระทำความผิด อย่างต่อเนื่อง เกิดจากความต้องการในการใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่าเหล่านั้นของผู้บริโภค การล่าสัตว์

⁶ TRAFFIC, What's Driving the Wildlife Trade? A Review of Expert Opinion on Economic and Social Drivers of the Wildlife Trade and Trade Control Efforts in Cambodia, Indonesia, Lao PDR and Vietnam, East Asia and Pacific Region Sustainable Development Discussions Papers, (Washington DC: The World Bank, 2008), pp. ix-x.

⁷ 'Illegal wildlife trade 'threatening national security'', says WWF Retrieved on September 1, 2018, from <https://www.theguardian.com/environment/2012/dec/12/wildlife-trafficking-national-security-wwf>

⁸ UNODC, *supra note 3*, pp. 83-84.

ป่าจึงทำขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์นั่นเอง ซึ่งในการใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่าไม่ได้หมายความว่า จะนำมาเป็นอาหารเพื่อการบริโภคแต่เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากความต้องการในตลาดมืดจะเห็นได้ว่า มีการใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่าในรูปแบบอื่นด้วยเช่นกัน ได้แก่ เป็นสินค้าแปรรูป ของสะสม อาหาร และยาแผนโบราณ

(1) สินค้าแปรรูป มีสินค้าแปรรูปที่เกิดจากสัตว์ป่ามากมาย เช่น หนังหรือขนสัตว์ป่าที่มีการนำมาใช้เป็นเครื่องนุ่งห่ม พรม หรือกระเป๋า งาม้างนำมาทำเป็นเครื่องประดับ เช่น กำไล ต่างหู เล็บหรือฟันของเสือและหาง้างนำมาทำเป็นเครื่องรางไว้ใส่ติดตัว ยิ่งความต้องการในสินค้าเหล่านี้สูงขึ้นมากเท่าไรปริมาณสัตว์ป่าที่ถูกล่าก็จะสูงตามไปด้วย เช่น ถ้านักออกแบบเสื้อผ้าใช้ขนสัตว์เป็นส่วนประกอบหลักในเสื้อผ้าที่ตนออกแบบและมีการเปลี่ยนแปลงตามแฟชั่นตลอดเวลา มีผู้ซื้อที่ตามแฟชั่น ย่อมมีผลทำให้ความต้องการในขนสัตว์เพิ่มมากขึ้นการล่าสัตว์ป่าเพื่อให้ได้ขนสัตว์มาขายก็มีจำนวนมากขึ้นเช่นกัน

(2) ของสะสม ซึ่งการนำสัตว์ป่ามาเป็นของสะสมเกิดได้ทั้งกรณีของสัตว์ป่าที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต โดยในกรณีของสัตว์ป่าที่มีชีวิตการนำสัตว์ป่ามาเป็นของสะสมเกิดจากความเชื่อหลายประการ เช่น เชื่อว่าการมีสัตว์ป่าเป็นสัตว์เลี้ยงแสดงถึงสถานะทางสังคมของผู้ครอบครองสัตว์ป่านั้น⁹ จึงมีการนำสัตว์นั้นมาเลี้ยงโดยไม่ได้รับอนุญาต แต่ก็ต้องเป็นการเลี้ยงแบบแอบเลี้ยงเพราะโดยปกติทั่วไปบุคคลที่จะครอบครองสัตว์ป่าได้ต้องได้รับอนุญาตและในการอนุญาตต้องพิจารณาความเหมาะสมและประโยชน์ของสัตว์ป่าเป็นหลัก ผู้ได้รับอนุญาตส่วนมากจึงเป็นผู้ประกอบกิจการสวนสัตว์ ส่วนกรณีของสะสมที่เป็นผลิตภัณฑ์จากสัตว์ป่าจะได้มาเมื่อสัตว์ป่านั้นตายแล้ว และเป็นการล่าเพื่อให้ได้ซากหรือผลิตภัณฑ์ของสัตว์ป่า เช่น งาม้าง แม้จะมีบางกรณีที่น่าง้างไปแปรรูปเป็นเครื่องประดับ แต่ง้างที่ยังไม่มีการแปรรูปและยังมีลักษณะเป็นง้างดิบก็ยังคงเป็นที่ต้องการของนักสะสมอยู่โดยอาจนำไปแกะสลักเป็นลวดลายหรือนำมาสะสมโดยไม่ทำอะไรกับง้างดิบเลยก็ได้ และกระบวนการลักลอบค้าง้างก็จะใช้วิธีการสวมสิทธิเหมือนการลักลอบค้าสัตว์ป่า โดยการนำง้างที่ลักลอบนำเข้าหรือส่งออกไปสวมในทะเบียนของง้างที่ได้รับอนุญาตก่อนหน้า ทำให้ง้างที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายนั้นกลายเป็นง้างที่มีใบอนุญาตถูกต้องและสามารถจำหน่ายให้ผู้ซื้อได้

(3) ยาแผนโบราณ มีการใช้ส่วนต่าง ๆ ของสัตว์และพืชมาเป็นยารักษาโรคไม่น้อยกว่า 5,000 ปีแล้ว โดยมีรูปแบบในการใช้ทั้งการนำไปบด ล้างทำความสะอาด ตากแห้ง หรือ

⁹ D.P. van Uhm, “The social construction of the value of wildlife: A green cultural criminological perspective”, *Theoretical Criminology*. Retrieved on September 1, 2018, from <https://www.researchgate.net/publication/327333896>

นำไปทำเป็นเม็ด¹⁰ โดยมีความเชื่อว่าส่วนต่าง ๆ เหล่านี้มีสรรพคุณในการที่จะนำมาใช้รักษาโรคหรือ บำรุงกำลังได้ แม้ว่าในปัจจุบันจะมีการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ว่า สิ่งเหล่านั้นไม่มีคุณสมบัติตามที่มีความเชื่อก็ตาม เช่น ส่วนประกอบของนอแรดที่เชื่อว่าสามารถรักษาอาการไข้ ความดันโลหิตสูง มะเร็ง ไทฟอยด์ โรคเก๊าท์ หรือแก้เมาค้างได้นั้นมีส่วนประกอบหลักคือเคราติน (keratin) ที่พบได้ใน เส้นผมและเล็บอยู่แล้ว¹¹ แต่ผู้บริโภคนั้นไม่น้อยก็ยังคงมีความเชื่อว่าสิ่งเหล่านี้นำไปรักษาโรคได้จริง โดยเฉพาะหากวัตถุดิบที่ได้มานั้นมาจากสัตว์ป่าที่อยู่ตามธรรมชาติที่เป็น “ของแท้” และมีคุณค่า เพราะมีความ “บริสุทธิ์และเป็นธรรมชาติ” มากกว่าสัตว์ป่าที่ได้มาจากการเพาะพันธุ์ทำให้ ประสิทธิภาพในการรักษาโรคก็จะดีขึ้น¹² และในขณะเดียวกันบางคนก็มีความเชื่อว่าเป็นยาบำรุง หรือเป็นสิ่งที่แสดงถึงการมี “อำนาจ” ที่มีความคุ้มค่าแม้ต้องจ่ายในราคาที่สูง¹³ จากพื้นฐานความเชื่อของผู้บริโภคที่ยังมีเป็นจำนวนมากเมื่อเทียบกับความต้องการที่จะได้ซากสัตว์ป่าไปเป็นของสะสม หรือ เครื่องประดับ ทำให้ปริมาณการค้าสัตว์ป่าจึงยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อจำนวนสัตว์ป่าที่นำมาใช้ เป็นส่วนประกอบของยาแผนโบราณลดจำนวนลงขัดกับความต้องการของผู้บริโภคที่สูงขึ้น ผลประโยชน์ที่ผู้ลักลอบค้าสัตว์ป่าจะได้รับย่อมมีจำนวนสูงตามไปด้วย ทำให้เกิดแรงจูงใจในการล่า สัตว์ป่าเพื่อนำมาจำหน่ายทั้งที่รู้ว่า การกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่มีขอบด้วยกฎหมาย โดยเฉพาะองค์กรอาชญากรรมที่ต้องมีเงินทุนในการก่อการร้ายเป็นกลุ่มที่มีอาวุธหรือปืนที่มี ประสิทธิภาพสูงในการล่าสัตว์ป่า มีขบวนการ เส้นทาง หรือวิธีการที่ใช้ในการลักลอบสิ่งที่มีผิดกฎหมาย อยู่แล้วก็จะเข้ามาก่ออาชญากรรมต่อสัตว์ป่าด้วยเช่นกัน นอกจากนี้จากความต้องการในการใช้สัตว์ป่า เป็นส่วนประกอบของยาแผนโบราณทำให้เห็นได้ว่า ปลายทางของการลักลอบขนส่งจะอยู่ที่ประเทศ ที่มีการใช้ ซึ่งมีเส้นทางที่แตกต่างจากการจำหน่ายเป็นของสะสมที่มีนักสะสมทั่วโลก ส่วนวัฒนธรรม

¹⁰ Wyatt T. Watkins, Wildlife Trafficking: A Deconstruction of the Crime, the Victims and the Offenders, (England: Palgrave Macmillan, 2013), p. 28.

¹¹ Facts about Rhino Horn, Retrieved on September 1, 2018. from <https://www.fws.gov/le/pdf/rhino-horn-factsheet.pdf>, FORESTS NEWS Retrieved on September 1, 2018. from <https://forestsnews.cifor.org/4876/killed-for-keratin-the-unnecessary-extinction-of-the-rhinoceros?fnl=en>

¹² D.P. van Uhm, *supra* Note 9.

¹³ “WILD LIFE TRADE SPECIALISTS.” Retrieved on September 4, 2018. from <https://www.traffic.org/site/assets/files/8094/rhino-horn-consu-mers-who-are-they.pdf>

การใช้เป็นส่วนประกอบของยาแผนโบราณพบมากในภูมิภาคเอเชียเท่านั้น เช่น นอแรดจะมีการส่งไปประเทศเวียดนาม และจีนเป็นหลัก¹⁴

(4) อาหาร เป็นหนึ่งในความต้องการของผู้บริโภคที่ทำให้สัตว์ป่าจำนวนไม่น้อยถูกล่า ซึ่งความต้องการส่วนนี้อาจเกิดจากการชอบทานอาหารป่า เช่น เนื้อเสือโคร่ง มีความเชื่อว่าอาหารป่ามีสรรพคุณที่จะบำรุงกำลัง เช่น เนื้อตัวลิง อังตุนหมี่ หรือทานเพราะเห็นว่า เป็นอาหารที่หรูหราฟุ่มเฟือย เช่น ไช้ปลาการ์เวียร์ โดยมีความเชื่อว่า อาหารที่ทำจากเนื้อของสัตว์ป่าตามธรรมชาติจะมีรสชาติดีกว่า สัตว์ป่าที่ถูกเลี้ยงเพื่อการบริโภคและดีกว่าเนื้อสัตว์ทั่ว ๆ ไปที่เลี้ยงแบบปศุสัตว์¹⁵ และชิ้นส่วนอื่น ๆ นอกจากเนื้อของสัตว์เหล่านี้ บางส่วนอาจนำไปเป็นส่วนผสมในยาแผนโบราณด้วย เช่น เกล็ดตัวนิ่มหรือกระดูกเสี้ยนนำไปทำยาตองเหล้า หรือทำเป็นของสะสมหรือทำเป็นเครื่องรางหรือเครื่องประดับได้ด้วย เช่น หนังสือนำไปใช้เป็นของสะสม ส่วนเล็บหรือฟัน มีการนำไปทำเป็นเครื่องรางของขลังเพื่อพกติดตัว อย่างไรก็ตาม ในบางประเทศ ถ้าเป็นการล่าสัตว์ป่าเพื่อนำไปเป็นอาหารตามวัฒนธรรมท้องถิ่นอาจกระทำได้โดยไม่ผิดกฎหมาย เช่น ในประเทศแองโกลาหรือประเทศมาลาวีที่ยังยอมให้ชนพื้นถิ่นล่าสัตว์ป่า เพื่อการบริโภคตามจารีตประเพณีได้ โดยไม่ต้องมีใบอนุญาต¹⁶

จากความต้องการในการใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่า ไม่ว่าจะเป็นการใช้เพื่อทำเป็นสินค้าแปรรูป ของสะสม ยาแผนโบราณ หรือเป็นอาหารทำให้เกิดการล่าสัตว์ป่ามากขึ้น เพราะเป็นไปตามหลักอุปสงค์และอุปทาน ยังมีความต้องการมากขึ้นเท่าใด หรือยิ่งหายากมากเท่าใด ราคาย่อมสูงขึ้น ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการค้าสัตว์ป่าย่อมสูงตามไปด้วยเช่นกัน ซึ่งแนวโน้มของผู้บริโภคในปัจจุบันเห็นว่า การบริโภคผลิตภัณฑ์ที่มาจกสัตว์ป่าที่มีราคาสูงเป็นการแสดงให้เห็นถึงความมั่งมีในรูปแบบหนึ่งทำให้เกิดค่านิยมในคนชั้นกลางที่จะบริโภคสัตว์ป่าเพิ่มมากขึ้น และเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้มีตลาดที่จำหน่ายสัตว์ป่าที่มีการลักลอบโดยมิชอบด้วยกฎหมายเพิ่มขึ้นตามไปด้วย¹⁷ ใน

¹⁴ UNODC, World Wildlife Crime Report: Trafficking in Protected Species, (Vienna: UNODC, 2016), p. 71.

¹⁵ Wyatt Tanya, Wildlife Trafficking: A Deconstruction of the Crime, the Victims and the Offenders, (England: Palgrave Macmillan, 2013), p. 32.

¹⁶ Elisa Morgena, Wildlife Law in the Southern African Development Community, (Hungary: FAO and CIC, 2010), p. 28.

¹⁷ Milliken, T. and Shaw, J., The South Africa – Viet Nam Rhino Horn Trade Nexus: A deadly combination of institutional lapses, corrupt wildlife industry

ขณะเดียวกัน ความยากง่ายในการล่าหรือการขนส่งก็เป็นปัจจัยในการกำหนดราคาด้วยเช่นกัน ถ้าความต้องการในสัตว์ป่ามีน้อยในพื้นที่ที่เป็นถิ่นที่อยู่ของสัตว์ป่าอยู่แล้ว ราคาที่นายพรานได้รับจากผู้ซื้อสัตว์ป่าก็จะไม่สูงนัก แต่ถ้าเป็นระยะทางไกลข้ามประเทศหรือข้ามทวีป ความเสี่ยงก็จะสูงขึ้นเพราะอาจต้องผ่านเส้นทางหลายประเทศ อาจมีการตรวจจับการลักลอบสัตว์ป่าค่อนข้างเข้มงวด หรือการติดสินบนพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นไปได้อย่างดีต้องการวางแผนที่ดีในการลักลอบค้าสัตว์ป่าทำให้ความเสี่ยงสูงราคาที่จะเรียกจากผู้ซื้อหรือผู้บริโภคก็จะเป็นราคาที่สูงขึ้นตามความยากของงาน

2.1.4 เป็นอาชญากรรมข้ามชาติ (Transnational Crime)

การลักลอบค้าสัตว์ป่าเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ อันมีลักษณะเป็นการกระทำทางอาญาที่มีอัตราการเติบโตเร็วมากและมีมูลค่ากว่าพันล้านเหรียญสหรัฐในทั่วโลก และมีความเกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมายที่อาจเกิดในตลาดการค้าภายในท้องถิ่นหรือระหว่างประเทศก็ได้ แม้จะรู้ว่าเป็นการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมายแต่การป้องกันและลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นไปได้ยาก ซึ่งลักษณะของอาชญากรรมข้ามชาตินี้เป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายชนิดพันธุ์สัตว์ป่าข้ามพรมแดนโดยขัดกับบทบัญญัติของกฎหมายทั้งที่เป็นกฎหมายภายในและข้อตกลงระหว่างประเทศ และเป็นอาชญากรรมที่สอดคล้องกับคำนิยามของอาชญากรรมข้ามชาติที่ระบุไว้ในอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (UN Convention against Transnational Organized Crime) ว่าเป็นอาชญากรรมที่สร้างขึ้นในรัฐมากกว่าหนึ่งรัฐ หรือเป็นอาชญากรรมที่สร้างขึ้นในรัฐหนึ่งแต่มีการเตรียมการ วางแผน กำหนดแนวทาง หรือควบคุมการดำเนินงานในอีกรัฐหนึ่ง¹⁸ และมีผลกระทบ ผลที่ได้ หรือผลประโยชน์เกิดขึ้นข้ามพรมแดน โดยผู้กระทำมีเจตนาให้ตนได้มาซึ่งประโยชน์อันมิชอบด้วยกฎหมาย¹⁹

อย่างไรก็ดีกลุ่มอาชญากรที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบค้าสัตว์ป่าอาจเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ที่ทำเมื่อเห็นว่า มีโอกาสที่เหมาะสมในการกระทำความผิดก็ได้ โดยวิธีการลักลอบขนส่งที่กลุ่มนี้ทำจะไม่มี ความซับซ้อนทั้งเส้นทางขนส่งหรือการซุกซ่อนสินค้า อาจเป็นการขนส่งที่นำสัตว์ป่า ซาก หรือ

---

professionals and Asian crime syndicates. Retrieved on September 9, 2018, from [https:// www.traffic.org/site/assets/files/2662/south_africa_vietnam_rhino_horn_nexus.pdf](https://www.traffic.org/site/assets/files/2662/south_africa_vietnam_rhino_horn_nexus.pdf)

¹⁸ Article 3

¹⁹ Lorraine Elliott, “Fighting Transnational Environmental Crime,” *Journal of international Affairs*, 66, p. 89 (January 2012).

ผลิตภัณฑ์ใส่กล่องหรือบรรจุภัณฑ์ธรรมดาเท่านั้นและส่งผ่านวิธีการทั่วไป แต่ถ้าเป็นการกระทำ โดยองค์กรอาชญากรรมรูปแบบการกระทำจะเปลี่ยนไป จะเป็นการกระทำโดยกลุ่มอาชญากรที่มีความเชี่ยวชาญ มีการจัดการที่ดี และมีเครือข่ายอยู่ในหลายประเทศ วิธีการที่ใช้ในการลักลอบค้าสัตว์ป่าก็จะแตกต่างจากอาชญากรทั่วไป อาจมีการปกปิดไม่ให้มีการตรวจพบสินค้า มีวิธีการในการแสดงข้อความอันเป็นเท็จเกี่ยวกับชนิดหรือประเภทของสินค้านั้น มีการขนส่งผ่านหลายประเทศโดยอาศัยช่องว่างทางกฎหมายหรือความเข้มงวดของเจ้าหน้าที่ในการตรวจจับสินค้า ทำให้มีการขนส่งสัตว์ป่าจำนวนมากข้ามพรมแดนได้ง่ายขึ้น²⁰ เช่นในการส่งตัวลิงจากประเทศแถบแอฟริกาไปยังประเทศจีนหรือเวียดนาม อาจมีการนำผ่านประเทศอื่นก่อน เช่นประเทศไทย ลาว หรือมาเลเซีย เป็นต้น²¹ ทำให้ในการปราบปรามอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าที่ในปัจจุบันมีลักษณะเป็นอาชญากรรมข้ามชาติจำเป็นต้องมีการประสานความร่วมมือทั้งจากหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในประเทศที่เกี่ยวข้องกับเส้นทางการขนส่งดังกล่าว และหน่วยงานระหว่างประเทศที่สามารถช่วยเหลือในข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิด

2.2 สถิติการทำความผิดเกี่ยวกับสัตว์ป่า

จากสถิติคดีของหน่วยงานในสังกัดกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 31 พฤษภาคม 2561 พบว่า มีคดีที่เกี่ยวข้องทั้งสิ้น 5,000 คดี มีผู้กระทำความผิดจำนวน 5,644 คน มีการตรวจยึดสัตว์ป่าของกลางได้ทั้งสิ้น 112,279 ตัว และตรวจยึดซากสัตว์ป่าของกลางได้ 19,520 ซาก หรือ 32,160.66 กิโลกรัม โดยในปี พ.ศ. 2561 (ข้อมูลถึงวันที่ 31 พฤษภาคม 2561) พบว่า มีคดีเกิดขึ้นถึง 335 คดี ผู้กระทำความผิด 358 คน การตรวจยึดสัตว์ป่าของกลางได้ทั้งสิ้น 6,305 ตัว และตรวจยึดซากสัตว์ป่าของกลางได้ 1,303 ซาก หรือ 945.73 กิโลกรัม²² นอกจากนี้ ยังมีสถิติการรับข้อร้องเรียนของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชในการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ป่าพบว่า ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 (ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2559 - 30 กันยายน 2560) มีการร้องเรียน เรื่องการค้าสัตว์ป่าและพืชป่าหรือซากของสัตว์ป่าและ พืชป่า

²⁰ *Ibid.* pp. 92-93.

²¹ UNODC, *supra note* 3, p. 79.

²² จากสถิติคดีของหน่วยงานในสังกัดกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช,

จำนวน 17 เรื่อง และมีการครอบครองสัตว์ป่าและพืชป่า หรือซากของสัตว์ป่าและพืชป่า จำนวน 15 เรื่อง²³

นอกจากนี้ จากสถิติคดีที่มีการสอบสวนโดยกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระหว่างเดือนตุลาคม 2558 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2560 พบว่ามีการสอบสวนคดีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติรวมทั้งสิ้น 5,250 คดี มีผู้กระทำความผิดจำนวน 1,959 คน²⁴ และถ้าเป็นคดีเกี่ยวกับพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าที่มีการจับกุมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 – 2561 (ข้อมูลถึงเดือนกันยายน 2561) พบว่ามีการจับกุมผู้กระทำความผิดถึง 2,592 คดี²⁵ สำหรับคดีที่เกี่ยวข้องกับการค้าชนิดสัตว์ป่าและพืชป่า พบว่าจากสถิติตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 – 2559 มีการสอบสวนรวมทั้งสิ้น 1,631 คดี มีผู้กระทำความผิดจำนวน 682 คน และมูลค่าทรัพย์สินในการกระทำความผิดรวมทั้งสิ้นประมาณ 59,095,885 บาท ปรากฏตามตาราง ดังนี้²⁶

ตารางที่ 2.1

ปี พ.ศ.	จำนวนคดี	จำนวนผู้กระทำความผิด	มูลค่าทรัพย์สินที่ยึดได้ (บาท)
2555	229	ไม่มีข้อมูล	ไม่มีข้อมูล
2556	308	161	10,406,185
2557	356	177	8,339,940
2558	356	183	18,273,841
2559	382	183	22,075,919
รวม	1,631	682	59,095,885

²³ *Ibid.*

²⁴ UNODC, *supra note 3*, p. 15.

²⁵ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศกลาง, “สถิติการกระทำความผิดคดีอาญา พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ในช่วงปี 2557-2561,” สืบค้นเมื่อวันที่ 14 กันยายน 2561, จาก <https://www.isranews.org/infographic/69888-infographic1.html>

²⁶ UNODC, *supra note 3*, p. 15.

จากสถิติจะเห็นได้ว่า ทั้งในส่วนของจำนวนคดี จำนวนผู้กระทำความผิด รวมถึงมูลค่าของทรัพย์สินที่ยึดได้นั้นมีจำนวนเพิ่มขึ้นในแต่ละปี ในส่วนของกรมศุลกากรเองก็มีอำนาจในการตรวจสอบการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ป่าบริเวณด่านศุลกากรเช่นเดียวกัน โดยพบว่า มีการยึดงาช้าง ตัวนิ่มหรือลิ่น (Pangolin) และนอแรด ที่มีการนำเข้า หรือนำผ่านโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ปรากฏตามตาราง ดังนี้²⁷

ตารางที่ 2.2

ชนิดพันธุ์	2557		2558		2559		2560	
	จำนวนคดี	จำนวนที่ยึดได้	จำนวนคดี	จำนวนที่ยึดได้	จำนวนคดี	จำนวนที่ยึดได้	จำนวนคดี	จำนวนที่ยึดได้
งาช้าง	12	441 ชิ้น 76 กิโลกรัม	14	2,086 ชิ้น 5,590 กิโลกรัม	9	516 ชิ้น 1,237 กิโลกรัม	-	-
ตัวนิ่ม หรือ ลิ่น	2	167 ตัว	11	256 ตัว 2,820 กิโลกรัม	1	567 กิโลกรัม	3	2,900 กิโลกรัม
นอแรด	2	14 ชิ้น	-	-	-	-	1	21 ชิ้น

ในการลักลอบนำเข้าหรือนำผ่านซึ่งชนิดพันธุ์สัตว์ป่า หรือซากสัตว์ป่าที่พบมีเป็นจำนวนมากทั้งส่วนที่ยังมีชีวิตและไม่มีชีวิต โดยเป็นการดำเนินการประสานความร่วมมือกับเจ้าพนักงานตำรวจและเจ้าหน้าที่กรมอุทยานฯ ในการบ่งชี้ว่าสัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่าเหล่านั้นเป็นสัตว์ป่าใกล้สูญพันธุ์ที่อยู่ในบัญชีรายชื่อต้องห้ามมิให้มีการนำเข้า นำผ่าน หรือส่งออกตามที่กำหนดในอนุสัญญา CITES

จากสถิติข้างต้นเห็นได้ว่า หน่วยงานของรัฐมีความพยายามในการจับกุมผู้กระทำความผิดมาลงโทษแต่ก็ยังไม่สามารถปราบปรามมิให้มีการกระทำความผิดได้เพราะผลประโยชน์ตอบ

²⁷ UNODC, *supra note 3*, p. 19.

แทนที่ได้รับจากการล่าและลักลอบค้าสัตว์ป่ามีมูลค่าสูงมากโดยรวมอยู่ที่ 7 - 23²⁸ พันล้านเหรียญสหรัฐต่อปี จากที่เคยมีเพียงแค่ 5 พันล้านต่อปี ใน พ.ศ. 2540²⁹

ในสหภาพยุโรปเองมีการลักลอบนำเข้าสัตว์ป่าและผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ป่าที่อยู่ในของบัญชี CITES มูลค่ารวมสูงถึง 499 ล้านยูโรในปี พ.ศ. 2554³⁰ และมีการยึดผลิตภัณฑ์ที่ได้มาจากสัตว์ป่าโดยมิชอบด้วยกฎหมายในปี พ.ศ. 2559 จำนวน 2,268 ชิ้น ประกอบด้วยงาช้าง สัตว์ป่าที่ใช้เป็นส่วนประกอบของยา หรือชิ้นส่วนของสัตว์ป่าที่เลี้ยงลูกด้วยนม³¹ เป็นต้น

ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงและแปซิฟิกพบว่า ในแต่ละปี มีการลักลอบค้าสัตว์ป่าที่มีมูลค่าถึง 2.5 พันล้านเหรียญสหรัฐ และเป็นมูลค่าที่สูงกว่าอาชญากรรมการค้ามนุษย์ที่มีการลักลอบส่งจากภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไปยังยุโรปและสหรัฐอเมริกาด้วยกันเสียอีกเพราะมีมูลค่าเพียง 1.5 พันล้านเหรียญสหรัฐ ทำให้ในปัจจุบันยอมรับว่า อาชญากรรมต่อสัตว์ป่าเป็นอาชญากรรมที่ร้ายแรงและมีรูปแบบการเกิดผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติไม่ต่างกับการค้ายาเสพติด³²

ในส่วนของประชาคมอาเซียน ประเทศไทยเป็นหนึ่งในสมาชิกของเครือข่ายการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์แห่งภูมิภาคอาเซียน (The Association of Southeast Asian Nation's Wildlife Enforcement Network (ASEAN-WEN)) ซึ่งก่อตั้งขึ้นในปี

---

²⁸ Christian Nellemann et al., The Rise of Environmental Crime – A Growing Threat to Natural Resources, Peace, Development and Security: A UNEP & INTERPOL Rapid Response Assessment, (UNEP, 2016), p. 7.

²⁹ Robert S. Anderson, “Investigation, Prosecution, and Sentencing of International Wildlife Trafficking Offenses in the US Federal System,” 12 National Environmental Enforcement Journal 14, p.10 (1997).

³⁰ Directorate General For Internal Policies Policy Department A: Economic And Scientific Policy (Wildlife Crime), Retrieved on September 1, 2018, from http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/570008/IPOL_STU%282016%29570008_EN.pdf

³¹ Overview of important seizures in the European Union Retrieved on September 4, 2018, from http://ec.europa.eu/environment/cites/pdf/reports/2016_overview_significant_seizures.pdf

³² UNODC, *supra note 3*, p. 2.

พ.ศ. 2548 เพื่อประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่มีอำนาจบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนภูมิภาคและองค์กรระหว่างประเทศในการป้องกันและปราบปรามการค้าสัตว์ป่าและพืชป่าอันมีขอบด้วยกฎหมาย³³ โดยนับตั้งแต่มีการก่อตั้งเครือข่ายนี้ขึ้น

พบว่า มีการจับกุมผู้กระทำความผิดจากการลักลอบขนย้ายสัตว์ป่าในประเทศสมาชิกกว่า 1,300 คดี และยึดทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดกว่า 150 ล้านดอลลาร์สหรัฐ อีกทั้งยังได้มีการประสานความร่วมมือกับอีก 47 ประเทศในการบังคับใช้กฎหมายระหว่างประเทศอีกประมาณ 250 คดี³⁴ อย่างไรก็ตามในปี พ.ศ. 2560 ASEAN WEN ได้ระงับการดำเนินงานและควบรวมกับ the ASEAN Expert Group on CITES (AEG on CITES) เป็นองค์กรใหม่เรียกว่า ASEAN Working Group on CITES and Wildlife Enforcement (AWG-CITES and WE)³⁵

2.3 สัตว์ป่าที่เป็นที่ต้องการของตลาดมืด

การลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า เกิดขึ้นจากความต้องการของมนุษย์ที่จะมีสัตว์ป่าหรือซากของสัตว์ป่าไว้ในความครอบครอง เพื่อใช้ประโยชน์ไม่ว่า จะเป็นความต้องการในการนำไปแปรรูป เป็นของสะสม ใช้เป็นยาแผนโบราณ หรือใช้เป็นอาหาร³⁶ ในเขตพื้นที่ที่ถือว่ามีความอุดมสมบูรณ์ด้านความหลากหลายทางชีวภาพจึงเป็นพื้นที่ที่อาจกล่าวได้ว่า เป็นจุดหมายของการลักลอบค้าสัตว์ป่าที่สำคัญ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากจำนวนชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าที่ปรากฏใน IUCN Red List of Threatened Species ที่มีการประเมินทั้งสิ้น 96,900 ชนิด โดยใช้วิธีการประเมินผลที่จะเกิดขึ้นจากหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงอยู่สัตว์ป่าเหล่านั้น มีการแบ่งประเภทของสัตว์ป่าออกเป็น 8 ประเภท ที่จะ

³³ “The Association of Southeast Asian Nation’s Wildlife Enforcement Network (ASEAN-WEN). Retrieved on June 20, 2018, from <https://www.cites.org/eng/news/sundry/2005/ASEAN-WEN.shtml>

³⁴ UNODC, *supra note 3*, p. 29.

³⁵ ASEAN Working Group on CITES and Wildlife Enforcement (AWG-CITES and WE) Retrieved on June 20, 2018, from <http://awgciteswe.org/index.php/pages/structure>

³⁶ Tanya Wyatt, “Uncovering the Significance of and Motivation for Wildlife Trafficking. In Brisman, A. and South, N. (eds). *Routledge International Handbook of Green Criminology*. (London: Routledge, 2013), p. 303.

มีมาตรการให้ความคุ้มครองที่แตกต่างกัน ได้แก่ สัตว์ป่าที่สูญพันธุ์ไปแล้ว (extinct) สัตว์ป่าที่สูญพันธุ์ไปจากธรรมชาติ แต่ยังพบได้จากการเลี้ยงไว้ (extinct in the wild) สัตว์ป่าที่อยู่ในภาวะวิกฤตว่าใกล้จะสูญพันธุ์ (critically endangered) สัตว์ป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ (endangered) สัตว์ป่าที่มีความเสี่ยงว่าจะสูญพันธุ์ (vulnerable) สัตว์ป่าที่มีความเป็นไปได้ว่าจะถูกคุกคาม (near threatened) สัตว์ป่าที่ไม่มีความกังวลว่าจะสูญพันธุ์ (least concern) และสัตว์ป่าที่ไม่มีข้อมูลพอที่จะประเมินเพื่อจัดแบ่งสถานะ (data deficient)³⁷

สำหรับประเทศไทยมีสัตว์ป่าหลายชนิดที่ปรากฏอยู่ในบัญชีรายชื่อด้วย เช่น สมัน (Schomburgk's Deer)³⁸ อยู่ในบัญชีรายชื่อสัตว์ป่าที่สูญพันธุ์ไปแล้ว แรดชวา (Javan Rhinoceros)³⁹ กระซู่ (Sumatran Rhinoceros)⁴⁰ ลิ่นซุนดา ลิ่นมลายู หรือลิ่นชวา (Sunda Pangolin)⁴¹ ลิ่นจีน (Chinese Pangolin)⁴² และกูเปรย์ (Kouprey)⁴³ อยู่ในบัญชีรายชื่อสัตว์ป่าที่อยู่ในภาวะวิกฤตว่าใกล้จะสูญพันธุ์ หรือช้างเอเชีย (Asian Elephant)⁴⁴ เสือโคร่ง (Tiger)⁴⁵ วัวแดง

---

³⁷ “IUCN Red List of Threatened Species.” Retrieved on June 1, 2018, from <https://www.iucnredlist.org/>

³⁸ *Ibid.*

³⁹ “Javan Rhinoceros.” Retrieved on June 1, 2018, from <https://www.iucnredlist.org/species/19495/8925965>

⁴⁰ Sumatran Rhinoceros, Retrieved on June 1, 2018, from <https://www.iucnredlist.org/species/6553/12787457>

⁴¹ Sunda Pangolin, Retrieved on June 1, 2018, from <https://www.iucnredlist.org/species/12763/45222303>

⁴² Chinese Pangolin, Retrieved on June 1, 2018, from <https://www.iucnredlist.org/species/12764/45222544>

⁴³ Kouprey, Retrieved on June 1, 2018, from <https://www.iucnredlist.org/species/2890/46363360>

⁴⁴ Asian Elephant, Retrieved on June 1, 2018, from <https://www.iucnredlist.org/species/7140/12828813>

⁴⁵ Tiger, Retrieved on June 1, 2018, from <https://www.iucnredlist.org/species/15955/50659951>

(Banteng)⁴⁶ ชะนีดำใหญ่ (Siamang)⁴⁷ ละมั่ง (Eld's Deer)⁴⁸ ชะนีมือขาว (Lar Gibbon)⁴⁹ หรือแมวป่าหัวแบน (Flat - headed Cat)⁵⁰ ที่อยู่ในบัญชีรายชื่อสัตว์ป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ เป็นต้น

จากประเภทของสัตว์ป่าข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นสัตว์ป่าที่อยู่ในภาวะวิกฤตว่า ใกล้จะสูญพันธุ์ หรือใกล้จะสูญพันธุ์ ล้วนเป็นสัตว์ป่า ที่มีจำนวนประชากรลดลงอย่างรวดเร็วจากการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าเหล่านั้น เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ที่มีความต้องการที่หลากหลายในการใช้ประโยชน์ในสัตว์ป่า

2.3.1 ตัวลัน หรือ ตัวนัม (Pangolin)

ตัวลัน หรือตัวนัมเป็นสัตว์ป่าที่มีทั้งหมด 8 ชนิดพันธุ์ มีถิ่นที่อยู่ในทวีปแอฟริกา 4 ชนิดพันธุ์ และอยู่ในทวีปเอเชีย 4 ชนิดพันธุ์⁵¹ สำหรับประเทศไทย มีการประกาศให้ตัวลันเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง 2 ชนิดพันธุ์ คือ ลันพันธุ์จีน (Manis pentadactyla) และ ลันพันธุ์มลายู หรือ ลันชวา (Manis javanica)⁵² โดยในปี พ.ศ. 2558 อนุสัญญา CITES เปลี่ยนแปลงระดับความคุ้มครองจากเดิมที่เคยกำหนดให้ตัวลันเป็นสัตว์ป่า ที่ได้รับความคุ้มครองตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 2 เปลี่ยนเป็น

⁴⁶ Banteng, Retrieved on June 1, 2018, from <https://www.iucnredlist.org/species/2888/46362970>

⁴⁷ Siamang, Retrieved on June 1, 2018, from <https://www.iucnredlist.org/species/39779/10266335>

⁴⁸ Eld's Deer, Retrieved on June 1, 2018, from <https://www.iucnredlist.org/species/4265/22166803>

⁴⁹ Lar Gibbon, Retrieved on June 1, 2018, from <https://www.iucnredlist.org/species/10548/3199623>

⁵⁰ Flat - headed Cat, Retrieved on June 1, 2018, from <https://www.iucnredlist.org/species/18148/50662095>

⁵¹ ในทวีปแอฟริกาประกอบด้วย Tree pangolin, Long-tailed pangolin, Giant pangolin, Temminck's pangolin ส่วนในทวีปเอเชียประกอบด้วย Chinese pangolin, Indian pangolin, Sunda pangolin, Philippine pangolin

⁵² กฎกระทรวง กำหนดให้สัตว์ป่าบางชนิดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง พ.ศ. 2546 ได้ให้ความคุ้มครองตัวลันไว้ในลำดับที่ 156 และ 157

จัดให้อยู่ในบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1 เพราะถือว่าเป็นสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์⁵³ เห็นได้จากจำนวนการลักลอบขนส่งตัวลึนจากภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไปยังประเทศจีน และเวียดนามที่เพิ่มจำนวนขึ้นทุกปี โดยเป็นการส่งออกทั้งตัวลึนที่มีชีวิต เนื้อ และเกล็ดลึน มีการใช้ประโยชน์ทั้งเพื่อการบริโภคเนื้อ และเลือด ส่วนเกล็ดจะนำไปทำยาแผนโบราณหรือยาบำรุง โดยประเทศจีน⁵⁴ นอกจากนี้หนังของตัวลึนยังสามารถนำไปทำเป็นเครื่องหนังได้ โดยในระหว่างปี พ.ศ. 2523 – 2543 ประเทศสิงคโปร์นำเข้าหนังตัวลึนจากประเทศมาเลเซียปีละกว่า 50,000 ชิ้น เพื่อส่งออกเป็นเครื่องหนังกว่า 150,000 ชิ้นโดยส่วนใหญ่ส่งออกไปยังประเทศญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา⁵⁵

จากความต้องการในการใช้ประโยชน์จากตัวลึนที่ค่อนข้างสูง The World Wildlife Seizures Database (World WISE) พบว่า ในระหว่างปี พ.ศ. 2550 – 2556 มีการขออนุญาตค้าตัวลึนและได้รับใบอนุญาตตามที่กำหนดในอนุสัญญา CITES โดยชอบด้วยกฎหมายเพียง 1,467 ตัว แต่ในเวลาที่มีการตรวจสอบสามารถจับยึดตัวลึนที่ไม่ได้รับใบอนุญาตนำเข้า นำผ่าน หรือส่งออกเพื่อการค้าได้ถึง 107,060 ตัว⁵⁶ และในระหว่างปี พ.ศ. 2550 – 2558 พบว่า มีการจับยึดตัวลึนที่นำเข้านำผ่าน หรือส่งออกโดยมิชอบด้วยกฎหมายได้ประมาณ 120,000 ตัว และมีการยึดเกล็ดตัวลึนได้ถึง 20 ตัน⁵⁷ ทั้งนี้ในการลักลอบเกิดขึ้นมากในประเทศแถบเอเชีย มีเพียงร้อยละ 20 เท่านั้น ที่พบในประเทศแถบแอฟริกา โดยตรวจพบจากประเทศอินโดนีเซียที่เป็นต้นทางการส่งออกประมาณ 31,000 ตัว ประเทศไทยประมาณ 7,000 ตัว และในประเทศปลายทางเองก็มีการจับยึดตัวลึนที่นำเข้าโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายเช่นกัน เช่น ประเทศจีนยึดได้ประมาณ 32,000 ตัว ประเทศเวียดนามประมาณ 19,000 ตัว ประเทศฟิลิปปินส์ประมาณ 2,000 ตัว และประเทศอื่น ๆ อีกประมาณ 2,000 ตัว⁵⁸ ซึ่งในปัจจุบันจากการที่ตัวลึนถูกจัดอยู่ในบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1 ของ CITES เพราะถือว่า

⁵³ Checklist of CITES Species, Retrieved on June 1, 2018, from http://checklist.cites.org/#/en/search/output_layout=alphabetical&level_of_listing=0&show_synonyms=1&show_author=1&show_french=1&scientific_name=Manis&page=1&per_page=20

⁵⁴ Christian Nellemann, *supra* Note 28, p. 45.

⁵⁵ UNODC, *supra* note 3, p. 66.

⁵⁶ UNODC, *supra* note 3, p. 17.

⁵⁷ Christian Nellemann, *supra* note 28, p. 45.

⁵⁸ UNODC, *supra* Note 14, p. 67.

เป็นสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ ทำให้ราคาของตัวลันในปัจจุบันมีราคาสูงถึงประมาณ 35,000 บาทต่อกิโลกรัม ถ้าเป็นเกล็ดที่นำไปใช้ทำเป็นยาจะมีราคาสูงถึง 100,000 บาทต่อกิโลกรัม⁵⁹

เส้นทางในการขนส่งตัวลันไม่ได้เริ่มจากประเทศไทยประเทศเดียว แต่บางส่วนมาจากประเทศอินโดนีเซียและประเทศมาเลเซียที่มีการขนส่งผ่านประเทศไทยเพื่อส่งต่อไปยังประเทศเมียนมาร์ซึ่งเป็นพื้นที่สำคัญทั้งการเป็นถิ่นที่อยู่ของตัวลันและเป็นเส้นทางในการนำผ่านเพื่อส่งต่อไปยังประเทศจีนที่เป็นตลาดผู้บริโภคขนาดใหญ่ ส่วนอีกเส้นทางคือ การส่งผ่านจากประเทศไทยไปยังประเทศลาวเพื่อส่งต่อไปยังประเทศจีน⁶⁰ แต่จากสถิติการตรวจพบการลักลอบค้าตัวลันพบการจับยึดตัวลันในประเทศเมียนมาร์มากกว่าประเทศลาวโดยระหว่างปีพ.ศ. 2553 - 2557 มีการยึดได้ถึง 29 ครั้ง รวมมูลค่าสูงถึง 3 ล้านบาทหรือประมาณ 96 ล้านบาท⁶¹

ในประเทศไทยก็มีความพยายามในการปราบปรามการลักลอบค้าตัวลัน จากสถิติของกรมศุลกากรระหว่างปี พ.ศ. 2557 - 2561 มีการจับยึดตัวลันและเกล็ดลันได้ถึง 22 คดี เป็นจำนวน 805 ตัว/7,157 กิโลกรัม⁶² ส่วนกรมอุทยาน สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ระหว่างปี พ.ศ. 2555-2560 (ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2560) มีการจับกุม

ผู้กระทำความผิดและยึดตัวลันและเกล็ดลันได้ 74 คดี เป็นตัวลันที่มีชีวิต 3,397 ตัว ซากตัวลัน 128 ชิ้น และเกล็ดลัน 226.7 กิโลกรัม⁶³ โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ได้มีการจับยึดตัวลันได้หลายครั้ง เช่น

⁵⁹ “ตัวลันถูกจัดอยู่ในบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1 ของ CITES.” Retrieved on June 1, 2018, from <http://news.thaipbs.or.th/content /260296>

⁶⁰ Christian Nellemann, *supra* Note 28, p. 44.

⁶¹ Vincent Nijman, Ming Xia Zhang and Chris R. Shepherd, Pangolin trade in the Mong La wildlife market and the role of Myanmar in the smuggling of pangolins into China, *Global Ecology and Conservation*, Retrieved on June 1, 2018, from <https://www.sciencedirect.com /science/article/pii/S23519894153 00342#>

⁶² จากสถิติของกรมศุลกากรระหว่างปี พ.ศ. 2557 – 2561, Retrieved on June 5, 2018, from <https://www.prachachat.net /finance /news-240269>

⁶³ ยึดตัวลันและเกล็ดลัน, Retrieved on June 5, 2018, from <http://news.thaipbs.or.th/content /2602965>

1. ในปี พ.ศ. 2561 เดือนสิงหาคมมีการลักลอบขนส่งจากประเทศมาเลเซียโดยทางรถยนต์ ผ่านด่านศุลกากรสะเดา โดยจับยึดตัวลีนมีชีวิต ได้จำนวน 162 ตัว และเกล็ดลีน 2 ถุง⁶⁴ เดือนมิถุนายนมีการลักลอบขนส่งทางเรือโดยสหายแดนที่ใช้ข้ามพากะหว่างตลาดนัดบ้านแจ่มปอง กับฝั่ง สปป.ลาว จับยึดตัวลีนได้รวมน้ำหนักประมาณ 200 กิโลกรัม⁶⁵ และในเดือนเดียวกันมีการจับยึดที่จังหวัดลำปางอีกหนึ่งตัว⁶⁶ เดือนกุมภาพันธ์ยึดตัวลีนที่ยังมีชีวิตอยู่ได้ 24 ตัว ซากแช่แข็ง 1 ตัว และเกล็ดตัวลีนอีก 6 กิโลกรัม⁶⁷

2. ในปี พ.ศ. 2560 เดือนพฤศจิกายนมีการลักลอบขนส่งตัวลีนทางรถยนต์ ไปยังจังหวัดหนองคาย โดยจับยึดตัวลีนมีชีวิตได้จำนวน 105 ตัว มีน้ำหนักเกือบหนึ่งตัน⁶⁸ และในเดือนเดียวกันมีการจับยึดตัวลีนที่มีการลักลอบนำเข้ามาจากประเทศเมียนมา จำนวน 84 ตัว น้ำหนักประมาณ 252 กิโลกรัมได้ที่ด่านศุลกากรแม่สอด⁶⁹ เดือนสิงหาคม จับรถยนต์ที่ลักลอบขนส่งตัวลีน

จากประเทศมาเลเซีย โดยจับยึดตัวลีนมีชีวิตได้จำนวน 136 ตัว และเกล็ดลีน 450 กิโลกรัม⁷⁰

3. ในปี พ.ศ. 2559 มีการลักลอบขนส่งเกล็ดลีนผ่านท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ทางเครื่องบิน 2 ครั้งจากประเทศคองโก ผ่านประเทศตุรกี ประเทศไทยเพื่อที่จะส่งต่อไปยัง สปป.ลาว โดย

⁶⁴ การลักลอบขนส่งตัวลีนและเกล็ดลีนจากประเทศมาเลเซีย, Retrieved on June 5, 2018, from <https://www.thairath.co.th/content/1362087>

⁶⁵ ลักลอบขนส่งตัวลีนทางเรือ, Retrieved on June 5, 2018, from <http://news.ch3thailand.com/local/70675>

⁶⁶ ลักลอบขนส่งตัวลีนที่ลำปาง, Retrieved on June 20, 2018, from <https://www.chiangmainews.co.th/page/archives/722981>

⁶⁷ ยึดตัวลีนที่ยังมีชีวิตและซากแช่แข็ง, Retrieved on June 20, 2018, from <https://www.thaipost.net/main/detail/3294>

⁶⁸ ลักลอบขนส่งตัวลีนทางรถยนต์, Retrieved on June 20, 2018, from <http://news.ch3thailand.com/local/57121>, <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/782116>

⁶⁹ การลักลอบนำเข้าตัวลีนมาจากประเทศเมียนมา Retrieved on June 20, 2018, from <http://www.banmuang.co.th/news/region/96361>

⁷⁰ ลักลอบขนส่งตัวลีนจากประเทศมาเลเซีย, Retrieved on June 20, 2018, from <http://news.thaipbs.or.th/content/265700>

ในวันที่ 4 ธันวาคม 2559 จับยึดเกล็ดลื่นจำนวน 34 ทีบห่อ น้ำหนัก 1,700 กิโลกรัม และในวันที่ 23 ธันวาคม 2559 จับยึดเกล็ดลื่นจำนวน 24 ทีบห่อ น้ำหนัก 1,200 กิโลกรัม รวมทั้งสิ้น 2,900 กิโลกรัม รวมมูลค่าประมาณ 29 ล้านบาท⁷¹ และเดือนพฤศจิกายนมีการลักลอบขนส่งตัวลื่น ทางรถยนต์จากชายแดนไทย – มาเลเซีย ไปยังจังหวัดชุมพรโดยจับยึดตัวลื่นมีชีวิตได้จำนวน 124 ตัว⁷²

4. ในปี พ.ศ. 2558 มีการลักลอบขนส่งตัวลื่น เพื่อที่จะขนส่งต่อไปยังสปป.ลาวและประเทศจีน โดยในการขนส่งจากจังหวัดชุมพร พบตัวลื่นที่มีชีวิตทั้งหมด 61 ตัว น้ำหนักรวม 183 กิโลกรัมซึ่งผู้ต้องหายอมรับว่าเป็นผู้ขนส่งตัวลื่นผ่านเส้นทางนี้ถึงเดือนละ 10 ครั้ง⁷³ และมีการจับยึดตัวลื่นที่ด่านไฮฮ้า 35 ตัวเพื่อจะนำส่งต่อไปยังจังหวัดอุตรดิตถ์⁷⁴ และการจับยึดตัวลื่นที่จังหวัดเพชรบุรีซึ่งขนส่งมาจากจังหวัดชุมพร เพื่อไปจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 150 ตัว⁷⁵

5. ในปี พ.ศ. 2557 มีการลักลอบขนส่ง จากจังหวัดชุมพรโดยทางรถยนต์ เพื่อที่จะขนส่งต่อไปยังริมแม่น้ำโขงและต่อไปยังประเทศจีน โดยจับยึดตัวลื่นมีชีวิตได้ จำนวน 75 ตัว และเกล็ดลื่น 10 กิโลกรัม และยังจับยึดงาช้าง 1 กิ่ง ยาว 3 ฟุต หนัก 2 กิโลกรัม ที่มีการขนส่งมาพร้อมกันด้วย⁷⁶

---

⁷¹ ลักลอบขนส่งเกล็ดลื่นผ่านท่าอากาศยานสุวรรณภูมิไปต่างประเทศ, Retrieved on June 20, 2018, from <https://www.thairath.co.th/content/849530>

⁷² การลักลอบขนส่งตัวลื่นทางรถยนต์จากชายแดนไทย – มาเลเซีย, Retrieved on June 20, 2018, from <https://www.pptvhd36.com/news/%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%94%E0%B9%87%E0%B8%99%E0%B8%A3%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%99/39334>

⁷³ ลักลอบขนส่งตัวลื่น, Retrieved on June 20, 2018, from <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/782116>

⁷⁴ ยึดตัวลื่นที่ด่านไฮฮ้า, Retrieved on June 20, 2018, from <https://www.thairath.co.th/content/537667>

⁷⁵ จับยึดตัวลื่นที่จังหวัดเพชรบุรี, Retrieved on June 20, 2018, from <https://www.thairath.co.th/content/508170>

⁷⁶ ลักลอบขนตัวลื่น, Retrieved on June 20, 2018, from <https://www.thairath.co.th/content/458538>

6. ในปี พ.ศ. 2556 มีการลักลอบขนส่งตัวลีน จากภาคใต้ไปยังจังหวัดหนองคาย ทางรถยนต์ โดยจับยึดตัวลีนมีชีวิตได้ จำนวน 195 ตัว⁷⁷ และใน ปี พ.ศ. 2555 มีการจับยึด ตัว ลีน ในจังหวัดตรังที่นำมาพักไว้ เพื่อเตรียมลักลอบส่งออกไปยังประเทศเพื่อนบ้าน โดยพบตัวลีนถูก บรรจุใส่ถุงแบบตาข่าย จำนวน 36 ถุง รวม 111 ตัว น้ำหนักรวม 375.3 กิโลกรัม⁷⁸

จากการจับยึดของพนักงานเจ้าหน้าที่ จะเห็นได้ว่า แม้จะมีการปราบปรามอย่างจริงจัง แต่ผู้กระทำความผิด ก็ยังคงพยายามที่จะลักลอบค้าตัวลีนทุกปี โดยใช้วิธีการในการขนส่งที่ หลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นทางรถยนต์ เรือ หรือทางเครื่องบิน เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดการ จับกุมเกิดขึ้น โดยเฉพาะทางรถยนต์ที่อาจมีโอกาสดูแลตรวจพบได้น้อย เพราะจากข้อเท็จจริงในหลาย คดีพบว่า ผู้กระทำความผิดได้มีการขนส่งทางรถยนต์บ่อยครั้ง แต่ไม่เคยถูกเรียกตรวจหรือถูกจับกุม ประกอบกับเมื่อพิจารณาจากมูลค่าของตัวลีนที่มีราคาสูง หากสามารถลักลอบนำเข้าไปยังประเทศ ปลายทาง เช่น ประเทศจีนได้ก็จะได้รับค่าตอบแทนที่คุ้มค่า เมื่อเปรียบเทียบกับโทษที่จะได้รับ ตาม พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี ปรับไม่เกิน 40,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เป็นบทลงโทษที่น้อยทำให้ผู้กระทำความผิดเห็นว่า คุ้มค่าที่จะเสี่ยง นอกจากนี้ พนักงานเจ้าหน้าที่ของไทยจะปราบปรามอย่างจริงจังแล้ว จะเห็นได้ว่า ประเทศเพื่อนบ้านของไทยก็ ไม่ได้เพิกเฉย จากกรณีการจับกุมผู้กระทำความผิดที่เป็นคนไทยที่ลักลอบนำเข้าตัวลีนไปยังประเทศ เพื่อนบ้าน เช่น เจ้าหน้าที่ชาวมาเลเซีย จับกุมคนไทยที่ลักลอบนำเข้าตัวลีนผ่านด่านบูกิตกาฮูฮิตัมของ ประเทศมาเลเซียจากฝั่งประเทศไทย และจับยึดของกลาง เป็นตัวลีนที่มีชีวิต 55 ตัว และเกล็ดลีนอีกจำนวนหนึ่ง⁷⁹ ซึ่งอาจมีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า จะมีการ นำพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2551 มาบังคับใช้กับการปราบปรามคดีที่เกี่ยวกับสัตว์ป่าได้ อย่างไร

⁷⁷ ลักลอบขนตัวลีนจากภาคใต้, Retrieved on June 20, 2018, from <https://www.thairath.co.th/content/370342>

⁷⁸ จับยึดตัวลีน ในพื้นที่จังหวัดตรัง, Retrieved on June 20, 2018, from <https://www.thairath.co.th/content/240181>

⁷⁹ การจับผู้กระทำความผิดลักลอบขายตัวลีนของพนักงานเจ้าหน้าที่, Retrieved on June 20, 2018, from <https://www.dailynews.co.th/foreign/608994>, https://www.khaosod.co.th/around-the-world-news/news_625026

2.3.2 แรด (Rhinos)

ในปัจจุบันประชากรแรดที่พบทั่วโลกมีอยู่ 5 ชนิดพันธุ์ ได้แก่ แรดขาว แรดอินเดีย แรดดำ แรดขาว และกระซู่ ซึ่งสามชนิดหลังอยู่ในบัญชีของ IUCN Red List of Threatened Species ที่ระบุว่า เป็นสัตว์ป่าที่อยู่ในภาวะวิกฤตว่าใกล้จะสูญพันธุ์ โดยมีจำนวนเหลือแค่ประมาณ 29,500 ตัว ลดจำนวนจาก 500,000 ตัวในต้นศตวรรษที่ 20 และ 70,000 ตัวในปี พ.ศ. 2513 ซึ่งการลดจำนวนลงอย่างรวดเร็วนี้ เกิดจากการล่าเพื่อส่งขายยังตลาดมืดเป็นหลัก โดยในปี พ.ศ. 2560 พบว่า มีการฆ่าแรดในประเทศแอฟริกาใต้ ถึง 1,028 ตัว ประเทศซิมบับเว 36 ตัว และประเทศนามิเบีย 32 ตัว เป็นจำนวนที่เพิ่มจากปี พ.ศ. 2550 ถึงร้อยละ 9,000 และเป็นจำนวนไม่นับรวมถึงลูกของแรดที่ต้องตายจากการที่แม่ถูกฆ่า⁸⁰

สำหรับในทวีปเอเชีย แรดอินเดียเป็นชนิดพันธุ์ที่ยังมีจำนวนมากที่สุด โดยในปี พ.ศ. 2561 มีประมาณ 2,413 ตัว ร้อยละ 70 มีถิ่นที่อยู่ในอุทยานแห่งชาติ Kaziranga⁸¹ แม้จะมีความพยายามในการอนุรักษ์ แต่การลักลอบล่าแรดเพื่อเอานอแรดไปขายในตลาดมืดยังมีอยู่ระหว่างปี พ.ศ. 2549 - 2558 พบว่า มีการล่าแรดในอุทยานแห่งชาตินี้ถึง 123 ตัว และมีจำนวนมากถึง 71 ตัว หรือร้อยละ 58 ในระหว่างปี พ.ศ. 2556-2558⁸² ส่วนแรดขาวและกระซู่เป็นชนิดพันธุ์ที่หายากจึงอาจไม่มีการพบการล่าเกิดขึ้น

ประเทศไทยมีชนิดพันธุ์แรดที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศและอยู่ในบัญชีสัตว์ป่าสงวนของไทย 2 ประเภท คือ แรด หรือแรดขาว (Rhinoceros Sondaicus) และ กระซู่ (Didermocerus Sumatraensis) ทั้งสองชนิดพันธุ์เป็นสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1⁸³ มีลักษณะแตกต่างกันดังนี้

⁸⁰ RHINOS ARE IN CRISIS, Retrieved on June 20, 2018, from <https://rhinos.org/the-crisis>.

⁸¹ Good News for Kaziranga: One-Horned Rhino Population Rises by 12, Retrieved on June 20, 2018, from <https://www.kaziranga-national-park.com/blog/kaziranga-one-horned-rhino-population-rises/>

⁸² Rhino Poaching Crisis and Conservation in Assam, Retrieved on June 20, 2018, from <https://www.kaziranga-national-park.com/blog/rhino-poaching-crisis-conservation-assam/>

⁸³ Checklist of CITES Species, *supra note 53*,

แรด หรือแรดขาวเป็นสัตว์ที่มีเนื้อเดียว และเป็นหนึ่งในสามชนิดพันธุ์ที่มีถิ่นที่อยู่ในทวีปเอเชียอันประกอบด้วย แรดขาว กระซู่ และแรดอินเดีย ในปัจจุบันแรดขาวยังคงมีให้พบบ้างในประเทศอินโดนีเซียบริเวณอุทยานแห่งชาติ Ujung Kulon ที่กำหนดให้เป็นพื้นที่อนุรักษ์สัตว์เหล่านี้ โดยมีจำนวนที่พบไม่มากนักคือประมาณ 46 - 66 ตัวเท่านั้น แต่ในประเทศอื่นแทบจะไม่ปรากฏว่ามี การพบแรดชนิดนี้ในประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน แรดขาวจะมีขนาดลำตัวยาวประมาณ 2 - 3.2 เมตรหนักประมาณ 900 - 2,300 กิโลกรัม และตัวผู้จะมีเนื้อแรดยาวประมาณ 10 นิ้ว⁸⁴ กระซู่จะมีลักษณะที่คล้ายกับแรดขาวและเป็นชนิดพันธุ์หนึ่งของแรดสายพันธุ์โบราณที่ยังมีชีวิตอยู่ เป็นหนึ่งในสามของชนิดพันธุ์แรดที่พบในทวีปเอเชีย แต่มีขนาดเล็กกว่าแรดขาวเพราะทั้งตัวผู้และตัวเมียมีน้ำหนักน้อยกว่า 80 กิโลกรัม มีขนาดลำตัวยาวประมาณ 2.5 เมตร และสูงประมาณ 1.5 เมตร ลำตัวปกคลุมไปด้วยขนที่ยาว และมีเนื้อแรด 2 นอเหมือนกับแรดที่พบในทวีปแอฟริกา มีถิ่นที่อยู่ในแคว้นฮัสสัม ประเทศเมียนมาร์ และประเทศไทย รวมถึงอินโดจีน ในปัจจุบันเชื่อว่ามีจำนวนกระซู่เหลืออยู่ทั่วโลกไม่ถึง 80 ตัว และพบได้ในประเทศอินโดนีเซีย⁸⁵

ความจำเป็นในการคุ้มครองชนิดพันธุ์แรดเกิดจากความต้องการของมนุษย์ที่จะใช้ประโยชน์จากนอแรด เช่น มีความเชื่อว่า นอแรดใช้รักษาไข้ โรคที่เกิดจากความบกพร่องของหลอดเลือดสมอง โรคมะเร็ง และแก้อาการเมาค้างโดยนำมาบดเป็นผงผสมในเครื่องดื่ม⁸⁶ นอกจากนี้ยังมีการนำไปใช้ทำเป็นเครื่องประดับ ของตกแต่งบ้าน และถ้วยสำหรับกรวดน้ำด้วยเช่นกัน⁸⁷ จากความ

⁸⁴ Eric Dinerstein, “Javan rhinoceros” Retrieved on June 20, 2018, from <https://www.britannica.com/animal/Javan-rhinoceros>, “JAVAN RHINO” <https://rhinos.org/species/javan-rhino>.

⁸⁵ Eric Dinerstein, “Sumatran rhinoceros,” Retrieved on June 19, 2018, from <https://www.britannica.com/animal/Sumatran-rhinoceros>, <https://rhinos.org/species/sumatran-rhino/>

⁸⁶ Lindsay Kneteman, “Rhino Horn and Tiger Wine: How the Illegal Wildlife Trade Is Growing Bolder.” Retrieved on June 19, 2018, from <https://www.smithsonianmag.com/science-nature/rhino-horn-and-tiger-wine-how-illegal-wildlife-trade-growing-bolder-180970382/>

⁸⁷ UNODC, *supra* Note 14, p. 70.

ต้องการที่มีเป็นจำนวนมากและปริมาณที่มีน้อยทำให้นอแรดมีราคาขายในตลาดมืดสูงถึงกิโลกรัมละ 120,000 เหรียญสหรัฐ⁸⁸

จากจำนวนนอแรดที่มีการรายงานในปี พ.ศ. 2554 เชื่อว่า มีจำนวนนอแรดที่มีอยู่ทั่วโลกถึง 130 ตัน และที่อยู่ภายใต้การครอบครองของรัฐบาลที่เป็นประเทศภาคีสมาชิกของอนุสัญญา CITES อันได้มาจากการจับยึดนอแรดที่มีการลักลอบค้าโดยมิชอบด้วยกฎหมายมีถึง 27 ตัน⁸⁹ โดยเส้นทางในการขนส่งนอแรดส่วนมากจะเริ่มต้นจากประเทศแอฟริกาใต้ ประเทศโมซัมบิก ประเทศซิมบับเว และประเทศเคนยาที่เป็นประเทศหลักในการลักลอบส่งออกนอแรด เช่น ระหว่างปี พ.ศ. 2549 – 2558 ประเทศแอฟริกาใต้มีความพยายามส่งออกนอแรดที่ตรวจจับยึดได้ถึง 535 กิโลกรัม ประเทศโมซัมบิก 186 กิโลกรัม ประเทศซิมบับเว 54 กิโลกรัม และประเทศเคนยา 50 กิโลกรัม ประเทศอื่น ๆ 140 กิโลกรัม และมีการนำไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาหรับเอมิเรตส์ และประเทศในยุโรป เช่น ประเทศสโลวาเกีย ประเทศสาธารณรัฐเช็ก ประเทศเบลเยียม ประเทศอิตาลี และประเทศเยอรมัน เพื่อส่งต่อไปยังจุดหมายปลายทางที่มีการตรวจจับยึดได้ ได้แก่ ประเทศเวียดนาม 220 กิโลกรัม ประเทศจีน 205 กิโลกรัม ประเทศไอร์แลนด์ 28 กิโลกรัม ประเทศสาธารณรัฐเช็ก 26 กิโลกรัม ประเทศสหรัฐอเมริกา 26 กิโลกรัม ประเทศไทย 23 กิโลกรัม และประเทศอื่น ๆ อีก 78 กิโลกรัม⁹⁰ จากสถิติของกรมศุลกากรตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 - 2561 มีการจับยึดนอแรดได้ 8 คดี เป็นจำนวน 85 ชิ้น⁹¹

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นว่า ประเทศไทยเป็นประเทศปลายทางที่พบว่า มีการลักลอบนำเข้านอแรดเข้าประเทศ และมีการจับกุมผู้กระทำความผิดได้หลายครั้ง เช่น

1. ในปี พ.ศ. 2561 เดือนมกราคม มีการจับยึดนอแรดที่ลักลอบนำเข้าจากประเทศเพื่อนบ้านได้ที่ด่านพรมแดนท่าเทียบเรือการท่องเที่ยง จังหวัดนครพนม จำนวน 14 ชิ้น

⁸⁸ Rhino Poaching Crisis and Conservation in Assam, *supra note 82*.

⁸⁹ UNODC, *supra Note 14*, p. 70.

⁹⁰ *Ibid*, p. 71.

⁹¹ “กรมศุลกาตั้งโต๊ะแถลง 4 เรื่องใหญ่ ทั้งหลุดพ้นจากบัญชีดำงาช้างไซเตส จับลักลอบนำเข้านอแรด,” Retrieved on June 19, 2018 from <https://www.prachachat.net/finance/news-240269>

หนัก 11.16 กิโลกรัม และเชื่อว่า จะมีการลักลอบส่งออกไปยังประเทศที่สามผ่านทางท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ⁹²

2. ในปี พ.ศ. 2560 เดือนมีนาคม มีการจับยึดนอแรดที่มีการลักลอบนำเข้าประเทศจากประเทศเอธิโอเปียผ่านทางท่าอากาศยานสุวรรณภูมิจำนวน 21 ชี้น เป็นนอแรด 19 ชี้น นอแรดดำ 2 ชี้น หนัก 49.4 กิโลกรัม มูลค่าประมาณ 175 ล้านบาท และคดีนี้ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2561 ลงโทษจำคุกจำเลยทั้งสามคนละ 4 ปี พร้อมสั่งให้มีการริบของกลาง⁹³ เดือนกันยายน มีการจับยึดนอแรด ที่มีการลักลอบนำเข้าประเทศจากประเทศแองโกลาผ่านทางท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ เพื่อที่จะนำส่งต่อไปยังประเทศเวียดนาม เป็นนอแรดขนาดต่าง ๆ ที่ถูกตัดเป็นชี้นจำนวน 15 ชี้น หนัก 7.4 กิโลกรัม มูลค่ากว่า 15 ล้านบาท⁹⁴ เดือนตุลาคมมีการลักลอบนำนอแรดจากประเทศแซมเบียผ่านทางท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ เพื่อจะส่งต่อไปยังประเทศกัมพูชาจับยึดนอแรดได้ 8 ชี้น หนัก 6.2 กิโลกรัม มูลค่ากว่า 10 ล้านบาท⁹⁵ เดือนธันวาคม มีการจับยึดนอแรดนำเข้าจากประเทศแอฟริกาใต้ที่ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิเพื่อจะนำผ่านไปยังประเทศที่สาม จำนวน 14 ชี้น หนัก 21 กิโลกรัม มูลค่าประมาณ 55 ล้านบาท⁹⁶

3. ในปี พ.ศ. 2557 มีการจับยึดนอแรดที่ส่งมาจากประเทศเคนยาผ่านประเทศไทยทางท่าอากาศยานสุวรรณภูมิเพื่อส่งต่อไปยังประเทศเวียดนาม เป็นนอแรดจำนวน 9 ชี้น หนัก 21.80 กิโลกรัม มูลค่าประมาณ 21 ล้านบาทบรรจุอยู่ในกระเป๋าที่ตกค้างในสนามบินเคนยา และไม่ปรากฏว่า

⁹² “ตัวการใหญ่ขนนอแรด,” Retrieved on June 19, 2018 from <http://news.ch7.com/detail/267378>

⁹³ “อัยการเอี่ยวหัวนอแรดร่วม 50 โลกผูกพักราชการ,” Retrieved on June 19, 2018 from <http://www.komchadluek.net/news/regional/353008>, “ตร.ช่วย 2 หลึงลักลอบขนนอแรดเข้าไทย,” <https://www.bbc.com/thai/thailand-39281676>

⁹⁴ “จับ 3 ชาวเวียดนามลอบขนนอแรดเข้าไทยมูลค่ากว่า 15 ล้าน,” Retrieved on June 19, 2018 from <https://www.posttoday.com/social/local/516550>

⁹⁵ “จับ 2 ชาวจีนกลางสนามบินสุวรรณภูมิ ลักลอบขนนอแรดมูลค่า 10 ล้านบาท,” Retrieved on June 19, 2018 from <https://news.thaipbs.or.th/content/266849>

⁹⁶ “จับคาสนามบิน! นอแรด 55 ล้าน ผงะเข็นซุกห้องจนท. ร่วมแก๊งให้ขนออก,” Retrieved on June 19, 2018 from https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news_666057.

เจ้าของกระเป๋าคู่ได้เดินทางเข้ามาในประเทศไทยจึงประสานไปที่ประเทศเวียดนามให้เป็นผู้ดำเนินการจับกุมผู้กระทำความผิด⁹⁷

จากรายละเอียดการจับกุมจะเห็นได้ว่า ประเทศไทยเป็นประเทศทางผ่านเพื่อส่งนอแรดออกไปยังประเทศที่สาม ไม่ว่าจะเป็นประเทศกัมพูชาหรือประเทศเวียดนาม แต่ไม่พบว่า มีการล่าแรดหรือกระซู่ในประเทศไทยเพื่อส่งออกนอแรด เนื่องจาก จำนวนของแรดขวาและกระซู่ที่เป็นสัตว์พื้นถิ่นในเอเชียนั้นเหลือจำนวนน้อยมากไม่ถึง 100 ตัว และในขณะเดียวกันแทบไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่า ยังมีเหลือหรือพบได้ในประเทศไทย การล่าสัตว์ป่าชนิดนี้ที่จะทำให้ผู้ล่าสัตว์ป่าสงวนต้องรับโทษตามกฎหมายไทยจึงไม่เกิดขึ้น จะมีเฉพาะแต่การกระทำความผิดที่เกี่ยวกับการครอบครองหรือการนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านซากสัตว์ป่าสงวนเท่านั้น

2.3.3 ช้าง (Elephant)

ในปัจจุบันมีชนิดพันธุ์ช้างป่าหลัก ๆ อยู่ 2 สายพันธุ์คือช้างเอเชีย (*Elephas maximus*) และช้างแอฟริกา (*Loxodonta Africana*) โดยช้างเอเชียจะมีขนาดตัวที่เล็กกว่าคือ มีน้ำหนักหนักประมาณ 3,000 - 6,000 กิโลกรัม บริเวณส่วนหัวจะมีสองโหนกและมีแยกตรงกลางมีใบหูที่เล็กกว่าช้างแอฟริกัน และมีงาเฉพาะตัวผู้เท่านั้น ในขณะที่ช้างแอฟริกา มีน้ำหนักประมาณ 4,000 - 7,500 กิโลกรัม บริเวณส่วนหัวจะมีลักษณะกลม และมีโหนกเดียว มีใบหูที่ใหญ่ และมักพบว่า มีงาทั้งตัวผู้และตัวเมีย⁹⁸ ในส่วนของจำนวนประชากรช้างป่า บัญชีของ IUCN Red List of Threatened Species กำหนดสถานะของทั้งสองชนิดพันธุ์ไว้ไม่เหมือนกัน กล่าวคือ ช้างเอเชีย ถูกจัดอยู่ในประเภทชนิดพันธุ์สัตว์ป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ (endangered) และมีแนวโน้มว่า จำนวนจะ

⁹⁷ “ยึดนอแรดลักลอบเข้าไทยมูลค่า 21 ล้านบาท,” Retrieved on June 19, 2018 from <https://news.mthai.com/general-news/303847.html>

⁹⁸ “Differences Between African and Asian Elephants,” Retrieved on June 19, 2018 from <http://www.eleaid.com/elephant-information/differences-african-asian-elephants/>, “ลักษณะที่แตกต่างกันของชาติเอเชียและช้างแอฟริกา” <http://www.elephantsfund.org/elephant-facts/difference-African-Asian-elephants.html>

ลดลง⁹⁹ ในปัจจุบันน่าจะจะมีช้างเอเชียเหลือเพียง 50,000 เชือกเท่านั้น¹⁰⁰ แม้ว่าในปี พ.ศ. 2560 กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช จะได้มีการประเมินจำนวนประชากรช้างป่าว่า ในปัจจุบันน่าจะจะมีจำนวนอยู่ที่ประมาณ 3,500 - 4,000 เชือก แบ่งได้เป็น ช้างที่พบกลุ่มป่าตะวันตก เช่น แก่งกระจาน สลักพระ ห้วยขาแข้ง จำนวน 400 - 600 เชือก กลุ่มป่ารอยต่อตะวันออก 5 จังหวัด จำนวน 300 - 400 เชือก กลุ่มป่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกลุ่มป่าดงพญาเย็น - เขาใหญ่ เช่น ภูเขี้ยว น้ำหนาว เขาใหญ่ ตาพระยา จำนวน 500 - 600 เชือก กลุ่มป่าภาคใต้ คลองแสง-เขาสก จ.สุราษฎร์ธานี จำนวน 100 -150 เชือก และกลุ่มป่าภาคเหนือ จำนวน 110-300 เชือก โดยในกลุ่มป่าตะวันออกมีการเพิ่มจำนวนประชากรช้างขึ้นถึงร้อยละ 7¹⁰¹ ส่วนช้างแอฟริกันจัดอยู่ในประเภทสัตว์ป่าที่มีความเสี่ยงว่าจะสูญพันธุ์ (vulnerable) แต่มีแนวโน้มว่าจะเพิ่มจำนวนขึ้น¹⁰² ในปัจจุบันพบได้ในทวีปแอฟริกาประมาณ 500,000 เชือก¹⁰³ และร้อยละ 60 ของช้างแอฟริกันพบใน 3 ประเทศ คือ บอตสวานา ซิมบับเว และแทนซาเนีย และหนึ่งในสามมีถิ่นที่อยู่ทางตอนเหนือของประเทศบอตสวานา

ช้างป่าทั้งสองชนิดพันธุ์เป็นสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามบัญชีแนบท้ายของอนุสัญญา CITES โดยช้างเอเชียอยู่ในความคุ้มครองตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 ส่วนช้างแอฟริกันอยู่ในความคุ้มครองตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1 และ 2 โดยประเทศบอตสวานา นามิเบีย แอฟริกาใต้ และซิมบับเวตั้งข้อสงวนไว้ เพราะตามกฎหมายภายในประเทศยังมี

⁹⁹ “Asian Elephant,” Retrieved on June 19, 2018 from <https://www.iucnredlist.org/species/7140/12828813>

¹⁰⁰ “ล่าช้างเอาหนึ่ง” วิกฤตช้างในประเทศเมียนมาร์ ในวันช้างโลกปีนี้, Retrieved on June 19, 2018 from http://wwf.panda.org/?308330/save_their_skins

¹⁰¹ “ข่าวดีช้างป่าไทยประชากรเพิ่มร้อยละ 7,” Retrieved on June 19, 2018 from <http://news.thaipbs.or.th/content/260775?fbclid=IwAR3AkDrw0rJ7K2Mt7QbRejCXg-eB63zXCd46qVw0YGX8r4RMgj4LN2Jg4>

¹⁰² *Loxodonta Africana*, “African Elephant,” Retrieved on June 19, 2018 from <https://www.iucnredlist.org/species/12392/3339343>

¹⁰³ “สถิติการพบช้างในแอฟริกา,” Retrieved on June 19, 2018 from http://cimun.net/resources/UNCTAD_TopicB.pdf

การอนุญาตให้ล่าได้¹⁰⁴ สำหรับประเทศไทย มีการประกาศให้ช้างเอเชีย และช้างแอฟริกันอยู่ในบัญชีรายชื่อเป็นสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535¹⁰⁵

จากจำนวนประชากรช้างป่าที่ลดลงอาจเกิดได้หลายปัจจัย เช่น สภาพภูมิอากาศ การทำลายถิ่นที่อยู่ แต่ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้มีการลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว คือ การล่าช้างป่า ซึ่งในช่วงสมัยปี ค.ศ. 1980 - 1990 พบว่า มีการล่าช้างแอฟริกันถึงประมาณปีละ 100,000 เชือก ในบางพื้นที่ทำให้ประชากรช้างป่าในฝูงนั้น ๆ เหลือไม่ถึงร้อยละ 20 และเป็นการล่าเพื่อที่จะเอาหนังไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นเครื่องประดับ วัตถุมงคล หรือของตกแต่งบ้าน¹⁰⁶ แม้ในปัจจุบันมีการล่าช้างป่าเพื่อที่จะใช้ประโยชน์จากส่วนอื่น ๆ ของช้างด้วย เช่น ในประเทศเมียนมาร์มีการล่าช้างเอเชีย เพื่อที่จะนำเอาหนังช้างไปใช้เป็นส่วนประกอบของยาสมุนไพร ที่เชื่อว่า จะรักษาอาการปวดท้องได้ หรือนำไปทำเป็นส่วนผสมของครีมบำรุงผิว และคนบางกลุ่มจะนำหนังช้างไปดัดเป็นถุง ปั้นเป็นลูกบิด โดยเชื่อกันว่าจะนำโชคดีมาสู่ผู้ที่สวมใส่ เช่นเดียวกับ ขนหางของช้างที่จะนำไปถักเป็นกำไลที่มีความเชื่อว่า จะนำโชคดีมาให้ ส่วนฟันของช้างก็จะนำไปดัดเป็นมงกุฎเชื่อว่า รักษาอาการอักเสบและสิ่วได้ โดยจะมีการนำไปขายบริเวณชายแดนที่ติดกับประเทศจีน ลาว และไทย จากความต้องการดังกล่าวทำให้ การล่าช้างเอเชียไม่ได้จำกัดอยู่แต่ช้างตัวผู้เท่านั้น ช้างตัวเมียและลูกช้างก็เป็นหนึ่งในเป้าหมายที่จะถูกล่าเช่นเดียวกัน¹⁰⁷ แต่งาช้างก็ยังคงเป็นชิ้นส่วนสำคัญสำหรับนักล่าเพราะมีราคาสูง โดยราคาขาย

¹⁰⁴ Checklist of CITES Species, *supra* note 53,

¹⁰⁵ กฎกระทรวง กำหนดให้สัตว์ป่าบางชนิดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง พ.ศ. 2546 ได้ให้ความคุ้มครองช้างเอเชียไว้ในลำดับที่ 127 และ ช้างแอฟริกาในลำดับที่ 202 (เพิ่มโดยกฎกระทรวง กำหนดให้สัตว์ป่าบางชนิดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2558)

¹⁰⁶ “Elephants African,” Retrieved on June 19, 2018 from http://wwf.panda.org/knownledge_hub/endangered_species/elephants/african_elephants/afelephants_threats/ “ผลการวิจัยผู้บริโภคและใช้งาช้างและผลิตภัณฑ์จากเสือโคร่งในประเทศไทย” https://www.usaidwildlifeasia.org/resources/reports/infosheet-thailand-ivory-and-tiger_4june2018_th_final.pdf

¹⁰⁷ “ล่าช้างเอราหนิงวิกฤตช้างในประเทศเมียนมาร์ ในวันช้างโลกปีนี้,” Retrieved on June 19, 2018 from http://wwf.panda.org/?308330/save_their_skins

งาช้างเพิ่มขึ้นจาก 750 เทริยญสหรัฐ ในปีพ.ศ. 2553 เป็นราคา 2,100 เทริยญสหรัฐต่อหนึ่งกิโลกรัม ในปีพ.ศ. 2560¹⁰⁸

งาช้างที่มีการลักลอบค้ามากที่สุดในปัจจุบัน คือ งาช้างแอฟริกัน โดยมีเส้นทางการลำเลียงงาช้างดิบและไม่มีใบอนุญาต เริ่มจากการล่าช้างป่าในประเทศต้นทาง เช่น เคนยา อุกันดา และแทนซาเนีย นำผ่านไปยังประเทศมาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม เพื่อนำส่งไปยังประเทศปลายทาง คือ ประเทศจีน และไทย¹⁰⁹ ในระหว่างที่มีการขนส่ง หน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายในหลายประเทศสามารถตรวจจับการลักลอบนำเข้า หรือส่งออกงาช้างโดยมิชอบด้วยกฎหมายได้เป็นจำนวนมาก เช่นระหว่างปี พ.ศ. 2552-2557 ยึดงาช้างได้ 91 ครั้ง น้ำหนักรวม 159 เมตริกตัน หรือประมาณ 159,000 กิโลกรัม และมาจากช้างอย่างน้อย 15,900 เชือก ส่วนใหญ่เป็นการนำส่งทางเรือมาจากประเทศเคนยา และแทนซาเนีย ส่วนการนำส่งทางอากาศมีการพบบ้างเช่นเดียวกัน โดยจะไม่ส่งตรงไปยังประเทศปลายทาง แต่ใช้วิธีการส่งผ่านประเทศมาเลเซีย เวียดนาม ไนจีเรีย อุกันดา โตโก สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ และสิงคโปร์ จากสถิติการนำยึดประเทศจีนเป็นประเทศที่ยึดงาช้างได้มากที่สุด ประมาณ 73 เมตริกตัน ส่วนประเทศไทยนำยึดได้ประมาณ 10 เมตริกตัน¹¹⁰

นอกจากนี้ยังมีการส่งผลิตภัณฑ์ที่ทำจากงาช้าง ไปยังประเทศที่อนุญาตให้มีการค้าผลิตภัณฑ์งาช้างได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งเป็นวิธีการฟอกงาช้างที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายให้เป็นงาช้างที่ชอบด้วยกฎหมายโดยการแปรรูปงาช้าง เช่น ทำเป็นเครื่องประดับ กำไล กระจดุม และตะเกียบ ในระหว่างปี พ.ศ. 2549 - 2558 มีการนำยึดผลิตภัณฑ์ที่ทำจากงาช้างมากที่สุดที่ประเทศจีนถึง 42 เมตริกตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 40 ของผลิตภัณฑ์ที่ถูกนำยึดทั้งหมด มาเลเซียมีการนำยึด 12 เมตริกตัน ไทยและเวียดนาม 9 เมตริกตัน ซึ่งประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีการนำยึดรวมกันถึงร้อยละ 39 อย่างไรก็ตามแม้จะพบว่า มีการนำยึดในประเทศจีน และประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นจำนวนมาก แต่น่าเชื่อว่า ผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากงาช้างหรืองาช้างน่าจะเป็นที่ต้องการในตลาดมืดที่อยู่ในพื้นที่อื่นที่ไม่ใช่แค่สองประเทศนี้เท่านั้น¹¹¹ เห็นได้จากรูปแบบการจำหน่ายที่มีการใช้พื้นที่ทำการค้าผ่านทางอินเทอร์เน็ตที่บางครั้งในการสืบเพื่อจับกุมผู้กระทำความผิดเป็นไปได้ยาก เพราะเป็นการติดต่อผ่านช่องทางทางอิเล็กทรอนิกส์เท่านั้น ผู้ซื้อและผู้ขายไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์กัน

¹⁰⁸ ราคางาช้าง, Retrieved on June 19, 2018 from http://cimun.net/resources/UNCTAD_TopicB.pdf.

¹⁰⁹ Ibid.

¹¹⁰ UNODC, *supra* Note 14, p. 44.

¹¹¹ UNODC, *supra* Note 14, p. 45.

โดยตรง และในประเทศไทยเองก็มีการพบว่า มีการลักลอบค้าสัตว์ป่าด้วยวิธีการนี้เช่นเดียวกัน¹¹² ทำให้การจับกุมผู้กระทำความผิดและการนำยัดงาช้างและผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากงาช้างเป็นไปได้ยากขึ้น แม้ว่าประเทศไทยจะมีพระราชบัญญัติงาช้าง พ.ศ. 2558 ที่มีวัตถุประสงค์ในการควบคุมการค้างาช้าง และมีความพยายามในการประชาสัมพันธ์ทางออนไลน์¹¹³ว่า เป็นการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย แต่ก็ยังคงมีการพยายามกระทำความผิดอยู่

อย่างไรก็ดี การพยายามลักลอบค้างาช้างและผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากงาช้างยังคงพบได้บ่อยครั้ง และมีการจับกุมผู้กระทำความผิดรวมถึงนำยัดงาช้างและผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากงาช้างได้หลายครั้ง เช่น

1. ในปี พ.ศ. 2561 เดือนธันวาคมมีการตรวจพบ การลักลอบนำเข้างาช้างและเครื่องประดับที่ทำจากงาช้างแอฟริกาที่ด่านพรมแดนสะพานมิตรภาพฯ 3 (นครพนม - คำม่วน) น้ำหนักรวม 22.3 กิโลกรัม จำนวน 930 ชิ้น โดยผู้ต้องหาบรรจุใส่ในกระเป๋าเดินทาง ในช่องที่เก็บสัมภาระรถยนต์โดยสารระหว่างประเทศ (นครพนม - ท่าแขก)¹¹⁴ เดือนพฤษภาคม เจ้าหน้าที่ศุลกากรได้ตรวจยึดพัสดุไปรษณีย์พบ งาช้างดิบที่เป็นงาช้างแอฟริกา 4 ท่อนน้ำหนัก 20.39 กิโลกรัม มูลค่าประมาณ 1,000,000 บาท ที่มีการส่งมาจากจังหวัดสงขลา เพื่อส่งไปยังปลายทางจังหวัด

¹¹² มีการลักลอบนำเข้า และแปรรูปงาช้างแอฟริกา เพื่อขายทางออนไลน์ในประเทศไทย, Retrieved on September 1, 2018, from <https://www.pptvhd36.com/news/%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%94%E0%B9%87%E0%B8%99%E0%B8%A3%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%99/81972> และมีการลักลอบค้าลูกสิงอุรังอุตัง 2 ตัว และผู้กระทำความผิดถูกจับกุมได้ Retrieved on September 1, 2018, from <https://news.thaipbs.or.th/content/259014>

¹¹³ ห้ามค้างาช้าง, Retrieved on September 1, 2018, from http://illegalwildlifetrade.info/th/?utm_medium=adwords&utm_campaign=dds_thai&utm_source=ivory_th&utm_content=sfu_ivory_th&keyword=%E0%B8%87%E0%B8%B2%E0%B8%8A%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%87&gclid=EAIaIQobChMIhLeJ7lix3wIVGB4rCh3CegpOEAAYASAEGLfhd_BwE

¹¹⁴ “รวบตัวสาวเวียดนามาคาด่านนครพนม หลังลักลอบขนงาช้างแอฟริกาเข้าไทย,” Retrieved on September 1, 2018, from <http://www.amarintv.com/news-update/news-15172/310130/>, <http://www.komkhaotuathai.com/content/7218>.

นครสวรรค์โดยมีผู้รับเป็นช่างแกะสลักงาช้าง จากการตรวจบ้านผู้จัดส่งพบเศษงาช้างรวม 151.3 กิโลกรัม¹¹⁵ และบ้านผู้รับพัสดุอีกสามแห่ง พบผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากงาช้าง 1,748 ชิ้น มูลค่าประมาณ 600,000 บาทแม้จะอ้างว่า แจ้งการครอบครองแล้ว แต่เมื่อเจ้าพนักงานเห็นว่า มีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นผลิตภัณฑ์ ที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย จึงมีคำสั่งอายัดเพื่อทำการตรวจสอบ¹¹⁶ เดือนมกราคม มีการยึดงาช้างลักลอบนำเข้าประเทศผ่านทางท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ จากประเทศไนจีเรีย น้ำหนักรวมประมาณ 148 กิโลกรัม มูลค่า 15 ล้านบาท แต่ไม่พบตัวผู้กระทำความผิด โดยชื่อและที่อยู่ที่สำคัญที่สำแดงเป็นชื่อและ ที่อยู่ที่ไม่มียู่จริง และไม่มีผู้ใดมาดำเนินพิธีการทางศุลกากร¹¹⁷

2. ในปี พ.ศ. 2560 เดือนกรกฎาคมมีการจับกุมผู้ต้องหาลักลอบนำเข้างาช้างผ่านสนามบินสุวรรณภูมิ จากประเทศเอธิโอเปียไปยังประเทศลาวน้ำหนักรวม 74.8 กิโลกรัม มูลค่ากว่า 90 ล้านบาท¹¹⁸ เดือนมีนาคม มีการลักลอบนำเข้างาช้างปะปนมากับหินที่ยังไม่เจียรระโน (rough stone) จากประเทศมาลาวี ผ่านประเทศเอธิโอเปีย เข้ามาทางสนามบินสุวรรณภูมิจำนวน 422 ท่อน น้ำหนักประมาณ 330 กิโลกรัม มูลค่า 17 ล้านบาท¹¹⁹

¹¹⁵ “ยึดคาไปรษณีย์ รวบเครือข่ายลักลอบค้า -ส่งชายงาช้าง แกะสลักแปรรูป จ่อออกหมายจับนายทุนอีสาน,” Retrieved on September 1, 2018, from https://www.matichon.co.th/news-monitor/news_969118.

¹¹⁶ “กรมอุทยานฯ อายัดผลิตภัณฑ์งาช้างกว่า 1,700 ชิ้น หวั่น สวมงาช้างบ้านก่อนแปรรูปชาย,” Retrieved on September 1, 2018, from https://www.matichon.co.th/local/quality-life/news_964207.

¹¹⁷ “กรมศุลกากรยึดงาช้างนำเข้ามูลค่า 15 ล้านบาท,” Retrieved on September 1, 2018, from <https://www.benarnews.org/thai/news/TH-smuggling-ivory-01122018132203.html>.

¹¹⁸ “ตำรวจสุวรรณภูมิคุมสองผู้ต้องหาชาวเวียดนามลักลอบขนงาช้างมูลค่าเกือบ 100 ล้านส่งฟ้องศาล,” Retrieved on September 1, 2018, from <https://www.77jowo.com/contents/25135>

¹¹⁹ “ลักลอบนำเข้างาช้างปะปนมากับหิน,” Retrieved on September 1, 2018, from <https://www.pptvhd36.com/news/%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%94%E0%B9%87%E0%B8%99%E0%B8%A3%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%99/48383>.

3. ในปี พ.ศ. 2559 เดือนกุมภาพันธ์ มีการจับกุมบุคคลที่ลักลอบค้างาช้าง 1 คู่ ยาวกึ่งละ 88 เซนติเมตร น้ำหนัก 7 กิโลกรัม ที่จังหวัดเลย โดยผู้กระทำความผิดอ้างว่า นำออกมาจากช้างที่ตายแล้ว จากเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวง และพบซากหัวเลี้ยงผา ซากหัวกระจง อย่างละ 1 หัว ซึ่งเป็นสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครอง¹²⁰

4. ในปี พ.ศ. 2558 เดือนธันวาคม ที่ด่านศุลกากรเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการตรวจยึดงาช้างแอฟริกา จำนวน 280 ท่อน น้ำหนัก 789 กิโลกรัม และเกล็ดตัวนิ่ม 12 ถู น้ำหนัก 587 กิโลกรัมรวมมูลค่ากว่า 80 ล้านบาท โดยเป็นการขนส่งทางเครื่องบินจากประเทศไนจีเรีย ผ่านสิงคโปร์ และไทย มีปลายทางอยู่ที่ประเทศลาว¹²¹

ปัจจุบันงาช้างที่พบจาก การจับกุมผู้กระทำความผิดในประเทศไทย ส่วนใหญ่จะเป็นงาช้างแอฟริกาที่มีการส่งออกมาจากประเทศในทวีปแอฟริกา และมีการนำเข้ามาในประเทศไทย เพื่อที่จะนำผ่านไปยังประเทศอื่น ไม่ได้มุ่งเน้นที่จะจำหน่ายให้กับผู้บริโภคในประเทศไทยเป็นหลักเหมือนในอดีต เนื่องจากในปัจจุบันประเทศไทยมีการบังคับใช้พระราชบัญญัติงาช้าง พ.ศ. 2558 ทำให้ผู้ครอบครองงาช้างหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากงาช้างต้องแจ้งการครอบครองพร้อมเอกสารการได้มาต่ออธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช¹²² การจำหน่าย การโอนการครอบครองเปลี่ยนแปลง สถานที่ครอบครอง แปรสภาพหรือเปลี่ยนรูปร่างงาช้างก็ต้องได้รับการอนุญาตเช่นกัน ทำให้การลักลอบนำเข้าเพื่อจำหน่ายภายในประเทศไทยมีความยุ่งยากมากขึ้น การนำงาช้างส่งผ่านประเทศไทยไปยังประเทศที่สามจึงเป็นวิธีการจำหน่ายที่ง่ายและสะดวกกว่า แต่ก็พบว่า มีบางส่วนนำงาช้างดิบเข้ามา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแปรรูปก่อนที่จะนำออกไปจำหน่ายต่อเพราะประเทศไทยเองก็เป็นแหล่งรวมช่างฝีมือด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะช่างแกะสลักงาช้าง ทำให้ผู้กระทำความผิดยังคงใช้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางในการลักลอบค้างาช้างอยู่

2.3.4 เสือโคร่ง (Tiger)

เสือโคร่ง (*Panthera Tigris*) มีทั้งหมด 8 สายพันธุ์ ประกอบด้วย สายพันธุ์บาห์ลี (Bali tiger) สายพันธุ์ชวา (Javan tiger) สายพันธุ์แคสเปียน (Caspian tiger) สายพันธุ์อินโด - ไชนีส

¹²⁰ “เฉลิมเกียรติ แกล้งจับผู้ต้องหาหลบขายงาช้าง-ซากสัตว์ป่า,” Retrieved on September 1, 2018, from <https://www.thairath.co.th / content/577047>.

¹²¹ “ศุลกากรยึดงาช้างแอฟริกา เกล็ดตัวนิ่มมูลค่ากว่า 80 ล้านบาท,” Retrieved on September 1, 2018, from <https://www.dailynews. co.th/ regional/366425>.

¹²² พระราชบัญญัติงาช้าง พ.ศ. 2558, มาตรา 6

(Indo-Chinese tiger) สายพันธุ์เบงกอล (Royal Bengal tiger) สายพันธุ์ไซบีเรีย (Siberian tiger) สายพันธุ์เซาท์ไชน่า (South China tiger) สายพันธุ์สุมาตรา (Sumatran tiger) โดย สายพันธุ์บาห์ลี สายพันธุ์ชวา และสายพันธุ์แคสเปียน เป็นสายพันธุ์ที่สูญพันธุ์ไปแล้ว ส่วนที่พบในประเทศไทย คือ สายพันธุ์อินโด - ไชนีส¹²³ ที่คาดว่าเหลือเพียง 150 - 200 ตัวเท่านั้น¹²⁴ ในปัจจุบันจากการสำรวจของ IUCN เชื่อว่า มีจำนวนประชากรเสือโคร่งทั่วโลกเหลืออยู่เพียง 2,154 - 3,159 ตัว บัญชีของ IUCN Red List of Threatened Species จึงได้กำหนดสถานะของเสือโคร่งไว้ว่าเป็นสัตว์ป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์¹²⁵ และอนุสัญญา CITES กำหนดให้ความคุ้มครองตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1¹²⁶ สำหรับประเทศไทย เสือโคร่งอยู่ในบัญชีสัตว์ป่าคุ้มครอง ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535¹²⁷

จากจำนวนเสือโคร่งที่เคยมีถึง 100,000 ตัวในศตวรรษที่ผ่านมา มีการลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว โดยในระหว่างปี พ.ศ. 2539-2549 เพียง 10 ปี จำนวนประชากรและถิ่นที่อยู่ของเสือโคร่งลดลงถึงร้อยละ 40 จากสาเหตุหลายประการ เช่น สิ่งแวดล้อมถูกทำลาย สูญเสียถิ่นที่อยู่ การล่าเสือโคร่งและเหยื่อของเสือโคร่ง การลักลอบค้าสัตว์ป่า และความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างมนุษย์กับเสือโคร่ง ซึ่งจากข้อมูลที่ปรากฏในแผนการฟื้นฟูเสือโคร่งระดับโลก (The Global Tiger Recovery Program) ที่ทำขึ้นในปี พ.ศ. 2553 พื้นที่ที่เป็นถิ่นที่อยู่ของเสือโคร่งเหลือเพียงร้อยละ 7

¹²³ “WILDLIFE TIGER AND PREY,” Retrieved on September 1, 2018, from <https://thailand.wcs.org/th-th/Wildlife/Tiger-and-Prey.aspx>

¹²⁴ “สำรวจเส้นทางลักลอบค้าสัตว์ป่า จ.ตาก,” Retrieved on September 1, 2018, from <https://news.thaipbs.or.th /content/275169> and Stoner, S., Krishnasamy, K., Wittmann, T., Delean, S. and Cassey, P. Reduced to skin and bones re-examined: Full analysis. An analysis of Tiger seizures from 13 range countries from 2000-2015. TRAFFIC, 2016 Retrieved on September 1, 2018, <https://www.traffic.org/site/assets/files/2350/reduced-to-skin-and-bones-re-examined-full-analysis.pdf>

¹²⁵ Panthera Tigris, “Tiger,” Retrieved on September 2, 2018, from <https://www.iucnredlist. org/species/15955/50659951>.

¹²⁶ Checklist of CITES Species, *supra note* 53.

¹²⁷ กฎกระทรวง กำหนดให้สัตว์ป่าบางชนิดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง พ.ศ. 2546 ได้ให้ความคุ้มครองเสือโคร่งไว้ในลำดับที่ 180

หรือประมาณ 1.2 ล้านตารางเมตร เมื่อเปรียบเทียบกับที่เคยมีเมื่อปี พ.ศ. 2393 และอยู่ในพื้นที่ของ 13 ประเทศของทวีปเอเชีย ได้แก่ บังคลาเทศ ภูฏาน กัมพูชา จีน อินเดีย อินโดนีเซีย ลาว มาเลเซีย เมียนมาร์ เนปาล รัสเซีย ไทย และเวียดนาม¹²⁸

ปัญหาสำคัญอีกประการที่ทำให้จำนวนประชากรของเสือโคร่งลดลงอย่างรวดเร็ว คือ ความต้องการของมนุษย์ที่ต้องการใช้ประโยชน์จากตัวเสือโคร่ง ซาก หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากเสือโคร่ง แม้จะมีมาตรการทางกฎหมายในหลายประเทศที่ห้ามมิให้มีการล่าและค้าเสือโคร่ง แต่ก็ไม่สามารถหยุดความต้องการของคนกลุ่มนี้ได้ทำให้เกิดกลุ่มคนที่ต้องการแสวงหาประโยชน์ โดยการลักลอบล่าและค้าเสือโคร่งโดยมิชอบด้วยกฎหมายขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อโดยขึ้นส่วนของเสือโคร่งที่เป็นที่ต้องการของผู้บริโภคมีหลายส่วน เช่น มีการใช้หนังเสือโคร่งประดับบนเครื่องแต่งกายตามวัฒนธรรมของทิเบตที่ในปัจจุบันมีการใช้ลดลง แต่ในพื้นที่อื่นยังนิยมนำหนังเสือโคร่งมาใช้เป็นอุปกรณ์ตกแต่งบ้าน ตัวเสือโคร่งที่นำมาตั้งโชว์เพื่ออวดความมั่งมี กระดูกนำมาเป็นส่วนประกอบของยาแผนโบราณหรือทำยาตองเหล้า เพื่อนำไปตุ๋นหรือทำเป็นยาบำรุงกำลัง เขี้ยวและเล็บนำไปใช้ปลุกเสกเป็นเครื่องรางของขลัง นอกจากนี้ยังพบว่า มีการขายชิ้นส่วนอื่นด้วย เช่น กรงเล็บ ฟัน หัว ขา อวัยวะเพศ กระโหลก กระดูกบริเวณกราม หนวด ขน และไขมัน เป็นต้น¹²⁹

ทั้งนี้ในการนำเข้าเสือโคร่งโดยมิชอบด้วยกฎหมายพบว่า ประเทศจีนเป็นประเทศที่มีการตรวจยึดเสือโคร่ง ซาก หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากเสือโคร่ง จากการนำเข้าได้มากที่สุด ส่วนประเทศไทยมีการตรวจยึดได้เช่นเดียวกันทั้งจากการนำเข้า ส่งออก และการครอบครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย จากรายงานของ CITES ในการประชุมของคณะกรรมการการถาวรครั้งที่ 65 พบว่า เสือโคร่งส่วนใหญ่ที่มีการจับยึด ร้อยละ 74 มาจากประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อัน

¹²⁸ “Global Tiger Recovery Program 2010 - 2022 (GTRP),” Retrieved on September 2, 2018, from <http://documents.worldbank.org/curated/en/874191468331048098/pdf/732050WP00Box30110Final0Version0Eng.pdf> และ <https://www.wwf.de/fileadmin/fm-wwf/Publikationen-PDF/Global-Tiger-Recovery-Program-Nov-4.pdf>

¹²⁹ Stoner, S., Krishnasamy, K., Wittmann, T., Delean, S. and Cassey, P. Reduced to skin and bones re-examined: Full analysis. An analysis of Tiger seizures from 13 range countries from 2000 – 2015, (TRAFFIC, 2016), Retrieved on September 2, 2018, from <https://www.traffic.org/site/assets/files/2350/reduced-to-skin-and-bones-re-examined-full-analysis.pdf>

ประกอบด้วยประเทศไทย ลาว และเวียดนาม¹³⁰ โดยในระหว่างปี พ.ศ. 2543-2558 มีการจับยึดเสือโคร่งได้ 41 ครั้ง คิดเป็นจำนวนเสือโคร่งประมาณ 254 ตัว¹³¹ และเป็นเสือโคร่งที่ยังมีชีวิตจำนวน 153 ตัว¹³² จากการจับยึดทั้งหมดเป็นการจับยึดจากเสือโคร่งที่มีการครอบครองเลี้ยงดูไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายจำนวน 172 ตัว¹³³ 147 ตัวเป็นเสือโคร่งมีชีวิตที่นำยึดมาจากวัดป่าหลวงตามหาบัวญาณสัมปันโน จังหวัดกาญจนบุรี ในปี พ.ศ. 2559¹³⁴ และยังมีการจับยึดหนัง เขี้ยว และผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากหนังและเขี้ยวของเสือโคร่งได้ในวัดด้วย¹³⁵

ในประเทศไทยมีการเลี้ยงเสือโคร่งในรูปแบบของฟาร์มเพาะพันธุ์ อยู่ประมาณ 830 ตัว และเป็นจุดเชื่อมโยงที่อาจมีการนำเสือโคร่งที่ล่าจากป่ามาสวมสิทธิ์ว่าเป็นเสือโคร่งที่มีใบอนุญาตให้เลี้ยง หรือมีการเพาะพันธุ์ แต่ไม่แจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบและนำเสือโคร่งที่ได้จากการเพาะพันธุ์นั้นไปลักลอบขายในตลาดมืดอีกต่อหนึ่งมีผลให้การปราบปรามการลักลอบค้าเสือโคร่งไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร¹³⁶ โดยราคาที่ได้จากชิ้นส่วนของเสือโคร่งขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้บริโภค เช่น ถ้าเสือดายในไทยราคาอยู่ที่ 600,000 - 800,000 บาท ออกนอกประเทศไทยราคาจะเพิ่มสูงขึ้นประมาณ 4 เท่า เมื่อชำแหละแล้วหัวเสือมีราคา 50,000 - 60,000 บาท เขี้ยวเสือในประเทศไทยราคา 20,000 - 50,000 บาท ในประเทศจีนราคา 800,000 - 1,000,000 ล้านบาท ต่อคู่กระดูกกิโลกรัมละ 30,000 - 50,000 บาท เมื่อนำไปเคี้ยวจนกลายเป็นเจลใช้ในการดองเหล้าขายในราคา 36,000 บาทต่อกรัม หนังเสือโคร่งราคา 200,000 - 500,000 บาท อวัยวะเพศตัวผู้ ราคา

¹³⁰ *Ibid.*

¹³¹ *Ibid.*

¹³² *Ibid.*

¹³³ *Ibid.*

¹³⁴ “13 กุมภาพันธ์ 2559 กรมอุทยานฯ เตรียม ขนย้ายเสือโคร่งของกลาง 142 ตัว จากวัดป่าหลวงตามหาบัว,” Retrieved on September 2, 2018, from <http://www.onep.go.th /topics /16431>

¹³⁵ “ยึดหนังเสือโคร่ง - ตะกรุดชิ้นส่วนเสือลอกขนจากวัดหลวงตาบัว,” Retrieved on September 3, 2018, from <https://www.posttoday .com/social/local/435283>

¹³⁶ Stoner, S., *supra* note 130.

200,000 - 300,000 บาท เล็บ ราคาเล็บละ 1,000 บาท เสื้อหนึ่งตัวจึงมีมูลค่าสูงถึง 3,000,000 บาท¹³⁷

อย่างไรก็ดี นอกจากการนำยึดเสื้อโคร่งที่วัดป่าหลวงตามหาบัวญาณสัมปันโน แล้ว ยังมีกรณีการจับยึดเสื้อโคร่ง ซาก และผลิตภัณฑ์จากเสื้อโคร่งได้อีกหลายครั้ง เช่น ในปี พ.ศ. 2561 เดือนตุลาคม มีการจับยึดซากเสื้อโคร่งได้บนรถโดยสารสาธารณะที่เดินทางจากจังหวัดตากเพื่อจะไปจังหวัดมุกดาหาร ประกอบด้วย ชิ้นส่วนเสื้อโคร่งรวมคว้น จำนวน 16 ชิ้น เขี้ยวเสื้อโคร่ง 4 ชิ้น เนื้อเสื้อโคร่งรวมคว้น จำนวน 4 กุญ ไขมันสัตว์จำนวน 1 ขวด อวัยวะเพศสัตว์จำนวน 1 ชิ้น¹³⁸ ในปี พ.ศ. 2560 มีการประกาศขายซากหนังเสื้อลายเมฆ จำนวน 5 ชิ้น ซากหนังเสื้อดาว จำนวน 2 ชิ้น และซากหนังเสื้อไฟ จำนวน 1 ชิ้น ทางเฟซบุ๊ก (facebook) ในจังหวัดเชียงใหม่¹³⁹ ในปี พ.ศ. 2558 มีการจับยึดซากเสื้อโคร่งหนักประมาณ 200 - 250 กิโลกรัม ที่จังหวัดตากเพื่อจะนำส่งทางรถยนต์ไปยังจังหวัดกรุงเทพมหานคร¹⁴⁰ และ ในปี พ.ศ. 2555 มีการจับยึดของกลางที่นำไปเก็บไว้เพื่อส่งต่อไปจังหวัดหนองคายทางรถยนต์ ประกอบด้วยซากเสื้อโคร่งเต็มตัว 1 ตัว ซากเสื้อโคร่งถูกตัดหัว 1 ตัว ซากเสื้อโคร่งถูกตัดครึ่งตัว 1 ท่อน ซากเสื้อดำ 1 ตัว และซากเสื้อปลา 1 ตัว รถยนต์กระบะ¹⁴¹ เดือนกันยายน มีการจับยึดเสื้อโคร่ง สายพันธุ์เบงกอลที่ยังมีชีวิต จำนวน 6 ตัว จากการที่มี ผู้เลี้ยงและเพาะพันธุ์โดยไม่ได้รับอนุญาต

จากการจับกุมผู้กระทำความผิดข้างต้น เห็นได้ว่า เสื้อโคร่งเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคค่อนข้างสูง เพราะตามความเชื่อที่มีชิ้นส่วนต่าง ๆ ของเสื้อโคร่งสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้

¹³⁷ “เปิดเส้นทางค้าเสื้อโคร่งข้ามชาติ,” Retrieved on September 3, 2018, from <https://news.thaipbs.or.th/content/270754> และ Retrieved on September 3, 2018, from <http://www.komchad luek.net/news/scoop/233105>

¹³⁸ “แกะรอยค้าเสื้อข้ามชาติไทยทางผ่าน,” Retrieved on September 3, 2018, from <https://news.thaipbs.or.th/content/275077>.

¹³⁹ “ประกาศขายซากหนังเสื้อลายเมฆ,” Retrieved on September 3, 2018, from <http://www.workpointtv.com/news/40733>.

¹⁴⁰ “รวบแก๊งขนซากเสื้อโคร่งชำแหละ อ้ารับจ้างจากตลาดแม่สอด,” Retrieved on September 3, 2018, from <http://morning-news.bectero.com/m/main.php?m=newsdetail&cname=regional&nid=61602>

¹⁴¹ “จับซากเสื้อแชนจ์เตรียมส่งเงินจำนวนมาก,” Retrieved on September 3, 2018, from <https://mgronline.com/crime/detail/9550000060391>

หลากหลาย การลักลอบล่า และค้าจึงมีปริมาณสูงตามไปด้วย หน่วยงานที่รับผิดชอบจึงต้องหา
มาตรการเตรียมรับมือ ไม่ว่าจะเป็นการสืบสวน จับกุม และลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อปราบปราม
อาชญากรรมที่เกิดขึ้นกับเสือโคร่ง โดยนำกฎหมายมาใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินการ ใน
ขณะเดียวกันจากการที่การลักลอบลักลอบล่า และค้าเสือโคร่งเป็นอาชญากรรมที่มีลักษณะข้าม
พรมแดน และประเทศไทยเป็นทางผ่านในการขนส่งเสือโคร่งไปยังประเทศโลกที่สามที่มีความต้องการ
ในการบริโภคสูง เช่น ประเทศลาว จีน และเวียดนาม การปราบปรามอาชญากรรมนี้จึงต้องมีการ
ประสานความร่วมมือในระดับภูมิภาค และระดับโลก เช่นต้องอาศัยการแบ่งปันข้อมูล และการ
ประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของประเทศที่เป็นเป้าหมายในการส่งสินค้า ไม่ว่าจะเป็น
ประเทศที่มีการนำเข้า ส่งออก นำผ่าน หรือนำเข้าเพื่อส่งกลับออกไปที่ต้องทำงานร่วมกันในการจับกุม
ผู้กระทำความผิดเหล่านี้มาลงโทษให้ได้ หากไม่เช่นนั้นอาจมีผลทำให้เสือโคร่งอาจเป็นอีกชนิดพันธุ์หนึ่ง
ที่ต้องสูญพันธุ์ไปจากประเทศไทยก็ได้เหมือนเช่น ประเทศกัมพูชาที่ตอนนี้ถือว่า เสือโคร่งได้สูญพันธุ์
จากระบบนิเวศของประเทศ (functionally extinct) ไปแล้ว เพราะตัวสุดท้ายที่เจอจากกล้องที่ติดตั้ง
ในป่าคือ ในปี พ.ศ. 2550¹⁴²

---

¹⁴² Stoner, S., Krishnasamy, K., Wittmann, T., Delean, S. and Cassey, P,
supra note 129, p. 52.

บทที่ 3

ความหมาย แนวคิด และหลักการในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่า

ในการทำความเข้าใจถึงแนวทางในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่า จำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงความหมายของอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า รวมถึงแนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าทั้งในส่วนของแนวคิดด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม แนวคิดด้านอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม หลักการในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ทฤษฎีที่เกี่ยวกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม ตลอดจนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า

3.1 ความหมายของอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า

ในการศึกษาอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าจำเป็นต้องศึกษาถึงเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (Environmental Crime) มาประกอบเพราะอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าถือเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมประเภทหนึ่งอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมเป็นแนวคิดใหม่ที่แตกต่างจากอาชญากรรมแบบดั้งเดิม โดยรูปแบบของอาชญากรรมแบบดั้งเดิมนั้นนักอาชญาวิทยาจะทำการศึกษหาพื้นฐานและสาเหตุของอาชญากรรม เพื่อนำมาใช้ในการบัญญัติกฎหมาย หรือกำหนดกลไกด้านกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการป้องกันอาชญากรรมที่จะเกิดขึ้นและเมื่อมีการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาบังคับใช้บุคคลในสังคมจะฝ่าฝืนกฎหมายที่บัญญัติขึ้นหรือไม่ อย่างไรก็ตามและมีขอบเขตในการศึกษาในอาชญากรรมที่พบเห็นทั่วไปเท่านั้น เช่นการฆาตกรรม หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ทำให้นักอาชญาวิทยาที่ศึกษาอาชญากรรมแบบดั้งเดิมจะไม่ได้ให้ความสนใจในอาชญากรรมประเภทอื่นที่ในภาพรวมมีผลกระทบต่อประชาชนส่วนรวมมากกว่าเช่น อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นอาชญากรรมประเภทที่ Lynch กล่าวถึงเป็นครั้งแรกในช่วงปี ค.ศ. 1990 โดยเห็นว่าเกิดจากการกระทำของกลุ่มคนที่มีอำนาจในสังคมโดยเฉพาะอำนาจทางธุรกิจที่ผู้กระทำความผิดมาจากกลุ่มบริษัท กลุ่มทุน หรือเป็นบุคคลร่ำรวยที่มุ่งจะกระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายสิ่งแวดล้อม และจากการฝ่าฝืนทำให้เกิดภัยอันตรายทั้งทางการเงินและทางกายแก่ผู้ได้รับความเสียหายอย่างรุนแรงมากกว่าอาชญากรรมทั่วไป และเมื่ออาชญากรรมประเภทนี้เกิดจากความไม่เท่าเทียมทางสังคม ทำให้ผู้ได้รับ

---

¹ E. Sutherland and D. Cressey, *Principles of Criminology*, 4thed, (Lanham: AltaMira Press,1974) อ้างถึงใน Matthew Hall, *Exploring Green Crime*, (London: Palgrave, 2015), p. 11.

ความเสียหายมักเป็นกลุ่มคนที่ด้อยโอกาสจากการที่สิ่งแวดล้อมถูกทำลาย² ในขณะที่ South เห็นว่า อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันระหว่างการเมือง สังคมและเศรษฐกิจที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม การแก้ไขปัญหาอาชญากรรมประเภทนี้จึงต้องใช้วิธีกำหนดนโยบายสาธารณะที่เป็นการผสมผสานระหว่างมาตรการทางปกครองกับแนวทางปฏิบัติ³

ส่วน White เห็นว่า อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมเป็นการศึกษาถึงภัยอันตรายที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม กฎหมายสิ่งแวดล้อม และกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมที่กระทำโดยนักอาชญาวิทยา⁴ อาชญากรรมประเภทนี้เกิดขึ้นเมื่อมีการกระทำหรือละเว้นการกระทำในลักษณะเป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมายอาญา หรือ เป็นการกระทำที่กระทบต่อ “ความเป็นธรรมเชิงระบบนิเวศ (eco-justice)”⁵ หรือเป็นการกระทำที่มีลักษณะเป็นการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมายก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้บุคคล กลุ่มบุคคล หรือกลุ่มธุรกิจได้รับประโยชน์จากการใช้ทำลาย ค่า หรือเอาไปซึ่งทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้น รวมถึงกลุ่มอาชญากรรมข้ามชาติด้วย⁶ และต้องนำเอาหลักการทางอาชญาวิทยามาใช้ประกอบกับแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อม ที่ว่าหลักความยั่งยืนของระบบนิเวศมีความสำคัญ ระบบนิเวศจะดำรงอยู่ได้ต้องมีความเข้าใจในความสัมพันธ์ทั้งของสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อมร่วมกัน เมื่อมนุษย์ ระบบนิเวศ และสัตว์มีความเท่าเทียมกันมนุษย์เป็นเพียงส่วนหนึ่งของระบบนิเวศ ที่จะต้องไม่กระทำการในลักษณะที่จะก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตชนิดอื่น การก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อระบบนิเวศจากการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมาย จึงเป็นอาชญาวิทยา

² R.G. Burns, M.J. Lynch and P. Stretesky, Environmental Law Crime and Justice, (New York: LFB Scholarly Publishing LLC, 2008), pp. 2-3 และ G.R. Potter, A. Nurse and M. Hall, The Geography of Environmental Crime: Conservation, Wildlife Crime and Environmental Activism, (London: Palgrave Macmillan, 2016), p. 2.

³ N. South, the Ecocidal Tendencies of Late Modernity: Transnational Crime, Social Exclusion, Victims and Rights in R. White (ed.), Global Environmental Harm: Criminological Perspectives, (Cullompton: Willan Publishing, 2010), p. 243.

⁴ Rob White, Crimes against Nature, (Portland: Willan Publishing, 2008), p. 8.

⁵ Rob White, Environmental Crime: A Reader, (Portland: Willan Publishing, 2009), p. 1.

⁶ C. Nellemann, et al., The Rise of Environmental Crime: A UNEP-INTERPOL Rapid response Assessment, (UNEP, 2016), p. 7.

สิ่งแวดล้อม (Green Criminology) หรือ อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (Environmental Crime) การศึกษาการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมประกอบกับการใช้มาตรการทางอาชญาวิทยาจึงมีขึ้นเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขและป้องกันปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น⁷

ทั้งนี้ Clifford ให้ความหมายของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมไว้สอดคล้องกันโดยเห็นว่าเป็นการกระทำที่มีเจตนาที่จะก่อให้เกิด หรืออาจเป็นเหตุให้เกิดภัยอันตรายต่อระบบนิเวศ และ/หรือระบบทางชีววิทยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะปกป้องธุรกิจของตน หรือเพื่อผลประโยชน์ของตนและเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม⁸ เช่นเดียวกับSitu และ Emmonsที่เห็นว่าอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมมีลักษณะเป็นการกระทำหรือละเว้นการกระทำที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมาย ทำให้ต้องมีการดำเนินคดีและลงโทษทางอาญา และความผิดทางอาญานี้เป็นภัยอันตราย หรือคุกคามต่อความปลอดภัยทางกายภาพหรือสุขภาพของบุคคล รวมถึงสิ่งแวดล้อมด้วยและเป็นการทำเพื่อประโยชน์ขององค์กร บริษัท หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง⁹

จากความหมายของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้างต้นจะเห็นได้ว่า ถ้าเป็นกรณีของสัตว์ป่า ในปัจจุบันมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการให้ความคุ้มครองสัตว์ป่าไว้ 2 แนวทาง คือ การให้ความคุ้มครองชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าเป็นหลักกับอีกแนวทางหนึ่งเห็นว่าการคุ้มครองชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าต้องกระทำควบคู่ไปกับการคุ้มครองถิ่นที่อยู่อาศัยและระบบนิเวศของสัตว์ป่าชนิดนั้น เพราะเมื่อสัตว์ป่ามีที่อยู่ มีแหล่งอาหาร สัตว์ป่าเหล่านี้ย่อมสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้¹⁰ซึ่งทั้งสองแนวทางนี้มีวัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครองสัตว์ป่าจากภัยอันตรายต่างๆที่อาจเกิดขึ้นไม่ว่าจะเกิดจากมนุษย์โดยตรง หรือเกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัยอื่น แต่เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็มีลักษณะเป็น “อาชญากรรมต่อสัตว์ป่า” (wildlife crime) ดังนั้นการกระทำใดก็ตามที่มีลักษณะเป็นการกระทำที่ขัดต่อบทบัญญัติของกฎหมายภายในประเทศที่มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครอง บริหารจัดการการใช้ประโยชน์ในทรัพยากรธรรมชาติ และมีผลกระทบต่อสัตว์ป่าจึงถือเป็นอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า เช่นพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ที่มีวัตถุประสงค์ในการควบคุมการค้าหรือการค้าสัตว์ป่า ซาก หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้มาจากสัตว์ป่าโดยไม่ได้รับอนุญาต ในขณะที่เดียวกันหากเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนข้อตกลงระหว่าง

⁷ Rob White, *supra* note 5, p. 2.

⁸ M. Clifford & T.D. Edwards, Environmental Crime, 2nded, (Burlington: Jones & Bartlett Learning, 2012), p. 104.

⁹ Matthew Hall, Exploring Green Crime, (London: Palgrave, 2015), p. 58.

¹⁰ A.B. Majumdar et al., Environment and Wildlife Laws in India, (Haryana: LexisNexis, 2013), p. 146.

ประเทศ เช่นอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora: CITES) ที่มีสาระสำคัญในการควบคุมการส่งออก นำเข้า นำผ่าน และส่งกลับออกไปซึ่งสัตว์ป่าที่ประเทศสมาชิกต้องนำระบบการออกใบอนุญาต หรือหนังสือรับรองมาใช้ในการดำเนินการให้เป็นไปตามข้อตกลง¹¹ และหากมีการฝ่าฝืนข้อตกลง CITES ประเทศสมาชิกต้องมีมาตรการลงโทษไม่ว่าจะเป็นการปรับหรือจำคุกก็ตาม¹²ก็มีลักษณะเป็นอาชญากรรมที่กระทำต่อสัตว์ป่าเช่นเดียวกัน

3.2 แนวคิดและหลักการที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า

3.2.1 แนวคิดด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

แนวคิดด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นจากการพิจารณาถึงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อมในระดับที่แตกต่างกัน 3 ระดับ อันได้แก่ แนวคิดที่ว่ามนุษย์เป็นศูนย์กลางของสิ่งแวดล้อม (Anthropocentric approach) แนวคิดที่ว่าสิ่งมีชีวิตเป็นศูนย์กลางของสิ่งแวดล้อม (Biocentric approach) และแนวคิดที่ว่าระบบนิเวศเป็นศูนย์กลางของสิ่งแวดล้อม (Ecocentric approach)

3.2.1.1 แนวคิดที่ว่ามนุษย์เป็นศูนย์กลางของสิ่งแวดล้อม (Anthropocentric approach)

เป็นแนวคิดที่พบในปฏิญญากรุงสต็อกโฮล์มว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ ค.ศ. 1972 (Stockholm Declaration on Human Environment, 1972) ในอารัมภบทข้อที่ 1¹³

¹¹ “Wildlife crime,” Retrieved on May 10, 2018, from <https://cites.org/prog/iccwc.php/Wildlife-Crime>.

¹² UNODC, *World Wildlife Crime Report: Trafficking in Protected Species*, (Vienna: UNODC, 2016), p. 23.

¹³ A/Conf. 48/14 Rev. 1, “1. Man is both creature and moulder of his environment, which give him physical sustenance and affords him the opportunity for intellectual, moral, social and spiritual growth... both aspects of man’s environment, the natural and the man-made, are essential to his well-being and to the enjoyment of basic human rights-even the right to life itself”. อ้างถึงใน จุมพต สาย

ซึ่งแนวคิดนี้เห็นว่ามนุษย์มีความสำคัญมากกว่าสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิตอื่น มนุษย์มีคุณค่าและมีความหมายต่อโลก และสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์มีขึ้นเพื่อประโยชน์ของมนุษยชาติเท่านั้นดังนั้นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน เมื่อมนุษย์ถูกกำหนดให้เป็นศูนย์กลางทรัพยากรธรรมชาติจึงเกิดและมีขึ้นเพื่อให้มนุษย์ใช้ประโยชน์ในสิ่งเหล่านั้น¹⁴ การคุ้มครองและการรักษาสิ่งแวดล้อมจึงเป็นไปเพื่อประโยชน์ของมนุษย์และโดยมนุษย์นั่นเอง ไม่ว่าจะเป็นในด้านสุขภาพ อนามัย เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สติปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ในด้านต่าง ๆ¹⁵ กฎหมายสิ่งแวดล้อมที่บัญญัติขึ้นภายใต้แนวคิดนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม และสนับสนุนประโยชน์ที่มนุษย์จะได้รับจากการใช้และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ มาตรการทางอาญามีขึ้นเพื่อให้ได้รับความร่วมมือจากผู้กระทำความผิดไม่ได้มุ่งหวังที่จะลงโทษผู้กระทำความผิด การบัญญัติกฎหมายก็มีวัตถุประสงค์เพื่อจำกัดภัยอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อมนุษย์เท่านั้น ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ที่จะลดต้นตอของปัญหาที่เกิดขึ้น และไม่คำนึงถึงสิ่งมีชีวิตประเภทอื่น¹⁶ เมื่อมองในแนวคิดนี้จะเห็นได้ว่า หลายประเทศอนุญาตให้มีการล่าสัตว์ป่าได้โดยไม่ขัดต่อกฎหมายเพราะเห็นว่าสัตว์ป่าเหล่านั้นมีสถานะเป็นเพียงทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อตอบสนองความต้องการในการบริโภคของมนุษย์ เช่น แรดถูกล่าเพื่อเอานอแรดที่มีความเชื่อว่ามีสรรพคุณทางยาโดยไม่คำนึงว่าแรดนั้นจะใกล้สูญพันธุ์หรือต้องทรมานจากการถูกฆ่าหรือไม่ หรือบางประเทศยอมให้มีการล่าสัตว์ป่าบางชนิดเพื่อการบริโภคได้ในขณะเดียวกันหากพิจารณาในแง่มุมมองของการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าแม้จะมีผลทำให้จำนวนสัตว์ป่าลดลงไม่เพียงพอที่จะตอบสนองความต้องการในการบริโภคของมนุษย์ ทำให้มนุษย์เสียประโยชน์จากการที่ไม่มีโอกาสใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่าในอนาคตก็ตาม แต่แนวคิดที่ว่ามนุษย์เป็นศูนย์กลางของสิ่งแวดล้อมให้ความสนใจในการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในช่วงระยะเวลาสั้นๆเท่านั้น ไม่ได้พิจารณาไปถึงระยะยาวในการที่สัตว์ป่าจะสูญพันธุ์ แนวคิดนี้จึงไม่ได้ให้ความสำคัญในการคุ้มครองสัตว์ป่า

สุนทร, กฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ: การคุ้มครองและรักษาสิ่งแวดล้อมทางทะเล, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2550), น. 43-44.

¹⁴ Rob White, *supra note 5*, p. 31.

¹⁵ จุมพต สายสุนทร, *อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 13*, น. 4.

¹⁶ Rob White, *supra note 5*, pp. 32-33.

3.2.1.2 แนวคิดที่ว่าสิ่งมีชีวิตเป็นศูนย์กลางของสิ่งแวดล้อม (Biocentric approach)

แนวคิดนี้เห็นว่า สิ่งมีชีวิตทุกสิ่งบนพื้นผิวโลกมีสิทธิเท่าเทียมกันในการดำรงชีวิต มนุษย์เป็นเพียงสิ่งมีชีวิตประเภทหนึ่งที่มีคุณค่าทางจริยธรรมไม่ต่างกับสิ่งมีชีวิตอื่นสิ่งมีชีวิตที่ไม่ใช่มนุษย์จึงมีคุณค่าในตัวเอง โดยไม่ต้องคำนึงว่ามนุษย์จะตระหนักในความเป็นอยู่ หรือคุณค่าของการใช้ประโยชน์ในสิ่งนั้นหรือไม่ มนุษย์จึงไม่อาจเป็นผู้กำหนดว่าทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อมใดควรที่จะดำรงอยู่หรือไม่ การจะดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิตจึงขึ้นอยู่กับทางเลือกของธรรมชาติ ว่าสิ่งมีชีวิตนั้นต้องเหมาะสมที่สุดในการมีชีวิตรอด (survival of the fittest) ตามที่ปรากฏในทฤษฎีของ Charles Darwin นั่นเอง การบัญญัติกฎหมายภายใต้แนวคิดนี้จึงไม่ได้คำนึงถึงแต่ประโยชน์ของมนุษย์ การมีอยู่ของสิ่งมีชีวิตอื่นมีความสำคัญเช่นกัน และในกรณีที่มีความขัดแย้งเกิดขึ้นต้องพิจารณาให้ความคุ้มครองสิ่งแวดล้อมก่อนเสมอ แนวคิดนี้จึงเห็นว่าการบัญญัติกฎหมายต้องมีวัตถุประสงค์หลักในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้อยู่คงอยู่ในสภาพเดิมตามกฎธรรมชาติ (law of nature) เช่น การมีกฎหมายเพื่ออนุรักษ์สัตว์ป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ที่กำหนดให้การค้าสัตว์ป่าเหล่านั้นไม่สามารถทำได้ถ้าไม่ได้รับอนุญาตประกอบกับในการอนุญาตต้องพิจารณาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับสัตว์ป่าเหล่านั้นด้วย¹⁷ หรือการคุ้มครองถิ่นที่อยู่โดยการกำหนดเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่ไม่อนุญาตให้มนุษย์เข้าไปแสวงหาประโยชน์ในพื้นที่ดังกล่าว การล่าสัตว์ป่าในพื้นที่ดังกล่าวย่อมไม่อาจทำได้หากมีการฝ่าฝืนผู้กระทำความผิดจะต้องรับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ

3.2.1.3 แนวคิดที่ว่าระบบนิเวศเป็นศูนย์กลางของสิ่งแวดล้อม (Eco-centric approach)

แนวคิดนี้เห็นว่า มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศ และต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎเกณฑ์อันเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศมนุษย์จึงต้องให้ความเคารพในธรรมชาติ เพราะมนุษย์ไม่ได้มีสถานะที่อยู่เหนือ หรือต่ำกว่าสิ่งมีชีวิตอื่นในธรรมชาติ¹⁸ เป็นแนวคิดที่พบในอารัมภบทของกฎบัตรโลกเพื่อธรรมชาติ ค.ศ. 1982 (World Charter for Nature, 1982)¹⁹ ที่กล่าวว่า²⁰

¹⁷ *Ibid.*, pp. 33 – 36.

¹⁸ *Ibid.*, pp. 36 – 37.

¹⁹ U.N.G.A Res. 37/7; U.N. Doc.A/37/51 (1982).

²⁰ จุมพต สายสุนทร, *อ้างแล้ว เชียงธรรมที่ 13*, น.47-48.

“1. มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ และชีวิตย่อมขึ้นอยู่กับการทำงาน
ของระบบธรรมชาติที่ไม่ติดขัดซึ่งประกันถึงการมีให้ใช้ซึ่งพลังงานและธาตุอาหาร²¹

2. อารยธรรมมีรากเหง้ามาจากธรรมชาติซึ่งก่อร่างสร้างสรรค์วัฒนธรรม
ของมนุษย์และมีอิทธิพลต่อความสำเร็จด้านศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ทั้งปวง และการอยู่อาศัย
อย่างกลมกลืนกับธรรมชาติย่อมให้โอกาสที่ดีแก่มนุษย์ในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของตนและใน
การพักผ่อนหย่อนใจ²²

3. ทุกชีวิตมีเอกลักษณ์ของตนเองซึ่งต้องเคารพไม่ว่าสิ่งนั้นจะมีค่าต่อมนุษย์
หรือไม่ก็ตามและต้องให้การยอมรับอินทรีย์ เช่นเดียวกันนั้นด้วย มนุษย์ต้องปฏิบัติตามประมวล
จริยธรรมการปฏิบัติ²³

4. มนุษย์สามารถเปลี่ยนแปลงธรรมชาติ และทำให้ทรัพยากรธรรมชาติ
หมดสิ้นไปด้วยการกระทำของตนหรือผลของการกระทำของตน เพราะฉะนั้นมนุษย์ต้องยอมรับอย่าง
เต็มที่ถึงความเร่งด่วนในการธำรงไว้ซึ่ง

เสถียรภาพ และคุณภาพของธรรมชาติและของการอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติ²⁴”

---

²¹ World Charter for Nature, Aware that

a. Mankind is part of nature and life depends on the uninterrupted
functioning of natural systems which ensure the supply of energy and nutrients.

²² World Charter for Nature, Aware that

b. Civilization is rooted in nature, which has shape human culture and
influenced all artistic and scientific achievements, and living in harmony with nature
gives man the best opportunities for the development of his creativity and for rest
and recreation.

²³ World Charter for Nature, Convinced that

a. Every form of life is unique, warranting respect regardless of its
worth to man and to accord other organism such recognition, man must be guided
by moral code of action.

²⁴ World Charter for Nature, Convinced that

แนวคิดที่ว่า ระบบนิเวศเป็นศูนย์กลางของสิ่งแวดล้อมจึงเป็นแนวคิดที่พยายามสร้างความสมดุลระหว่างแนวคิดที่ว่ามนุษย์เป็นศูนย์กลางของสิ่งแวดล้อมและแนวคิดที่ว่าสิ่งมีชีวิตเป็นศูนย์กลางของสิ่งแวดล้อมโดยแนวคิดที่ว่าระบบนิเวศเป็นศูนย์กลางของสิ่งแวดล้อมยอมรับว่าในการดำรงชีวิตของมนุษย์ มนุษย์นั้นมีความจำเป็นต้องใช้หรือก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตอื่นเพื่อความอยู่รอดของตน แต่มนุษย์ก็จำเป็นต้องตระหนักถึงประโยชน์ของชนรุ่นหลังและสวัสดิภาพของสิ่งมีชีวิตอื่นด้วย จึงต้องนำหลักการพัฒนาระบบนิเวศอย่างยั่งยืนมาใช้ในการตอบสนองความต้องการดังกล่าวเพราะการทำลายสิ่งมีชีวิตอื่นท้ายที่สุดย่อมเป็นการทำลายการดำรงอยู่ของมนุษย์ดังนั้นการตัดสินใจด้านสิ่งแวดล้อมภายใต้แนวคิดนี้จึงจำเป็นต้องพิจารณาผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นต่อมนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่นประกอบกันและต้องตระหนักว่าตามแนวคิดนี้ทุกสิ่งย่อมมีความเกี่ยวพันกัน สิ่งทั้งหมดย่อมเหนี่ยวแน่นรวมกันของแต่ละส่วน ความหมายต้องมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกัน กระบวนการมีความสำคัญเหนือส่วนอื่น มนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่นมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันการบัญญัติกฎหมายภายใต้แนวคิดนี้จึงต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความยุติธรรมทางสังคมความเป็นอยู่ที่ดีของระบบนิเวศ และการดำเนินการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมประกอบกัน²⁵ แนวคิดนี้จึงเป็นการผสมผสานระหว่างการอนุรักษ์ระบบนิเวศและประโยชน์ของมนุษย์เข้าด้วยกัน การล่าและการค้าสัตว์ป่าบางกรณีจึงอาจกระทำได้อีกถ้าทำอย่างยั่งยืนและไม่มีผลทำให้สัตว์ป่าเหล่านั้นลดจำนวนลงจนใกล้จะสูญพันธุ์

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาจากการนำแนวคิดเหล่านี้ไปใช้ในการบัญญัติกฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศจะเห็นได้ว่าในอนุสัญญาที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม มีการนำแนวคิดที่ว่ามนุษย์เป็นศูนย์กลางของสิ่งแวดล้อมมาบัญญัติไว้ในข้อบของอนุสัญญามากกว่าแนวคิดที่ว่าระบบนิเวศเป็นศูนย์กลางของสิ่งแวดล้อม เช่นเดียวกับประเทศไทยที่มีการบัญญัติไว้ในมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ที่นิยามคำว่า “สิ่งแวดล้อม” หมายความว่า “สิ่งต่างๆที่มีลักษณะทางกายภาพและชีวภาพที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์ได้ทำขึ้น” เป็นการยอมรับว่ามนุษย์เป็นศูนย์กลาง และสิ่งแวดล้อมคือสิ่งที่อยู่รอบตัวมนุษย์ หรือมนุษย์ทำให้สิ่งเหล่านั้นเกิดขึ้น แต่ในแนวทางการอนุรักษ์จะนำเอาแนวคิดที่ว่ามนุษย์เป็นศูนย์กลางของสิ่งแวดล้อมมาใช้ไม่ได้เพราะจะทำให้สัตว์ป่า

---

b. Man can alter nature and exhaust natural resources by his action or its consequences and, therefore, must fully recognize the urgency of maintaining the stability and quality of nature and of conserving natural resources.

²⁵ Rob White, *supra* note 5, pp. 36-39.

ไม่ได้รับความคุ้มครองจึงต้องนำแนวความคิดที่ว่าสิ่งมีชีวิต หรือระบบนิเวศเป็นศูนย์กลางของสิ่งแวดล้อมมาปรับใช้ในการบัญญัติกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นโดยมองความมีอยู่ของสิ่งมีชีวิตอย่างอื่นว่าอยู่ในสถานะที่เท่าเทียมกับมนุษย์นั่นเอง

3.2.2 แนวคิดด้านอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม

แนวคิดด้านอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นจากการที่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาบังคับใช้เพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ซึ่งสัตว์ป่าก็เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ต้องได้รับความคุ้มครองเช่นกันในการศึกษาอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าจึงต้องนำแนวคิดของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมที่เห็นว่าอาชญากรรมจะเกิดขึ้นมาได้ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน คือมีภัยอันตรายต่อสัตว์ป่า (harm) และมีเหยื่ออาชญากรรม (victim) ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าที่เกิดขึ้น

3.2.2.1 ภัยอันตรายต่อสัตว์ป่า

ภัยอันตรายนี้ไม่จำเป็นที่จะต้องเกิดกับมนุษย์เท่านั้นแต่อาจเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมก็ได้ เช่นการที่สัตว์ป่าได้รับผลกระทบจากภัยอันตรายนั้นและมีผลทำให้สัตว์ป่าไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้และต้องสูญพันธุ์ไม่ว่าจะเป็นการสูญเสียดินที่อยู่หรือการถูกล่าเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ โดย White เห็นว่าการศึกษาถึงภัยอันตรายที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญเพราะสิ่งแวดล้อมนั้นมีค่าจึงจำเป็นต้องรักษาไว้ และในขณะเดียวกันก็ไม่สามารถหามาทดแทนได้ มีการแบ่งระดับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ชั้นปฐมภูมิที่มีลักษณะเป็นการกระทำภัยอันตรายโดยตรงต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นการทำลายหรือทำให้เสื่อมสลายไป เช่นการล่าสัตว์ป่าและการตัดต้นไม้ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ลดจำนวนลง ส่วนอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมชั้นทุติยภูมิเป็นอาชญากรรมที่เกิดจากการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม แต่ไม่มีผลโดยตรงต่อการลดจำนวนประชากรของทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การทิ้งของเสียอันตราย หรือการปล่อยมลพิษ²⁶ ทั้งนี้ในการศึกษาถึงภัยอันตรายที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมสามารถพิจารณาจากองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

1) ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (victims) ที่อาจเป็นมนุษย์สัตว์ หรือระบบนิเวศ แม้ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่เมื่อมีผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตหรือระบบนิเวศ ก็ถือเป็นภัยอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมเช่นเดียวกัน

²⁶ Rob White, *supra* note 4, pp 92 – 93.

2) สภาพพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ในการเกิดอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (geographical) ที่อาจเกิดขึ้นและเป็นปัญหาได้ตั้งแต่ระดับประเทศ ระดับภูมิภาค ไปจนถึงระดับโลกก็ได้

3) สถานที่ที่เกิดอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (location) โดยอาจเกิดขึ้นในสถานที่ที่มนุษย์สร้างขึ้นเป็นถิ่นที่อยู่อาศัย เช่นพื้นที่เมือง ชนบท หรือชุมชน หรืออาจเกิดจากสถานที่ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น ป่า หรือทะเล

4) ช่วงระยะเวลาการเกิดภัยอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม (temporal) ที่อาจเกิดขึ้นเป็นระยะเวลาสั้นๆ หรือระยะยาว มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมหรือสังคมเป็นการถาวร หรือเพียงแค่ช่วงระยะเวลาหนึ่ง²⁷

อย่างไรก็ดี Ulrich Beck เห็นว่าในการพิจารณาถึงภัยอันตรายที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมนั้นต้องพิจารณาถึงความเสี่ยง (Risk) ประกอบด้วย เพราะสังคมถูกสร้างให้มีการเตรียมการป้องกันและบริหารจัดการความเสี่ยงในภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอยู่แล้ว ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจึงป้องกันได้โดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และเป็นประเด็นสำคัญที่นักอาชญาวิทยาเชิงอนุรักษ์นำมาใช้ในการตอบคำถามว่าการกระทำที่มีความเสี่ยงเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมอาจเรียกว่าเป็นอาชญากรรมต่อสิ่งแวดล้อม และความเสี่ยงที่เกิดขึ้นนี้ไม่จำเป็นต้องเกิดจากธรรมชาติเท่านั้น แต่อาจเกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ก็ได้ และไม่จำเป็นต้องบัญญัติถึงรายละเอียดและเนื้อหาของความเสี่ยงและภัยอันตรายที่เกิดขึ้นไว้ในบทบัญญัติของกฎหมาย²⁸

ทั้งนี้ Gibbs ก็เห็นว่าต้องมีการศึกษาถึงความเสี่ยง อาชญากรรม และสิ่งแวดล้อมประกอบกัน เพราะอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม หรือ อาชญาวิทยาด้านการอนุรักษ์ ต้องพิจารณาความเชื่อมโยงระหว่างความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมและสาเหตุของอาชญากรรม ที่กระทำขึ้นโดยกลุ่มบุคคลหรือหน่วยงานภาครัฐที่ใช้วิธีการหรือมีการใช้ประโยชน์ในทรัพยากรธรรมชาติอย่างมิชอบด้วยกฎหมายและทำให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อม เช่นการฝ่าฝืนบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สัตว์ป่า การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ หรือการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างมิชอบด้วยกฎหมาย การศึกษาเนื้อหาของความเสี่ยงในอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมจึงเป็นการทำเพื่อหามาตรการควบคุมทางสังคมมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น²⁹ ในความเห็นของ Beck และ Gibbs การศึกษาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมจึงไม่ได้เน้น

²⁷ *Ibid.*, pp. 93 – 102.

²⁸ Matthew Hall, *supra* note 9, p. 12.

²⁹ Tim Newburn, *Criminology*, 2nded, (London: Routledge, 2013), p. 904.

การศึกษาไปที่เนื้อหาของภัยอันตรายที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม แต่พิจารณาเนื้อหาของการกระทำว่ามี การฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายที่ประสงค์จะคุ้มครองสิ่งแวดล้อมอย่างไร การกระทำที่เป็น ภัยอันตรายและก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมบางอย่างอาจไม่ถือเป็นอาชญากรรมก็ได้หากไม่มี กฎหมายบัญญัติเป็นความผิด หรือเมื่อมีข้อเท็จจริงว่าสังคมหรือกลุ่มบุคคลยินยอมให้มีการกระทำ และในบางกรณีการพิจารณาว่าการกระทำใดจะเป็นอาชญากรรมต่อสิ่งแวดล้อมหรือไม่จึงต้อง พิจารณาถึงความสมดุลด้านแรงงานและรายได้ซึ่งเป็นประโยชน์ชุมชน กับการรักษาระบบนิเวศ ทรัพยากรชีวภาพ และหลักความยั่งยืนประกอบกัน³⁰ หรือจากพื้นฐานจากการเมือง เศรษฐกิจ และ ความไม่เท่าเทียมในสังคม โดยผู้มีอำนาจทางสังคมเป็นผู้ก่ออันตรายต่อสิ่งแวดล้อมจะพยายามโน้มน้าวให้ผู้ร่างกฎหมายเห็นว่าการกำหนดการกระทำให้เป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมจะมีผลต่อการ เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและเป็นการทำลายสวัสดิภาพของส่วนรวม³¹

ในอาชญากรรมที่เกิดขึ้นกับสัตว์ป่านั้น ถ้าพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ของ White จะเห็นว่าผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงคือสัตว์ป่าที่ถูกล่า โดยในการล่าและค้าสัตว์ป่าเพื่อนำไปบริโภคตามความเชื่อของบุคคลบางกลุ่มอาจมีผลระยะยาวที่ทำให้ประชากรของสัตว์ป่าชนิดนั้น ลดลงจนถึงขั้นสูญพันธุ์ หรือการลักลอบตัดไม้ที่เป็นถิ่นที่อยู่ของสัตว์ป่าจนทำให้ประชากรของสัตว์ป่า ลดจำนวนลงเป็นการถาวรเพราะไม่มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการดำรงชีวิต ทำให้มนุษย์ได้รับผลกระทบจากการที่สัตว์ป่านั้นสูญพันธุ์จนไม่อาจใช้ประโยชน์ในทรัพยากรธรรมชาติได้อีก และยังกระทบถึงระบบนิเวศที่ไม่ได้มีผลเฉพาะในประเทศที่เป็นถิ่นที่อยู่ของสัตว์ป่าชนิดนั้นๆ เท่านั้นแต่กระทบไปทั่วโลกเมื่อสัตว์ป่าเหล่านั้นสูญพันธุ์ อีกทั้งยังมีผลระยะยาวที่ทำให้ไม่สามารถสร้างชนิดพันธุ์ เหล่านั้นขึ้นมาทดแทนตามธรรมชาติได้อีก เยาวชนรุ่นหลังก็ไม่มีสิทธิที่จะได้เห็นหรือได้ศึกษาชีวิต ความเป็นอยู่ของสัตว์ป่าเหล่านั้น นอกจากนี้การล่าหรือลักลอบค้าสัตว์ป่าอาจสร้างปัญหาระดับชาติ หรือระดับโลกจากการที่องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติใช้เป็นวิธีการแสวงหาประโยชน์ทางทรัพย์สินเพื่อนำรายได้มาสนับสนุนการก่ออาชญากรรมต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศได้ ซึ่ง

³⁰ E. Skinnider, “Victims of Environmental Crime – Mapping the Issues, Vancouver,” the International Centre for Criminal Law Reform and Criminal Justice Policy, 2011 อ้างถึงใน Matthew Hall, *supra note 9*, p. 12.

³¹ V. Ruggiero and N. South, “Green Criminology and Dirty Collar Crime,” *Critical Criminology*, 18, pp. 251-262 (April 2010) อ้างใน Matthew Hall, *supra note 9*, p. 13.

ภัยอันตรายเหล่านี้ นักกฎหมายสามารถประเมินความเสี่ยงเพื่อกำหนดเป็นมาตรการป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นได้โดยการบัญญัติเป็นกฎหมายบังคับใช้

3.2.2.2 เหยื่ออาชญากรรม

ผู้ที่ได้รับความเสียหายหรือเหยื่อของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม คือ บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ และผลที่ได้รับจากการกระทำนั้นอาจเป็นผลที่เกิดขึ้นโดยตรงหรือโดยอ้อมก็ได้³² ในกรณีของอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า เหยื่ออาชญากรรมอาจมีได้หลายกลุ่ม เช่น มนุษย์ รัฐ สัตว์ป่า และสิ่งแวดล้อม มนุษย์จะเป็นบุคคลกลุ่มแรกที่ได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า โดยเฉพาะถ้าบุคคลเหล่านั้นดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับสัตว์ป่าหรือได้รับผลกระทบด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจจากการสูญเสียสัตว์ป่าไม่ว่าจะเกิดขึ้นจากการที่สัตว์ป่าชนิดนั้นถูกล่า หรือการลักลอบค้าสัตว์ป่าที่มีชีวิต ซากหรือผลิตภัณฑ์สัตว์ป่าจนใกล้สูญพันธุ์ เช่น รายได้ที่เคยได้มาจากการที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาดูสัตว์ป่าในพื้นที่ หรืออาจได้รับผลกระทบจากการที่ระบบนิเวศถูกทำลายหรือขาดความสมดุลเพราะสัตว์ป่าบางชนิดสูญพันธุ์ แต่ในขณะเดียวกันบุคคลที่ไม่ได้รับผลกระทบโดยตรงอาจเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้เช่นเดียวกัน เช่น เจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่มีหน้าที่ป้องกันปราบปรามอาชญากรรมที่เกิดขึ้นกับสัตว์ป่าอาจถูกทำร้ายหรือถูกฆ่าจากกลุ่มบุคคลที่ลักลอบล่าหรือค้าสัตว์ป่า โดยมีขอบด้วยกฎหมาย³³ นอกจากนี้มนุษย์ที่เป็นเหยื่ออาชญากรรมไม่ได้หมายความว่าความเฉพาะคนในรุ่นปัจจุบันเท่านั้น อาจหมายถึงรวมถึงคนที่ยังไม่เกิดหรือคนรุ่นอนาคตได้เช่นเดียวกันที่อาจได้รับความเสียหายจากการที่ต้องสูญเสียหรือไม่ได้รับประโยชน์จากสัตว์ป่าที่ตนพึงจะมีสิทธิได้³⁴

รัฐก็สามารถเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้เช่นเดียวกัน แต่อาจไม่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการสูญเสียสัตว์ป่า ความเสียหายที่รัฐได้รับอาจเกิดจากการเสียรายได้ในส่วนของภาษีเมื่อมีการลักลอบนำเข้าสู่สัตว์ป่าโดยไม่สำแดงสินค้าที่ด่านศุลกากร การสูญเสียรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นการเที่ยวดูธรรมชาติหรือสัตว์ป่า เพราะเมื่อมีการล่าเกิดขึ้นทำให้สัตว์ป่าเหลือจำนวนน้อยไม่มีสัตว์ป่าให้นักท่องเที่ยวดู จำนวนนักท่องเที่ยวลดน้อยลงรายได้ที่รัฐจะได้รับย่อมลดลง หรือเมื่อมีความรุนแรงเกิดขึ้นในกระบวนการปราบปรามการลักลอบล่าสัตว์ป่ามีผลให้

³² C. Williams, “An Environmental Victimology”, in Rob White, *supra note 5*, pp. 201-202.

³³ T. Wyatt, Wildlife Trafficking: A Deconstruction of the Crime, the Victims and the Offenders, (New York: Palgrave Macmillan, 2013), pp. 64-65.

³⁴ C. Williams, *supra note 32*, pp. 207 – 209.

นักท่องเที่ยวทั่วโลกอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจำนวนนักท่องเที่ยวก็จะลดลงเช่นกัน เช่นในปี พ.ศ. 2559 ประเทศในทวีปแอฟริกาสูญเสียรายได้จากการท่องเที่ยวไปถึง 25 ล้านเหรียญสหรัฐจากสถานการณ์การลักลอบล่าช้างป่า³⁵ ในขณะเดียวกันท้องถิ่นที่เคยมีรายได้จากนักท่องเที่ยวก็ย่อมได้รับผลกระทบเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพที่มีคุณค่าทางชีววิทยาและนิเวศวิทยาก็มีผลกระทบต่อรัฐจากหลักการที่รัฐเป็นเจ้าของหรือเป็นผู้ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสัตว์ป่าเหล่านั้น เมื่อมีการลักลอบล่าหรือค้าสัตว์ป่าจึงเป็นการเอาไปซึ่งทรัพย์สินที่เป็นของบุคคลอื่นโดยเจ้าของไม่ยินยอม หรือในกรณีนี้คือรัฐที่มีการบัญญัติให้เป็นการกระทำความผิดด้วยกฎหมายเมื่อเปรียบเทียบได้กับการกระทำความผิดทางอาญาลักษณะลักทรัพย์ที่บางประเทศ เช่นประเทศเคนยา ลงโทษบุคคลที่ยอมรับสารภาพว่าลักลอบค้าช้าง 439 ชิ้นโดยการปรับเพียง 340 เหรียญสหรัฐ³⁶ หรือในประเทศไทยก็เช่นเดียวกันมีการกำหนดโทษปรับขั้นสูงในความผิดฐานลักทรัพย์สูงกว่าความผิดตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ที่ปรับเพียง 40,000 บาท³⁷ และในคดีลักทรัพย์ถ้ามีการใช้อาวุธ หรือเป็นสิ่งที่ใช้หรือมีไว้เพื่อสาธารณประโยชน์มีโทษปรับ สูงถึง 100,000 บาท³⁸ ซึ่งการลงโทษในคดีลักลอบล่าหรือค้าสัตว์ป่าที่มีบทกำหนดโทษน้อยไม่สอดคล้องกับความเสียหายที่รัฐได้รับทั้งมูลค่าความเสียหายต่อระบบนิเวศและสัตว์ป่า และความมั่นคงของประเทศในความเป็นจริง ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่เกรงกลัวที่จะกระทำความผิด

ความมั่นคงของประเทศก็เป็นอีกกรณีหนึ่งที่เป็นภัยอันตรายในลักษณะที่ทำให้รัฐอยู่ในฐานะเหยื่ออาชญากรรม เช่นปัญหาคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่รัฐที่แสวงหาประโยชน์ส่วนตนโดยไม่คำนึงถึงประโยชน์โดยรวมของประเทศ หรือการที่องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติใช้ประโยชน์จากเงินที่ได้ในการลักลอบค้าสัตว์ป่าเพื่อสนับสนุนการก่อการร้าย³⁹ ดังที่กลุ่มของ Lord's Resistance Army

³⁵ “Wildlife Trafficking Is a National Security Issue,” Retrieved on December 30, 2018, from <http://www.afsa.org/wildlife-trafficking-national-security-issue>

³⁶ T. Wyatt, *supra note 33*, p. 67.

³⁷ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 47, 48 และ 50

³⁸ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334, 335

³⁹ “National Integrated Strategy to Combat Wildlife Trafficking (NISCWT),” Retrieved on September 15, 2018, from <http://pmg-assets.s3-website-eu-west-1.amazonaws.com /170530NISCWT.pdf>

และกลุ่ม Sudan's Janjaweed ในแอฟริกา มีการลักลอบค้างาช้างเพื่อนำเงินที่ได้มาใช้ประโยชน์ในการก่อความไม่สงบในภูมิภาค⁴⁰ หรือแม้กระทั่งการลักลอบเข้าประเทศของสมาชิกองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติเพื่อเข้ามากระทำความผิด

ในการที่สัตว์ป่าจะเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้อาจต้องไปพิจารณาประกอบกับแนวคิดที่ว่าสิ่งมีชีวิตหรือระบบนิเวศเป็นศูนย์กลางของสิ่งแวดล้อม เพราะถ้ายึดมนุษย์เป็นศูนย์กลางของสิ่งแวดล้อม สัตว์ป่าจะมีสถานะแค่เพียงเป็นทรัพย์สินของมนุษย์และไม่อาจเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้ เมื่อสัตว์ป่าเป็นเหยื่ออาชญากรรมจึงหมายความว่าความเสียหายจะต้องเกิดกับสัตว์ป่าและมักจะเกิดโดยตรงกับตัวของสัตว์ป่า เช่น การที่สัตว์ป่านั้นถูกล่า อาจเป็นการทำให้ตายเพื่อนำชิ้นส่วนของสัตว์ป่าไปจำหน่ายเช่น งาช้าง หรือนอแรด บางกรณีมีการตัดงาช้างหรือนอแรดไปทิ้งที่สัตว์นั้นยังไม่ตายและปล่อยทิ้งให้เลือดออกจนตายไปเอง⁴¹หรืออาจเป็นการลักลอบนำออกไปจากป่าทั้งที่ยังมีชีวิตอยู่เพื่อนำไปจำหน่ายต่อ หรือลักลอบนำไปเลี้ยงเพื่อเพาะพันธุ์ซึ่งการเลี้ยงก็จะได้มีการเลี้ยงอย่างคำนึงถึงสวัสดิภาพของสัตว์ป่าเหล่านี้เท่าใดนักเพราะเป็นเลี้ยงแบบที่ไม่ได้รับอนุญาตจึงอาจต้องเลี้ยงในพื้นที่ที่จำกัดและขัดกับวิถีการดำรงชีวิตตามธรรมชาติของสัตว์ป่า ทั้งนี้ในการล่าต้องมีการใช้เครื่องมือเพื่อจับสัตว์เหล่านั้น บางกรณีเป็นการใช้เครื่องมือที่ทำให้สัตว์ป่าบาดเจ็บจนถึงขนาดที่ไม่สามารถหนีได้และถ้าพยายามหนีมากเท่าไรความเสียหายก็จะเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น เช่นการใช้กับดักบ่วงที่ขาของสัตว์ป่า และในระหว่างที่ติดกับดักสัตว์ป่านั้นจะไม่ได้รับน้ำหรืออาหาร หรือบางกรณีการล่าสัตว์ป่าบางประเภทอาจต้องมีการฆ่าตัวแม่เพื่อให้ได้ตัวลูกไปจำหน่ายเช่นลิง⁴² เมื่อจับสัตว์ป่าเหล่านี้มาแล้วก็ต้องมีการขนส่งโดยการขนส่งก็จะไม่คำนึงถึงสวัสดิภาพหรือความทรมาณของสัตว์

---

⁴⁰ “Wildlife crime becomes a top priority for law enforcement,” Retrieved on September 15, 2018, from <https://www.nrdc.org/trump-watch/wildlife-crime-becomes-top-priority-law-enforcement>

⁴¹ T. Milliken and J. Shaw, The South Africa – Vietnam Rhino Horn Trade Nexus: A Deadly Combination of Institutional Lapses, Corrupt Wildlife Industry Professionals and Asian Crime Syndicate, (TRAFFIC, 2012), p. 75. Retrieved on September 15, 2018, from https://www.traffic.org/site/assets/files/2662/south_africa_vietnam_rhino_horn_nexus.pdf

⁴² “ฆ่าแม่พรากลูก กระชากใจวิญญาณชน ปฏิบัติการบาปในเวียดนาม,” Retrieved on September 16, 2018, from https://mgronline.com/indo_china/detail/954000031471.

เช่นกันเพราะต้องหลบไม่ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจพบ บ่อยครั้งจึงเป็นการขนส่งด้วยวิธีบรรจusstว์ป่าที่มีชีวิตนั้นในกล่อง ถุง หรือในกระเป๋า⁴³

สิ่งแวดล้อมหรือระบบนิเวศก็สามารถเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้เช่นเดียวกัน เพราะสิ่งแวดล้อมเป็นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตทุกประเภท เมื่อสัตว์ป่าสูญเสียพันธุ์ความสมดุลของระบบนิเวศถูกทำลาย การเกิด การดำรงอยู่ และการแตกดับของสิ่งมีชีวิต ที่ควรดำเนินไปตามธรรมชาติของสิ่งเหล่านั้นย่อมถูกทำลาย เกิดการลดทอนกระบวนการต่างๆของสิ่งมีชีวิตที่ควรจะเป็น ทั้งยังเป็นการปรับเปลี่ยนและทำลายระบบต่างๆที่เกิดตามธรรมชาติด้วย⁴⁴

3.2.3 หลักการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า

ในการพิจารณาแนวคิดด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมจำเป็นต้องศึกษาถึงหลักการต่างๆที่พัฒนาจนเป็นที่ยอมรับในกฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายที่ใช้บังคับภายในประเทศ ซึ่งในการอนุรักษ์และคุ้มครองสัตว์ป่าก็จำเป็นที่จะต้องนำหลักการที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้มาพิจารณาประกอบ เพราะสัตว์ป่าเองก็เป็นทรัพยากรธรรมชาติประเภทหนึ่งที่ต้องได้รับการคุ้มครอง

3.2.3.1. หลักการพัฒนอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)

หลักการพัฒนอย่างยั่งยืนเป็นหลักการที่เกิดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชน เนื่องจากสภาพความยากจน เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ประกอบกับความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและการลดจำนวนลงอย่างรวดเร็วของทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งใน Brundtland Report ได้เผยแพร่รายงานที่มีชื่อว่า “Our Common Future” มีสาระสำคัญที่ระบุว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืนหมายถึงวิถีการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันโดยไม่ไปลดทอนความสามารถของคนรุ่นหลังในการตอบสนอง

⁴³ “สลด! ลักลอบขนสัตว์ข้ามประเทศ จับยึดใส่กระเป๋าเดินทาง,” สืบค้นเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2561, from <https://www.voicetv.co.th/read/122747>; “สกัดแก๊งลักลอบขนตัวนัม คาค่านชุมพร,” <https://www.thairath.co.th/content/485800>; “กระบะลักลอบขนตัวลิมพลิกคว่าที่สุโขทัย,” <http://morning-news.bectero.com/regional/2018-02-17/119133>

⁴⁴ T. Wyatt, *supra note 33*, pp. 72-73.

ความต้องการของพวกเขา”⁴⁵ จึงเห็นได้ว่าหลักการพัฒนาย่างยั่งยืนต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 ส่วน คือ

- 1) แนวความคิดเรื่อง “ความต้องการ” โดยต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษในความต้องการที่จำเป็นเพื่อตอบสนองต่อความยากจนของประชากรโลก
- 2) ความคิดเรื่องการกำหนดข้อจำกัดด้านสิ่งแวดล้อมโดยการใช้เทคโนโลยี และองค์กรทางสังคมเพื่อตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันและคนรุ่นหลัง⁴⁶

หลักการพัฒนาย่างยั่งยืน เป็นหลักการที่ยอมรับในการประชุมสหประชาชาติว่า ด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (United Nations Conference on Environment and Development: UNCED) และต่อมาได้มีการนำมาบัญญัติไว้ใน แผนปฏิบัติการที่ 21 (Agenda 21)⁴⁷ และปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (United Nations Declaration on Environment and Development) หรือปฏิญญาริโอ (Rio Declaration)⁴⁸ เช่น หลักการที่ 4 ของปฏิญญาริโอได้กล่าวถึงการดำเนินการให้บรรลุผลตามหลักการพัฒนาย่างยั่งยืน ที่จำเป็นต้องมีการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการพัฒนา และหลักการที่ 25 ที่กล่าวว่า สันติภาพ การพัฒนา เศรษฐกิจ และการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมต้องดำเนินการไปด้วยกันและไม่อาจแยกจากกันได้ ทำให้รัฐต้องดำเนินการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการพัฒนาประเทศ

จากการนำมาบัญญัติไว้เอกสารที่สำคัญซึ่งเกี่ยวข้องกับกฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศโดยตรง ทำให้มีการนำหลักการพัฒนาย่างยั่งยืนมาใช้ประกอบการจัดทำข้อตกลงระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นภายหลังหลายฉบับ เช่น อนุสัญญาความหลากหลายทางชีวภาพ

---

⁴⁵ Development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs” อ้างถึงใน Report of the World Commission on Environment and Development, Our Common Future, GA Res. 42/187 UN GAOR, 96th plenary meeting, UN Doc. A/RES/42/187 (1987).

⁴⁶ Report of the World Commission on Environment and Development, p. 43. อ้างถึงใน Philippe Sands, Principle of International Environmental Law, (Cambridge: Cambridge University Press, 2012), p. 206.

⁴⁷ Agenda 21: Programme of Action for Sustainable Development, UN GAOR, 46th session, Agenda Item 21, UN Doc. A/CONF.151/26 (1992).

⁴⁸ United Nations Declaration on Environment and Development, UN Doc. A/CONF.151/5/Rev.1 (1992).

(Convention on Biological Diversity: CBD)⁴⁹ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change: UNFCCC)⁵⁰ หรืออนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora: CITES)⁵¹ โดยหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนมีสาระสำคัญที่ควรนำมาพิจารณา 4 ประการ คือ

- 1) มีความจำเป็นที่จะต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อประโยชน์ของคนรุ่นหลัง
- 2) มีวัตถุประสงค์ในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในรูปแบบที่ยั่งยืน รอบคอบ มีเหตุผล ชาญฉลาด และเหมาะสม
- 3) มีความเท่าเทียมในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเช่นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีในรัฐหนึ่งต้องคำนึงถึงความต้องการของรัฐอื่นด้วย
- 4) ต้องแน่ใจได้ว่าการนำเอาข้อพิจารณาด้านสิ่งแวดล้อมมาใช้ให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยต้องนำมาพิจารณาประกอบกับการพัฒนาเศรษฐกิจ และการพัฒนาด้านอื่นๆ⁵²

จากสาระสำคัญที่ปรากฏในหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่กล่าวถึงข้างต้น จะเห็นได้ว่า ในการพัฒนาประเทศในทางเศรษฐกิจหรือด้านอื่น ๆ จำเป็นต้องพิจารณาถึงการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วย โดยแต่ละประเทศควรนำหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนไปใช้เพื่อพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของประชากรในประเทศของตน และเพื่อปกป้องสิทธิของคนรุ่นหลังในอนาคตด้วยเช่นเดียวกัน โดยในกรณีของสัตว์ป่าซึ่งมีสถานะการเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะเป็นการใช้แล้วหมดไปเมื่อมีความต้องการในการใช้ประโยชน์เป็น

⁴⁹ United Nations Convention on Biological Diversity, opened for signature 5 June 1992 (entered into force 29 December 1993), 31 ILM 822 (1992).

⁵⁰ Article 3 (1) of the United Nations Framework Convention on Climate Change, opened for signature 9 May 1992 (entered into force 21 March 1994), 31 ILM 849 (1992).

⁵¹ “What is CITES?,” Retrieved on September 1, 2018, from <https://www.cites.org/eng/disc/what.php>

⁵² Philippe Sands, *Principle of International Environmental Law*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2012), p 207.

จำนวนมากมีการล่าเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่ยอมจ่ายเพื่อให้ได้สัตว์ป่าเหล่านั้น ย่อมทำให้จำนวนประชากรสัตว์ป่าลดลงอย่างรวดเร็วและมีผลถึงขนาดที่ทำให้สัตว์ป่าบางประเภทสูญพันธุ์หรือใกล้จะสูญพันธุ์เลยทีเดียว หรือแม้สัตว์ป่าบางประเภทอาจยังไม่อยู่ในสถานะร้ายแรงถึงขั้นใกล้สูญพันธุ์แต่การนำเอาหลักการพัฒนาย่างยั่งยืนมาใช้ในการอนุรักษ์จะทำให้สามารถป้องกันไม่ให้เกิดการใช้ประโยชน์เกินสมควรได้เพื่อให้สัตว์ป่าเหล่านี้ยังคงอยู่เพื่อใช้ประโยชน์ในอนาคตได้นั่นเอง

3.2.3.2 หลักความเท่าเทียม (Equity)

หลักการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมเป็นหลักการสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นหนึ่งในองค์ประกอบของการพัฒนาย่างยั่งยืน และพบว่า มีการนำหลักการนี้ไปใช้ในเอกสารระหว่างประเทศหลายฉบับ⁵³ เช่น หลักการที่ 3 ของปฏิญญาริโอ กล่าวถึงสิทธิในการพัฒนาที่ต้องมีเพื่อตอบสนองความต้องการด้านการพัฒนา และด้านสิ่งแวดล้อมของคนรุ่นปัจจุบันและคนรุ่นหลังได้อย่างเท่าเทียม หรือในหลักการที่ 5 ที่กล่าวถึงการที่รัฐและประชาชนต้องร่วมมือกันในการจัดการความยากจนอันเป็นเงื่อนไขในการพัฒนาย่างยั่งยืนเพื่อลดความแตกต่างในมาตรฐานการดำรงชีวิต และตอบสนองความต้องการส่วนใหญ่ของประชากรบนโลก จากปฏิญญาริโอนี้ทำให้เห็นได้ว่าความเท่าเทียมที่เกิดขึ้นอาจเกิดได้ทั้งระหว่างความเท่าเทียมของคนต่างรุ่น (Inter-Generation Equity) และความเท่าเทียมของคนรุ่นเดียวกันในการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ (Intra-Generation Equity)

อนุสัญญาความหลากหลายทางชีวภาพ (CBD) มีการรับรองว่า รัฐภาคีสมาชิกต้องอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ในความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงประโยชน์ทั้งของคนรุ่นปัจจุบันและคนรุ่นหลังด้วย เป็นการยืนยันความเท่าเทียมในสิทธิที่จะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ⁵⁴ เช่นเดียวกับกับอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora: CITES) ที่กล่าวไว้ในส่วนของการอารัมภบทว่า สัตว์ป่าและพืชป่าที่มีความงามและรูปลักษณ์ที่ต่างกัน เป็นของมีค่าที่ไม่อาจหาสิ่งใดมาทดแทนในระบบธรรมชาติของโลกได้ และ

⁵³ รวมถึงในคำพิพากษาของศาลที่ตัดสินคดีโดยคำนึงถึงสิทธิของคนต่างรุ่น *Oposa et al. v. Fulgencio S. Factoran, Jr. et al.* G.R. No. 101083 (Philippines)

⁵⁴ Preamble of United Nations Convention on Biological Diversity, 31 ILM 822 (1992).

ควรต้องคุ้มครองไว้เพื่อประโยชน์ของชนรุ่นปัจจุบันและชนรุ่นหลัง⁵⁵ซึ่งเป็นการนำหลักการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมมาใช้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่ใกล้จะสูญพันธุ์ให้คนรุ่นหลังมีสิทธิที่จะได้ใช้ประโยชน์ในสัตว์ป่า หรือพืชป่าอย่างเท่าเทียมกับคนรุ่นปัจจุบัน ทั้งในด้านของสุนทรียภาพ วิทยาศาสตร์วัฒนธรรม การพักผ่อนหย่อนใจ และเศรษฐกิจ

3.2.3.3 หลักการว่าด้วยสิทธิอธิปไตยของรัฐเหนือทรัพยากรธรรมชาติ (Sovereignty over Natural Resources)

หลักการว่าด้วยสิทธิอธิปไตยของรัฐเหนือทรัพยากรธรรมชาติ เป็นหลักการที่สำคัญและมีการกล่าวถึงทั้งในปฏิญญากรุงสต็อกโฮล์มว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ ค.ศ. 1972(Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment) หรือปฏิญญาสต็อกโฮล์ม(Stockholm Declaration)⁵⁶ และปฏิญญาริโอ โดยเน้นย้ำถึงหลักการที่ว่ารัฐมีสิทธิอธิปไตยในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติตามนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมของตน และต้องมีความรับผิดชอบในลักษณะที่จะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมของรัฐอื่น หรือพื้นที่อื่นที่อยู่นอกขอบอำนาจของรัฐตน ซึ่งหลักการที่ปรากฏในปฏิญญาทั้งสองฉบับนี้มีความแตกต่างกันในประเด็นที่ว่าปฏิญญาริโอเพิ่มคำว่า ให้รัฐใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติตามนโยบายด้านการพัฒนาได้⁵⁷

จากหลักการนี้จึงเห็นได้ว่า รัฐมีสิทธิอธิปไตยเหนือทรัพยากรธรรมชาติของตน โดยมีอำนาจในการดำเนินการตามที่รัฐต้องการภายในเขตอำนาจของตน และภายใต้กรอบที่กำหนดไว้ตามกฎหมายระหว่างประเทศ ทำให้รัฐสามารถดำเนินการใด ๆ ที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติของตนได้ด้วยในขณะเดียวกันรัฐก็มีหน้าที่ในฐานะผู้พิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของตนเช่นเดียวกัน มีการนำหลักการว่า ด้วยสิทธิอธิปไตยของรัฐเหนือทรัพยากรธรรมชาติไปใช้ในข้อตกลงระหว่างประเทศหลายฉบับเช่น อนุสัญญาเกี่ยวกับการรักษาไว้ซึ่งสัตว์และพืชให้ดำรงอยู่ตามธรรมชาติ(Convention Relative to the Preservation of Fauna and Flora in their Natural

⁵⁵ Preamble of Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora, opened for signature 3 March 1973 (entered into force 1 July 1975), 993 UNTS 243.

⁵⁶ Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment, UN Doc. A/CONF.48/14/Rev.1 (1972).

⁵⁷ Principle 21 of the Stockholm Declaration และ Principle 2 of the Rio Declaration.

State)⁵⁸ หรือ 1933 ลอนดอนคอนเวนชัน (1933 London Convention) ซึ่งเป็นอนุสัญญาที่ใช้บังคับ โดยเฉพาะกับประเทศในภูมิภาคแอฟริกา และมีวัตถุประสงค์ให้ประเทศสมาชิกต้องมีมาตรการอนุรักษ์สัตว์และพืชที่มีอยู่ตามธรรมชาติในประเทศของตน เช่นการกำหนดเขตพื้นที่อนุรักษ์ทั้งส่วนของสัตว์และป่าไม้ การกำหนดมาตรการห้ามล่าสัตว์ และมีการกำหนดให้รางวัลที่ได้จากการล่าสัตว์ (animal Trophy) ไม่ว่าจะเป็สัตว์ที่มีชีวิต หรือซากสัตว์ต้องมีมาตรการควบคุมการส่งออกและนำเข้า และในกรณีที่เป็นงาช้าง นอแรด หรือซากสัตว์ให้ตกเป็นทรัพย์สินของรัฐบาลที่มีเขตอำนาจเหนือสัตว์หรือซากสัตว์เหล่านั้น⁵⁹ เป็นการให้สิทธิอธิปไตยกับรัฐให้เป็นเจ้าของงาช้าง นอแรด หรือซากสัตว์ที่พบในประเทศได้หรือในอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora: CITES) ที่กำหนดไว้ในอารัมภบทว่ารัฐเป็นผู้ปกป้องชนิดพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าของตนได้ดีที่สุด⁶⁰ ซึ่งหมายความว่านอกจากจะมีสิทธิอธิปไตยแล้ว รัฐยังมีหน้าที่ที่จะต้องให้ความคุ้มครองสัตว์ป่าที่อยู่ในเขตอำนาจอธิปไตยของตนเช่นเดียวกัน

อนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญในระดับระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นถิ่นที่อยู่ของนกน้ำ (Ramsar Convention on Wetlands of International Importance Especially as Waterfowl Habitat) หรือ แรมซาร์ คอนเวนชัน (Ramsar Convention)⁶¹ เป็นอนุสัญญาที่มีวัตถุประสงค์ให้ประเทศสมาชิกอนุรักษ์ ลดการสูญเสี และส่งเสริมการใช้พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาด เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นด้านการอนุรักษ์ถิ่นที่อยู่ของสัตว์มากกว่าชนิดพันธุ์ของสัตว์ และให้ประเทศสมาชิกกำหนดเขตพื้นที่ชุ่มน้ำที่ต้องได้รับการอนุรักษ์ แต่ในการกำหนดว่าพื้นที่ใดเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำจะไม่กระทบต่อสิทธิอธิปไตยของรัฐเหนือพื้นที่ชุ่มน้ำ

⁵⁸ Convention Relative to the Preservation of Fauna and Flora in their Natural State, opened for signature 8 November 1933 (entered into force 14 January 1936), 172 LNTS 241.

⁵⁹ Convention Relative to the Preservation of Fauna and Flora in their Natural State, ข้อ 9(6).

⁶⁰ Preamble กล่าวว่า “Recognizing that peoples and States are and should be the best protectors of their own wild fauna and flora”

⁶¹ Ramsar Convention on Wetlands of International Importance Especially as Waterfowl Habitat, opened for signature 2 February 1971 (entered into force 21 December 1975), 996 UNTS 245.

น้ำเหล่านั้น⁶²เช่นเดียวกับอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity: CBD)⁶³ ที่เป็นข้อตกลงเกี่ยวกับการอนุรักษ์และจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ ให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนและการแบ่งปันประโยชน์อย่างเท่าเทียมและยุติธรรมในการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาตินั้น โดยใน CBD มีการกำหนดถึงสิทธิอธิปไตยของรัฐเหนือทรัพยากรธรรมชาติไว้เช่นกัน ทั้งนี้การเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ หรือทรัพยากรทางพันธุกรรม ต้องอยู่ภายใต้อำนาจของรัฐบาลที่จะกำหนดกรอบการเข้าถึงตามบทบัญญัติของกฎหมายที่บังคับใช้ภายในประเทศ⁶⁴

อย่างไรก็ดี ความต้องการที่จะใช้สิทธิอธิปไตยเหนือทรัพยากรธรรมชาตินอกเขตอำนาจรัฐอาจเกิดขึ้นได้โดยเฉพาะในรัฐที่มีกฎหมายคุ้มครองสิ่งแวดล้อมที่เข้มแข็ง และพบว่ามีการกระทำบางอย่างเกิดขึ้นนอกเขตอำนาจรัฐ และการกระทำนั้นเชื่อได้ว่าอาจมีผลทำให้เกิดความเสียหายอย่างมีนัยสำคัญต่อทรัพยากรส่วนรวม หรือกระทบต่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เช่นกรณีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่รัฐภาคีสมาชิกต้องใช้ร่วมกัน เช่น ทะเล ชั้นบรรยากาศ หรือแม้แต่สัตว์จำพวกที่ต้องมีการอพยพย้ายถิ่นเพื่อการดำรงชีวิต รัฐที่ได้รับผลกระทบย่อมต้องการที่จะได้รับความคุ้มครองจากการกระทำของรัฐอื่นหรือแม้กระทั่งการค้าสัตว์ป่าที่ในปัจจุบันไม่ได้เป็นการค้าภายในประเทศเท่านั้นแต่เป็นการค้าที่ผู้ซื้ออาจอยู่ในประเทศอื่น การขยายสิทธิอธิปไตยของรัฐเหนือทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการอนุรักษ์สัตว์ป่าที่แม้จะเป็นสัตว์พื้นถิ่นของประเทศไม่อาจกระทำได้ เพราะการใช้อำนาจนอกเขตรัฐตามกฎหมายระหว่างประเทศยังมีข้อจำกัด โดยศาลยุติธรรมระหว่างประเทศเคยมีคำตัดสินว่า กฎหมายระหว่างประเทศที่ใช้บังคับในปัจจุบัน แม้ไม่ปรากฏว่ามีข้อความที่ระบุในลักษณะห้ามไม่ให้รัฐขยายอำนาจบังคับใช้กฎหมาย และอำนาจศาลของตน ไปยังบุคคล ทรัพย์สิน หรือการกระทำนอกเขตอำนาจของตน แต่เขตอำนาจในการใช้กฎหมายอาญาก็ไม่ใช่หลักการที่ไม่มีข้อจำกัดตามกฎหมายระหว่างประเทศ และก็ไม่เกี่ยวข้องกับใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐ⁶⁵ ทำให้การขยายสิทธิอธิปไตยของรัฐเหนือทรัพยากรธรรมชาติเพื่ออนุรักษ์สัตว์ป่าจำเป็นต้องใช้มาตรการในการทำข้อตกลง แทนการใช้กฎหมายระหว่างประเทศมาบังคับ สอดคล้องกับที่ CITES กล่าวในอารัมภบท

⁶² Ramsar Convention on Wetlands of International Importance Especially as Waterfowl Habitat, ข้อ 2 (3).

⁶³ Convention on Biological Diversity, opened for signature 5 June 1993 (entered into force 29 December 1993), 31 ILM 822.

⁶⁴ Convention on Biological Diversity, ข้อ 15(1).

⁶⁵ Lotus Case (France v. Turkey), PCIJ Ser. A No. 10, pp. 19-20.

ว่าการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศเป็นมาตรการที่จำเป็นในการควบคุมการค้าสัตว์ป่าไม่ให้มีการใช้ประโยชน์ในสัตว์ป่าอย่างเกินสมควร⁶⁶

3.2.3.4 หลักการกระทำเพื่อป้องกัน (Prevention)

หลักการกระทำเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดภัยอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมเป็นหลักการสำคัญในการป้องกันไม่ให้เกิดสิ่งแวดล้อมถูกทำลายหรือทรัพยากรธรรมชาติลดจำนวนลง เช่น การที่สัตว์ป่าถูกล่าจนมีจำนวนเหลือน้อยใกล้จะสูญพันธุ์ แม้จะมีความพยายามในการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่จะสร้างสัตว์ชนิดนั้นขึ้นมาใหม่ แต่เมื่อความพยายามนั้นยังไม่ประสบความสำเร็จทำให้มีสัตว์ป่าหลายชนิดได้สูญพันธุ์ไปจากธรรมชาติแล้วรัฐจึงจำเป็นต้องมีมาตรการป้องกันตามหน้าที่ของตนโดยการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาบังคับใช้ภายในประเทศหรือทำเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศ⁶⁷ ซึ่งมาตรการทางกฎหมายอาจทำขึ้นโดยคำนึงถึงการประเมินภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมล่วงหน้า การออกใบอนุญาตหรือการอนุญาตให้กระทำการโดยมีเงื่อนไขและมีการกำหนดบทลงโทษกรณีฝ่าฝืน การกำหนดนโยบายหรือแนวปฏิบัติ หรือการนำเทคนิคที่ดีที่สุดในขณะนั้นมาใช้ในการป้องกันปัญหา⁶⁸ ซึ่งมาตรการเหล่านี้ต้องเป็นมาตรการที่ดำเนินการก่อนที่ความเสียหายจะเกิดขึ้น เพราะหลักการป้องกันมีวัตถุประสงค์สำคัญในการที่จะต้องลดความเสียหายที่จะเกิดขึ้น⁶⁹

หลักการกระทำเพื่อป้องกันนำมาใช้ในการอนุรักษ์ด้วย เช่น ข้อ 12 (2) ของลอนดอนคอนเวนชันซึ่งกำหนดให้รัฐสมาชิกต้องให้ความร่วมมือในการป้องกันการสูญพันธุ์ของชนิดพันธุ์สัตว์และพืช หรือข้อ 3 (2) (j) ของข้อตกลงในการอนุรักษ์กอร์ริลล่าและถิ่นที่อยู่ ที่กำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องป้องกันความขัดแย้งระหว่างมนุษย์และกอร์ริลล่าโดยกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์บนที่ดินอย่างเหมาะสม ในกรณีมีความขัดแย้งต้องนำความเห็นผู้เชี่ยวชาญมาใช้เพื่อลด

⁶⁶ Preamble กล่าวว่า “Recognizing, in addition, that international cooperation is essential for the protection of certain species of wild fauna and flora against over - exploitation through international trade”

⁶⁷ Philippe Sands, *supra note 52*.

⁶⁸ A. Kiss et al., *International Environmental Law*, 3rd ed, (UNEP, 2002), pp. 113 - 114.

⁶⁹ Philippe Sands, *supra note 52*.

ความขัดแย้ง และต้องใช้อย่างมีมนุษยธรรมภายใต้กรอบของข้อตกลงเพื่อประโยชน์ทั้งของมนุษย์และกอริลล่า⁷⁰

ในอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพก็มีการนำหลักการป้องกันมาใช้เช่นกัน โดยเห็นว่าจำเป็นที่ประเทศสมาชิกต้องร่วมกันป้องกันสาเหตุ หรือการลดจำนวนของแหล่งเกิดทรัพยากรชีวภาพ หรือการที่ประเทศสมาชิกต้องป้องกันไม่ให้ชนิดพันธุ์ต่างถิ่นเข้ามา รุกรานระบบนิเวศ ถิ่นที่อยู่ หรือชนิดพันธุ์พื้นถิ่น หรือมาตรการที่กำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องป้องกัน หรือลดความเสียหายที่จะเกิดเมื่อมีภัยอันตรายอันใกล้จะถึง หรือร้ายแรงเกิดขึ้นในเขตอำนาจของตน หรือของประเทศสมาชิก⁷¹อย่างไรก็ดี หลักการกระทำเพื่อป้องกันอาจต้องนำไปใช้ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อม เช่นใช้ร่วมกับหลักการที่ 4 ในปฏิญญาสตอกโฮล์มที่เน้นย้ำในกรณีการอนุรักษ์สัตว์ป่า เป็นความรับผิดชอบของมนุษย์ในการปกป้องและจัดการอย่างชาญฉลาดต่อสัตว์ป่า และถิ่นที่อยู่ของสัตว์ป่า ซึ่งตกอยู่ในอันตรายอย่างใหญ่หลวงจากหลายปัจจัย การอนุรักษ์ธรรมชาติและสัตว์ป่าจึงมีความสำคัญต่อการวางแผนพัฒนาด้านเศรษฐกิจและการป้องกันไม่ให้เกิดการสูญพันธุ์

3.2.3.5 หลักการระวังไว้ก่อน (Precautionary Principle)

หลักการระวังไว้ก่อนปรากฏในหลักการที่ 15 ของปฏิญญาริโอมีสาระสำคัญกล่าวถึงหน้าที่ของรัฐที่จะต้องมีมาตรการที่เหมาะสมในการป้องกันไม่ให้เกิดสิ่งแวดล้อมถูกทำลายจากภัยอันตรายที่ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรง หรือทำให้สิ่งแวดล้อมไม่อาจกลับคืนสู่สภาพเดิมได้ แม้ว่า จะไม่มีข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่บ่งชี้อย่างแน่ชัดว่าจะเกิดความเสียหายหรือไม่ก็ตาม⁷² การกำหนดหน้าที่ตามหลักการนี้จึงเป็นมาตรการที่กำหนดให้รัฐต้องหามาตรการที่เหมาะสมที่จะระวังไม่ให้เกิดความเสียหายเกิดขึ้นจากภัยอันตรายที่รุนแรงหรือที่มีผลถึงขนาดทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมสภาพ ไม่ใช่มาตรการแก้ไขหรือเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น⁷³

⁷⁰ “Agreement on the Conservation of Gorillas and Their Habitats,” opened for signature 26 October 2007 Retrieved on September 17, 2018, from <http://www.cms.int /gorilla/en/documents/agreement-text>

⁷¹ Convention on Biological Diversity, อารัมภบท, ข้อ 8(h), ข้อ 14 (1) (d).

⁷² Rio Declaration on Environment and Development 1992.

⁷³ A. Wiersema, “Uncertainty, Precaution, and Adaptive Mangement in Wildlife Trade”, 36 *Mich. J. Int’l L.*, Spring 2015 (pp.375- 424), p. 388.

ในกรณีของการค้าสัตว์ป่า หลักการระวางไว้ก่อนสามารถนำมาใช้ได้โดยการกำหนดมาตรการห้ามค้าสัตว์ป่าหากเห็นว่าการปล่อยให้มีการค้าสัตว์ป่าต่อไปจะก่อให้เกิดขึ้นคือการดำรงอยู่ของชนิดพันธุ์สัตว์ป่านั้น เมื่อมีภัยคุกคามเกิดขึ้นในลักษณะนี้จึงควรอนุญาตให้มีการค้าสัตว์ป่าน้อยลง เช่นเดียวกันกับการล่าสัตว์ป่าที่ต้องมีมาตรการห้ามล่าเพราะหากปล่อยให้มีการล่าก็จะมีผลเช่นเดียวกันกับการค้าสัตว์ป่าคือภัยคุกคามจะเกิดในรูปแบบที่ทำให้จำนวนประชากรสัตว์ป่าชนิดนั้นลดลงจนอาจมีผลทำให้สัตว์ป่านั้นสูญพันธุ์ก็ได้ และรัฐจำเป็นต้องกำหนดมาตรการเพื่อควบคุมการล่าและการค้าสัตว์ป่าแม้ว่าจะไม่มีข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่บ่งชี้ได้อย่างชัดเจนแน่นอนว่าการล่าหรือการค้าสัตว์ป่าเหล่านั้นจะมีผลทำให้สัตว์ป่าลดจำนวนลงจนถึงขั้นสูญพันธุ์ไปจากธรรมชาติ ซึ่งจากหลักการที่ปรากฏในอนุสัญญา CITES ที่มีวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์สัตว์ป่าโดยการควบคุมการซื้อขายสัตว์ป่าที่กำหนดว่าในการค้าสัตว์ป่านั้นประเทศภาคีสมาชิกต้องแน่ใจว่าจะไม่มีภัยอันตรายในลักษณะที่มีความเสี่ยงอันจะทำให้สัตว์ป่าเหล่านั้นสูญพันธุ์อย่างถาวรก่อนที่จะมีการอนุญาตให้มีการค้าสัตว์ป่าเหล่านั้น หรือในกรณีสัตว์ป่าที่อยู่ในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาหมายเลข 2 ที่อนุญาตให้มีการค้าเชิงพาณิชย์ได้ ประเทศสมาชิกเองต้องนำเอาระบบการตรวจสอบ (monitor) มาใช้ในการควบคุมปริมาณการนำเข้าหรือส่งออกสัตว์ป่าว่ามีจำนวนมากจนอาจมีผลกระทบต่อชนิดพันธุ์หรือระบบนิเวศของประเทศที่เป็นถิ่นที่อยู่ของสัตว์ป่าเหล่านั้นมาพิจารณาประกอบด้วย เพื่อป้องกันไม่ให้สัตว์ป่าเหล่านั้นลดจำนวนลง และเป็นภัยอันตรายที่ทำให้ต้องมีการดำเนินการเพิ่มระดับความคุ้มครองให้ไปอยู่ในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาหมายเลข 1⁷⁴

3.2.3.6 หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation)

หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลักการที่เป็นองค์ประกอบในการพัฒนาอย่างยั่งยืน และธรรมาภิบาล ที่หน่วยงานรัฐต้องตอบสนองความต้องการของภาคประชาชน มีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ โดยในการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน รัฐต้องให้ความคุ้มครองในสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็น สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลอย่างเหมาะสม และสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม⁷⁵ ทั้งนี้หลักการมีส่วนร่วมปรากฏชัดเจนในหลักการที่ 10 ของปฏิญญาริโอที่กล่าวว่า ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมจะจัดการได้ดีที่สุดหากมีการมีส่วนร่วมจากประชาชนที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยในระดับชาติประชาชนต้องมีสิทธิเข้าถึงข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมที่ภาครัฐมีได้

⁷⁴ ข้อบทที่ 4 (3) ของ อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora: CITES)

⁷⁵ Philippe Sands, *supra* note 52, pp. 652-653.

อย่างเหมาะสม มีโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และรัฐต้องอำนวยความสะดวกและส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงการมีส่วนร่วมโดยจัดให้มีข้อมูลที่ประชาชนหาได้ง่าย นอกจากนี้ยังต้องจัดให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการทางศาลและทางปกครอง รวมถึงการใช้และการเยียวยาความเสียหายอย่างมีประสิทธิภาพด้วย

เช่นเดียวกับหลักการที่ 20 ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของสตรีในการจัดการและพัฒนาสิ่งแวดล้อม หลักการที่ 21 การมีส่วนร่วมของหนุ่มสาว หลักการที่ 22 การมีส่วนร่วมของชนพื้นเมือง หรือชุมชนท้องถิ่น นอกจากนี้หลักการมีส่วนร่วมยังมีการรับรองไว้ในบทที่ 23 ของ Agenda 21 ที่กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้บรรลุผลตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกับภาครัฐ โดยในการป้องกันอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนรวมถึงองค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม (NGO) มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์สัตว์ป่า เป็นการทำงานประสานกับภาครัฐที่มีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย ส่วนภาคประชาชน หรือ NGO อาจเข้าไปมีบทบาทในการส่งเสริมความตระหนักรู้ให้กับประชาชนทั่วไปถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการบริโภคสัตว์ป่า สนับสนุนให้มีการลดความต้องการที่จะใช้ผลิตภัณฑ์ที่ได้มาจากสัตว์ป่า หรือ ส่งเสริมให้ภาคประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น⁷⁶ เพราะถ้าไม่ได้รับความร่วมมือจากภาคประชาชน ความต้องการของผู้บริโภคจะยังคงอยู่ ผู้กระทำผิดยังคงมีช่องทางในการแสวงหารายได้จากการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า การอนุรักษ์สัตว์ป่าก็จะทำได้ยากขึ้นแม้เจ้าพนักงานจะมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดก็ตาม

3.2.3.7 หลักการว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศ (International Co-operation)

หลักความร่วมมือ หรือ หลักเพื่อนบ้านที่ดีได้มีการกล่าวถึงไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติ (UN Charter) ในการประสานความร่วมมือด้านสังคม เศรษฐกิจ และการพาณิชย์⁷⁷ ซึ่งต่อมาได้มีการพัฒนาหลักการนี้มาใช้เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ปฏิญญาสตอกโฮล์มเรียกร้องให้รัฐร่วมมือกันในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกัน ทั้ง

⁷⁶ “Tackling wildlife trafficking through the Critical Ecosystem Partnership Fund,” Retrieved on September 18, 2018, from <https://www.iucn.org/news/asia /201612/tackling-wildlife-trafficking-through-critical-ecosystem-partnership-fund>

⁷⁷ Charter of the United Nations, signed 26 June 1945 (entered into force 24 October 1945), 1 UNTS XVI.

ในด้านการวิจัยและพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์เพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับชาติและระดับประเทศ และให้มีการถ่ายทอดความรู้ให้ประเทศที่กำลังพัฒนาโดยไม่ก่อให้เกิดภาระด้านเศรษฐกิจแก่ประเทศเหล่านั้น⁷⁸ ในปฏิญญาริโอก็มีการกล่าวถึงหลักความร่วมมือไว้ในอารัมภบทที่มีการจัดตั้งความเป็น “หุ้นส่วนระดับโลกที่เท่าเทียมกันของประเทศสมาชิก” โดยกำหนดให้รัฐต้องร่วมมือกันในการอนุรักษ์ ปกป้อง และฟื้นฟูสุขภาพและความสมบูรณ์ระบบนิเวศบนโลก เช่น การแบ่งปันความรู้ทางวิทยาศาสตร์ หรือแบ่งปันข้อมูลที่เกี่ยวข้องผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดน แต่การดำเนินการนี้ไม่ได้จำกัดว่าต้องเป็นการดำเนินการโดยภาครัฐเท่านั้น อาจเป็นการดำเนินการโดยองค์กรระหว่างประเทศ ภาครัฐกิจ NGO หรือภาคประชาชนก็ได้⁷⁹

นอกจากนี้ยังมีข้อตกลงระหว่างประเทศอื่นที่นำเอาหลักการว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศไปใช้ เช่น 1933 ลอนดอนคอนเวนชันที่กำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องร่วมมือกันในการดำเนินการให้เป็นไปตามข้อตกลง เพื่อป้องกันการสูญพันธุ์ของชนิดพันธุ์สัตว์และพืช⁸⁰ หรือในอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพที่กำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องร่วมมือกันไม่ว่าโดยตรงหรือผ่านองค์กรระหว่างประเทศในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนในทรัพยากรชีวภาพ⁸¹ หรือในอนุสัญญา CITES ที่กล่าวในอารัมภบทถึงความจำเป็นที่จะต้องมีความร่วมมือระหว่างประเทศในการคุ้มครองสัตว์ป่าจากการใช้ประโยชน์ทางการค้าอย่างเกินสมควร เพราะลักษณะของการค้าสัตว์ป่าจะเป็นการค้าข้ามพรมแดน ที่ต้องมีการขนส่งจากประเทศที่เป็นถิ่นที่อยู่ของสัตว์ป่าไปยังประเทศปลายทางที่เป็นผู้บริโภคสัตว์ป่านั้น และบางกรณีอาจมีการนำผ่านประเทศที่สามด้วยเช่นเดียวกัน โดยมาตรการในการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศอาจเกิดขึ้นได้โดยการประสานความร่วมมือเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพ ที่มีการจัดตั้งกลุ่มประสานงานด้านความหลากหลายทางชีวภาพและจัดทำข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การประสานความร่วมมือด้านการบังคับใช้กฎหมาย มีการจัดตั้ง the International Consortium on Combating Wildlife Crime การประสานความร่วมมือเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม มีการจัดตั้ง the United Nations

⁷⁸ หลักการที่ 20 และ 24

⁷⁹ หลักการที่ 7, 9 และ 19 ดู A. Kiss et al., *supra note 68*, p. 8.

⁸⁰ Convention Relative to the Preservation of Fauna and Flora in their Natural State, ข้อ 12 (2).

⁸¹ Convention on Biological Diversity, ข้อ 5.

Environment Management Group และยังสามารถมีประสานความร่วมมือในทางเทคนิคกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งที่เป็นองค์กรระหว่างประเทศหรือหน่วยงานภายในประเทศด้วย⁸²

3.2.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม

แนวคิดด้านอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม เป็นแนวคิดเชิงอาชญาวิทยาที่มีจุดมุ่งหมายให้มนุษย์ และองค์กรต่างๆปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อมเช่นเดียวกับที่เขาปฏิบัติต่อตนเอง การอธิบายแนวคิดเหล่านี้จึงเป็นการอธิบายโดยศึกษาแนวทางการประพฤติของมนุษย์ที่มีความแตกต่างกันมาใช้ปรับกับการกระทำต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ คือ⁸³

3.2.4.1 ทฤษฎีการตลาดเสรีและการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม (Free Market and Environmental Protection)

ทฤษฎีการตลาดเสรีเกิดขึ้นจากแนวคิดของ Adam Smith ที่กล่าวถึง “มือที่มองไม่เห็น หรือ invisible hand” ทำให้เกิดการบังคับระบบการตลาดในรูปแบบการกระจายตัว เมื่อมนุษย์มุ่งแสวงหาประโยชน์ส่วนตน มนุษย์ก็จะตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจด้วยเหตุด้วยผลเพื่อให้ตัวเองได้รับผลประโยชน์มากที่สุด โดยไม่ได้มีข้อตกลงในการกระทำกับบุคคลอื่น แต่มีผลให้การกระทำนั้นกลายเป็นผลประโยชน์แก่ส่วนรวมโดยไม่ตั้งใจ ทฤษฎีการตลาดเสรีเป็นที่ยอมรับว่าทำให้เกิดผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากที่สุด⁸⁴เป็นการนำแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการควบคุมอาชญากรรมต่อสิ่งแวดล้อม โดยสันนิษฐานว่าในการจัดการระบบเศรษฐกิจการตลาดต้องทำอย่างมีเหตุผล ผู้ผลิตต้องผลิตสินค้าโดยพิจารณาความต้องการของผู้บริโภค มีราคาเป็นตัวกำหนดความต้องการของตลาด การพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมต้องทำอย่างมีประสิทธิภาพ และคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการพัฒนาให้เหมาะสมกับสิ่งมีชีวิตและระบบนิเวศ⁸⁵

การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมตามทฤษฎีนี้ จึงต้องมีการนำหลักอุปสงค์อุปทานเข้ามาใช้ โดยถ้าเป็นผู้บริโภคที่มีจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมมักจะหลีกเลี่ยงความต้องการในสินค้า หรือการผลิตที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้ความต้องการด้านสินค้าที่อาจก่อให้เกิด

⁸² “CITES Cooperation and partnerships”, Retrieved on September 1, 2018, from <https://www.cites.org/eng/disc /coop.php>

⁸³ Mary Clifford, *Environmental Crime*, (Burlington: Jones & Bartlett Learning, 2012), pp. 38-40.

⁸⁴ Ronald G. Burns, *supra note 2*, p. 26.

⁸⁵ Mary Clifford, *supra note 83*, p. 38.

อันตรายต่อสิ่งแวดล้อมลดลง ผู้ผลิตจึงต้องมีหรือแสวงหากระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมาใช้เพื่อตอบสนองผู้บริโภคเหล่านี้ แต่ในทางกลับกันหากผู้บริโภคยังคงมีความต้องการที่จะใช้สินค้าที่ผลิตจากทรัพยากรที่มีจำกัดหรือเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม ราคาสินค้าก็จะสูงขึ้น เป็นการบังคับให้ความต้องการด้านการตลาดต่ำลง ผู้ผลิตจึงต้องแสวงหาทรัพยากรประเภทอื่นมาทดแทนเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคเหล่านี้

อย่างไรก็ดี ทฤษฎีการตลาดเสรีอาจไม่ช่วยคุ้มครองสิ่งแวดล้อมก็ได้ จากกรณีตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริงในประมาณศตวรรษที่ 20 (ช่วงประมาณปี ค.ศ. 1880 - 1920) ที่สมัยนั้นมีความนิยมในการนำขนนกต่างถิ่นมาใช้ประดับหมวกและเสื้อผ้าของสุภาพสตรี ทำให้ความต้องการในการซื้อขายขนนกเพื่อตกแต่งมีมากขึ้น ผู้ผลิตต้องการได้รับประโยชน์จากผลกำไรเพราะขายได้ราคาสูง ยิ่งความต้องการมากราคายิ่งสูงตาม จึงเกิดการล่านกป่าเป็นจำนวนมาก แต่จำนวนนกป่าที่มีอยู่ตามธรรมชาติก็มีจำกัด ทำให้ราคาขนนกสูงผิดปกติ แต่ก็ไม่ช่วยให้ความต้องการของผู้บริโภคลดลงลดลง นกป่าที่มีอยู่ตามธรรมชาติจึงลดจำนวนลงอย่างรวดเร็วจนถึงขั้นทำให้บางชนิดสูญพันธุ์ไป เช่น The Great Blue Heron ในกรณีนี้ทฤษฎีการตลาดเสรีจึงไม่สามารถทำให้เกิดความสมดุลระหว่างอุปสงค์กับอุปทานได้ ชนิดพันธุ์นกป่าจึงไม่ได้รับการคุ้มครองเพราะขาดกลไกที่ทำให้ผู้บริโภคไม่คำนึงถึงผลประโยชน์อื่นที่ไม่ใช่ทางเศรษฐกิจ นั่นคือคุณค่าของการรักษาสิ่งแวดล้อม หรือขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปริมาณของวัตถุดิบที่มีการเสนอขาย หรือเข้าใจว่าวัตถุดิบนั้นเป็นทรัพยากรที่ไม่มีจำกัด⁸⁶ ซึ่งต่อมาทำให้ต้องมีการออกกฎหมายคุ้มครองชนิดพันธุ์สัตว์ป่าเพราะทฤษฎีการตลาดเสรีโดยลำพังไม่อาจหยุดการล่าสัตว์ได้ แต่ก็ถือได้ว่ากฎหมายที่บัญญัติขึ้นเกิดจากเงื่อนไขตามทฤษฎีการตลาดเสรีนั่นเอง⁸⁷ และปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่าในปัจจุบันก็มีพื้นฐานจากความต้องการของผู้บริโภคในด้านต่างๆ เช่น การฆ่าช้างเพื่อเอางาช้างไปเป็นของตกแต่ง หรือทำเครื่องประดับ โดยมีการพบงาช้างจำนวนกว่า 23 ตันในปี พ.ศ. 2554 คิดเป็นจำนวนช้างที่ถูกล่า 2,500 เชือก⁸⁸

นอกจากนี้การที่ทฤษฎีการตลาดเสรีไม่บรรลุผลในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม อาจเกิดขึ้นจากการที่ต้นทุนด้านสิ่งแวดล้อมถือเป็นผลกระทบภายนอกเชิงลบ (negative externalities) นั่นคือเป็นต้นทุนก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม ที่จ่ายโดยบุคคลอื่นที่ไม่ใช่

⁸⁶ Ronald G. Burns, *supra note 2*, pp. 27-28.

⁸⁷ *Ibid.*, p. 30.

⁸⁸ “Jaguar: the amazing Amazon big cat,” Retrieved on June 1, 2018, from <https://www.worldwildlife.org/threats /illegal-wildlife-trade>.

ผู้ผลิต ทำให้ไม่มีผลกระทบต่อราคาตลาด เช่นต้นทุนจากการใช้ทรัพยากรจนหมดทำให้สัตว์ป่าสูญพันธุ์ เมื่อผู้ผลิตและผู้บริโภคไม่ได้รับผลกระทบจากราคาตลาด แม้มีความเสียหายเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม ก็ไม่มีเหตุผลทำให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง กรณีนี้จึงอาจมีความจำเป็นที่จะต้องนำกลไกภายนอกมาใช้ในการทำให้ต้นทุนเหล่านี้เป็นต้นทุนของผู้ผลิตด้วย เช่น อาจมีการออกกฎหมายให้มีโทษปรับถ้าไม่ทำตามที่กฎหมายกำหนด โทษปรับก็จะเป็นต้นทุนที่ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องพิจารณาประกอบการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมาย การนำทฤษฎีการตลาดเสรีมาใช้ในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องบัญญัติกฎหมายมาใช้บังคับในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพราะลำพังสถานะทางการตลาดไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ด้วยตัวเอง และเมื่อมีการบัญญัติกฎหมายผู้ผลิตจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนให้ เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ⁸⁹

3.2.4.2 ทฤษฎีนิเวศวิทยาสังคม (Social Ecology)

เป็นทฤษฎีที่นำเอาความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐศาสตร์ และสังคมมาตอบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ทฤษฎีนี้เห็นว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ มนุษย์มีความสามารถในการหาเหตุผลและเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม ทำให้มนุษย์มีความรับผิดชอบพิเศษที่จะดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ปัญหาที่เกิดขึ้นกับระบบนิเวศเกิดจากปัญหาทางสังคม ที่สามารถแก้ไขได้⁹⁰ และเมื่อมนุษย์มีความไม่เท่าเทียมกัน จึงมีการจัดสรรสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติและการกระจายผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม⁹¹ การป้องกันมิให้สัตว์ป่าสูญพันธุ์จึงต้องแก้จากความไม่เท่าเทียมกันของคนในสังคม

3.2.4.3 ทฤษฎีแนวสำนักมาร์กซิสต์ (Marxists)

เป็นทฤษฎีที่นำหลักการกระจายทรัพยากร กับความแตกต่างระหว่างชนชั้นมาใช้ในการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ ทฤษฎีนี้เห็นว่า การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมอาจไม่เท่าเทียมกัน ไม่มีการกำหนดโทษเด็ดขาด มีการบัญญัติกฎหมายสิ่งแวดล้อมในลักษณะที่เอื้อประโยชน์ให้แก่ภาคธุรกิจเพราะในการส่งเสริมระบบทุนนิยมกฎหมายกำหนดว่าระดับความเสียหายต้องมีปริมาณที่สูงก่อนจะมีการกำหนดโทษ หรือมีการออกใบอนุญาตในการก่อกองอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติจนหมด และเป็นการใช้ที่ไม่มีการผลิตขึ้นใหม่ แต่เปลี่ยนไปใช้ทรัพยากรประเภทอื่นไปเรื่อยๆนักนิเวศวิทยาสำนักมาร์กซิสต์

⁸⁹ Ronald G., *supra note 2*, p.30-32.

⁹⁰ Mary Clifford, *supra note 83*, p. 39.

⁹¹ Ronald G., *supra note 2*, p.35.

จึงมองว่าระบบทุนนิยมที่มีผลประโยชน์จากการเจริญเติบโต ไม่สามารถไปกันได้กับการรักษาและการคงอยู่ของสิ่งแวดล้อม⁹²

James O'Connor นักเศรษฐศาสตร์ก็มีความเห็นเช่นเดียวกันว่า ระบบทุนนิยมกับธรรมชาติไม่อาจดำเนินไปในแนวทางเดียวกันได้เพราะเหตุ 3 ประการ

1) ความต้องการที่ไม่รู้จักพอของระบบทุนนิยมในการขยายขั้วธุรกิจ ขัดกับจำนวนทรัพยากรธรรมชาติที่มีจำกัด ทำให้เกิดการลงทุนแบบเคลื่อนที่ที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีในพื้นที่จนหมด แล้วจึงขยายไปลงทุนในพื้นที่อื่นที่ยังมีทรัพยากรธรรมชาติให้ใช้

2) ระบบทุนนิยมปฏิบัติต่อทรัพยากรทางธรรมชาติเหมือนเป็นสินค้า แม้ว่าจะไม่มีใครเป็นผู้ผลิต และมองว่าการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิทธิที่พึงมี โดยทรัพยากรธรรมชาติมีไว้เพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อธุรกิจ ทำให้กฎหมายที่รับรองสิทธิของประชาชนในท้องถิ่นในฐานะเป็นเจ้าของ หรือมีสิทธิควบคุมทรัพยากรธรรมชาติหรือคุณภาพสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น มีน้อยมาก

3) จากแรงจูงใจในผลกำไรทำให้เกิดการรวมศูนย์อำนาจและโลกาภิวัตน์ด้านเงินทุน เงินทุนโลกมีความผูกพันน้อยมากกับสภาพของระบบนิเวศท้องถิ่น ทำให้มีแนวโน้มว่ากลุ่มทุนเหล่านี้จะไม่สนใจปัญหาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นไม่สนับสนุนให้มีการพัฒนานโยบายด้านสิ่งแวดล้อมระยะยาวที่เกี่ยวกับประชาชนในท้องถิ่นหรือการรักษาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น และเมื่อกลุ่มทุนโลกใช้ทรัพยากรในพื้นที่จนหมดก็จะย้ายการลงทุนไปยังพื้นที่อื่น

อย่างไรก็ดีแม้ระบบทุนนิยมจะเป็นส่วนสำคัญในการก่อให้เกิดปัญหาต่อระบบนิเวศ แต่ชนพื้นเมืองบางกลุ่มยังคงอยู่อาศัยในพื้นที่ที่ยังคงมีระบบนิเวศสมบูรณ์บนโลกใบนี้ โดยระบบทุนนิยมยังเข้าไปไม่ถึงเป็นการเคลื่อนไหวทางระบบนิเวศที่ประกอบด้วยการวิเคราะห์ชนชั้น (class analysis) และความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม (environmental consciousness) นั่นเอง⁹³

3.2.4.4 ทฤษฎีอนาธิปไตย (Anarchists)

เป็นทฤษฎีที่พัฒนาจากสำนักมาร์กซิสต์ในส่วนที่เห็นว่ามันุษย์มีความรับผิดชอบในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมโดย Murray Bookchin เห็นว่าตามหลักการจัดการเศรษฐกิจท้องถิ่น ประชากรท้องถิ่นจะมีระบบในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมดีกว่าภาคธุรกิจ เพราะภาคธุรกิจสมัยใหม่ไม่ได้มีความเกี่ยวพันโดยตรงกับชุมชน หรือสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้รูปแบบการผลิตในท้องถิ่นเป็นการผลิตในแบบที่เรียกว่า “ไมโครเทคโนโลยี” ซึ่งเป็นการผลิตที่ใช้พลังงานทดแทน หรือ

⁹² Mary Clifford, *supra note 83*, p. 35.

⁹³ Ronald G., *supra note 2*, pp. 37 – 39.

ทรัพยากรที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้(renewable energy and resources) เช่นวิธีการนำวัสดุหมุนเวียนกลับมาใช้ (recycle) เพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม ตามความเห็นของ Bookchin โลกอุดมคติสร้างขึ้นจากความเท่าเทียม และเสรีภาพทำให้มนุษย์มีความใส่ใจในสิ่งแวดล้อม และมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับสิ่งแวดล้อม โดยธรรมชาติแล้วมนุษย์จึงหลีกเลี่ยงการทำลายสิ่งแวดล้อม⁹⁴

3.2.4.5 ทฤษฎีนิเวศวิทยาเชิงลึก (Deep Ecology)

เป็นทฤษฎีที่ยอมรับความสัมพันธ์แบบองค์รวมระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อม Arne Naess อธิบายแง่มุมด้านจิตวิญญาณของนิเวศวิทยาที่ได้แนวคิดมาจากปรัชญาของท่านมหาตมะ คานธี (Ghandian) ที่มาจากโลกตะวันออกโดยเห็นว่าต้องมีหลักพื้นฐานในการอธิบายถึงความพยายามของโลกและมนุษย์ในการรักษาธรรมชาติโดยมี Bill Devall และ George Sessions นำแนวคิดของ Naess มาอธิบายเพิ่มเติมด้านวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้ ทฤษฎีนิเวศวิทยาเชิงลึกอธิบายว่าสรรพสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์กับมนุษย์มีความเท่าเทียมกัน มนุษย์ต้องดำรงความเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติและไม่ได้อยู่เหนือธรรมชาติ ระบบนิเวศเป็นศูนย์กลางของสิ่งแวดล้อม การใช้ประโยชน์ในทรัพยากรต้องทำให้เป็นอันตรายต่อธรรมชาติน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ เทคโนโลยีมีไว้ใช้เพื่อการพัฒนาและปกป้องสิ่งแวดล้อม และไม่ยอมรับแนวคิดด้านตลาดเสรีที่มองว่าทรัพยากรไม่ใช่ต้นทุนและมีไว้เพื่อประโยชน์ของมนุษย์มาใช้ในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร แต่เห็นว่าธรรมชาติไม่ใช่เครื่องมือที่มีไว้ใช้ในการเติมเต็มความต้องการของมนุษย์ และไม่ใช้สิ่งที่มีขึ้นเพื่อผลิตสิ่งที่มนุษย์ต้องการ แต่เป็นความเชื่อมโยงของมนุษย์และธรรมชาติและต้องยอมรับการพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เพราะธรรมชาติเป็นศูนย์กลางขององค์กรทางสังคมและเศรษฐกิจของมนุษย์ จากแนวคิดของทฤษฎีนิเวศวิทยาทำให้เห็นว่าควรมีการนำหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนมาใช้ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ก่อให้เกิดอันตรายต่อธรรมชาติ⁹⁵

3.2.4.6 ทฤษฎีความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อม (Environmental Justice)

เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการกระจาย “สิ่งแวดล้อม” ระหว่างบุคคลและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติโดยนำเอาแนวคิดที่ว่ามนุษย์เป็นศูนย์กลางของสิ่งแวดล้อม (Anthropocentric approach) และแนวคิดที่ว่าระบบนิเวศเป็นศูนย์กลางของสิ่งแวดล้อม (Ecocentric approach) มาใช้ในการจัดสรรความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม ความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อมจึงเป็นการกระทำเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมแต่มีการปฏิบัติในรูปแบบที่แตกต่างกัน โดยถ้าเป็นแนวคิดที่ว่ามนุษย์เป็นศูนย์กลางของสิ่งแวดล้อม จำเป็นต้องมีการดูแลเรื่องปัจจัยในการดำรงชีวิตของ

⁹⁴ Mary Clifford, *supra* note 83, p. 39

⁹⁵ *Ibid.*, pp. 39 - 40.

คนจน หรือคนด้อยโอกาสให้เขาดำรงชีวิตอยู่ได้ จึงต้องให้เขามีสิทธิอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี แต่เงื่อนไขทางการเมืองอาจมีผลทำให้คนเหล่านี้ไม่ได้รับความเป็นธรรมก็ได้ แต่ถ้าเป็นแนวคิดที่ว่าระบบนิเวศเป็นศูนย์กลางของสิ่งแวดล้อม ต้องพิจารณาความเท่าเทียมทางนิเวศวิทยา ทำให้มนุษย์ต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม⁹⁶ อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาทฤษฎีความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม จำเป็นต้องศึกษาถึงประเด็นสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ ความหมายของอาชญากรรม บทบาทของรัฐในการควบคุมอาชญากรรมและทำให้เกิดความเป็นธรรม เหยื่ออาชญากรรม และส่วนประกอบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เป็นสาเหตุของอาชญากรรม⁹⁷

นอกจากนี้ถ้าพิจารณาความหมายของคำว่าความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม ที่ให้ไว้โดย United States Environmental Protection Agency จะเห็นว่าหมายความถึง “การปฏิบัติอย่างเท่าเทียมและการเกี่ยวพันกันอย่างมีนัยสำคัญ ของประชาชนทั้งปวงในการพัฒนาการบัญญัติและการบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบและนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมโดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ สีผิว ชนตีกาเนด หรือรายได้”⁹⁸ ซึ่งการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม หมายถึงการที่จะต้องไม่มีกลุ่มบุคคลใดต้องแบกรับภาระในความเสียหายด้านสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากนโยบายของภาครัฐ หรือการดำเนินการของเอกชน การดำเนินการดังกล่าวจึงต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมที่อาจก่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพ โดยผู้มีอำนาจตัดสินใจต้องสนับสนุนให้ผู้ได้รับผลกระทบเข้ามามีส่วนร่วม และต้องมีการนำเอาความคิดเห็นของประชาชนไปใช้ประกอบการพิจารณา ซึ่งเป็นความเห็นที่ถือได้ว่ามีอิทธิพลประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั่นเอง⁹⁹

⁹⁶ *Ibid.*, pp. 41 - 42.

⁹⁷ Ronald G. Burns., *supra note 2*, p. 184.

⁹⁸ “Environmental justice (EJ) is the fair treatment and meaningful involvement of all people regardless of race, color, national origin, or income with respect to the development, implementation and enforcement of environmental laws, regulations and policies,” Retrieved on September 20, 2018, from <https://www.epa.gov/environmentaljustice/learn-about-environmental-justice>

⁹⁹ “Learn About Environmental Justice,” Retrieved on September 20, 2018, from <https://www.epa.gov/environmentaljustice/learn-about-environmental-justice>

จากความหมายข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อมรวมถึงการให้สิทธิแก่ประชาชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกับรัฐในการตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับปฏิญญาริโอมาตรา 10 ซึ่งเห็นว่าการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่ดีที่สุด คือการให้ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วมในทุกระดับ โดยในระดับชาติประชาชนต้องมีช่องทางที่เหมาะสมในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เป็นของภาครัฐ รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุและกิจกรรมที่เป็นอันตรายต่อชุมชนของเขา และต้องมีโอกาสเข้าร่วมในกระบวนการตัดสินใจ รัฐต้องอำนวยความสะดวกและส่งเสริมการสร้างตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วยการเปิดเผยข้อมูลอย่างทั่วถึง อีกทั้งยังต้องจัดให้มีการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม และกระบวนการทางปกครองอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการแก้ไขและเยียวยาความเสียหายจะเห็นได้ว่าความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อมคือการที่รัฐให้ความเท่าเทียมกับประชาชนทุกระดับในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจกับภาครัฐ และมีสิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ซึ่งถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิพลเมืองที่ประชาชนทุกคนต้องได้รับจากรัฐ¹⁰⁰

3.2.4.7 ทฤษฎีอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อม (Green Criminology)

ในการศึกษาอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อม นักอาชญาวิทยาจะมุ่งเน้นไปที่ชนิดพันธุ์ที่ไม่ใช่มนุษย์ และสิทธิของชนิดพันธุ์เหล่านั้น โดยเห็นว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและระบบทุนนิยมมีความเชื่อมโยงกับภัยอันตรายที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม จึงต้องศึกษาเพื่อให้เข้าใจในเนื้อหาที่เกี่ยวกับภัยอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม เนื้อหาของกฎหมายสิ่งแวดล้อม และการใช้การควบคุมทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการสังเกตจากชนชั้น เชื้อชาติ และโครงสร้างการใช้อำนาจของมนุษย์ ทั้งนี้ในการศึกษากฎหมายสิ่งแวดล้อมนักอาชญาวิทยาจำเป็นต้องศึกษาเนื้อหาของกฎหมายเพื่อตอบคำถามว่ากฎหมายนี้มีการใช้บังคับอย่างไร และฝ่ายที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะภาคธุรกิจใช้อิทธิพลอย่างไรในการกำหนดขอบเขตของกฎหมาย และมีอำนาจควบคุมสังคมอย่างไร เช่นการที่บริษัทใช้เงินเพื่อจูงใจให้มีการบัญญัติกฎหมายที่ไม่มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม หรือจ้างให้มีการจัดทำงานวิจัยที่ขัดกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้นักอาชญาวิทยาจำเป็นต้องศึกษาถึงความแตกต่างระหว่างชนชั้น และเชื้อชาติของบุคคลที่มีผลทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และทำให้บุคคลที่แตกต่างกันไม่ได้รับความคุ้มครองด้านสิ่งแวดล้อมอย่างเท่าเทียมกัน เช่น พบว่า คนยากจนส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีภาวะมลพิษและเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัย แต่ในขณะที่เดียวกันการลงโทษคนยากจน

¹⁰⁰ Sharon Stephens, Reflections on environmental justice: children as victims and actors” in Rob White, *supra note 5*, p. 224.

หรือชนกลุ่มน้อยที่ฝ่าฝืนกฎหมายสิ่งแวดล้อมมักพบว่าศาลจะลงโทษคนเหล่านี้น้อยกว่าคนที่มีสถานะทางสังคมดีกว่าซึ่งในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมนักอาชญาวิทยาก็ต้องศึกษาว่ากิจกรรมทางการเมืองจะช่วยเหลือคนเหล่านี้ได้อย่างไร และการเคลื่อนไหวจะให้ความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างไร กรณีโครงสร้างอำนาจก็เป็นอีกประเด็นที่นักอาชญาวิทยาต้องศึกษา เพราะการใช้อำนาจอาจก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การกระทำเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายในการเติบโตทางเศรษฐกิจอาจมีผลกระทบต่อสภาพของสิ่งแวดล้อมที่ทำให้สัตว์ป่าสูญพันธุ์ มีการล่าสัตว์ป่าเพื่อการค้าหรือการบุกรุกพื้นที่ป่าทำลายถิ่นที่อยู่

ทำให้อาจกล่าวได้ว่า ทฤษฎีอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อมเป็นการศึกษาที่มีลักษณะพิเศษในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับภัยอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม เนื้อหาของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การบังคับใช้กฎหมาย การลงโทษอาชญากร และสร้างพื้นฐานทางการเมืองเพื่อการกระทำที่ถูกต้อง¹⁰¹

ทั้งนี้ White ได้อธิบายว่า การกระทำใดจะอยู่ในขอบเขตของเนื้อหาอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อมได้นั้น ต้องพิจารณา 3 ทฤษฎีดังต่อไปนี้ประกอบ คือ ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างสิทธิด้านสิ่งแวดล้อม และความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อม ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นพลเมืองของระบบนิเวศ และความยุติธรรมทางระบบนิเวศ และทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างสิทธิของสัตว์ และความยุติธรรมทางชนิดพันธุ์¹⁰²ซึ่งทั้งสามทฤษฎีนี้พัฒนามาจากแนวคิดด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมนั่นเอง

1. ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างสิทธิด้านสิ่งแวดล้อม และความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อม(Environmental Justice) เป็นทฤษฎีที่เห็นว่าสิทธิด้านสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนขยายของสิทธิมนุษยชน หรือสิทธิทางสังคม ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ เป็นความรับผิดชอบที่ต้องคำนึงถึงความเท่าเทียมระหว่างชนรุ่นปัจจุบันและชนรุ่นหลัง มุมมองด้านอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมจึงพิจารณาจากคุณค่าและการใช้ประโยชน์ ที่มีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง การสูญเสียพันธุ์ของสัตว์ป่าจึงเป็นความเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อความเพลิดเพลินและความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์¹⁰³

2. ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นพลเมืองของระบบนิเวศ และความยุติธรรมทางระบบนิเวศ(Ecological Justice) เป็นทฤษฎีที่เห็นว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศ และระบบนิเวศนี้จำเป็นต้องรักษาไว้เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ภัยอันตรายที่เกี่ยวข้องกับอาชญาวิทยา

¹⁰¹ Ronald G., *supra note 2*, pp. 42 - 43.

¹⁰² Tim Newburn, *supra note 29*, p. 899.

¹⁰³ *Ibid.*, p.907

ทางสิ่งแวดล้อมจึงครอบคลุมถึงภัยอันตรายที่เกิดขึ้นต่อระบบนิเวศจากความสามารถในการทำลายล้างของมนุษย์ด้วยการสูญพันธุ์ของสัตว์ป่าจึงเป็นความเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพและการทำหน้าที่ของระบบนิเวศ¹⁰⁴

3. ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างสิทธิของสัตว์ และความยุติธรรมทางชนิดพันธุ์ (Species Justice) เป็นทฤษฎีที่เห็นว่าสิ่งมีชีวิตที่ไม่ใช่มนุษย์ก็มีสิทธิเช่นเดียวกับมนุษย์ และยอมรับว่ามนุษย์มีหน้าที่ต้องดูแลสิ่งมีชีวิตเหล่านี้ ภัยอันตรายทางสิ่งแวดล้อมจึงเกี่ยวกับสถานะความเป็นอยู่ของสิ่งมีชีวิตที่ไม่ใช่มนุษย์ในสิ่งแวดล้อม และสิทธิของสิ่งมีชีวิตเหล่านั้นที่จะดำรงอยู่ได้อย่างปลอดภัยจากการถูกข่มเหงการสูญพันธุ์ของสัตว์ป่าจึงเป็นความเสี่ยงที่มีผลกระทบโดยตรงต่อตัวสัตว์ป่าชนิดนั้น¹⁰⁵

3.2.5 แนวคิดและทฤษฎีด้านการป้องกันอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า

ในปัจจุบันการควบคุมอาชญากรรมมีแนวคิดที่สำคัญอยู่ 3 ประการ คือ การปราบปรามการกระทำความผิด (Suppression measure) การป้องกันการกระทำความผิด (Preventive measure) และการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice)¹⁰⁶ โดยในการปราบปรามก็จะเป็นหน้าที่ของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในการดำเนินการ ส่วนกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์อาจเป็นกระบวนการที่ไม่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า สำหรับการป้องกันการกระทำความผิด หรือการป้องกันอาชญากรรม เป็นแนวคิดที่จะดำเนินมาตรการป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น โดยการคาดการณ์หรือประเมินล่วงหน้าเกี่ยวกับวิธีการ หรือโอกาสที่ก่อให้เกิดการกระทำความผิด การป้องกันอาชญากรรมจึงมีจุดมุ่งหมายที่จะลดความเสี่ยงของการเกิดอาชญากรรม เป็นการจัดการให้เกิดความคิดเป็นระบบ (systematic approaches) ที่จะทำให้ปัญหาอาชญากรรมลดลงรวมทั้งส่งเสริมให้เกิดการรักษาความมั่นคงและปลอดภัยของสังคม ในการจัดการความเสี่ยงจึงต้องหลีกเลี่ยงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น ลดความเสี่ยงและความสูญเสีย และหามาตรการในการป้องกันความสูญเสียจากอาชญากรรม¹⁰⁷

¹⁰⁴ *Ibid.*, p. 908.

¹⁰⁵ *Ibid.*

¹⁰⁶ ณรงค์ ใจหาญ, “การประสานความร่วมมือในการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ก่อมลพิษ,” วารสารนิติศาสตร์, เล่ม 2 น. 330-331 (มิถุนายน 2546).

¹⁰⁷ สุดสงวน สุธีสร, อาชญาวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547) น. 95-96.

ในการป้องกันอาชญากรรมจะเน้นในเรื่องของการคุ้มครองบุคคลและทรัพย์สินที่เป็น “เหยื่ออาชญากรรม” เป็นหลัก¹⁰⁸ ซึ่งในกรณีของอาชญากรรมที่มีต่อสัตว์ป่าอาจมีเหยื่ออาชญากรรมหลายกลุ่ม ได้แก่แกมมนุษย์ รัฐ สัตว์ป่า และสิ่งแวดล้อม และในการที่ความคุ้มครองต้องพิจารณาถึงความสมดุลของระบบนิเวศประกอบแง่มุมของมนุษย์ที่เป็นหนึ่งในสมาชิกของระบบนิเวศด้วย อย่างไรก็ตามการป้องกันอาชญากรรมเกิดได้ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นปฐมภูมิที่มุ่งเน้นไปที่การป้องกันไม่ให้ประชาชนทั่วไปก่ออาชญากรรมขึ้น ขั้นทุติยภูมิที่เน้นการป้องกันไปที่กลุ่มเสี่ยงที่จะก่ออาชญากรรม และขั้นตติยภูมิที่เน้นการป้องกันไปที่ตัวอาชญากรโดยตรงเพื่อลดปริมาณอาชญากรรมที่จะเกิดขึ้นจากคนเหล่านี้¹⁰⁹

โดยมีแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันอาชญากรรม ดังนี้¹¹⁰

1. สำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม

มีแนวความคิดว่า การลงโทษอาชญากรรมมีขึ้นเพื่อให้เกิดความกลัว ไม่กล้ากระทำความผิด และนำกฎหมายมาใช้เป็นเครื่องมือในการป้องกันอาชญากรรมโดยมีวัตถุประสงค์ในการข่มขู่ยังยั้งพฤติกรรมกระทำความผิดมากกว่าการแก้แค้นทดแทน ถ้าพิสูจน์ได้ว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดก็ต้องรับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

2. สำนักปฏิรูธานิยม

มีแนวความคิดว่า การลงโทษไม่ได้ทำให้อาชญากรรมลดลง แต่ในการป้องกันอาชญากรรมควรนำวิธีการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดมาใช้เพื่อเปลี่ยนให้เขากลับตัวเป็นคนดีและกลับคืนสู่สังคมได้ มุ่งเน้นการปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายนอกให้เหมาะสมกับมนุษย์ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสภาพสังคม ในการลงโทษจึงต้องนำปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการพิจารณาลงโทษ เช่น วุฒิภาวะ หรือสภาพแวดล้อมต่างๆ

3. สำนักสังคมวิทยาและอาชญาวิทยา

มีแนวความคิดว่า การลดช่องว่างทางเศรษฐกิจและสังคม การให้โอกาสแก่ผู้ด้อยโอกาส และการส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นแนวทางในการป้องกันอาชญากรรม การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดจึงมุ่งเน้นที่ตัวผู้กระทำความผิดเป็นหลัก

¹⁰⁸ เฝิงอ้าง, น. 100.

¹⁰⁹ Tim Newburn, *supra note 29*, น. 578.

¹¹⁰ อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 107, น. 102-106.

4. สำนักอาชญาวิทยาร่วมสมัย

มีแนวความคิดว่า ไม่มีมาตรการใดสามารถแก้ไขอาชญากรได้โดยสมบูรณ์ และอาชญากรรมต้องป้องกันก่อนเกิดเหตุ การให้ความรู้กับประชาชน รวมถึงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพื่อลดความเสี่ยงจะช่วยป้องกันอาชญากรรมได้ และในการลงโทษจำคุกอาจเหมาะสมกับอาชญากรบางกลุ่ม ในขณะที่เดียวกันวิธีการสมานฉันท์ (restorative justice) หรือการชดใช้ค่าเสียหาย (compensation) อาจเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการลงโทษอาชญากรอีกกลุ่มก็ได้

และมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 2 ทฤษฎี ได้แก่

1. ทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมตามสถานการณ์ (Situational Crime Prevention)

ทฤษฎีนี้เชื่อมโยงกับกรณีที่สถานการณ์ หรือ โอกาสเอื้ออำนวยให้มีการก่ออาชญากรรมขึ้นในเวลาใดเวลาหนึ่ง การป้องกันอาชญากรรมจึงต้องป้องกันไปที่เป้าหมายที่อาชญากรรมมุ่งกระทำต่อ กล่าวคือปิดกั้นโอกาสของอาชญากรที่จะเข้าถึงเป้าหมายที่มีผลก่อให้เกิดการกระทำ ความผิดนั่นเอง ซึ่งกระบวนการในการดำเนินการป้องกันอาจทำได้หลายรูปแบบ ได้แก่ การศึกษาเก็บข้อมูล และวิเคราะห์เกี่ยวกับสภาพหรือเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดอาชญากรรม นำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบเพื่อปิดโอกาสในการก่ออาชญากรรม หามาตรการที่เหมาะสมในการป้องกันทั้งทางกฎหมายและเศรษฐศาสตร์ และติดตามตรวจสอบผลที่ได้ว่ามาตรการดังกล่าวสามารถป้องกันอาชญากรรมได้หรือไม่¹¹¹ ในการป้องกันอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าสามารถทำได้ในแนวทางเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาข้อมูล วิธีการ แนวทางการดำเนินการกระทำความผิดของผู้ลักลอบค้าสัตว์ป่า นำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อปิดโอกาสการล่าและการค้าอันมิชอบด้วยกฎหมาย หามาตรการการออกกฎหมายและบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ หรือประสานความร่วมมือทั้งจากภาคประชาชน ภาครัฐ และประเทศเพื่อนบ้านในการป้องกันการลักลอบขนย้ายสัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่าออกนอกพื้นที่ และติดตามผลการดำเนินการตามมาตรการที่เชื่อว่าสามารถลด หรือป้องกันการกระทำผิดได้มากน้อยเพียงใด

2. ทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมโดยสังคมและชุมชน (Social and Community Crime Prevention)

การป้องกันอาชญากรรมตามทฤษฎีนี้เป็นการป้องกันที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงสถานะทางสังคมซึ่งเป็นปัจจัยในการก่อให้เกิดอาชญากรรม เป็นการป้องกันไม่ให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดไปมีส่วนเข้าร่วมในการกระทำความผิด โดยเฉพาะเยาวชนที่อาจเข้าไปเกี่ยวข้องกับอัน

¹¹¹ Tim Newburn, *supra note 29*, pp. 592-593.

เป็นเหตุมาจากปัจจัยความเสี่ยงที่เกิดขึ้นได้โดยง่าย เช่น มีรายได้น้อย ขาดการศึกษา อาศัยอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรม ขาดการยับยั้งชั่งใจ มาจากครอบครัวที่แตกแยก หรือผู้ประกอบการมีความเข้มงวดเกินไปหรือไม่ให้คำแนะนำที่เหมาะสม การป้องกันตามทฤษฎีนี้จึงต้องศึกษาถึงปัจจัยเสี่ยงในการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการก่ออาชญากรรม และนำปัจจัยเหล่านั้นมาพิจารณากำหนดเป็นมาตรการที่เหมาะสมกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเพื่อป้องกันการก่ออาชญากรรม¹¹² และเมื่อชุมชนท้องถิ่นเองก็มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มหรือลดปริมาณการก่ออาชญากรรม การพัฒนาหรือการส่งเสริมความร่วมมือจากชุมชนท้องถิ่นก็เป็นปัจจัยที่อาจมีผลในการป้องกันอาชญากรรมได้¹¹³ ทั้งนี้ในการป้องกันอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าอาจนำทฤษฎีนี้ไปใช้ในการให้ความรู้ความเข้าใจทางด้านกฎหมายกับเยาวชนหรือชุมชนท้องถิ่นให้ตระหนักรู้ถึงการลงโทษเมื่อมีการฝ่าฝืนกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองสัตว์ป่า และปลูกฝังจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อการคุ้มครองและอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าของชุมชนท้องถิ่น

3. ทฤษฎีการป้องกันความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Risk)

การนำเอาหลักการจัดการความเสี่ยงมาใช้เพื่อลดความเสี่ยงในการก่ออาชญากรรมต่อสัตว์ป่าก็เป็นอีกมาตรการหนึ่งในการป้องกันอาชญากรรมได้ โดย Giddens เห็นว่าความเสี่ยงที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันส่วนมากเกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ ไม่ได้เกิดตามธรรมชาติ¹¹⁴ ถ้าลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นได้ก็จะเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมได้ ทั้งนี้ในการจัดการความเสี่ยงต้องพิจารณาถึงเนื้อหาของที่มาของภัยอันตราย ความไม่แน่นอนว่าภัยอันตรายนั้นจะเกิดขึ้นหรือไม่ ผลที่อาจเกิดขึ้นหากภัยอันตรายนั้นเกิดขึ้น ระยะเวลาที่ใช้ในการประเมินผล และประเด็นปัญหาสำคัญในมุมมองของผู้ที่ได้รับผลกระทบ¹¹⁵ ซึ่งในการล่าหรือค้าสัตว์ป่า ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นคือจำนวนประชากรของสัตว์ป่าลดลง ความสมดุลของระบบนิเวศเปลี่ยนแปลงไปทำให้เกิดความเสียหายต่อระบบนิเวศ และย่อมเกิดผลกระทบกับมนุษย์ที่ต้องอาศัยอยู่ร่วมกับระบบนิเวศไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม หากมีการจัดการความเสี่ยงภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับสัตว์ป่าที่กล่าวมาข้างต้นก็จะไม่เกิดขึ้นเพราะได้มีการป้องกันไม่ให้เกิด ในการจัดการความเสี่ยง

¹¹² *Ibid.*, pp. 598-599.

¹¹³ *Ibid.*, 600.

¹¹⁴ Matthew Hall, *supra* note 9, pp. 14 -15.

¹¹⁵ Rob White, *supra* note 5, p. 55.

จึงต้องนำมาใช้ควบคู่กับหลักการระงับไว้ก่อน (Precautionary principle) ที่กำหนดให้รัฐต้องมีมาตรการป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นแม้ว่ายังไม่มีข้อมูลทางวิทยาศาสตร์บ่งชี้อย่างแน่ชัดว่าจะมีอันตรายเกิดขึ้นก็ตาม

บทที่ 4

มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการค้าสัตว์ป่า ตามกฎหมายระหว่างประเทศ

ในการป้องกันและปราบปรามการค้าสัตว์ป่าที่มีลักษณะเป็นอาชญากรรมข้ามพรมแดนจำเป็นที่จะต้องมีการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศในการดำเนินการ เนื้อหาในบทนี้จึงเป็นการศึกษาถึงมาตรการตามกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ข้อตกลงลูกชากว่าด้วยการความร่วมมือเพื่อบังคับให้มีการปฏิบัติการโดยตรงต่อการลักลอบค้าสัตว์ป่าและพืชป่าโดยมิชอบด้วยกฎหมาย กฎหมายของสหภาพยุโรปที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า และหน่วยงานระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า

4.1 อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora: CITES)

ประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกของอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ ในปี พ.ศ. 2526¹ อนุสัญญานี้มีวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติด้วยการควบคุมให้มีการค้าสัตว์ป่าหรือพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งปัญหาเรื่องการลักลอบค้าสัตว์ป่าเป็นปัญหาใหญ่ลำดับรองลงมาจากการทำลายถิ่นที่อยู่ของสัตว์ป่า และมีผลทำให้จำนวนสัตว์ป่าลดลงอย่างรวดเร็ว และเป็นปัญหาที่ไม่ได้จำกัดอยู่อาณาเขตของประเทศใดประเทศหนึ่ง จึงจำเป็นต้องมีความร่วมมือระหว่างประเทศเกิดขึ้นในการป้องกันไม่ให้เกิดการใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่าบางชนิดมากเกินไป ซึ่งในปัจจุบัน CITES ได้ให้ความคุ้มครองชนิด

---

¹ “List of Contracting Parties,” Retrieved on June 20, 2018, from https://cites.org/eng/disc/parties/chro_nolo.php.

พันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่ามากกว่า 35,000 ชนิด² โดยกำหนดมาตรการให้ประเทศภาคีต้องถือปฏิบัติในการคุ้มครองสัตว์ป่าและพืชป่า มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

4.1.1 นิยามที่สำคัญ

1. ชนิดพันธุ์ (Species) หมายถึง ชนิดพันธุ์ กลุ่มย่อยของชนิดพันธุ์ หรือชนิดพันธุ์ประเภทเดียวกันซึ่งถูกแบ่งแยกโดยลักษณะทางภูมิศาสตร์
2. ตัวอย่างพันธุ์ (Specimen) หมายถึง
  - ก. สัตว์หรือพืชชนิดใด ๆ ไม่ว่าจะยังมีชีวิตอยู่หรือตายแล้ว
  - ข. ในกรณีที่เป็นสัตว์ ถ้าเป็นชนิดพันธุ์ที่มีชื่อระบุในบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1 และ 2 ให้หมายความถึงชิ้นส่วนใด ๆ ที่ยังสามารถดูออกได้ว่าเป็นของชนิดพันธุ์ดังกล่าว หรือที่แปรรูปมาจากชนิดพันธุ์ดังกล่าว ถ้าเป็นชนิดพันธุ์ที่มีชื่อระบุในบัญชีแนบท้ายหมายเลข 3 ให้หมายความถึงชิ้นส่วนใด ๆ ที่ยังสามารถดูออกได้ว่าเป็นของชนิดพันธุ์ดังกล่าว หรือที่แปรรูปมาจากชนิดพันธุ์ดังกล่าว บรรดาที่กำหนดไว้ในบัญชีแนบท้ายหมายเลข 3 ที่เกี่ยวข้องกับชนิดพันธุ์นั้น
3. การค้า (Trade) หมายถึง การส่งออก (Export) การส่งกลับออกไป (Re-export) การนำเข้า (Import) และการนำเข้าทางทะเล (Introduction from the Sea)³
4. การส่งกลับออกไป (Re - export) หมายถึง การนำส่งออกซึ่งตัวอย่างพันธุ์ใด ๆ ซึ่งได้เคยนำเข้ามาก่อนหน้านี้แล้ว

4.1.2 ชนิดพันธุ์ที่ได้รับการคุ้มครองตามอนุสัญญา

4.1.2.1 ชนิดพันธุ์ตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1 ประกอบด้วยชนิดพันธุ์ที่อยู่ในสถานะใกล้สูญพันธุ์ การค้าตัวอย่างพันธุ์ของชนิดพันธุ์ดังกล่าวจะได้รับอนุญาตเฉพาะแต่ในกรณีพิเศษเท่านั้น การค้าชนิดพันธุ์ตามบัญชีนี้ต้องปฏิบัติตามข้อบทที่ 3 ดังนี้

1. การส่งออก ต้องมีใบอนุญาตส่งออก และใบอนุญาตจะออกให้ต่อเมื่อได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้

² “What is CITES?,” Retrieved on June 20, 2018, from <https://cites.org/eng/disc/what.php>

³ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะไม่กล่าวถึงการนำเข้าทางทะเล เนื่องจากขอบเขตของการศึกษาเป็นกรณีสัตว์ป่าที่ไม่พบว่าเป็นสัตว์ที่ได้มาจากการเก็บทางทะเล

ก. เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิทยาการของประเทศผู้ส่งออกมีความเห็นว่าการส่งออกนั้นจะไม่เป็นอันตรายต่อความอยู่รอดของชนิดพันธุ์ที่ส่งออก

ข. เจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการของประเทศผู้ส่งออกได้ตรวจสอบจนเป็นที่พอใจว่าการได้มาซึ่งตัวอย่างพันธุ์ดังกล่าวไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพันธุ์สัตว์และพันธุ์พืชของประเทศนั้น การเตรียมการและการขนส่งตัวอย่างพันธุ์ที่มีชีวิตต้องดำเนินการเป็นอย่างดีเพื่อลดความเสี่ยงต่อการบาดเจ็บ ภัยอันตรายต่อสุขภาพหรือการทารุณกรรมที่อาจเกิดขึ้น รวมถึงต้องแน่ใจได้ว่าการออกใบอนุญาตให้นำเข้าสำหรับชนิดพันธุ์ดังกล่าวแล้ว

2. การนำเข้า ต้องมีใบอนุญาตนำเข้า ใบอนุญาตส่งออก หรือใบรับรองให้ส่งกลับออกไป โดยใบอนุญาตนำเข้าจะออกให้ต่อเมื่อได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้

ก. เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิทยาการของประเทศผู้นำเข้ามีความเห็นว่าการนำเข้านั้นจะไม่เป็นอันตรายต่อความอยู่รอดของชนิดพันธุ์ที่เกี่ยวข้อง และได้ตรวจสอบจนเป็นที่พอใจว่าผู้รับตัวอย่างพันธุ์ที่มีชีวิตมีความเหมาะสมทั้งในเรื่องการจัดเตรียมที่อยู่และการดูแลรักษาตัวอย่างพันธุ์ที่นำเข้า

ข. เจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการของประเทศผู้นำเข้าได้ตรวจสอบจนเป็นที่พอใจว่าการนำเข้านั้นมีได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการพาณิชย์

3. การส่งกลับออกไป ต้องแสดงใบรับรองการส่งกลับออกไป โดยใบรับรองจะออกให้ต่อเมื่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการของประเทศผู้ส่งกลับออกไปได้ตรวจสอบจนเป็นที่พอใจว่าการนำเข้ามาอย่างถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งอนุสัญญา การเตรียมการและการขนส่งตัวอย่างพันธุ์ที่มีชีวิตต้องดำเนินการเป็นอย่างดีเพื่อลดความเสี่ยงต่อการบาดเจ็บ ภัยอันตรายต่อสุขภาพหรือการทารุณกรรมที่อาจเกิดขึ้น และได้มีการออกใบอนุญาตให้นำเข้าสำหรับชนิดพันธุ์ดังกล่าวที่มีชีวิตอยู่

4.1.2.2 ชนิดพันธุ์ตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 2 ประกอบด้วยชนิดพันธุ์ที่แม้ว่าในขณะที่ไม่ได้อยู่ในสถานะใกล้สูญพันธุ์ แต่การค้าต้องถูกควบคุมเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้ประโยชน์ที่ไม่สอดคล้องกับความอยู่รอดของชนิดพันธุ์ดังกล่าว และให้การคุ้มครองรวมถึงชนิดพันธุ์อื่นที่อาจส่งผลทำให้การควบคุมการค้าตัวอย่างพันธุ์ที่กล่าวข้างต้นของชนิดพันธุ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ชนิดพันธุ์ที่มีลักษณะเหมือนหรือคล้ายกันกับชนิดพันธุ์ที่ถูกคุ้มครอง หรือชนิดพันธุ์ที่จำเป็นต้องมีอยู่

เพื่อความอยู่รอดของชนิดพันธุ์ที่ถูกคุ้มครอง⁴ การค้าชนิดพันธุ์ตามบัญชีนี้ต้องปฏิบัติตามข้อบทที่ 4 ดังนี้

1. การส่งออก ต้องมีใบอนุญาตส่งออก และใบอนุญาตจะออกให้ต่อเมื่อได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้

ก. เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิทยาการของประเทศผู้ส่งออกมีความเห็นว่า การส่งออกนั้นจะไม่เป็นอันตรายต่อความอยู่รอดของชนิดพันธุ์ที่ส่งออก และต้องตรวจสอบว่า การส่งออกตัวอย่างพันธุ์นั้นตรงกับใบอนุญาต นอกจากนี้ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิทยาการเห็นว่าควรจำกัดปริมาณการส่งออกเพื่อเป็นการรักษาจำนวนของชนิดพันธุ์นั้น ๆ ให้อยู่ในระดับที่สอดคล้องกับระบบนิเวศ เพราะพบว่าอาจถึงขนาดที่ต้องเพิ่มชนิดพันธุ์นั้นในบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1 เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิทยาการต้องเสนอแนะมาตรการที่เหมาะสมแก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการที่เกี่ยวข้อง เพื่อจำกัดจำนวนการออกใบอนุญาตส่งออก

ข. เจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการของประเทศผู้ส่งออกได้ตรวจสอบจนเป็นที่พอใจว่าการได้มาซึ่งตัวอย่างพันธุ์ดังกล่าวไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพันธุ์สัตว์และพันธุ์พืชของประเทศนั้น การเตรียมการและการขนส่งตัวอย่างพันธุ์ที่มีชีวิตต้องดำเนินการเป็นอย่างดีเพื่อลดความเสี่ยงต่อการบาดเจ็บ ภัยอันตรายต่อสุขภาพหรือการทารุณกรรมที่อาจเกิดขึ้น

2. การนำเข้า ต้องแสดงใบอนุญาตส่งออกหรือใบรับรองให้ส่งกลับออกไปก่อนการนำเข้า

3. การส่งกลับออกไป ต้องแสดงใบรับรองการส่งกลับออกไป โดยใบรับรองจะออกให้เมื่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการของประเทศผู้ส่งกลับออกไปได้ตรวจสอบจนเป็นที่พอใจว่า มีการนำเข้ามาอย่างถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งอนุสัญญาฯ และการเตรียมการและการขนส่งตัวอย่างพันธุ์ที่มีชีวิตต้องดำเนินการเป็นอย่างดีเพื่อลดความเสี่ยงต่อการบาดเจ็บ ภัยอันตรายต่อสุขภาพหรือการทารุณกรรมที่อาจเกิดขึ้น

4.1.2.3 ชนิดพันธุ์ตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 3 ประกอบด้วยชนิดพันธุ์ซึ่งมีการคุ้มครองโดยประเทศภาคีสมาชิกประเทศหนึ่ง และประเทศนั้นต้องการความร่วมมือจากประเทศภาคีอื่น ๆ ในการควบคุมการค้าชนิดพันธุ์ดังกล่าว การค้าชนิดพันธุ์ตามบัญชีนี้ต้องปฏิบัติตามข้อบทที่ 5 ดังนี้

⁴ Alexandre Kiss and Dinah Shelton, *International Environmental Law*, 3rd ed. (UNEP, 2003), p. 213.

1. การส่งออก ต้องมีใบอนุญาตส่งออก และใบอนุญาตจะออกให้ต่อเมื่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการของประเทศผู้ส่งออกได้ตรวจสอบจนเป็นที่พอใจว่าการได้มาซึ่งตัวอย่างพันธุ์ดังกล่าวไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพันธุ์สัตว์และพันธุ์พืชของประเทศนั้น การเตรียมการและการขนส่งตัวอย่างพันธุ์ที่มีชีวิตต้องดำเนินการเป็นอย่างดีเพื่อลดความเสี่ยงต่อการบาดเจ็บอันตรายต่อสุขภาพหรือการทารุณกรรมที่อาจเกิดขึ้น

2. การนำเข้า ต้องมีใบรับรองที่แสดงแหล่งที่มา และใบอนุญาตส่งออกจากประเทศต้นทาง

3. การส่งกลับออกไป ต้องมีใบรับรองการส่งกลับออกไปที่ออกโดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการของประเทศผู้แปรรูปตัวอย่างพันธุ์นั้น หรือผู้ส่งกลับออกไป เพื่อเป็นหลักฐานแก่ประเทศที่นำเข้ามาว่าได้ดำเนินการต่อตัวอย่างพันธุ์นั้นถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งอนุสัญญา

4.1.3 ข้อยกเว้นเกี่ยวกับการค้าชนิดพันธุ์ตามบัญชีแนบท้าย

อนุสัญญานี้ได้กำหนดข้อยกเว้นเกี่ยวกับการค้าชนิดพันธุ์ตามบัญชีแนบท้ายไว้ในข้อบทที่ 7 มีผลให้การค้าชนิดพันธุ์ไม่ต้องดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในข้อบทที่ 3, 4 หรือ 5 แล้วแต่กรณี ดังนี้

1. ในการนำผ่าน (Transit) หรือ ขนถ่าย (Transshipment) ตัวอย่างพันธุ์ ผ่านหรือภายในอาณาเขตของประเทศภาคี ขณะที่ตัวอย่างพันธุ์นั้นอยู่ภายใต้การควบคุมของศุลกากร

2. เจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการของประเทศผู้ส่งออกหรือส่งกลับออกไป พอใจว่าตัวอย่างพันธุ์ตามบัญชีแนบท้ายได้มาก่อนที่บทบัญญัติแห่งอนุสัญญานี้จะใช้บังคับกับตัวอย่างพันธุ์เหล่านั้น และได้มีการออกใบรับรองให้เป็นไปตามนั้น

3. ตัวอย่างพันธุ์ซึ่งเป็นของใช้ส่วนตัวหรือเครื่องใช้ในครัวเรือน ยกเว้นกรณีตัวอย่างพันธุ์ของชนิดพันธุ์ตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1 ซึ่งเจ้าของได้มาจากประเทศอื่นที่มีได้เป็นถิ่นพำนักตามปกติและจะมีการนำเข้ามา หรือ ตัวอย่างพันธุ์ของชนิดพันธุ์ตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 2 ซึ่งเจ้าของได้มาจากประเทศอื่นที่มีได้เป็นถิ่นพำนักตามปกติและนำออกมาจากป่า และจะมีการนำเข้ามา ประเทศเจ้าของตัวอย่างพันธุ์ที่พบนำออกมาจากป่า ต้องออกใบอนุญาตให้มีการส่งออกก่อนที่จะมีการส่งออกตัวอย่างพันธุ์นั้น เว้นแต่จะแสดงให้เห็นที่พอใจต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการว่าตัวอย่างพันธุ์ดังกล่าวได้มาก่อนที่บทบัญญัติแห่งอนุสัญญานี้จะใช้ควบคุมกับตัวอย่างพันธุ์นั้น

4. ตัวอย่างพันธุ์ของชนิดพันธุ์สัตว์ตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1 ที่ได้มาจากการเพาะพันธุ์เพื่อการค้าให้ถือเป็นตัวอย่างพันธุ์ของชนิดพันธุ์ตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 2 และเมื่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการของประเทศผู้ส่งออกพอใจได้ว่าตัวอย่างพันธุ์ของชนิดพันธุ์สัตว์นั้นได้มาจากการ

เพาะพันธุ์ หรือเป็นซากชิ้นส่วนของสัตว์ หรือเป็นส่วนแปรรูปจากสัตว์นั้น ใบรับรองซึ่งออกให้โดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการเพื่อการดังกล่าวสามารถใช้แทนใบอนุญาตหรือใบรับรองได้

5. เป็นการให้ยืมที่มีไว้ในทางการค้า การบริจาคน หรือ การแลกเปลี่ยนระหว่างนักวิทยาศาสตร์หรือสถาบันวิทยาศาสตร์ที่ได้จดทะเบียนไว้กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการของประเทศนั้นๆ

6. เจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการของประเทศภาคีอาจยกเว้นข้อกำหนดเรื่องใบอนุญาตได้ และสามารถอนุญาตให้มีการนำเข้า หรือส่งออกโดยไม่ต้องมีใบอนุญาตหรือใบรับรองในกรณีเป็นการเคลื่อนย้ายของสวนสัตว์เคลื่อนที่ คณะละครสัตว์ โรงละครสัตว์ และงานแสดงนิทรรศการต่าง ๆ ทั้งนี้เป็นไปตามเงื่อนไขตามที่ระบุไว้ในอนุสัญญา

4.1.4 มาตรการที่ประเทศภาคีต้องถือปฏิบัติ

อนุสัญญา CITES กำหนดมาตรการให้ประเทศภาคีต้องถือปฏิบัติ มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. ประเทศภาคีต้องไม่อนุญาตให้มีการค้าตัวอย่างพันธุ์ของชนิดพันธุ์ตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข เว้นแต่จะเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งอนุสัญญานี้⁵

2. กำหนดมาตรการที่เหมาะสมในการบังคับให้เป็นไปตามบทบัญญัติของอนุสัญญานี้ โดยห้ามการค้าตัวอย่างพันธุ์ที่เป็นการละเมิดอนุสัญญานี้ มาตรการเหล่านี้ให้รวมถึง

ก. การกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ประกอบการค้า หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งตัวอย่างพันธุ์

ข. การกำหนดให้มีการยึดหรือส่งกลับไปยังประเทศที่ส่งออกตัวอย่างพันธุ์ดังกล่าว ในกรณีจำเป็นให้ประเทศที่ทำการยึดกำหนดวิธีการเรียกคืนค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการยึดได้⁶

แม้จะมีการกำหนดมาตรการไว้ข้างต้น แต่อนุสัญญา CITES มีเพียงบทบาทในการควบคุมให้มีการค้าผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ป่า และพืชป่าที่ขบด้วยกฎหมาย แต่ไม่ได้มีเครื่องมือโดยตรงในการแก้ไขปัญหาการค้าโดยมิชอบด้วยกฎหมาย⁷ แม้ข้อบทที่ 8 วรรค 1 จะเสนอแนะให้นำมาตรการลงโทษทางอาญามาใช้ในการกระทำที่ละเมิดต่อบทบัญญัติของอนุสัญญา แต่

⁵ อนุสัญญา CITES, ข้อบทที่ 2 วรรค 4.

⁶ อนุสัญญา CITES, ข้อบทที่ 8 วรรค 1 และ 2.

⁷ Policy Department A: Economic and Scientific Policy, *Wildlife Crime*, (European Union, 2016), p. 23.

ในตัวเองอนุสัญญาเองไม่ได้กำหนดเป็นบทบังคับให้ต้องดำเนินการตามนั้น ในการประชุม CoP11 ที่ประเทศเคนยาในปี ค.ศ. 2000 จึงได้มีการเสนอให้ประเทศภาคีสันนิบาตอนุสัญญาให้มีการลงโทษการกระทำอันละเมิดต่อกฎหมาย ทำให้มีการประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรระหว่างประเทศเกิดขึ้นเกิดขึ้น หรือที่เรียกว่า องค์กรนานาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมด้านสัตว์ป่า (The International Consortium on Combating Wildlife Crime: ICCWC)

3. กำหนดมาตรการอื่นที่จำเป็นในการปฏิบัติการให้เป็นไปตามอนุสัญญา เช่น การตั้งด่านเพื่อตรวจสอบการนำเข้า ส่งออกสัตว์ป่า⁸ การจัดทำรายงานแสดงผลการดำเนินงานตามอนุสัญญาเพื่อยื่นต่อสำนักเลขาธิการ⁹ กำหนดให้มีเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการ (Management Authority) และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ (Scientific Authority) เพื่อดำเนินการตามอนุสัญญาที่กำหนด¹⁰ และรายงานข้อเท็จจริงต่อสำนักเลขาธิการกรณีชนิดพันธุ์ตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1 หรือ 2 กำลังได้รับผลกระทบร้ายแรงจากการค้า หรือการถือปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งอนุสัญญาฉบับนี้กระทำอย่างไม่มีประสิทธิภาพ¹¹ เป็นต้น

4. นอกจากนี้ในการประชุมประเทศภาคีอนุสัญญาในครั้งที่ 15 ที่ประชุมได้มีข้อมติที่ 8.4 เกี่ยวกับการนำความในอนุสัญญาไปบัญญัติเป็นกฎหมายภายในประเทศ โดยให้ประเทศภาคีต้องจัดให้มีมาตรการภายในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการขึ้นอย่างน้อยหนึ่งแห่ง ห้ามการค้าตัวอย่างพันธุ์ที่เป็นการฝ่าฝืนกับบทบัญญัติในอนุสัญญา ลงโทษการค้าที่ละเมิดต่อกฎหมาย และยึดตัวอย่างพันธุ์ที่มีการค้าหรือครอบครองโดยมิชอบด้วยกฎหมาย¹²

จากมาตรการข้างต้นพบว่า CITES มีบทบาทในการควบคุมให้มีการค้าผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ป่า และพืชป่าที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่ไม่ได้มีเครื่องมือโดยตรงในการแก้ไขปัญหาการค้าโดยมิชอบด้วยกฎหมาย¹³ แม้ข้อบทที่ 8 วรรค 1 จะเสนอแนะให้นำมาตรการลงโทษทางอาญามาใช้ในการกระทำที่ละเมิดต่อบทบัญญัติของอนุสัญญา แต่ในตัวเองอนุสัญญาเองไม่ได้

⁸ อนุสัญญา CITES, ข้อบทที่ 8 วรรค 3.

⁹ อนุสัญญา CITES, ข้อบทที่ 8 วรรค 7.

¹⁰ อนุสัญญา CITES, ข้อบทที่ 9.

¹¹ อนุสัญญา CITES, ข้อบทที่ 13.

¹² Retrieved on June 18, 2018, from <https://www.cites.org/sites/default/files/document/E-Res-08-04-R15.pdf>.

¹³ Policy Department A, *supra note 7*, p. 23.

กำหนดเป็นบทบังคับให้ต้องดำเนินการตามนั้น ในการประชุม CoP11 ที่ประเทศเคนยาในปี ค.ศ. 2000 ได้มีการเสนอให้ประเทศภาคีสันนิบาตอนุสัญญาให้มีการลงโทษการกระทำอันละเมิดต่อกฎหมาย

4.1.5 การค้ากับประเทศที่ไม่ได้เป็นประเทศภาคีแห่งอนุสัญญา CITES

กรณีการส่งออกหรือการส่งกลับออกไปหรือการนำเข้าซึ่งกระทำกับประเทศที่มีไซ้ภาคีแห่งอนุสัญญาฉบับนี้ ประเทศภาคีสามารถยอมรับเอกสารซึ่งออกให้โดยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบของประเทศที่มีไซ้ภาคี แทนใบอนุญาตหรือใบรับรองได้ ถ้าเอกสารนั้นมีเนื้อหาสาระสำคัญทำนองเดียวกันกับข้อกำหนดแห่งอนุสัญญาฉบับนี้¹⁴ โดยเอกสารนั้นต้องประกอบด้วยเนื้อหา ดังต่อไปนี้

1. ชื่อ ดวงตรา และลายมือชื่อของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจออกใบอนุญาต
2. รายละเอียดเพียงพอที่จะบ่งชี้ถึงชนิดพันธุ์ตามที่อนุสัญญากำหนด
3. ใบรับรองถิ่นกำเนิดของตัวอย่างพันธุ์ เลขที่ใบอนุญาตส่งออก หรือหลักฐานการยกเว้นไม่ต้องออกใบรับรอง
4. กรณีส่งออกตัวอย่างพันธุ์ที่อยู่ในบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1 หรือ หมายเลข 2 ต้องมีการรับรองจากสถาบันทางวิทยาศาสตร์ที่รับผิดชอบว่าการส่งออกจะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อความอยู่รอดของชนิดพันธุ์นั้น และการได้มาของตัวอย่างพันธุ์นั้นไม่ได้ได้มาโดยละเมิดต่อกฎหมาย
5. กรณีการส่งกลับออกไป ต้องมีชื่อของประเทศที่เป็นถิ่นกำเนิด ถ้าประเทศภาคีเป็นถิ่นกำเนิดต้องมีเลขที่และวันที่ออกใบอนุญาต ถ้าเป็นประเทศที่มีได้เป็นภาคีต้องมีเอกสารส่งออกที่มีเนื้อหาตามที่ระบุไว้ในข้อบทที่ 6 ของอนุสัญญา ซึ่งเป็นข้อกำหนดการค้าที่ใช้กับตัวอย่างพันธุ์ที่อยู่ในบัญชีแนบท้ายหมายเลข 3
6. กรณีการส่งออกหรือส่งกลับออกไปของตัวอย่างพันธุ์ที่มีชีวิต ต้องมีการรับรองว่าใบอนุญาตหรือใบรับรองที่ออกให้นั้นมีผลใช้ได้ต่อเมื่อการขนส่งนั้นปฏิบัติตาม ระเบียบการรับขนส่งสัตว์มีชีวิตตามมาตรฐานของสมาคมการขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศ (IATA Live Animals Regulation)

4.1.6 การกำหนดมาตรการภายในประเทศ

มาตรการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาเป็นเพียงมาตรการขั้นต่ำที่ประเทศภาคีต้องถือปฏิบัติ แม้ว่าอนุสัญญาจะไม่ได้บังคับว่าต้องมีการประกาศใช้กฎหมายภายในที่สอดคล้องกับ

¹⁴ อนุสัญญา CITES, ข้อบทที่ 10

อนุสัญญา แต่การจะปฏิบัติตามพันธกรณีอย่างมีประสิทธิภาพก็จำเป็นต้องมีกฎหมายภายในที่เหมาะสม และในบางกรณีประเทศภาคีอาจกำหนดมาตรการที่เข้มงวดกว่าที่อนุสัญญากำหนดไว้ก็ได้ โดยข้อบทที่ 14 วรรค 1 กล่าวถึงการที่ประเทศภาคีจะกำหนดมาตรการภายในประเทศที่เข้มงวดยิ่งขึ้นเกี่ยวกับเงื่อนไขในการค้า การได้มา การมีไว้ในครอบครองหรือ การขนส่งซึ่งตัวอย่างพันธุ์ของชนิดพันธุ์ในบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1, 2 และ 3 หรือการกำหนดห้ามกระทำการดังกล่าวโดยสิ้นเชิงก็ได้ หรือการกำหนดมาตรการภายใน ประเทศที่เข้มงวดหรือห้ามการค้า การได้มา การมีไว้ในครอบครองหรือการขนส่งซึ่งชนิดพันธุ์ที่มีได้อยู่ในบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1, 2 และ 3

4.2 อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (United Nations Convention against Transnational Organized Crime: UNTOC)

ในระหว่างการประชุม CoP16 International Consortium on Combating Wildlife Crime (ICWC)¹⁵ ได้จัดให้มีการประชุมรัฐมนตรีหรือตัวแทนระดับสูงของประเทศสมาชิกขึ้น ซึ่งในการประชุมครั้งนี้ประเทศสมาชิกเห็นพ้องกันว่าปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่ามีลักษณะเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ จึงต้องนำมาตราการในการปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติมาใช้ในการแก้ไขปัญหา¹⁶ นอกจากนี้ในปฏิญญาที่จัดทำขึ้นในการประชุม London Conference on the Illegal

¹⁵ ICWC เป็นหน่วยงานที่เกิดขึ้นจากการประสานความร่วมมือตามบันทึกข้อตกลงฉบับลงวันที่ 23 พฤศจิกายน 2010 ขององค์กรระหว่างประเทศ 5 แห่ง ประกอบด้วย สำนักงานเลขาธิการอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (CITES) องค์กรตำรวจอาชญากรรมระหว่างประเทศ (INTERPOL) สำนักงานป้องกันยาเสพติดและปราบปรามอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UN Office on Drugs and Crime: UNODC) ธนาคารโลก (World Bank) และองค์การศุลกากรโลก (The World Customs Organization) โดยมีวัตถุประสงค์ในการประสานความร่วมมือเพื่อสนับสนุนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายด้านสัตว์ป่า เสริมสร้างความเข้มแข็งในระบบกระบวนการยุติธรรม และส่งเสริมการมีเครือข่ายในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค และระหว่างประเทศ Retrieved on June 18, 2018, from <https://cites.org/eng/prog/icwc.php>

¹⁶ “Chair’s Summary of Roundtable on Combating Transnational Organized Wildlife and Forest Crime for Ministers and High-Level Representatives,”

Wildlife Trade 2014 ก็ได้มีแนวคิดที่คล้ายกัน โดยเห็นว่าปัญหาการค้าและการลักลอบค้าสัตว์ป่าว่าเป็นภัยคุกคามที่ร้ายแรง นอกจากจะทำให้ประชากรสัตว์ป่าลดลงจนใกล้จะสูญพันธุ์ ยังมีความเกี่ยวข้องกับองค์การอาชญากรรมข้ามชาติที่น่าประหลาดที่ได้จากการค้าไปใช้ในการสนับสนุนกองกำลังติดอาวุธ และมีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศและการพัฒนาที่ยั่งยืน ประเทศสมาชิกจึงควรกำหนดให้การล่าและลักลอบค้าสัตว์ป่าเป็น “ความผิดร้ายแรง” ที่ประเทศสมาชิกต้องนำมาตราการใน UNTOC มาใช้บังคับทั้งในส่วนของการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ การส่งผู้ร้ายข้ามแดน และการประสานความร่วมมือทางอาญา¹⁷

เช่นเดียวกับ ในการประชุม London Conference on the Illegal Wildlife Trade 2018 ก็ได้มีการจัดทำปฏิญญาขึ้นอีกครั้งเพื่อรองรับแนวคิดในปี 2014 โดยให้ประเทศสมาชิกต้องมีมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมในการควบคุมกระแสการเคลื่อนไหวของเงินที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งองค์การอาชญากรรมได้มาจากการล่าและการลักลอบค้าสัตว์ป่า และกำหนดให้การล่าและการลักลอบค้าสัตว์ป่าเป็นความผิดมูลฐานสอดคล้องกับบทบัญญัติใน UNTOC¹⁸ จากการประชุมที่เกิดขึ้นจะเห็นได้ว่า ในการป้องกันและปราบปรามปัญหาการค้าและลักลอบค้าสัตว์ป่า มีแนวคิดในการที่จะนำ UNTOC ซึ่งเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวข้องกับการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการลดอาชญากรรม นอกจากจะมีบทบัญญัติที่เหมาะสมในการป้องกันและปราบปรามปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว การที่ UNTOC มีสมาชิกถึง 190 ประเทศ และประเทศไทยก็เป็นหนึ่งในประเทศสมาชิกของอนุสัญญาฉบับนี้ด้วย¹⁹ จะทำให้มาตรการในการประสานความ

Retrieved on June 19, 2018, from <https://www.cites.org/sites/default/files/eng/cop/16/inf/E-CoP16i-54.pdf>

¹⁷ “London Conference on the Illegal Wildlife Trade: Declaration,” Retrieved on June 19, 2018, from <https://cites.org/sites/default/files/eng/news/sundry/2014/london-wildlife-conference-declaration-140213.pdf>

¹⁸ “London Conference on the Illegal Wildlife Trade (October 2018): Declaration,” Retrieved on June 19, 2018, from <https://www.gov.uk/government/publications/declaration-london-conference-on-the-illegal-wildlife-trade-2018/london-conference-on-the-illegal-wildlife-trade-october-2018-declaration>

¹⁹ “UN Treaty Collection,” Retrieved on June 20, 2018, from https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=XVIII-12&chapter=18&lang=en

ร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอาชญากรรม และการบังคับใช้กฎหมาย เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4.2.1 ความหมายขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

UNTOC ได้อธิบายความหมาย ขององค์กรอาชญากรรมไว้ว่าเป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้น โดยบุคคลสามคนหรือมากกว่านั้น มีการดำรงอยู่ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง และมีเป้าหมายในการกระทำความผิดที่เป็นอาชญากรรมร้ายแรงตามที่อนุสัญญาฯกำหนด เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางการเงิน หรือผลประโยชน์อื่นใดไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม²⁰ ส่วนการกระทำความผิดที่เป็นอาชญากรรมร้ายแรง หมายความว่า การกระทำที่เป็นความผิดและอาจถูกลงโทษโดยการจำกัดเสรีภาพขั้นสูงสุด เป็นเวลาอย่างน้อย 4 ปี หรือร้ายแรงกว่านั้น²¹ นอกจากนี้ในการกระทำความผิดโดยองค์กรอาชญากรรมต้องมีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติด้วย กล่าวคือ

1. ความผิดที่กระทำในรัฐมากกว่าหนึ่งรัฐ
2. ความผิดที่กระทำในรัฐหนึ่ง แต่มีการเตรียมการ วางแผน สั่งการ หรือควบคุมการกระทำความผิดในอีกรัฐหนึ่ง
3. ความผิดที่กระทำในรัฐหนึ่งแต่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมที่มีการกระทำความผิดทางอาญามากกว่าหนึ่งรัฐ หรือ
4. ความผิดที่กระทำในรัฐหนึ่งแต่มีผลของการกระทำที่สำคัญเกิดขึ้นในอีกรัฐหนึ่ง²²

กระบวนการการลักลอบค้าสัตว์ป่าก็อาจกล่าวได้ว่า มีลักษณะเป็นอาชญากรรมข้ามชาติเช่นกัน และเป็นการกระทำความผิดที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และมีมูลค่าทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องสูงกว่าพันล้านเหรียญสหรัฐในทั่วโลก มีการล่าและขนส่งชนิดพันธุ์สัตว์ป่าข้ามพรมแดนโดยขัดกับบทบัญญัติของกฎหมายทั้งที่เป็นกฎหมายภายในและกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับค่านิยมของอาชญากรรมข้ามชาติที่ระบุไว้ใน UNTOC อย่างไรก็ตาม UNTOC ไม่ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าให้การลักลอบค้าสัตว์ป่าเป็นการกระทำที่มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ แต่จากรายงานของเลขาธิการสหประชาชาติที่นำเสนอต่อ UN Commission on Crime Prevention and Criminal Justice จะเห็นได้ว่าประชาคมโลกตระหนักดีว่าปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่าเป็นการ

²⁰ Article 2 (a)

²¹ *Ibid.*

²² Article 3

กระทำที่มีความเกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่ควรจะนำมาตรการที่เกี่ยวข้องในการ
 ลงโทษผู้กระทำความผิดฐานเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติมาใช้บังคับกับปัญหาการลักลอบค้าสัตว์
 ป่า เพราะเป็นการกระทำที่มีลักษณะ ดังนี้

1. มีการให้สินบนและการกระทำทุจริตต่อหน้าที่เพื่อจะให้ได้รับการช่วยเหลือ
 ในการขนส่งสัตว์ป่า
2. มีการขนส่งผ่านเส้นทาง วิธีการ และการสนับสนุนที่มีการเตรียมการไว้
 อย่างดี
3. มีการใช้ความรุนแรงเพื่อทำให้ภารกิจสำเร็จไม่ว่าจะเป็นการกระทำต่อฝ่าย
 ตรงข้ามหรือเจ้าพนักงานของรัฐ
4. มีการใช้วิธีการที่เชี่ยวชาญเพื่อปกปิด หรือหลีกเลี่ยงการตรวจสอบโดยใช้
 เอกสารปลอม
5. มีการขนส่งสัตว์ป่าพร้อมกับสิ่งของที่ผิดกฎหมายอื่นๆ
6. มีการฟอกเงินที่ได้จากการลักลอบค้าสัตว์ป่า
7. มีการจัดตั้งบริษัทที่ถูกต้องตามกฎหมายขึ้นมาเป็นฉากบังหน้าการกระทำ
 ความผิด²³

ซึ่งจากลักษณะของการกระทำดังกล่าวข้างต้นตรงกับวิธีการและการกระทำ
 ขององค์กรอาชญากรรมตามที่ UNTOC ให้ความหมายไว้ จึงควรนำมาตรการในการป้องกันและ
 ปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติมาใช้ในการปราบปรามอาชญากรรมที่เกี่ยวกับการลักลอบค้า
 สัตว์ป่าด้วย

4.2.2 มาตรการลงโทษผู้กระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้าม ชาติ

UNTOC กำหนดให้ประเทศภาคีสมาชิกต้องนำมาตรการทางอาญามาใช้ในการ
 ลงโทษผู้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดโดยให้พิจารณาจากพฤติการณ์ของการกระทำความผิดที่

---

²³ UN Secretary General, “Illicit trafficking in protected species of wild
 flora and fauna and illicit access to genetic resources – Report of the Secretary
 General, 12th Session of the ECOSOC Commission on Crime Prevention and Criminal
 Justice, Vienna,” 13-22 May 2003, para. 29, Retrieved on June 20, 2018, from
https://www.unodc.org/pdf/crime/commissions/12_commission/8e.pdf

เกิดขึ้น นอกจากจะลงโทษกลุ่มองค์กรอาชญากรรมที่เป็นผู้กระทำหรือพยายามกระทำความผิดโดยตรงแล้ว ยังกำหนดให้บุคคลที่กระทำการดังต่อไปนี้ต้องรับผิดชอบจากการมีส่วนร่วมในกลุ่มองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติด้วยหากกระทำโดยเจตนา กล่าวคือ

1. มีการตกลงกระทำความผิดร่วมกับบุคคลอื่นในอาชญากรรมที่ร้ายแรง เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางการเงินหรือผลประโยชน์อื่นใดไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม และเป็นการกระทำที่มีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มองค์กรอาชญากรรมซึ่งต้องมีบัญญัติของกฎหมายภายในกำหนดไว้ให้เป็นความผิดร้ายแรง

2. มีการกระทำการโดยบุคคลที่รู้ถึงวัตถุประสงค์ในการดำเนินการ หรือรู้ถึงเจตนาในการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มองค์กรอาชญากรรม หรือมีการจัดการ ส่งการช่วยเหลือ ยุบง อำนวยความสะดวก หรือให้คำปรึกษาในการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มองค์กรอาชญากรรม²⁴

ทั้งนี้ในการดำเนินคดีและลงโทษผู้กระทำความผิดที่มีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ประเทศภาคีสมาชิกต้องมีมาตรการที่เหมาะสม รวมทั้งต้องพิจารณาถึงหลักการดังต่อไปนี้ประกอบด้วย

1. การกำหนดบทลงโทษต้องพิจารณาถึงความร้ายแรงที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิด

2. ในการลงโทษต้องมีมาตรการบังคับใช้กฎหมายที่กระทำอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดโดยพิจารณาถึงความจำเป็นในการป้องปรามมิให้มีการกระทำความผิดในลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นอีก

3. ในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราว ศาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องคำนึงถึงความร้ายแรงของการเป็นองค์กรอาชญากรรม

4. กำหนดอายุความในการฟ้องคดีที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติให้มีระยะยาว และในกรณีที่ผู้ต้องหาหลบหนีกระบวนการยุติธรรมให้กำหนดอายุความนานขึ้น²⁵

5. มีมาตรการที่เหมาะสมในการยึดหรืออายัดเงินและทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด²⁶

²⁴ Article 5

²⁵ Article 11

²⁶ Article 12

จากหลักการดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ในการปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ จำเป็นต้องมีกฎหมายที่มีประสิทธิภาพ มีบทลงโทษที่เหมาะสม และในขณะเดียวกันในการดำเนินคดี หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องก็ต้องดำเนินการโดยพิจารณาถึงความร้ายแรง หรือผลกระทบ ที่อาจเกิดขึ้นจากการกระทำความผิดฐานเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติมาใช้ประกอบการดำเนิน กระบวนพิจารณา การพิพากษา และการลงโทษผู้กระทำความผิด

4.2.3 มาตรการด้านการประสานความร่วมมือระหว่างรัฐ

ในการปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติจำเป็นต้องมีการประสานความร่วมมือ ทั้งในการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ และการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน บังคับใช้กฎหมายภายในประเทศ โดยในส่วนของความร่วมมือระหว่างประเทศ UNTOC ได้กำหนด มาตรการไว้หลายด้าน เช่น

1. มาตรการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศในการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด และเป็นความผิดร้ายแรงตามที่ UNTOC กำหนด โดยให้มีการร้องขอไปยัง ประเทศที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่ และให้ประเทศที่ได้รับการร้องขอดำเนินการสืบหา ยึดและอายัด ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด และเมื่อริบทรัพย์สินดังกล่าวได้แล้ว อาจพิจารณาส่ง ทรัพย์สินนั้นกลับไปยังประเทศที่ร้องขอก็ได้หากมีกฎหมายภายในกำหนดให้กระทำได้²⁷

2. มาตรการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในความผิดร้ายแรงตามที่ UNTOC กำหนดและ เป็นการกระทำโดยองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ทั้งนี้ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะต้องเป็นกรณี ที่กฎหมายภายในของประเทศที่ร้องขอและประเทศที่รับคำร้องขอต้องบัญญัติให้การกระทำดังกล่าว เป็นความผิดทางอาญา ไม่ว่าจะเป็นการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามบทบัญญัติใน UNTOC หรือตาม ข้อตกลงอื่นที่ประเทศสมาชิกมีระหว่างกัน²⁸

3. มาตรการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศทางกฎหมาย ซึ่งอาจเป็น ความร่วมมือในการสืบสวน ฟ้องร้อง และดำเนินกระบวนพิจารณาในศาลในความผิดร้ายแรงตามที่ UNTOC กำหนด ทั้งในกรณีของบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในอาชญากรรมข้าม ชาติ โดยในการให้ความร่วมมือนี้อาจเป็นการแบ่งปันข้อมูลระหว่างประเทศสมาชิกในการกระทำ ความผิดทางอาญาโดยไม่ต้องมีการร้องขอก็ได้หากเห็นว่าเป็นข้อมูลที่จะช่วยให้มีการดำเนินคดีอาญา ได้ และในขณะเดียวกันประเทศสมาชิกอาจปฏิเสธไม่ให้ความร่วมมือก็ได้บนพื้นฐานของหลักความผิด

²⁷ Article 13, 14

²⁸ Article 16

ของสองประเทศ (dual criminality)²⁹ นอกจากนี้ในการประสานความร่วมมือด้านการสืบสวน ประเทศสมาชิกควรมีการจัดทำข้อตกลงระหว่างกันทั้งในรูปแบบของความตกลงทวิภาคี พหุภาคี หรือตามหลักการพื้นฐานที่ปรากฏใน UNTOC แต่ถ้าไม่มีก็อาจเป็นการประสานความร่วมมือเป็นรายกรณีก็ได้เช่นกัน³⁰

4. มาตรการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย ที่ประเทศสมาชิกต้องมีระบบกฎหมายหรือการบริหารจัดการที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย และมีการส่งเสริมให้มีการประสานความร่วมมือทั้งการประสานความร่วมมือตามข้อตกลงระหว่างประเทศ หรือกระทำผ่านองค์กรระหว่างประเทศหรือองค์กรในภูมิภาคด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย ด้วยวิธีการดังนี้ เช่น การส่งเสริมให้มีช่องทางการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมข้ามชาติหรืออาชญากรรมอื่นอย่างรวดเร็วและปลอดภัย การให้ความร่วมมือกับประเทศสมาชิกในการสอบสวนการกระทำความผิด เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์บุคคล ถิ่นที่อยู่ เส้นทางเคลื่อนไหวของทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด หรือวัตถุที่มุ่งหมายว่าจะใช้เพื่อกระทำความผิด การจัดให้มีสิ่งจำเป็นเพื่อวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์หรือสืบสวน การแลกเปลี่ยนบุคลากร หรือผู้เชี่ยวชาญระหว่างหน่วยงานของรัฐ การแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการที่ใช้ในการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เช่น เส้นทาง การขนส่ง หรือการสำแดงข้อมูลอันเป็นเท็จ และการแบ่งปันข้อมูลหรือประสานความร่วมมือที่ทำให้พบการกระทำความผิดที่เพิ่งจะเกิดขึ้น³¹

ในการปราบปรามการค้าและการลักลอบค้าสัตว์ป่า ประเทศไทยจึงอาจนำเอาหลักการด้านการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศมาใช้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สำคัญทั้งในส่วนของผู้กระทำ วิธีการที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด พยานหลักฐาน หรือข้อเท็จจริงอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการจับกุมผู้กระทำความผิดมารับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ

4.3 ข้อตกลงลูซากาว่าด้วยการความร่วมมือเพื่อบังคับให้มีการปฏิบัติการโดยตรงต่อการลักลอบค้าสัตว์ป่าและพืชป่าโดยมิชอบด้วยกฎหมาย (Lusaka Agreement on Cooperative Enforcement Operations Directed at Illegal Trade in Wild Fauna and Flora)

²⁹ Article 18

³⁰ Article 19

³¹ Article 27

ข้อตกลงลูซากามีผลบังคับใช้ในวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1994 มีสมาชิกทั้งหมด 7 ประเทศ ได้แก่ คองโก เอธิโอเปีย เคนยา เลโซโท ไลบีเรีย เซาท์แอฟริกา สวาซิแลนด์ อุกันดา แทนซาเนีย และแซมเบีย³² ซึ่งเป็นประเทศในแถบแอฟริกาทั้งหมด รัฐบาลของประเทศเหล่านี้เห็นว่าการบังคับใช้กฎหมายภายในของรัฐบาลใดรัฐบาลหนึ่งไม่เพียงพอที่จะคุ้มครองสัตว์ป่าในภูมิภาคจากองค์กรอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเห็นว่าจำเป็นที่จะต้องมีการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในภูมิภาค³³ ในการดำเนินการให้เป็นไปตามข้อตกลง มีการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการเฉพาะกิจขึ้นมาดำเนินงานโดยมีวัตถุประสงค์ในการลดและขจัดปัญหาการค้าสัตว์ป่าและพืชป่าอันมิชอบด้วยกฎหมายให้หมดไป³⁴

ข้อตกลงนี้กำหนดให้ประเทศภาคีมีพันธกรณีที่ต้องดำเนินการร่วมกันหลายประการ เช่น การประสานความร่วมมือระหว่างประเทศภาคีด้วยกันในการสอบสวนและลงโทษการกระทำ ความผิด การจัดส่งข้อมูลทางวิทยาศาสตร์และให้ความสนับสนุนด้านเทคโนโลยีต่อคณะทำงาน การส่งตัวอย่างพันธุ์กลับไปยังประเทศที่ส่งออก หรือส่งกลับออกไป การยึดหรืออายัดสัตว์ป่าหรือพืชป่าที่ได้มาจากการค้าโดยมิชอบด้วยกฎหมาย และการนำมาตรการทางกฎหมายและทางปกครองมาบังคับใช้เท่าที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของข้อตกลง³⁵

ในการดำเนินการตามข้อตกลง ประเทศภาคีได้ร่วมกันก่อตั้งหน่วยปฏิบัติการเฉพาะกิจที่มีลักษณะถาวรขึ้นมา ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายจากประเทศสมาชิก ที่มาปฏิบัติหน้าที่ในภาคสนาม ด้านข่าวกรอง หรืองานด้านอื่นๆ และมีอำนาจปฏิบัติการในอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบขนย้ายสัตว์ป่าข้ามพรมแดน โดยเจ้าหน้าที่เหล่านี้ยังคงมีอำนาจบังคับใช้กฎหมายภายในของประเทศภาคีที่ตนสังกัดอยู่ และในขณะเดียวกันก็มีอำนาจในการปฏิบัติการข้ามพรมแดนด้วยเช่นกัน³⁶ นอกจากนี้ประเทศภาคียังมีหน้าที่จัดตั้งสำนักงานแห่งชาติขึ้นในประเทศของ

---

³² “Lusaka Agreement on Co-operative Enforcement Operations Directed at Illegal Trade in Wild Fauna and Flora,” Retrieved on June 18, 2018, from https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=XXVII-11&chapter=27&clang=_en

³³ *Ibid.*

³⁴ ข้อบทที่ 2

³⁵ ข้อบทที่ 4

³⁶ ข้อบทที่ 5

ตนเพื่อจัดหาและรับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการค้าสัตว์ป่าที่มีขอบด้วยกฎหมาย รวมถึงให้ความร่วมมือกับหน่วยปฏิบัติการเฉพาะกิจในการสอบสวนการกระทำผิดที่เกิดขึ้น³⁷

ข้อตกลงลูกากาจึงเป็นข้อตกลงที่มีวัตถุประสงค์คล้ายอนุสัญญา CITES แต่มีความแตกต่างในเรื่องของการคุ้มครองเพราะอนุสัญญา CITES ให้ความคุ้มครองเฉพาะสัตว์ป่าและพืชป่าที่มีรายชื่ออยู่ในบัญชีแนบท้ายเท่านั้น แต่ข้อตกลงลูกากามีวัตถุประสงค์ในการลดและขจัดปัญหาการค้าสัตว์ป่าและพืชป่า ที่กระทำการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของกฎหมายให้หมดไป ไม่จำกัดว่าจะเป็นสัตว์ป่าหรือพืชป่าชนิดใด

4.4 กฎหมายสหภาพยุโรปที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า

สหภาพยุโรปมีการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ป่าหลายฉบับ ทั้งในส่วนที่มุ่งเน้นในเรื่องการอนุรักษ์ และการป้องกันอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า ในส่วนของการป้องกันอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าจะเป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นตามแนวทางที่กำหนดในอนุสัญญา CITES เพื่อควบคุมการค้าสัตว์ป่า ได้แก่ กฎระเบียบคณะกรรมการยุโรปที่ 338/97 ลงวันที่ 9 ธันวาคม ค.ศ. 1996 ว่าด้วยการคุ้มครองชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่าโดยการควบคุมการค้า (Council Regulation (EC) No. 338/97 on the Protection of Species of Wild Fauna and Flora by Regulating Trade therein: EU Wildlife Trade Regulation 338/97)³⁸ กฎระเบียบคณะกรรมการยุโรปที่ 865/2006 ลงวันที่ 4 พฤษภาคม 2006 ที่กล่าวถึงการออกกฎหมายเพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตามกฎระเบียบคณะกรรมการยุโรปที่ 338/97 (Commission Regulation (EC) No.865/2006 Laying Down Detailed Rules Concerning the Implementation of Council Regulation (EC) No. 338/97 on the Protection of Species of Wild Fauna and Flora by Regulating Trade therein)³⁹ คำแนะนำคณะกรรมการยุโรปที่ 2007/425/EC ลงวันที่ 13 มิถุนายน 2007 เรื่องการ

³⁷ ข้อบทที่ 6

³⁸ “(Council Regulation (EC) No. 338/97 on the Protection of Species of Wild Fauna and Flora by Regulating Trade therein: EU Wildlife Trade Regulation 338/97),” Retrieved on June 18, 2018, from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=celex:31997R0338>

³⁹ “กฎระเบียบคณะกรรมการยุโรป ที่ 338/97,” Retrieved on June 18, 2018, from <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2006R0865:20080225:EN:PDF>

กำหนดวิธีการปฏิบัติในการบังคับใช้กฎระเบียบคณะกรรมการยุโรปที่ 338/97 ว่าด้วยการคุ้มครองชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่าโดยการควบคุมการค้า (Commission Recommendation: Identifying a Set of Actions for the Enforcement of Council Regulation (EC) No.338/97 on the Protection of Species of Wild Fauna and Flora by Regulating Trade therein (2007/425/EC)) ข้อบังคับสหภาพยุโรป ลงวันที่ 19 พฤศจิกายน 2008 ว่าด้วยการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมด้วยกฎหมายอาญา (Directive 2008/99/EC of The European Parliament and of The Council of 19 November 2008 on the protection of the environment through criminal law)

4.4.1 กฎระเบียบคณะกรรมการยุโรปที่ 338/97 ว่าด้วยการคุ้มครองชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่าโดยการควบคุมการค้า

กฎระเบียบฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายในการคุ้มครองชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่า และเพื่อเป็นหลักประกันการรักษาไว้ซึ่งชนิดพันธุ์ดังกล่าว จึงได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการค้าให้สอดคล้องกับทบทบัญญัติในอนุสัญญา CITES⁴⁰ โดยกำหนดมาตรการการนำเข้า ส่งออก ส่งกลับออกไปของชนิดพันธุ์ไว้แตกต่างกันขึ้นอยู่กับว่าชนิดพันธุ์นั้นจะถูกบรรจุอยู่ภายใต้บัญชีใดใน 4 บัญชีที่กำหนดขึ้น⁴¹

4.4.1.1 ชนิดพันธุ์ที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎระเบียบฯ

ชนิดพันธุ์ที่ได้รับการคุ้มครอง ประกอบด้วย

1. บัญชี A เป็นบัญชีที่สอดคล้องกับบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1 ของอนุสัญญา CITES ซึ่งประกอบด้วยชนิดพันธุ์ที่อยู่ในสถานะใกล้สูญพันธุ์ รวมถึงชนิดพันธุ์ในตระกูลเดียวกัน และชนิดพันธุ์ที่หากมีการค้าเกิดขึ้นอาจเป็นอันตรายต่อความอยู่รอดของชนิดพันธุ์นั้น
2. บัญชี B เป็นบัญชีที่สอดคล้องกับบัญชีแนบท้ายหมายเลข 2 ของอนุสัญญา CITES ซึ่งประกอบด้วยชนิดพันธุ์ที่แม้ว่าในขณะนี้จะไม่ได้อยู่ในสถานะใกล้สูญพันธุ์ แต่การค้าต้องถูกควบคุมเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้ประโยชน์ที่ไม่สอดคล้องกับความอยู่รอดของชนิดพันธุ์ดังกล่าว และให้การคุ้มครองรวมถึงชนิดพันธุ์อื่นที่อาจส่งผลทำให้การควบคุมการค้าตัวอย่างพันธุ์ที่กล่าวข้างต้นของชนิดพันธุ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้บัญชี B ยังรวมถึงชนิดพันธุ์ที่อยู่ในบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1 ของอนุสัญญา CITES ที่ประเทศภาคีตั้งข้อสงวนไว้ ชนิดพันธุ์ที่มีความจำเป็นต้องควบคุมจำนวนประชากรเพื่อความอยู่รอดของชนิดพันธุ์นั้นหรือเพื่อรักษาระบบนิเวศ ชนิด

⁴⁰ ข้อบทที่ 1

⁴¹ ข้อบทที่ 3

พันธุ์ที่ต้องมีอยู่ในถิ่นที่อยู่ตามธรรมชาติซึ่ง อาจส่งผลเป็นการก่อให้เกิดอันตรายในระบบนิเวศต่อ สัตว์ป่าและพืชป่าพื้นถิ่น

3. บัญชี C เป็นบัญชีที่สอดคล้องกับบัญชีแนบท้ายหมายเลข 3 ของ อนุสัญญา CITES ซึ่งประกอบด้วยชนิดพันธุ์ซึ่งมีการคุ้มครองโดยประเทศภาคีสมาชิกประเทศหนึ่ง และประเทศนั้นต้องการความร่วมมือจากประเทศภาคีอื่น ๆ ในการควบคุมการค้าชนิดพันธุ์ดังกล่าว รวมถึงชนิดพันธุ์ที่อยู่ในบัญชีแนบท้ายหมายเลข 2 ของอนุสัญญา CITES ที่ประเทศภาคีตั้งข้อสงวนไว้

4. บัญชี D เป็นบัญชีซึ่งประกอบด้วยชนิดพันธุ์ที่ไม่ได้อยู่ในบัญชี A B หรือ C และไม่ได้อยู่ในบัญชีแนบท้ายของอนุสัญญา CITES โดยการนำเข้าชนิดพันธุ์นี้อยู่ในข่ายต้อง เฝ้าระวังเป็นพิเศษ รวมถึงชนิดพันธุ์ที่อยู่ในบัญชีแนบท้ายหมายเลข 3 ของอนุสัญญา CITES ที่ ประเทศภาคีตั้งข้อสงวนไว้

4.4.1.2 มาตรการการนำเข้า

แม้ว่าบัญชี A B และ C จะเป็นบัญชีที่บัญญัติไว้สอดคล้องกับ CITES แต่ มาตรการในการควบคุมการนำเข้ามีข้อกำหนดมากกว่า โดยเฉพาะชนิดพันธุ์ที่อยู่ในบัญชี A และ B ดังนี้

1. การนำเข้าตัวอย่างพันธุ์ของชนิดพันธุ์ที่อยู่ในบัญชี A⁴²

ก. ต้องมีการตรวจสอบยังด่านศุลกากรที่ประสงค์จะนำเข้าว่ามีการ ออกใบอนุญาตนำเข้าโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบของประเทศปลายทางหรือไม่ การออกใบอนุญาต นำเข้าอาจมีการกำหนดข้อจำกัด หรือเงื่อนไขบางประการก่อนที่ใบอนุญาตดังกล่าวจะมีผลใช้บังคับ เช่นการส่งตัวอย่างพันธุ์ที่มีชีวิตมีความเสี่ยงในการอยู่รอด หรือการนำเข้าอาจมีผลกระทบต่อสัตว์ป่า หรือพืชป่าพื้นถิ่นได้ เป็นต้น⁴³ และต้องมีความเห็นของหน่วยงานฝ่ายวิทยาการประกอบการพิจารณา ดังนี้

(1) การนำเข้าจะต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบที่เป็นอันตรายต่อ สถานะการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์ หรืออาณาเขตที่อยู่อาศัยของประชากรชนิดพันธุ์ที่เกี่ยวข้อง

(2) เป็นการนำเข้าเพื่อการทดลองทางวิทยาศาสตร์ซึ่งจำเป็น เนื่องจากเป็นชนิดพันธุ์ที่เหมาะสมเพียงชนิดเดียวและไม่ปรากฏว่ามีตัวอย่างพันธุ์ที่เกิดและเพาะเลี้ยง ในพื้นที่ หรือนำเข้าโดยมีวัตถุประสงค์ในการผสมพันธุ์หรือแพร่พันธุ์เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์ชนิด พันธุ์นั้น หรือนำเข้าเพื่อการวิจัยหรือศึกษาโดยมีจุดมุ่งหมายในการรักษาและอนุรักษ์ไว้ซึ่งชนิดพันธุ์นั้น หรือนำเข้าเพื่อวัตถุประสงค์ซึ่งไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อความอยู่รอดของชนิดพันธุ์นั้น

⁴² ข้อบทที่ 4 วรรค 1

⁴³ ข้อบทที่ 4 วรรค 6

ข. ผู้ขออนุญาตนำเข้าต้องมีเอกสารยืนยันว่าตัวอย่างพันธุ์นั้นได้มาโดยชอบตามกระบวนการที่กฎหมายกำหนดในการคุ้มครองชนิดพันธุ์นั้น เช่นการนำเข้าจากประเทศที่สามต้องมีใบอนุญาตส่งออก หรือใบรับรองการส่งกลับออกไปที่ออกโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบตามที่อนุสัญญา CITES กำหนด อาจเป็นต้นฉบับหรือสำเนาก็ได้ อย่างไรก็ตาม ในกรณีของชนิดพันธุ์ตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1 ของอนุสัญญา CITES ถ้าไม่มีการนำส่งใบอนุญาตส่งออก หรือใบรับรองการส่งกลับออกไป จะต้องไม่มีการออกต้นฉบับใบอนุญาตนำเข้าให้

ค. ในการออกใบอนุญาตนำเข้าต้องปรากฏเป็นที่พอใจต่อหน่วยงานฝ่ายวิทยาการว่าการจัดเตรียมที่อยู่และการดูแลรักษาตัวอย่างพันธุ์ที่มีชีวิตที่นำเข้ามามีความเหมาะสมเพียงพอ

ง. ในการออกใบอนุญาตนำเข้าต้องปรากฏเป็นที่พอใจต่อหน่วยงานฝ่ายปฏิบัติการว่าไม่ใช่การนำเข้าโดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการค้า และเมื่อได้มีการปรึกษาร่วมกับหน่วยงานฝ่ายวิทยาการแล้วเห็นว่าไม่มีปัจจัยต่อการอนุรักษ์อื่นใดที่จะส่งผลต่อการออกใบอนุญาตนำเข้า

2. การนำเข้าตัวอย่างพันธุ์ของชนิดพันธุ์ที่อยู่ในบัญชี B⁴⁴

ก. ต้องมีการตรวจสอบยังด้านศุลกากรที่ประสงค์จะนำเข้าว่ามีการออกใบอนุญาตนำเข้าโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบของประเทศปลายทางหรือไม่ การออกใบอนุญาตนำเข้าอาจมีการกำหนดข้อจำกัด หรือเงื่อนไขบางประการก่อนที่ใบอนุญาตดังกล่าวจะมีผลใช้บังคับ และต้องมีความเห็นของหน่วยงานฝ่ายวิทยาการประกอบการพิจารณาว่าการนำเข้าจะต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบที่เป็นอันตรายต่อสถานะการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์ หรืออาณาเขตที่อยู่อาศัยของประชากรชนิดพันธุ์ที่เกี่ยวข้อง โดยคำนวณจากสถิติที่เกิดขึ้นในปัจจุบันหรือประเมินจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

ข. ผู้ขอใบอนุญาตนำเข้าแสดงหลักฐานยืนยันได้ว่าที่อยู่ที่ได้จัดเตรียมไว้และการดูแลรักษาตัวอย่างพันธุ์ที่มีชีวิตที่นำเข้ามามีความเหมาะสมเพียงพอ และมีเอกสารยืนยันว่าตัวอย่างพันธุ์นั้นได้มาโดยชอบตามกระบวนการที่กฎหมายกำหนดในการคุ้มครองชนิดพันธุ์นั้น เช่นการนำเข้าจากประเทศที่สามต้องมีใบอนุญาตส่งออก หรือใบรับรองการส่งกลับออกไปที่ออกโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบตามที่อนุสัญญา CITES กำหนด อาจเป็นต้นฉบับหรือสำเนาก็ได้

ค. หน่วยงานฝ่ายปฏิบัติการได้มีการปรึกษาร่วมกับหน่วยงานฝ่ายวิทยาการแล้วเห็นว่าไม่มีปัจจัยเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์อื่นใดที่จะส่งผลต่อการออกใบอนุญาตนำเข้า

⁴⁴ ข้อบทที่ 4 วรรค 2

3. การนำเข้าตัวอย่างพันธุ์ของชนิดพันธุ์ที่อยู่ในบัญชี C⁴⁵

ก. ต้องมีการตรวจสอบยังด้านศุลกากรที่ประสงค์จะนำเข้าว่ามีการออกใบแจ้งการนำเข้า และในกรณีของการส่งออกจากประเทศที่ขอคุ้มครองชนิดพันธุ์นั้น ต้องมีใบอนุญาตส่งออกที่ออกโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นเอกสารยืนยันว่ามีการปฏิบัติตามเงื่อนไขในอนุสัญญา CITES และตัวอย่างพันธุ์นั้นได้มาโดยชอบตามกระบวนการที่กฎหมายกำหนดในการคุ้มครองชนิดพันธุ์นั้น

ข. ในกรณีการส่งออกจากประเทศอื่น หรือการส่งกลับออกไป ผู้ขออนุญาตนำเข้าต้องแสดงใบอนุญาตส่งออก หรือใบรับรองการส่งกลับออกไปที่ออกโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบ ตามที่กำหนดในอนุสัญญา CITES

4. การนำเข้าตัวอย่างพันธุ์ของชนิดพันธุ์ที่อยู่ในบัญชี D ต้องมีการตรวจสอบยังด้านศุลกากรที่ประสงค์จะนำเข้าว่ามีการออกใบแจ้งการนำเข้า⁴⁶

4.4.1.3 มาตรการการส่งออกและส่งกลับออกไป

1. การส่งออกและส่งกลับออกไปซึ่งตัวอย่างพันธุ์ของชนิดพันธุ์ที่อยู่ในบัญชี A⁴⁷

ก. ต้องมีการตรวจสอบยังด้านศุลกากรที่ประสงค์จะส่งออกว่ามีการออกใบอนุญาตส่งออก หรือใบรับรองการส่งกลับออกไปที่ออกโดยหน่วยงานฝ่ายปฏิบัติการของประเทศที่ส่งออก โดยจะมีการออกใบอนุญาตส่งออกให้ต่อเมื่อหน่วยงานฝ่ายวิชาการได้มีความเห็นเป็นลายลักษณ์อักษรว่าการจับ หรือการเก็บตัวอย่างพันธุ์ตามธรรมชาติ หรือการส่งออกจะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบที่เป็นอันตรายต่อสถานะการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์ หรืออาณาเขตที่อยู่อาศัยของประชากรชนิดพันธุ์ที่เกี่ยวข้อง

ข. ผู้ขอใบอนุญาตส่งออกมีเอกสารยืนยันว่าตัวอย่างพันธุ์นั้นได้มาโดยชอบตามกระบวนการที่กฎหมายกำหนดในการคุ้มครองชนิดพันธุ์นั้น และในกรณีที่ขอใบอนุญาตในประเทศภาคีที่มีใช้ถิ่นกำเนิดของตัวอย่างพันธุ์นั้น ต้องมีเอกสารยืนยันในรูปแบบของใบรับรองว่าตัวอย่างพันธุ์นั้นได้มาจากธรรมชาติโดยชอบด้วยกฎหมายของประเทศภาคีที่ยื่นคำขอ

ค. ต้องมีข้อเท็จจริงปรากฏเป็นที่พอใจแก่หน่วยงานฝ่ายปฏิบัติการว่าการเตรียมการและการขนส่งตัวอย่างพันธุ์ที่มีชีวิตต้องดำเนินการเป็นอย่างดีเพื่อลดความเสี่ยงต่อ

⁴⁵ ข้อบทที่ 4 วรรค 3

⁴⁶ ข้อบทที่ 4 วรรค 4

⁴⁷ ข้อบทที่ 5 วรรค 1, 2 และ 3

การบาดเจ็บ ภัยอันตรายต่อสุขภาพหรือการทารุณกรรมที่อาจเกิดขึ้น การส่งออกตัวอย่างพันธุ์ที่ไม่ได้อยู่ในบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1 ของอนุสัญญา CITES ไม่ได้ทำเพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้า ต้องมีใบอนุญาตนำเข้าในกรณีส่งออกไปยังประเทศภาคีของอนุสัญญา CITES และได้มีการปรึกษาร่วมกับหน่วยงานฝ่ายวิชาการแล้วเห็นว่าไม่มีปัจจัยเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์อื่นใดที่จะส่งผลกระทบต่อ การออกใบอนุญาตนำเข้า

ง. กรณีการส่งกลับออกไปต้องมีเอกสารยืนยันว่าตอนที่ตัวอย่างพันธุ์นั้นเข้ามาในประเทศภาคีได้มีการดำเนินการตามกฎหมายระเบียบครบถ้วน และมีข้อเท็จจริงปรากฏเป็นที่พอใจแก่หน่วยงานฝ่ายปฏิบัติการตามที่กำหนดในข้อ ค. ข้างต้น

2. การส่งออกและส่งกลับออกไปซึ่งตัวอย่างพันธุ์ของชนิดพันธุ์ที่อยู่ในบัญชี B และ C⁴⁸

ก. ต้องมีการตรวจสอบยังด่านศุลกากรที่ประสงค์จะส่งออกว่ามีการออกใบอนุญาตส่งออก หรือใบรับรองการส่งกลับออกไปที่ออกโดยหน่วยงานฝ่ายปฏิบัติการของประเทศที่ส่งออก โดยจะมีการออกใบอนุญาตส่งออกให้ต่อเมื่อหน่วยงานฝ่ายวิชาการได้มีความเห็นเป็นลายลักษณ์อักษรว่าการจับ หรือการเก็บตัวอย่างพันธุ์ตามธรรมชาติ หรือการส่งออกจะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบที่เป็นอันตรายต่อสถานะการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์ หรืออาณาเขตที่อยู่อาศัยของประชากรชนิดพันธุ์ที่เกี่ยวข้อง

ข. ผู้ขอใบอนุญาตส่งออกมีเอกสารยืนยันว่าตัวอย่างพันธุ์นั้นได้มาโดยชอบตามกระบวนการที่กฎหมายกำหนดในการคุ้มครองชนิดพันธุ์นั้น และในกรณีที่ขอใบอนุญาตในประเทศภาคีที่มีถิ่นกำเนิดของตัวอย่างพันธุ์นั้น ต้องมีเอกสารยืนยันในรูปแบบของใบรับรองว่าตัวอย่างพันธุ์นั้นได้มาจากธรรมชาติโดยชอบด้วยกฎหมายของประเทศภาคีที่ยื่นคำขอ

ค. ต้องมีข้อเท็จจริงปรากฏเป็นที่พอใจแก่หน่วยงานฝ่ายปฏิบัติการว่าการเตรียมการและการขนส่งตัวอย่างพันธุ์ที่มีชีวิตต้องดำเนินการเป็นอย่างดีเพื่อลดความเสี่ยงต่อการบาดเจ็บ ภัยอันตรายต่อสุขภาพหรือการทารุณกรรมที่อาจเกิดขึ้น การส่งออกตัวอย่างพันธุ์ที่ไม่ได้อยู่ในบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1 ของอนุสัญญา CITES ไม่ได้ทำเพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้า และได้มีการปรึกษาร่วมกับหน่วยงานฝ่ายวิชาการแล้วเห็นว่าไม่มีปัจจัยเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์อื่นใดที่จะส่งผลกระทบต่อ การออกใบอนุญาตนำเข้า

ง. กรณีการส่งกลับออกไป ต้องมีข้อเท็จจริงปรากฏเป็นที่พอใจแก่หน่วยงานฝ่ายปฏิบัติการว่าการเตรียมการและการขนส่งตัวอย่างพันธุ์ที่มีชีวิตต้องดำเนินการเป็นอย่างดี

⁴⁸ ข้อบทที่ 5 วรรค 4, 5 และ 7

ดีเพื่อลดความเสี่ยงต่อการบาดเจ็บ ภัยอันตรายต่อสุขภาพหรือการทารุณกรรมที่อาจเกิดขึ้น และได้มีการปรึกษาร่วมกับหน่วยงานฝ่ายวิทยาศาสตร์แล้วเห็นว่าไม่มีปัจจัยเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์อื่นใดที่จะส่งผลกระทบต่อการออกใบอนุญาตนำเข้า

จ. ในการออกใบอนุญาตส่งออกตัวอย่างพันธุ์ตามบัญชี B ให้หน่วยงานฝ่ายวิทยาศาสตร์มีหน้าที่ต้องตรวจสอบว่าจำเป็นต้องจำกัดจำนวนการออกใบอนุญาตเพื่อรักษาจำนวนชนิดพันธุ์นั้นให้คงอยู่สมดุลกับระบบนิเวศ และมีจำนวนเกินกว่าที่จะถูกเพิ่มไปในบัญชี A และเมื่อเห็นว่าต้องจำกัดจำนวน หน่วยงานฝ่ายวิทยาศาสตร์ต้องทำคำแนะนำถึงวิธีการที่เหมาะสมในการลดจำนวนการออกใบอนุญาตส่งออกเป็นลายลักษณ์อักษรไปยังหน่วยงานฝ่ายปฏิบัติการ ซึ่งหน่วยงานฝ่ายปฏิบัติการมีหน้าที่ต้องรายงานและส่งความเห็นไปยังคณะกรรมการการยุโรปเพื่อพิจารณากำหนดข้อจำกัดในการส่งออกชนิดพันธุ์นั้น

4.4.2 กฎระเบียบคณะกรรมการการยุโรปที่ 865/2006 ว่าด้วยการออกกฎหมายเพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตามกฎระเบียบคณะกรรมการการยุโรปที่ 338/97

กฎระเบียบฉบับนี้กล่าวถึงการออกกฎหมายอนุวัติการให้เป็นไปตามกฎระเบียบคณะกรรมการการยุโรปที่ 338/97 ซึ่งมีสาระสำคัญกล่าวถึงเนื้อหา รายละเอียดที่ต้องปรากฏในใบอนุญาตหรือใบรับรอง การยื่นคำขอ การออกและการใช้ใบอนุญาตหรือใบรับรอง ความสมบูรณ์ของใบอนุญาตหรือใบรับรอง และระเบียบการนำตัวอย่างพันธุ์จากประเทศที่สามผ่านสหภาพยุโรป เป็นต้น

4.4.3 คำแนะนำคณะกรรมการการยุโรป เรื่อง การกำหนดวิธีการปฏิบัติในการบังคับใช้กฎระเบียบคณะกรรมการการยุโรปที่ 338/97 ว่าด้วยการคุ้มครองชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่าโดยการควบคุมการค้า

คำแนะนำฉบับนี้เรียกได้ว่าเป็นแผนปฏิบัติการบังคับใช้กฎหมาย มีวัตถุประสงค์ในการแนะนำให้ประเทศภาคีต้องร่วมมือกันเพื่อส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่าโดยการควบคุมการค้าให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในการดำเนินการจึงได้มีการแบ่งแผนปฏิบัติการออกเป็นสองส่วน ส่วนแรกกล่าวถึงแผนปฏิบัติการเพื่อเพิ่มศักยภาพในการบังคับใช้กฎหมาย และส่วนที่สองกล่าวถึงแผนปฏิบัติการเพื่อยกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศภาคี

1. แผนปฏิบัติการเพื่อเพิ่มศักยภาพในการบังคับใช้กฎหมาย เป็นคำแนะนำที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่าโดยวิธีการบังคับใช้กฎหมาย⁴⁹ เช่น

ก. การกำหนดให้มีแผนปฏิบัติการระดับชาติในการประสานงานการบังคับใช้กฎหมาย มีการกำหนดเป้าหมาย และระยะเวลาดำเนินการที่ชัดเจน มีการทบทวนขั้นตอนการดำเนินงานเป็นประจำ

ข. การให้การสนับสนุนหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายทั้งด้านงบประมาณและบุคลากรอย่างพอเพียง รวมถึงการจัดให้มีการฝึกอบรม และให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย

ค. การให้ข้อมูลที่เพียงพอต่อสาธารณชน และผู้มีส่วนได้เสีย โดยมุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมให้รู้ถึงผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดขึ้นจากการลักลอบค้าสัตว์ป่าโดยมิชอบ

ง. การมีบทกำหนดโทษทางอาญาสำหรับอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า โดยในการพิจารณาพิพากษาคดี ศาลควรพิจารณามูลค่าราคาตลาด คุณค่าด้านการอนุรักษ์ และค่าใช้จ่ายอื่นที่เกิดขึ้น

จ. การเตรียมความพร้อมในการดูแลรักษาสัตว์ป่าที่มีชีวิตเมื่อมีการยึดหรืออายัดสัตว์ป่าเหล่านั้น

2. แผนปฏิบัติการเพื่อยกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศภาคี

ก. กำหนดวิธีดำเนินการในการประสานความร่วมมือด้านการบังคับใช้กฎหมายระหว่างหน่วยงานภายในของประเทศภาคี เช่น จัดตั้งกรรมาธิการร่วม ทำบันทึกข้อตกลงระหว่างประเทศภาคีในการประสานความร่วมมือ หรือทำเป็นข้อตกลงระหว่างหน่วยงานของประเทศภาคี

ข. จัดตั้งหน่วยประสานงานกลางระดับชาติ (national focal point) เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านการค้าสัตว์ป่า และข่าวกรองต่างๆ

ค. แบ่งปันข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวโน้มต่างๆ ที่มีนัยสำคัญ การยึดทรัพย์ และคำพิพากษาของศาล ในระหว่างการประชุมกลุ่มผู้บังคับใช้กฎหมายที่จัดขึ้น

---

⁴⁹ “Commission Recommendation of 13 June 2007, identifying a set of actions for the enforcement of Council Regulation (EC) No 338/97 on the protection of species of wild fauna and flora by regulating trade therein,” Retrieved on June 18, 2018, from <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:159:0045:0047:EN:PDF>

ง. ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องระหว่างประเทศภาคีในการสอบสวนการกระทำความผิด รวมถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับการบังคับโทษทางอาญาในความผิดฐานลักลอบค้าสัตว์ป่า เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างสอดคล้องกัน

4.4.4 ข้อบังคับสภายุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมด้วยกฎหมายอาญา⁵⁰

จากความจำเป็นในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมที่มีจำนวนการกระทำความผิดเพิ่มปริมาณขึ้นทุกปี และขอบเขตการกระทำความผิดเริ่มขยายกว้างออกไปนอกเขตแดนของแต่ละประเทศ ข้อบังคับฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์ในการที่จะขจัดความแตกต่างของกฎหมายอาญาที่ใช้บังคับในประเทศภาคีของสหภาพยุโรป⁵¹ ประกอบกับระบบการลงโทษที่ใช้ในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นการลงโทษทางปกครอง หรือทางแพ่งก็ไม่เพียงพอที่จะบังคับให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายที่มีขึ้นเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อม จึงควรมีมาตรการลงโทษทางอาญาซึ่งเป็นมาตรการที่แสดงให้เห็นว่าสังคมไม่ยอมรับการกระทำเช่นนั้นมาใช้บังคับกับผู้กระทำความผิด ซึ่งการกระทำความผิดทางอาญาไม่ได้หมายความว่าถึงแต่การแสดงออกซึ่งการกระทำเท่านั้น แต่หมายความรวมถึงการจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงที่จะไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดด้วย นอกจากนี้การนำเอาหลักทั่วไปของกฎหมายอาญามาใช้จะทำให้มีช่องทางการนำวิธีการสอบสวนและการช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพมาใช้ระหว่างประเทศภาคี ดังนั้นการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมจะบรรลุผลได้ จึงต้องต้องมีการลงโทษในลักษณะป้องปรามมิให้มีการกระทำที่เป็นภัยอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม อันเป็นต้นเหตุความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อชนิดพันธุ์สัตว์ป่า⁵²

4.4.4.1 ความหมายของการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย

ข้อบังคับฉบับนี้จึงได้กำหนดว่าความผิดด้านสิ่งแวดล้อมประเภทใดบ้างที่ประเทศภาคีต้องพิจารณากำหนดมาตรการตามกฎหมายอาญามาใช้บังคับ และในการอนุวัติการให้เป็นไปตามกฎหมายเหล่านี้ ประเทศสมาชิกมีหน้าที่ที่จะต้องจัดให้มีมาตรการยับยั้งการกระทำ

⁵⁰ Directive 2008/99/EC on on the Protection of the Environment Through Criminal Law.

⁵¹ Vagliasindi, G.M., Directive 2008/99/EC on Environmental Crime and Directive 2009/123/EC on Ship-source Pollution, (Catania: University of Catania, 2015), p. 11.

⁵² อารัมภพ วรศ 2 - 7

ความผิดโดยการลงโทษทางอาญาเมื่อมีการฝ่าฝืนกฎหมาย⁵³ โดยการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย หมายความว่า การกระทำที่ฝ่าฝืนสิ่งดังต่อไปนี้

1. บทบัญญัติของกฎหมายที่อนุวัติการตามข้อตกลงของประชาคมยุโรป และที่บัญญัติไว้ในบัญชี A
2. การกระทำที่อยู่ภายใต้อนุสัญญา Euratom⁵⁴ บทบัญญัติของกฎหมายอนุวัติการตามอนุสัญญา Euratom และที่บัญญัติไว้ในบัญชี B
3. กฎหมาย หรือกฎระเบียบทางปกครองของประเทศภาคี หรือคำวินิจฉัยของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในประเทศภาคีที่มีผลเป็นกฎหมายบังคับใช้ในประชาคมนั้น⁵⁵

4.4.4.2 การกระทำความผิดทางอาญาตามข้อบังคับ

ข้อบังคับฉบับนี้กำหนดให้การกระทำตามที่บัญญัติเป็นความผิดทางอาญา ซึ่งเมื่อประเทศภาคีพบว่าเป็นการกระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมาย และกระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ต้องดำเนินการลงโทษทางอาญา และมาตรการลงโทษนั้นต้องกระทำอย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสม และป้องปรามมิให้มีการกระทำนั้นเกิดขึ้นอีก⁵⁶ ในส่วนของความผิดต่อสัตว์ป่ามีการกระทำความผิดดังต่อไปนี้

1. การฆ่า ทำลาย ครอบครอง หรือเอาไปซึ่งตัวอย่างพันธุ์ของสัตว์ป่าที่ได้รับการคุ้มครอง เว้นแต่เป็นกรณีที่มีการกระทำนั้นเกี่ยวข้องกับปริมาณเพียงเล็กน้อยของตัวอย่างพันธุ์ และมีผลกระทบที่ไม่สำคัญต่อการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์นั้น
2. การค้าตัวอย่างพันธุ์ ชิ้นส่วน หรือซากสัตว์ป่าที่ได้รับการคุ้มครอง เว้นแต่เว้นแต่เป็นกรณีที่มีการกระทำนั้นเกี่ยวข้องกับปริมาณเพียงเล็กน้อยของตัวอย่างพันธุ์ และมีผลกระทบที่ไม่สำคัญต่อการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์นั้น⁵⁷

⁵³ อาร์มภท วรรค 8 - 10

⁵⁴ เป็นอนุสัญญาซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศภาคีในการใช้พลังงานนิวเคลียร์, “Treaty Establishing European Atomic Energy Community,” Retrieved on June 20, 2018, from [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX %3A12012A%2FTXT](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12012A%2FTXT)

⁵⁵ ข้อบทที่ 2 (a)

⁵⁶ ข้อบทที่ 5

⁵⁷ ข้อบทที่ 3 (f) และ (g)

ในกรณีที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นผู้ยุงส่งเสริม ช่วยเหลือ และสนับสนุน การกระทำนั้นโดยเจตนา ให้ถือว่าบุคคลผู้นั้นกระทำความความผิดและอาจถูกลงโทษได้⁵⁸

4.4.4.3 ความรับผิดของนิติบุคคล

ข้อบังคับฉบับนี้กำหนดความรับผิดของบุคคลตามกฎหมายไว้เพราะ ปัจจุบันความเสียหายด้านสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลตามกฎหมายเป็นจำนวนมาก โดย “บุคคลตามกฎหมาย” หมายความว่านิติบุคคลที่มีสถานะภายใต้กฎหมายที่ใช้บังคับ ภายในประเทศนั้นๆ ยกเว้นรัฐหรือหน่วยงานของรัฐที่กระทำการโดยใช้อำนาจรัฐ และองค์กรมหาชน ระหว่างประเทศ⁵⁹ และบุคคลตามกฎหมายต้องรับผิดทางอาญาทั้งจากการกระทำโดยตรง หรือการ เป็นผู้ยุงส่งเสริม ช่วยเหลือ และสนับสนุนการกระทำนั้น เมื่อบุคคลตามกฎหมายได้รับประโยชน์จาก บุคคลใดก็ตามที่อยู่ในตำแหน่งผู้นำของบุคคลตามกฎหมาย ไม่ว่าจะทำเองเป็นการส่วนตัวหรือทำใน สถานะเป็นส่วนหนึ่งของบุคคลตามกฎหมาย โดยพิจารณาจาก

1. มีอำนาจในการดำเนินการแทนบุคคลตามกฎหมาย
2. เป็นผู้ที่มีอำนาจที่จะตัดสินใจแทนบุคคลตามกฎหมาย หรือ มีอำนาจ

ดำเนินการควบคุมกิจการภายในของบุคคลตามกฎหมาย

นอกจากนี้บุคคลตามกฎหมายอาจต้องรับผิดในกรณีที่ผู้ที่มีอำนาจ ดำเนินการแทนนิติบุคคลไม่ได้ดำเนินการกำกับดูแล หรือควบคุมบุคคลที่อยู่ภายใต้บังคับบัญญัติให้มีการ กระทำความผิดทางอาญาซึ่งมีผลทำให้บุคคลตามกฎหมายได้รับประโยชน์ และในขณะเดียวกัน บุคคลธรรมดาที่เป็นผู้กระทำ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนก็อาจต้องรับผิดตามกระบวนการทางอาญาในการ กระทำความผิดตามที่ข้อบังคับกำหนดเช่นเดียวกัน⁶⁰

4.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า

การลดปริมาณอาชญากรรมที่เกิดขึ้นจากการลักลอบค้าสัตว์ป่าจะกระทำได้ นอกจาก จะต้องมีกฎหมายที่เหมาะสมแล้ว การบังคับใช้กฎหมายก็มีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เช่นเดียวกัน แต่เนื่องจากลักษณะของอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าเป็นอาชญากรรมที่ไม่ได้เกิดขึ้นในพื้นที่ ของรัฐใดรัฐหนึ่งเท่านั้น บ่อยครั้งที่พบว่าเกิดขึ้นในลักษณะที่เป็นอาชญากรรมข้ามพรมแดน เช่น ตัว นิ่มบางชนิดมีถิ่นกำเนิดอยู่ในประเทศไทย ในประเทศจีนมีความเชื่อว่าตัวนิ่มมีสรรพคุณเป็นยาบำรุง

⁵⁸ ข้อบทที่ 4

⁵⁹ ข้อบทที่ 2 (d)

⁶⁰ ข้อบทที่ 6

ประเทศสหรัฐอเมริกาสนใจหนึ่งเพื่อนำไปผลิตเป็นเครื่องหนังต่างๆ ประเทศเวียดนามใช้เนื้อเพื่อการบริโภค ทำให้ตัวนิ่มเป็นที่ต้องการในตลาดต่างประเทศ⁶¹ การลักลอบค้าตัวนิ่มจึงเริ่มจากการที่มีการขนส่งออกจากประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศต้นทางเพื่อไปยังประเทศปลายทางเหล่านั้น โดยอาจส่งผ่านทางสนามบินด้วยการบรรจุลงกล่อง สำแดงเท็จ เพื่อส่งขึ้นเครื่องบิน หรืออาจใช้วิธีการขนส่งทางบกผ่านประเทศเพื่อนบ้านของประเทศไทย เช่น ประเทศพม่า หรือประเทศลาว หรือการขนส่งทางเรือ⁶² จะเห็นได้ว่าจากการที่รูปแบบการกระทำความผิดเกิดขึ้นในหลายประเทศ การประสานความร่วมมือระหว่างประเทศจึงมีความสำคัญในการที่จะทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่ว่าจะเป็นกฎหมายภายในประเทศ หรือกฎหมายระหว่างประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในการประสานความร่วมมือจึงต้องเป็นการดำเนินการผ่านหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง และมีวัตถุประสงค์ในการป้องกันการลักลอบค้าสัตว์ป่า ทั้งในส่วนขององค์กรระหว่างประเทศ องค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศ (NGOs) และรัฐบาลของประเทศต่างๆ

4.5.1 องค์กรนานาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมด้านสัตว์ป่า (International Consortium on Combating Wildlife Crime: ICCWC)

ICCWC เป็นหน่วยงานที่เกิดขึ้นจากการประสานความร่วมมือตามบันทึกข้อตกลง ฉบับลงวันที่ 23 พฤศจิกายน 2010 ขององค์กรระหว่างประเทศ 5 แห่ง ประกอบด้วย สำนักงานเลขาธิการอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (CITES) องค์กรตำรวจอาชญากรรมระหว่างประเทศ (INTERPOL) สำนักงานป้องกันยาเสพติดและปราบปรามอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UN Office on Drugs and Crime: UNODC) ธนาคารโลก (World Bank) และองค์การศุลกากรโลก (The World Customs Organization) โดยมีวัตถุประสงค์ในการประสานความร่วมมือเพื่อสนับสนุนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย

⁶¹ UNODC, World Wildlife Crime Report: Trafficking in Protected Species, (Vienna: UNODC, 2016), p. 66.

⁶² Nellemann, C., et al., The Rise of Environmental Crime – A Growing Threat to Natural Resources Peace, Development and Security. A UNEP - INTERPOL Rapid Response Assessment, (UNEP, 2015), p. 44.

ด้านสัตว์ป่า เสริมสร้างความเข้มแข็งในระบบกระบวนการยุติธรรม และส่งเสริมการมีเครือข่ายในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค และระหว่างประเทศ⁶³

จากการรวมตัวของหน่วยงานที่มีประสบการณ์ มีความเชี่ยวชาญ มีช่องทางการสื่อสาร และมีเครือข่ายในพื้นที่ ICCWC จึงมีแนวทางการดำเนินการในการส่งเสริม และสนับสนุนการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า ดังนี้

1. สนับสนุน และเสริมสร้างการประสานความร่วมมือระหว่างองค์กร
2. ส่งเสริมให้มีการวิเคราะห์ขีดความสามารถของหน่วยงานระดับประเทศเพื่อตอบสนองการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และเสนอแนะแนวทางในการเพิ่มศักยภาพในการดำเนินการ
3. พัฒนา หรือปรับปรุงประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม และมาตรการป้องกันอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
4. ส่งเสริมการตระหนักรู้และให้การสนับสนุนในเนื้อหาของวิธีการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า
5. ขยายโอกาสในการนำความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องมาใช้
6. มั่นใจได้ว่าจะได้รับการดำเนินการ การประสานงาน และการประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพจาก ICCWC⁶⁴

ในปัจจุบัน ICCWC ได้จัดทำคู่มือการจำแนกอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าและป่าไม้ (ICCWC Wildlife and Forest Crime Analytic Toolkit) ขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการประเมินว่าแต่ละประเทศมีมาตรการในการดำเนินการเกี่ยวกับอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าเพียงพอหรือไม่ ซึ่งหากมีมาตรการในการดำเนินการที่เหมาะสมก็จะมีผลลัพธ์เกิดขึ้น 8 ประการตามที่กำหนดไว้ในกรอบของตัวบ่งชี้ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าและป่าไม้ (The ICCWC Indicator Framework for Combating Wildlife and Forest Crime) อันได้แก่

1. การบังคับใช้กฎหมายมีผลในการป้องกันอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า
2. หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายตรวจพบอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า

⁶³ “The International Consortium on Combating Wildlife Crime,” Retrieved on June 1, 2018, from <https://cites.org/eng/prog/iccwc.php>

⁶⁴ “ICCWC Brochure 2016,” Retrieved on June 1, 2018, from https://cites.org/sites/default/files/eng/prog/iccwc/ICCWC_Brochure_2016_Web.pdf.

3. กระบวนการสืบสวนอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าใช้เทคโนโลยีเพื่อให้ได้ข้อมูลแบบเครือข่าย (intelligence-led approach)
4. มีวิธีการสอบสวนเป็นพิเศษในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า
5. มีบทบัญญัติของกฎหมายที่เหมาะสมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า
6. มีการดำเนินคดีที่เหมาะสมกับอาชญากรรมที่มีความร้ายแรง
7. ผู้กระทำความผิดในคดีอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าได้รับโทษอย่างเหมาะสม
8. แง่มุมอื่นที่อาจนำมาปรับใช้ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า⁶⁵

ICCWC Analytic Toolkit มีเนื้อหาสำคัญที่อธิบายถึงรูปแบบการกระทำ ความผิด ผู้เกี่ยวข้อง และตัวกระตุ้นให้เกิดอาชญากรรม ความเข้าใจในเนื้อหาของอาชญากรรม การวิเคราะห์ถึงกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นกฎหมาย การบังคับใช้ หรือการพิพากษา ลงโทษ และการหามาตรการที่เหมาะสมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า ซึ่งคู่มือนี้จัดทำขึ้นเป็นแนวทางให้ประเทศที่สนใจสามารถนำไปปรับใช้ภายในประเทศได้ โดย ICCWC จะให้การสนับสนุนในการดำเนินการตามคู่มือ⁶⁶ โดยในการดำเนินการตามแนวทางที่กำหนดไว้ในคู่มือจะทำได้ ต้องมีการประสานความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับ สัตว์ป่า ศุลกากร และตำรวจ การดำเนินการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าจึงจะสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.5.2 องค์กรตำรวจอาชญากรรมระหว่างประเทศ (INTERPOL)

องค์กรตำรวจอาชญากรรมระหว่างประเทศมีสมาชิกทั้งสิ้น 192 ประเทศ เป็นองค์กรที่ไม่ได้มีลักษณะเหมือนองค์กรตำรวจทั่วไปเพราะไม่ได้มีหน้าที่ในการจับกุมผู้กระทำความผิด

⁶⁵ “ICCWC Indicator Framework for Combating Wildlife and Forest Crime,” Retrieved on June 2, 2018, from <https://cites.org/sites/default/files/eng/prog/iccwc/ICCWC-Ind-FW-ASSESSMENT-GUIDELINES-FINAL.pdf>

⁶⁶ “Wildlife and Forest Crime Analytic Toolkit,” Retrieved on July 1, 2018, from <https://www.unodc.org/unodc/en/wildlife-and-forest-crime/wildlife-and-forest-crime-analytic-toolkit.html>

แต่มีบทบาทสำคัญในการประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรตำรวจที่เป็นประเทศสมาชิก⁶⁷ ทั้งนี้ ในการดำเนินการเกี่ยวกับอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า INTERPOL มีบทบาทในการแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านอาชญากรรมกับองค์กรตำรวจทั่วโลก จึงต้องพิจารณาถึงขอบเขตการดำเนินงานในการปราบปรามอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม คณะกรรมการกำกับดูแล ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งรับผิดชอบด้านนโยบายเกี่ยวกับอาชญากรรมต่อสิ่งแวดล้อม และคณะทำงานเฉพาะกิจที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า

4.5.2.1 การดำเนินงานขององค์กรตำรวจอาชญากรรมระหว่างประเทศ

องค์กรตำรวจอาชญากรรมระหว่างประเทศมีแนวทางในการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. ปฏิบัติการทั้งระดับโลกและระดับภูมิภาคเพื่อกำจัดเครือข่ายอาชญากรรมด้านสิ่งแวดล้อมโดยการใช้กระบวนการสืบสวนที่เรียกว่า Intelligence-driven investigations ซึ่งเป็นการเก็บ บันทึก ประเมิน และค้นคว้าข้อมูลที่เป็นความลับ ผ่านแหล่งข้อมูลของ INTERPOL ที่ได้มาจากฐานข้อมูลของประเทศสมาชิก และข้อมูลเหล่านี้ทำให้ INTERPOL และหน่วยงานภายในของประเทศที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ในการปราบปรามอาชญากรรมที่เกิดขึ้นได้⁶⁸
2. จัดทำคู่มือ แนวทาง และวิธีการในการประสานความร่วมมือและพัฒนาแนวทางการบังคับใช้กฎหมายระหว่างประเทศ
3. จัดให้หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมเข้าถึงเครื่องมือและบริการต่างๆของ INTERPOL โดยเชื่อมต่อผ่านระบบของ สำนักงานกลางแห่งชาติตำรวจสากล (INTERPOL National Central Bureaus)
4. ปฏิบัติงานตามนโยบายและคำแนะนำของคณะกรรมการกำกับดูแล ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Compliance and Enforcement Committee: ECEC)⁶⁹

⁶⁷ “INTERPOL,” Retrieved on July 1, 2018, from <https://www.interpol.int/About-INTERPOL/Overview>.

⁶⁸ “Ecomessage,” Retrieved on July 1, 2018, from <https://www.interpol.int/Crime-areas/Environmental-crime/Ecomessage>

⁶⁹ “Environmental Crime,” Retrieved on July 1, 2018, from <https://www.interpol.int/Crime-areas/Environmental-crime/Environmental-crime>

4.5.2.2 คณะกรรมการกำกับดูแล ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดด้านสิ่งแวดล้อม

คณะกรรมการ ECEC ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่อาวุโสที่เป็นตัวแทนของประเทศสมาชิก INTERPOL รับผิดชอบด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม และมีอำนาจหน้าที่ในการวางนโยบาย ให้ข้อเสนอแนะ และให้การสนับสนุนหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยมีคณะทำงานที่ทำหน้าที่สนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการฯ 4 กลุ่มด้วยกัน ได้แก่ คณะทำงานด้านอาชญากรรมที่เกี่ยวกับการประมง (Fisheries Crime Working Group) คณะทำงานด้านอาชญากรรมป่าไม้ (Forestry Crime Working Group) คณะทำงานด้านอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับมลพิษ (Pollution Crime Working Group) และคณะทำงานด้านอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ป่า (Wildlife Crime Working Group)⁷⁰

คณะทำงานด้านอาชญากรรมที่เกี่ยวกับสัตว์ป่า ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านการสืบสวนอาชญากรรมจากทั่วทุกมุมโลก เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการค้า การลักลอบค้า หรือการครอบครองสัตว์ป่าและพืชป่าที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย เพราะการดำเนินการเช่นนี้อาจมีผลทำให้สัตว์ป่าหรือพืชป่าเหล่านี้สูญพันธุ์ได้ ปัจจุบันคณะทำงานประกอบด้วยผู้แทนจากประเทศสมาชิก 8 ประเทศ ได้แก่ แคนาดา แอฟริกาใต้ สหรัฐอเมริกา ฮอนดูรัส เกาหลี ไทย สวิตเซอร์แลนด์ และมาลาวี คณะทำงานจะมีการจัดประชุมปีละหนึ่งครั้ง โดยมีผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ป่าและป่าไม้ของประเทศสมาชิกเข้าร่วมประชุมเพื่อรายงานความคืบหน้าของโครงการต่างๆ ที่ได้จัดทำขึ้น และร่วมกันกำหนดกลยุทธ์ หรือแผนงานที่จะดำเนินการในอนาคตเพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า⁷¹

4.5.2.3 คณะทำงานเฉพาะกิจ

INTERPOL ส่งเสริมให้ประเทศสมาชิกจัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจขึ้น เรียกว่า คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อมระดับชาติ (National Environmental

⁷⁰ “Committee and Working Groups,” Retrieved on July 1, 2018, from <https://www.interpol.int/Crime-areas/Environmental-crime/Committee-and-Working-Groups>

⁷¹ “Wildlife Crime Working Group,” Retrieved on July 1, 2018, from <https://www.interpol.int/Crime-areas/Environmental-crime/Committee-and-Working-Groups/Wildlife-Crime-Working-Group>

Security Task Forces: NESTS) เป็นคณะทำงานที่ตั้งขึ้นมาเพื่อประสานงานร่วมกันระหว่างตำรวจ ศุลกากร หน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อม พนักงานอัยการ องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์การระหว่างประเทศ ในดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เช่นการอนุรักษ์สัตว์ป่ามิให้สูญพันธุ์ โดยรูปแบบการจัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนดไว้ในคู่มือ⁷²

4.5.2.4 การแบ่งปันข้อมูลให้เครือข่าย

การแบ่งปันข้อมูลที่ INTERPOL ใช้อยู่ในปัจจุบันเป็นระบบที่เรียกว่า Ecomessage เป็นการรวบรวมข้อมูลลับต่างๆที่ได้มาจากหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในประเทศสมาชิก โดยเป็นการส่งข้อความจากหน่วยงานในประเทศสมาชิกหนึ่งผ่าน INTERPOL ไปยังหน่วยงานในประเทศสมาชิกอีกแห่งหนึ่ง ทำให้ข้อมูลที่มีการแบ่งปันนั้นอยู่ในรูปแบบเดียวกัน ผ่านระบบการสื่อสารที่ปลอดภัยในทุกขั้นตอน และข้อมูลเหล่านี้จะถูกบันทึกในฐานข้อมูลของ INTERPOL ด้วยเพื่อตรวจสอบร่วมกับข้อมูลส่วนอื่นๆที่ได้รับ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ในการสืบสวนตามวิธีการที่ ICCWC แนะนำ เพราะข้อมูลเหล่านี้จะถูกนำไปใช้วิเคราะห์ให้ทราบถึงลักษณะการกระทำความผิดที่อาจโยงถึงกลุ่มอาชญากรทำให้รู้ตัวผู้เกี่ยวข้องได้ และอาจมีข้อมูลของผู้กระทำความผิดอยู่ในฐานข้อมูลที่ทำให้ตามตัวง่ายขึ้น หรืออาจทำให้ทราบข้อมูลเพิ่มเติมว่าใครเป็นผู้ลักลอบส่งออกสัตว์ป่าหรือเมื่อยึดสัตว์ป่าได้อาจแจ้งไปยังประเทศต้นทางทราบเพื่อดำเนินการส่งกลับ เป็นต้น⁷³

4.5.3 The ASEAN Expert Group on CITES and Wildlife Enforcement

The ASEAN Expert Group on CITES and Wildlife Enforcement เกิดขึ้นจากการรวมเครือข่ายการบังคับใช้กฎหมายสัตว์ป่าและพันธุ์พืชแห่งภูมิภาคอาเซียน (ASEAN Wildlife Enforcement Network: ASEAN-WEN)⁷⁴ เข้ากับคณะทำงานที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะเกี่ยวกับอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่า (ASEAN Expert Group on CITES: AEG) โดยทำงานขึ้นตรงต่อสำนักงานเลขาธิการอาเซียนภายใต้แผนปฏิบัติการ 10 ปี เพื่อการต่อสู้กับการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ซึ่ง AEG เป็นหน่วยงานเครือข่ายด้านวิชาการและผู้กำหนดกฎเกณฑ์ในการค้าขายสัตว์ป่า ทำให้เมื่อมีการรวมกับ ASEAN -WEN แล้ว จะทำให้การแลกเปลี่ยนข้อมูล ความเชี่ยวชาญ และข่าวกรองเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งการทำงานร่วมกันจะทำให้เกิดความเข้าใจในปัญหาอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าที่มีความซับซ้อนในภูมิภาคได้

⁷² “Environmental Crime Task Forces,” Retrieved on July 1, 2018, from <https://www.interpol.int/Crime-areas/Environmental-crime/Task-forces>

⁷³ Ecomessage, *supra* note 68.

ลึกซึ้งมากขึ้น⁷⁴ และมีการจัดตั้ง ASEAN Working Group on CITES and Wildlife Enforcement (AWG CITES - WE) ซึ่งเกิดจากการรวมตัวกันของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสัตว์ป่าในภูมิภาคอาเซียนเพื่อป้องกันการลักลอบค้าสัตว์ป่า โดยมีวัตถุประสงค์ให้ประเทศสมาชิกต้องแบ่งปันข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งการจับกุมการกระทำความผิด เทคโนโลยีที่ใช้ในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่า หรือความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับสัตว์ป่าแต่ละประเภท และมีแนวนโยบายที่กำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องมีความรับผิดชอบร่วมกันในการปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่า และควรกำหนดให้เป็นนโยบายภายในประเทศที่ต้องดำเนินการปราบปรามอย่างจริงจัง⁷⁵

---

⁷⁴ “Senior Asean Officials Direct Wildlife Enforcement,” Retrieved on July 1, 2018, from <http://www.freeland.org/blog-posts /senior-asean-officials-direct-wildlife-enforcement-network/>

⁷⁵ “Plan on Action” Retrieved on July 1, 2018, from <http://awgciteswe.org/index.php/pages/poa>

บทที่ 5

มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่า ในสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และแอฟริกาตอนใต้

ในการหามาตรการที่เหมาะสมในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่า จำเป็นต้องศึกษากฎหมายของต่างประเทศที่ใช้บังคับอยู่เพื่อนำมาเปรียบเทียบเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการให้ความคุ้มครองสัตว์ป่าจากการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าในประเทศไทย ในบทนี้จึงจะศึกษาในส่วนของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ป่าทั้งในส่วนของ การลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าที่ใช้บังคับอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และกฎหมายของประเทศในทวีปแอฟริกา

5.1 มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าในประเทศสหรัฐอเมริกา

5.1.1 The Endangered Species Act 1973 (ESA)¹

ESA เป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ในการจัดให้มีแนวทางการอนุรักษ์ระบบนิเวศซึ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของชนิดพันธุ์ที่ใกล้สูญพันธุ์ (endangered species) หรือชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคาม (threaten species) ในขณะเดียวกันก็มีมาตรการในการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์ที่ใกล้สูญพันธุ์ หรือชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคาม และดำเนินการตามวิถีทางที่เหมาะสมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญา หรืออนุสัญญาที่เกี่ยวข้อง² โดยการดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ESA มีมาตรการทางกฎหมายที่สำคัญ คือมาตรการให้ความคุ้มครองสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ หรือถูกคุกคาม และมาตรการป้องกันมิให้สัตว์ป่าสูญพันธุ์ และมาตรการฟื้นฟูจำนวนประชากรของสัตว์ป่า

5.1.1.1 มาตรการกำหนดชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าที่ควรให้ความคุ้มครอง

ในการให้ความคุ้มครองสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ หรือถูกคุกคาม ESA กำหนดให้หน่วยงานที่รับผิดชอบต้องดำเนินการสามส่วน คือ พิจารณาว่าสัตว์ป่านั้นเป็นชนิดพันธุ์ตามความหมายของกฎหมายหรือไม่ ถ้าเป็นควรได้รับความคุ้มครองว่าเป็นชนิดพันธุ์ที่ใกล้จะสูญพันธุ์หรือกำลังถูกคุกคาม และควรมีมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมในการให้ความคุ้มครอง³ จากหลักการ

¹ 16 USC §1531-1544

² 16 USC §1531 (b)

³ Trout Unlimited v. Lohn, 559 F.3d 946 (9th Cir. 2009)

ดังกล่าวรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย (Secretary of Interior) หรือกระทรวงพาณิชย์ (Secretary of Commerce) จึงมีอำนาจประกาศกำหนดให้ความคุ้มครองชนิดพันธุ์ให้เป็นชนิดพันธุ์ที่ใกล้สูญพันธุ์ หรือชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคามได้ ทั้งนี้ต้องนำหลักการประเมินความเสี่ยงมาใช้ประกอบการพิจารณาว่ามีปัจจัยใดบ้างที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสัตว์ป่า ก่อนการตัดสินใจประกาศให้ความคุ้มครองจึงต้องมีการประเมินปัจจัย 5 ประการ ดังต่อไปนี้ คือ

1. การที่ถิ่นที่อยู่ หรือจำนวนประชากรของสัตว์ป่าถูกทำลายหรือมีอันตรายว่าจะถูกทำลาย หรือมีการเปลี่ยนแปลง หรือมีการลดจำนวนลง
2. มีการใช้ประโยชน์ในสัตว์ป่าอย่างเกินสมควรไม่ว่าจะเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์เชิงพาณิชย์ สันทนาการ วิทยาศาสตร์ หรือการศึกษา
3. มีโรคระบาด หรือมีการถูกล่า
4. มาตรการควบคุมที่มีอยู่ไม่เพียงพอ
5. ปัจจัยอื่นที่เกิดตามธรรมชาติ หรือที่เกิดจากมนุษย์มีกระทบต่อการดำรงอยู่ของสัตว์ป่า⁴

ในการประเมินปัจจัยข้างต้น รัฐมนตรีจะต้องประเมินจากข้อมูลพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ดีที่สุด ประกอบกับฐานข้อมูลเชิงพาณิชย์หลังจากทบทวนสถานะของชนิดพันธุ์เหล่านั้น และเมื่อเห็นว่าต้องประกาศให้ความคุ้มครองก็ต้องพิจารณาว่าสัตว์ป่านั้นใกล้สูญพันธุ์ หรือคาดหมายได้ในอนาคตว่าจะสูญพันธุ์ รวมทั้งกำหนดมาตรการอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น การกำหนดข้อจำกัดในการค้าสัตว์ป่าเหล่านั้น⁵ นอกจากนี้รัฐมนตรีจะมีอำนาจในการกำหนดรายชื่อชนิดพันธุ์ที่ควรได้รับความคุ้มครอง และมีหน้าที่ทบทวนรายชื่อทุก 5 ปีแล้ว⁶ ESA กำหนดให้ผู้มีส่วนได้เสียสามารถเสนอให้รัฐมนตรีเพิ่ม เปลี่ยนสถานะ หรือลบรายชื่อสัตว์ป่านั้นจากบัญชีรายชื่อที่ใกล้สูญพันธุ์ หรือสัตว์ป่าที่ถูกคุกคามได้⁷ เมื่อได้รับข้อเสนอรัฐมนตรีต้องดำเนินการกระบวนการที่เกี่ยวข้อง 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. กระบวนการพิจารณากำหนด เป็นขั้นตอนที่ให้เวลารัฐมนตรี 90 วัน ในการตัดสินใจว่าควรจะมีการดำเนินการพิจารณาให้ความคุ้มครองสัตว์ป่านั้นหรือไม่ ซึ่งต้องดูว่าข้อเสนอนั้นมีข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ หรือเชิงพาณิชย์ที่สำคัญเพียงพอที่จะรับรอง

⁴ 16 USC §1533 (a) (1)

⁵ 16 USC §1533 (b) (1) (A), (B)

⁶ 16 USC §1533 (c) (2)

⁷ 16 USC §1533 (b) (3) (A) เป็นผู้มีส่วนได้เสียตาม Administrative Procedure Act ที่สามารถเสนอให้มีการประกาศใช้ แก๊ซ หรือยกเลิกกฎหมายได้ (5 USC §553(e))

2. กระบวนการทบทวนสถานะ มีกำหนดเวลา 12 เดือนนับจากวันที่ได้รับข้อเสนอ ในการนำเสนอข้อมูลที่สำคัญเพื่อใช้ประกอบการพิจารณารับรองให้มีการดำเนินการคุ้มครองสัตว์ป่า นั้น และเมื่อมีการทบทวนแล้วให้รัฐมนตรีมีอำนาจสั่งประการใดประการหนึ่ง คือรับรอง รับรองแต่ไม่มีผล หรือไม่รับรอง

3. กระบวนการตัดสินใจขั้นสุดท้าย เป็นกระบวนการที่ต้องมีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และผู้เชี่ยวชาญประกอบ และตัดสินใจว่าจะประกาศให้ให้ความคุ้มครองสัตว์ป่า นั้นเป็นสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ หรือสัตว์ป่าที่ถูกคุกคาม⁸

5.1.1.2 มาตรการป้องกันมิให้สัตว์ป่าสูญพันธุ์

เป็นมาตรการที่ ESA กำหนดขึ้นเพื่อป้องกันสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองจากกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายในการดำรงอยู่ของสัตว์ป่าโดยอาจมีมาตรการในการจัดให้มีถิ่นที่อยู่ที่เป็นในการดำรงชีวิตของสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครอง (critical habitat designation)⁹ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เฉพาะในเขตพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่ชนิดพันธุ์นั้นอาศัยอยู่ในเวลาที่ประกาศให้ได้รับการคุ้มครอง และเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทั้งทางกายภาพและชีวภาพอันจำเป็นต่อการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์ ซึ่งต้องมีการดำเนินการบริหารจัดการเป็นพิเศษ¹⁰ นอกจากนี้ในการป้องกันมิให้สัตว์ป่าสูญพันธุ์ จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ESA จึงได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่หาหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสัตว์ป่าเพื่อให้แน่ใจว่ากิจกรรมที่ได้รับอนุมัติ ได้รับงบประมาณ หรือที่กำลังดำเนินการจะไม่เป็นอันตรายต่อการดำรงอยู่ของสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ หรือสัตว์ป่าที่ถูกคุกคาม¹¹

ในการป้องกันมิให้สัตว์ป่าสูญพันธุ์ ESA ยังได้มีการกำหนดห้ามการกระทำบางอย่างที่มีผลกระทบต่อ การดำรงอยู่ของสัตว์ป่า และหากมีการฝ่าฝืนก็จะมิบทลงโทษผู้กระทำความผิดทั้งทางแพ่งและทางอาญา ซึ่งข้อกำหนดห้ามนี้ประกอบด้วย การห้ามมิให้มีการกระทำการในทางการค้าหรือเอาไปซึ่งสัตว์ป่า การห้ามกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนอนุสัญญา CITES และการกำหนดมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าและส่งออก

⁸ 16 USC §1533 (b) (3) (A), §1533 (b) (3) (B) และ §1533 (b) (6) (A),

⁹ 16 USC §1533 (a) (3)

¹⁰ 16 USC §1532 (5) (A)

¹¹ 16 USC §1536 (a) ปัจจุบันหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับสัตว์ป่า คือ United States Fish and Wildlife Services, Retrieved on July 3, 2018, from <https://www.fws.gov/endangered/what-we-do/consultations-overview.html>

(1) การห้ามมิให้มีการกระทำการในทางการค้าหรือเอาไปซึ่งสัตว์ป่า ESA กำหนดให้การกระทำดังต่อไปนี้เป็นความผิด

1. การนำเข้า หรือส่งออกสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์
2. การเอาไปซึ่งสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งการ “เอาไป (take)” หมายความถึง การรบกวน ทำให้เกิดอันตราย ไล่ล่า ล่า ยิง ทำให้บาดเจ็บ ฆ่า วางกับดัก จับ เก็บ หรือการพยายามกระทำการดังกล่าวข้างต้น¹²
3. การครอบครอง ขาย นำส่ง ถูไป ขนส่ง หรือส่งทางเรือ หรือด้วยวิธีการอื่นใด ซึ่งสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ที่ได้มาจากการเอาไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย
4. การนำส่ง รับ ถูไป ขนส่ง หรือส่งทางเรือในทางการค้าระหว่างมลรัฐ หรือระหว่างประเทศ หรือด้วยวิธีการอื่นใดที่เป็นไปในการการค้าซึ่งสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ ทั้งนี้ การทำ “ในทางการค้า (commercial activity)” หมายความถึง การกระทำทุกประเภทในทางธุรกิจ หรือการค้า รวมถึงการซื้อ การขาย และการกระทำใดที่ทำโดยมีวัตถุประสงค์ในการสนับสนุนให้มีการซื้อ หรือการขายเกิดขึ้น¹³
5. การขายหรือเสนอขายในทางการค้าระหว่างมลรัฐ หรือระหว่างประเทศซึ่งสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์¹⁴

อย่างไรก็ดีในการนำเข้า การส่งออก การครอบครอง หรือการขายสัตว์ป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ หรือสัตว์ป่าที่ถูกคุกคามอาจกระทำได้อีกถ้าเป็นการกระทำเพื่อวัตถุประสงค์ทางวิทยาศาสตร์ หรือเป็นการเพิ่มอัตราการขยายพันธุ์หรือการมีชีวิตรอดของสัตว์ป่านั้น หรือเป็นการทำเพื่อรักษาจำนวนประชากรที่มีอยู่ หรือในกรณีการเอาไปปกติจะห้ามมิให้กระทำ เว้นแต่เป็นกรณีที่กระทำได้โดยชอบด้วยกฎหมาย¹⁵ ซึ่งรัฐมนตรีมีอำนาจที่จะออกใบอนุญาตได้ถ้าผู้ขออนุญาตยื่นแผนการอนุรักษ์ประกอบคำขอ ที่ประกอบด้วยสาระสำคัญที่เกี่ยวกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ขั้นตอนการลดหรือบรรเทาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น งบประมาณที่จะใช้ ทางเลือกอื่นนอกเหนือจากการเอาไป และเหตุผลประกอบว่าทำไมไม่ใช้ทางเลือกนั้น หรือมาตรการอื่นที่รัฐมนตรีเห็นว่าจำเป็นหรือเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของแผนการดำเนินการดังกล่าว แต่การอนุญาตต้องมีการรับฟังความ

¹² 16 USC §1532 (19)

¹³ 16 USC §1532 (2)

¹⁴ 16 USC §1538 (a)

¹⁵ 16 USC §1539 (a) (1)

คิดเห็นของประชาชนร่วมด้วย และต้องแน่ใจว่าไม่มีผลทำให้จำนวนประชากรของสัตว์ป่าในธรรมชาติลดลง¹⁶

(2) การห้ามกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนอนุสัญญา CITES

การที่บุคคลใดก็ตามที่อยู่ในสหรัฐอเมริกา เข้าไปมีส่วนในการค้า หรือครอบครองสัตว์ป่าอันมีลักษณะเป็นการกระทำที่ขัดกับอนุสัญญา CITES ให้ถือว่าเป็นการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย แต่ถ้าเป็นการนำเข้าสู่สัตว์ป่าในสหรัฐอเมริกาในกรณีดังต่อไปนี้ ไม่ให้ถือว่าผู้นั้นฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมาย กล่าวคือ

1. ต้องไม่เป็นการนำเข้าสู่สัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ และสัตว์ป่าที่นำเข้ามาอยู่ในบัญชีรายชื่อ II ของอนุสัญญา CITES
2. การเอาไปและการส่งออกนั้นเป็นที่พอใจว่าได้ตามข้อกำหนดและไม่ขัดกับบทบัญญัติของอนุสัญญา
3. ได้ทำตามข้อกำหนดที่เกี่ยวกับมาตรการนำเข้าหรือส่งออก ได้รายงานการนำเข้าสัตว์ป่าที่ไม่ใช่สัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์หรือสัตว์ป่าที่ถูกคุกคามตามที่รัฐมนตรีกำหนดหรือได้มีการนำเข้าผ่านช่องทางที่รัฐมนตรีกำหนด
4. การนำเข้านั้นไม่ได้กระทำเพื่อประโยชน์ทางการค้า¹⁷

(3) การกำหนดมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าและส่งออก

ในการนำเข้าหรือส่งออกสัตว์ป่า ผู้นำเข้าหรือส่งออกต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีให้ดำเนินการได้ ถ้าเป็นการนำเข้าสัตว์ป่าประเภทที่ไม่ใช่สัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์หรือสัตว์ป่าที่ถูกคุกคามและเป็นการนำเข้าเพื่อการบริโภค หรือเป็นการนำเข้าหรือส่งออกซึ่งงาช้างแอฟริกาที่การออกใบอนุญาตนั้นจะไม่ได้พิจารณาจากมูลค่าของงาช้าง โดยผู้นำเข้าและส่งออกต้องเก็บบันทึกข้อมูลการนำเข้าและการส่งออกสัตว์ป่าและงาช้างไว้ทุกครั้งที่มีการดำเนินการ และในเวลาอันสมควรให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนดในการเข้าไปตรวจสอบบัญชีการนำเข้าส่งออกและบันทึกข้อมูลที่มีได้ รวมถึงมีอำนาจในการคัดสำเนาเอกสารนั้นไว้ได้เช่นกัน¹⁸ การไม่ปฏิบัติตามมาตรการในส่วนนี้จะมีผลให้ผู้กระทำต้องรับโทษเช่นเดียวกัน¹⁹

¹⁶ 16 USC §1539 (a) (2)

¹⁷ 16 USC §1538 (c)

¹⁸ 16 USC §1538 (d)

¹⁹ 16 USC §1538 (g)

(4) บทกำหนดโทษ

ในการฝ่าฝืนมาตรการที่ ESA กำหนดผู้กระทำอาจต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่งและทางอาญา เช่น การเอาไป นำเข้า ส่งออก ขนส่ง หรือขายซึ่งสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ ผู้กระทำมีความรับผิดชอบทางแพ่งไม่เกิน \$25,000 หรือถ้าเป็นโทษทางอาญาจำคุกไม่เกินหนึ่งปีและปรับไม่เกิน \$50,000 หรือถ้าเป็นสัตว์ป่าที่ถูกคุกคามจะความรับผิดชอบทางแพ่งไม่เกิน \$12,000 หรือถ้าเป็นโทษทางอาญาจำคุกไม่เกินหกเดือนและปรับไม่เกิน \$25,000 และผู้กระทำอาจถูกยึดใบอนุญาตได้ด้วย หรือถ้าเป็นความผิดฐานอื่นก็อาจรับผิดชอบทางแพ่งไม่เกิน \$500 ทั้งนี้เมื่อมีการลงโทษผู้กระทำ ความผิด ESA ให้อำนาจศาลในการริบทรัพย์สินที่ได้มาหรือใช้ในการกระทำความผิดได้ด้วย²⁰

5.1.1.3 มาตรการฟ้องคดีโดยประชาชน (Citizen Suit)

ESA กำหนดให้มีมาตรการที่ประชาชนสามารถฟ้องคดีทางแพ่งได้โดยตรงในการให้ความคุ้มครองสัตว์ป่าที่อยู่ในสถานะที่ถูกคุกคามหรือใกล้จะสูญพันธุ์²¹ ในกรณีดังต่อไปนี้

1. ฟ้องบังคับกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งรวมถึงประเทศสหรัฐอเมริกาและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เมื่อบุคคลดังกล่าวถูกกล่าวหาว่ากระทำการฝ่าฝืน ESA หรือระเบียบที่ออกโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2. ฟ้องบังคับกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์²² (แล้วแต่กรณี) ให้มีการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการอนุรักษ์สัตว์ป่าที่ถูกคุกคาม²³ และควบคุมห้ามมิให้มีการเอาไป (take) ซึ่งสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์และสัตว์ป่าที่ถูกคุกคามอันเป็นสัตว์ป่าพื้นถิ่นของสหรัฐอเมริกา²⁴ ภายในกรอบระยะเวลาที่ ESA กำหนด
3. ฟ้องบังคับกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ (แล้วแต่กรณี) ที่ถูกกล่าวหาว่าไม่กระทำการหรือละเว้นกระทำการในการกำหนด

²⁰ 16 USC §1540

²¹ 16 USC §1540 (g)

²² 16 USC §1532 (15)

²³ 16 USC §1533 (d)

²⁴ 16 USC §1533 (a) (1) (B)

มาตรการเพื่อให้ความคุ้มครองสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์และสัตว์ป่าที่ถูกคุกคาม²⁵ เว้นแต่จะเป็นกรณีที่ถูกกฎหมายบัญญัติไว้ให้เป็นดุลพินิจของรัฐมนตรี

5.1.2 The Lacey Act²⁶

Lacey Act เป็นกฎหมายฉบับแรกที่กล่าวถึงการอนุรักษ์สัตว์ป่า และเริ่มใช้บังคับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1900จนถึงปัจจุบัน²⁷ เป็นกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองสัตว์ป่า สัตว์น้ำ และพืช ในกรณีของสัตว์ป่า หมายความว่าสัตว์ป่าไม่ว่าจะมีชีวิตอยู่หรือที่ตายแล้ว และให้รวมถึงสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม สัตว์เลื้อยคลาน เป็นต้น ไม่ว่าจะได้มาจากการเพาะพันธุ์ เกิดจากสัตว์ที่เลี้ยงไว้ และให้รวมถึงชิ้นส่วน ผลิตภัณฑ์ หรือลูกที่เกิดจากสัตว์ป่าด้วย²⁸ ทั้งนี้ในการให้ความคุ้มครองสัตว์ป่า Lacey Act มีมาตรการในการดำเนินการหลายประการ คือ มีการกำหนดห้ามการค้าสัตว์ป่าที่ได้มาจากการกระทำโดยมิชอบ และการกำหนดหน้าที่ที่จะต้องทำเครื่องหมายบนบรรจุภัณฑ์ที่ขนส่งสัตว์ป่า

5.1.2.1 การห้ามการค้าสัตว์ป่าที่ได้มาจากการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย

Lacey Act กำหนดห้ามมิให้มีการกระทำความผิดต่อไปนี้เว้นแต่เข้าข่ายยกเว้นที่กฎหมายกำหนด เช่นกรณีที่บุคคลดังกล่าวมีใบอนุญาต หรือเป็นสถานที่กักกันเพื่อดูแลสัตว์ป่าเหล่านั้น

1. การนำเข้า ส่งออก ขนส่ง ขาย รับไว้ ทำให้ได้มา หรือซื้อสัตว์ป่าที่ได้มาโดยวิธีการเอาไป ครอบครอง ขนส่งหรือขายที่กระทำขึ้นฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมาย สนธิสัญญา หรือระเบียบของประเทศสหรัฐอเมริกา หรือกฎหมายชนเผ่าอินเดียนที่เกี่ยวข้อง

2. การนำเข้า ส่งออก ขนส่ง ขาย รับไว้ ทำให้ได้มา หรือซื้อสัตว์ป่าที่ทำการขึ้นในทางการค้าระหว่างมลรัฐ หรือกับต่างประเทศ และผู้กระทำความผิดได้สัตว์ป่านั้นมาโดยวิธีการที่ไม่ชอบ กล่าวคือเป็นการได้มาด้วยวิธีการการเอาไป ครอบครอง ขนส่ง หรือขายที่ฝ่าฝืนกฎหมายหรือระเบียบของมลรัฐ หรือกฎหมายต่างประเทศ

²⁵ 16 USC §1533

²⁶ 16 USC §3371-3378.

²⁷ Dale G. Goble & Eric T. Freyfogle, *Wildlife Law*, 2nd ed., (New York, Foundation Press, 2010), p. 748.

²⁸ 16 USC §3371(a)

3. การนำเข้า ส่งออก ขนส่ง ขาย รับไว้ ทำให้ได้มา หรือซื้อสัตว์ป่าที่เป็นชนิดพันธุ์สัตว์ป่าที่ต้องห้าม อันได้แก่ ชนิดพันธุ์ที่มีชีวิตประเภทสิงโต เสือ เสือดาว เสือชีตาร์ เสือจาวัวร์ หรือเสือดงูเขา หรือลูกผสมที่เกิดขึ้นจากชนิดพันธุ์เหล่านี้²⁹

4. การครอบครองสัตว์ป่าที่ได้มาจากการเอาไป ครอบครอง ขนส่งหรือขายที่กระทำขึ้นฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมาย สนธิสัญญา หรือระเบียบของประเทศสหรัฐอเมริกา หรือกฎหมายชนเผ่าอินเดียที่เกี่ยวข้อง

5. การพยายามกระทำความผิดที่กฎหมายห้ามไว้ข้างต้น³⁰

จากการที่ Lacey Act กำหนดข้อห้ามข้างต้นไว้ ผู้ฝ่าฝืนจึงต้องรับผิดชอบตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยมีความรับผิดทางแพ่งเกิดขึ้นเมื่อมีข้อเท็จจริงว่าหากบุคคลนั้นได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรจะทราบว่าการได้มา รับไว้ หรือขนส่งซึ่งสัตว์ป่านั้น เป็นสัตว์ป่าที่ได้มาจากการเอาไป ครอบครอง ขนส่งหรือขายสัตว์ป่านั้นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย และถ้าสัตว์ป่านั้นมีมูลค่าน้อยกว่า \$350 รัฐมนตรีมีอำนาจปรับไม่เกิน \$10,000 ในการกำหนดมูลค่าของสัตว์ป่าไม่มีหลักเกณฑ์ในการคำนวณปรากฏในบทบัญญัติของกฎหมายจึงอาจต้องใช้กระบวนการนำสืบข้อเท็จจริงจากพยานไม่ว่าจะเป็นราคาตลาดที่มีการจ่ายจริง หรือเสนอจะจ่าย หรืออาจเป็นราคาค่าจ้างที่ผู้ว่าจ้างยอมจ่ายให้กับคนนำทางเพื่อล่าสัตว์ป่านั้นก็ได้เช่นกัน³¹

ในกรณีความรับผิดทางอาญาต้องดูเจตนาของผู้กระทำเข้ามาประกอบด้วย และแบ่งความรับผิดออกได้เป็น 2 ส่วน

1. กรณีที่บุคคลรู้ว่าการนำเข้าหรือส่งออกสัตว์ป่าที่ขัดกับกฎหมายหรือฝ่าฝืนโดยรู้ว่าตนเองมีส่วนในการกระทำอันเกี่ยวกับการขาย ซื้อ เสนอขายหรือซื้อ หรือมีเจตนาขายหรือซื้อสัตว์ป่าที่มีมูลค่าเกินกว่า \$350 และรู้ด้วยว่าสัตว์ป่านั้นได้มาจากการเอาไป ครอบครองขนส่งหรือขายที่กระทำขึ้นฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายมีโทษปรับไม่เกิน \$20,000 หรือจำคุกไม่เกิน

²⁹ 16 USC §3371(g)

³⁰ 16 USC §3372 (a)

³¹ คำพิพากษาในคดี United States v. Atkinson 966 F.2d 1270, United States v. Stenberg 803 F.2d 422 (9th Cir. 1986) อ้างถึงใน Robert S. Anderson, The Lacey Act: America's Premier Weapon in the Fight Against Unlawful Wildlife Trafficking, 16 Pub.L.L.R 27 (1995) Retrieved on July 3, 2018, from <https://www.animallaw.info/article/lacey-act-americas-premier-weapon-fight-against-unlawful-wildlife-trafficking>

5 ปี หรือทั้งจำกัดปรับ ทั้งนี้ในการฝ่าฝืนแต่ละครั้งให้ถือว่าเป็นความผิดแยกครั้งกัน และถือว่าการกระทำที่เป็นความผิดไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะที่เกิดเหตุครั้งแรกเท่านั้น แต่ถือว่าเป็นความผิดในพื้นที่ที่จำเลยมีการเอาไป หรือมีการครอบครองสัตว์ป่านั้นด้วย³²

2. กรณีที่บุคคลใดรู้ว่าตนมีส่วนในการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายและถ้าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรจะทราบได้ว่ามีการเอาไป ครอบครอง ขนส่งหรือขายสัตว์ป่านั้น โดยมีขอบด้วยกฎหมาย จะมีโทษปรับไม่เกิน \$10,000 หรือจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือทั้งจำกัดปรับ และให้ถือว่าการฝ่าฝืนแต่ละครั้งเป็นความผิดแยกครั้งกัน และการกระทำที่เป็นความผิดไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะที่เกิดเหตุครั้งแรกเท่านั้น แต่ถือว่าเป็นความผิดในพื้นที่ที่จำเลยมีการเอาไป หรือมีการครอบครองสัตว์ป่านั้นด้วย³³

นอกจากนี้ ถ้าบุคคลที่ต้องรับผิดชอบทางอาญาตามกฎหมายฉบับนี้ เป็นบุคคลที่ได้รับใบอนุญาตให้นำเข้า ส่งออก หรือทำการเป็นสถานที่กักกันสัตว์หรือศูนย์ช่วยเหลือสัตว์ป่าที่มีการนำเข้า ให้รัฐมนตรีมีอำนาจพักเปลี่ยนแปลงเงื่อนไข หรือยกเลิกใบอนุญาตที่ให้ไว้ได้ โดยไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน ค่าชดเชย หรือค่าเสียหายใดๆที่เกิดขึ้น³⁴ และในขณะเดียวกันทรัพย์สินที่ได้มาขัดกับบทบัญญัติของกฎหมายไม่ว่าบุคคลนั้นจะต้องรับผิดชอบทางแพ่งหรืออาญาหรือไม่ก็ตามหรือเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด ต้องถูกริบทั้งสิ้นและให้ตกเป็นของประเศสหรัฐอเมริกา และถ้ามีค่าใช้จ่ายในการเก็บ หรือ ดูแลรักษาในระหว่างที่ยึดสัตว์ป่านั้นไว้ให้ผู้กระทำความผิดต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเหล่านั้น

5.1.2.2 การทำเครื่องหมายที่บรรจุกัญฉ

ในการนำเข้า ส่งออก หรือขนส่งสัตว์ป่าในทางการค้าระหว่างรัฐต้องมีการทำเครื่องหมาย ฉลาก หรือป้ายติดที่บรรจุกัญฉ หรือหีบห่อที่ใช้บรรจุสัตว์ป่า³⁵ ในกรณีที่มีการฝ่าฝืน จะมีความรับผิดชอบทางแพ่งเป็นค่าปรับไม่เกิน \$250 และถ้ามีการแจ้งข้อมูลอันเป็นเท็จเกี่ยวกับสัตว์ป่าที่มีการขนส่งในทางการค้าไปยังมลรัฐอื่นหรือต่างประเทศแล้ว หรือแจ้งข้อมูลอันเป็นเท็จเกี่ยวกับสัตว์ป่าที่มีเจตนาจะนำเข้า ส่งออก ขนส่ง ขาย ซื่อ หรือรับจากต่างประเทศผู้กระทำก็จะต้องรับผิดชอบเช่นกันโดยจะมีความรับผิดชอบทางแพ่งเป็นค่าปรับไม่เกิน \$10,000 ต่อการฝ่าฝืนหนึ่งครั้ง และสัตว์ป่านั้นต้องมี

³² 16 USC §3373(d)(1)

³³ 16 USC §3373 (d) (2)

³⁴ 16 USC §3373 (e)

³⁵ 16 USC §3372 (b)

มูลค่าน้อยกว่า \$350 และเป็นการฝ่าฝืนจากการขนส่ง ได้มา หรือรับไว้ซึ่งสัตว์ป่าเท่านั้น³⁶ ในขณะเดียวกันผู้ฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายก็มีความรับผิดชอบทางอาญาด้วยเช่นกันเมื่อมีการแจ้งข้อมูลอันเป็นเท็จเกี่ยวกับการนำเข้า ส่งออก ขาย ซื้อ เสนอขาย เสนอซื้อ สัตว์ป่า หรือรับจ้างโดยมีเจตนาที่จะขาย หรือซื้อสัตว์ป่าที่มีมูลค่าเกินกว่า \$350 โดยมีโทษปรับไม่เกิน \$250,000 สำหรับบุคคลธรรมดา และถ้าผู้กระทำเป็นนิติบุคคลจะมีโทษปรับไม่เกิน \$500,000³⁷ หรือจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ³⁸

5.1.3 กฎหมายอื่นที่บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองสัตว์ป่าที่มีไซส์สัตว์ป่าพื้นถิ่น

นอกจาก ESA แล้ว ประเทศสหรัฐอเมริกายังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สัตว์ป่าที่ไม่ใช่สัตว์พื้นถิ่นด้วย โดยมีมาตรการให้ความคุ้มครองสัตว์ป่าข้ามพรมแดน มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อจัดทำโครงการที่เป็นประโยชน์กับสัตว์เหล่านี้ในพื้นที่ที่เป็นถิ่นที่อยู่อาศัย และมีกฎหมายที่บัญญัติเพื่อปฏิบัติตามพันธกรณีที่ประเทศสหรัฐอเมริกาจะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับอนุสัญญา CITES ที่มีวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์สัตว์ป่าเหล่านี้จากการลักลอบค้าโดยมิชอบด้วยกฎหมาย อันได้แก่³⁹

1. The African Elephant Conservation Act of 1988 เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพราะปัญหาการลักลอบค้าช้างที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นทุกปี และประเทศในแถบแอฟริกาที่เป็นที่อยู่อาศัยของช้างแอฟริกาไม่มีทรัพยากรมากพอในการที่จะคุ้มครอง บริหารจัดการ และอนุรักษ์ช้างในประเทศได้ กฎหมายฉบับนี้จึงบัญญัติขึ้นเพื่อจัดตั้งกองทุนไว้ใช้ในการวิจัย อนุรักษ์และบริหารจัดการช้างและถิ่นที่อยู่ตามธรรมชาติ

2. The Rhino and Tiger Conservation Act of 1994 เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อปกป้องและอนุรักษ์ชนิดพันธุ์ย่อยทุกชนิดของเสือและแรด เพราะแรดมักจะถูกล่าเพื่อเอานอแรด ส่วนเสือถูกล่าเพื่อเอาชิ้นส่วนของร่างกาย กฎหมายฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์ในการลดการค้าชิ้นส่วนต่างๆของสัตว์ป่าโดยมิชอบด้วยกฎหมายโดยกำหนดห้ามมิให้มีการขาย นำเข้า ส่งออก

³⁶ 16 USC §3373 (a)

³⁷ Robert S. Anderson, *supra* note 31.

³⁸ 16 USC §3373 (d)

³⁹ “The Multinational Species Conservation Acts,” Retrieved on July 4, 2018, from [https://www.fws.gov/international /laws-treaties-agreements/us-conservation-laws/multinational-species-conservation-acts.html](https://www.fws.gov/international/laws-treaties-agreements/us-conservation-laws/multinational-species-conservation-acts.html)

ผลิตภัณฑ์เพื่อการบริโภคที่มีส่วนประกอบ หรือมีฉลาก หรือโฆษณาว่ามีส่วนประกอบใดๆ ของเสือหรือแรด และส่งเสริมให้มีการจัดทำโครงการและจัดตั้งกองทุนเพื่อการอนุรักษ์และบริหารจัดการเสือและแรดในถิ่นที่อยู่ ซึ่งในปีพ.ศ. 2560 ประเทศไทยก็ได้รับงบประมาณสนับสนุนในการขยายพื้นที่ถิ่นที่อยู่ของเสือในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลัดพระ⁴⁰

3. The Asian Elephant Conservation Act of 1997 ช้างเอเชียก็เป็นสัตว์ป่าประเภทหนึ่งที่ถูกคุกคามจากการที่ถิ่นที่อยู่ถูกทำลาย ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์และช้าง และการล่า แต่การแก้ไขปัญหาต้องใช้งบประมาณซึ่งประเทศที่มีช้างอาจไม่มีทรัพยากรเพียงพอในการอนุรักษ์ กฎหมายฉบับนี้จึงกำหนดมาตรการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศแถบเอเชียที่เป็นถิ่นที่อยู่ของช้าง และหน่วยงานเอกชน ให้มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อการอนุรักษ์ บริหารจัดการถิ่นที่อยู่ พัฒนาการบังคับใช้กฎหมาย การระงับข้อพิพาท และการให้การศึกษาแก่ชุมชนและบุคคลภายนอก เพื่อลดจำนวนความสูญเสียที่เกิดขึ้นต่อช้างเอเชีย ในปีพ.ศ. 2560 ประเทศไทยก็ได้รับเงินสนับสนุนในการให้การอบรมกับผู้พิทักษ์ป่าและสนับสนุนชุมชนในการอนุรักษ์ช้างบริเวณพื้นที่ป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่อันใหญ่⁴¹

4. The Great Ape Conservation Act of 2000 เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองและอนุรักษ์ลิงพันธุ์ใหญ่ที่อยู่ในบัญชีสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ของ ESA และอนุสัญญา CITES ประกอบด้วยชิมแปนซี กอริลลา โบโนโบ อูรังอุตัง และชะนี ชนิดพันธุ์เหล่านี้ถูกคุกคามจากการที่ถิ่นที่อยู่ถูกทำลายเพราะการบุกรุกและการลักลอบตัดต้นไม้ ในขณะที่เดียวกันจากการที่จำนวนประชากรลดลง การล่าเพื่อการค้า และโรคติดต่อระหว่างมนุษย์และลิงพันธุ์ใหญ่ก็มีผลเช่นเดียวกัน การอนุรักษ์จึงต้องกระทำโดยอาศัยความร่วมมือระหว่างประเทศ มีความร่วมมือระหว่างประเทศ สหรัฐอเมริกา ประเทศที่เป็นถิ่นที่อยู่ของลิงพันธุ์ใหญ่ และหน่วยงานเอกชน ให้มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อการอนุรักษ์ และนำงบประมาณที่ได้ไปใช้ในการอบรมการบังคับใช้กฎหมาย การมีส่วนร่วมของชุมชน และมาตรการอื่นๆด้านการอนุรักษ์

⁴⁰ *Ibid.*

⁴¹ *Ibid.*

5.2 มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าในสหราชอาณาจักร

5.2.1 The Wildlife and Countryside Act 1981

The Wildlife and Countryside Act 1981 (WCA 1981) เป็นกฎหมายที่มีเนื้อหาสาระสำคัญในการคุ้มครองสัตว์ป่า นกป่า และพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ โดยจะแบ่งมาตรการคุ้มครองออกเป็นสามส่วนตามชนิดพันธุ์ได้แก่ นกป่า สัตว์ป่า และพืชป่า ในส่วนของการคุ้มครองสัตว์ป่าจะมีเนื้อหาปรากฏอยู่ในมาตรา 9 ถึงมาตรา 12 และจะให้การคุ้มครองชนิดพันธุ์ที่ปรากฏตามตารางท้ายพระราชบัญญัติ⁴² ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าคล้ายกับพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 มาตรา 7 ที่กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมประกาศรายชื่อสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองไว้ในกฎกระทรวง อย่างไรก็ตาม จากรูปแบบการปกครองของสหราชอาณาจักรที่กำหนดให้ประเทศอังกฤษกับเวลส์ และสกอตแลนด์บัญญัติกฎหมายขึ้นใช้บังคับในพื้นที่ของตนได้ เนื้อหาของ WCA 1981 จึงมีการบัญญัติให้ความคุ้มครองกับชนิดพันธุ์เหล่านี้แตกต่างกันในบางส่วน⁴³

5.2.1.1 มาตรการคุ้มครองและการป้องกันการล่าสัตว์ป่า

WCA 1981 บัญญัติถึงมาตรการคุ้มครองและการป้องกันการล่าสัตว์ป่าไว้ ไม่ว่าจะเป็นการให้ความคุ้มครอง การจำกัดการล่า การวางกับดัก การจำหน่าย และการครอบครองซึ่งสัตว์ป่า โดยมาตรา 9 กำหนดมาตรการคุ้มครองสัตว์ป่าที่เกี่ยวข้องกับการล่าและค้าสัตว์ป่าไว้ ดังต่อไปนี้

(1) กรณีที่บุคคลใดกระทำโดยมีเจตนา ฆ่า ทำร้าย หรือเอาไปซึ่งสัตว์ป่าส่วนหนึ่งส่วนใดของสัตว์ป่า หรือสิ่งอื่นใดที่ได้จากสัตว์ป่า ซึ่งเป็นสัตว์ป่าได้รับความคุ้มครองตามบัญชี 5 ของ WCA 1981 ต้องรับผิดชอบตามที่กฎหมายกำหนด ทั้งนี้ในส่วน of สกอตแลนด์ได้กำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องรับผิดชอบแม้กระทำโดยประมาทเลินเล่อด้วยเช่นกัน⁴⁴

⁴² “Wildlife and Countryside Act 1981,” Retrieved on July 5, 2018, from http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1981/69/pdfs/ukpgaod_19810069_en.pdf

⁴³ โดยใน Scotland จะบังคับตาม The Wildlife and Natural Environment (Scotland) Act 2011, Retrieved on July 5, 2018, from <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1981/69/part/II/crossheading/protection-of-other-animals>

⁴⁴ Section 9 (1) of the WCA 1981

(2) กรณีที่บุคคลใดครอบครอง หรือควบคุมสัตว์ป่าที่มีชีวิตหรือที่ตายแล้ว ส่วนหนึ่งส่วนใดของสัตว์ป่า หรือสิ่งอื่นใดที่ได้จากสัตว์ป่า ซึ่งเป็นสัตว์ป่าได้รับความคุ้มครองตามบัญชี 5 ต้องรับผิดชอบตามที่กฎหมายกำหนด⁴⁵

(3) กรณีที่บุคคลต้องรับผิดชอบเมื่อกระทำโดยเจตนา หรือประมาทเลินเล่อในกรณีดังต่อไปนี้

(ก) ทำให้เสียหาย หรือทำลายซึ่งสิ่งปลูกสร้าง หรือสถานที่ที่สัตว์ป่าตามบัญชี 5 ใช้เป็นที่อยู่อาศัยหรือที่กำบัง

(ข) เข้าไปรบกวนในขณะที่สัตว์นั้นอาศัยอยู่ในสิ่งปลูกสร้าง หรือสถานที่ที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัยหรือที่กำบัง

(ค) กีดขวางการที่สัตว์เหล่านั้นจะเข้าไปในสิ่งปลูกสร้าง หรือสถานที่ที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัยหรือที่กำบัง⁴⁶

(4) บุคคลต้องรับผิดชอบตามกฎหมายนี้ถ้า

(ก) จำหน่าย เสนอ หรือเปิดขาย มีอยู่ในความครอบครอง หรือมีการขนส่งเพื่อนำมาจำหน่าย สัตว์ป่าที่มีชีวิตหรือที่ตายแล้ว ส่วนหนึ่งส่วนใดของสัตว์ป่า หรือสิ่งอื่นใดที่ได้จากสัตว์ป่าตามบัญชี 5

(ข) ประกาศ หรือเป็นเหตุให้มีการประกาศโฆษณาที่ทำให้เข้าใจ หรือแสดงให้เห็นได้ว่าบุคคลนั้นรับซื้อหรือจำหน่าย หรือตั้งใจจะรับซื้อหรือจำหน่าย⁴⁷

(5) (สก๊อตแลนด์) กรณีที่บุคคลใดเล็งเห็นผลแห่งการกระทำ (knowingly causes) หรืออนุญาตให้มีการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมายภายใต้กฎหมายนี้ (ยกเว้นกรณีประกาศโฆษณา) ต้องรับโทษในฐานความผิดดังกล่าวนี้ด้วย⁴⁸

(6) ในกรณีกระต่ายป่า ถ้าบุคคลใดเจตนา หรือประมาทเลินเล่อกระทำการฆ่า ทำร้าย หรือเอาไปซึ่งสัตว์ป่า ซึ่งเป็นสัตว์ป่าได้รับความคุ้มครองตามบัญชี 5A ในช่วงฤดูห้ามล่าสัตว์ชนิดนั้น บุคคลดังกล่าวต้องรับผิดชอบตามที่กฎหมายกำหนด⁴⁹

⁴⁵ *Ibid.*, Section 9 (2)

⁴⁶ *Ibid.*, Section 9 (4)

⁴⁷ *Ibid.*, Section 9 (5)

⁴⁸ *Ibid.*, Section 9 (5A)

⁴⁹ *Ibid.*, Section 10 (A) (1)

(7) ในการใช้กับดักเพื่อล่าสัตว์ ต้องดำเนินการตามมาตรการที่กฎหมายกำหนด มิฉะนั้นบุคคลที่ฝ่าฝืนอาจต้องรับผิดตามกฎหมาย เช่น วางกับดักที่มีระบบล่อในตัวเองหรือแบบที่คล้ายกัน โดยคำนวณได้ว่าจะทำให้เกิดอันตรายต่อร่างกายของสัตว์ป่า หรือเป็นการทารุณกรรมหรือใช้กับดักเพื่อล่าสัตว์ หรือใช้เหยื่อล่อเพื่อฆ่าหรือเอาไปซึ่งสัตว์ป่า และให้บุคคลที่รู้ถึงเหตุแห่งการกระทำหรืออนุญาตให้มีการกระทำนั้นเกิดขึ้นต้องรับผิดร่วมด้วย⁵⁰ และได้กำหนดให้ผู้มีไว้ในครอบครอง หรือผู้จำหน่ายกับดักประเภทนี้ต้องรับผิดตามกฎหมายด้วย⁵¹ นอกจากนี้ยังได้กำหนดถึงวิธีการฆ่าหรือเอาไปซึ่งสัตว์ป่าอย่างผิดกฎหมายไว้ด้วย เช่นการใช้ยาพิษ การใช้อุปกรณ์ไฟฟ้า การใช้อาวุธที่มีลักษณะอัตโนมัติหรือกึ่งอัตโนมัติ การใช้อุปกรณ์เพื่อช่วยล่าสัตว์ในเวลากลางคืน การใช้ก๊าซหรือควันท่างๆ เป็นต้น⁵²

5.2.1.2 ข้อยกเว้นความรับผิด

(1) อย่างไรก็ตาม บุคคลที่ครอบครองหรือควบคุมสัตว์ป่าที่มีชีวิตหรือที่ตายแล้ว ส่วนหนึ่งส่วนใดของสัตว์ป่า หรือสิ่งอื่นใดที่ได้จากสัตว์ป่าตามข้อ (2) อาจไม่ต้องรับผิดถ้าแสดงให้เห็นได้ว่า

(ก) สัตว์นั้นไม่ได้ถูกฆ่าหรือเอาไป หรือถูกฆ่าหรือเอาไป ด้วยวิธีการอื่นใดที่ไม่ได้เป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง⁵³ หรือ

(ข) สัตว์ หรือสิ่งอื่นใดที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมของบุคคลนั้น ได้มาจากการจำหน่ายด้วยวิธีการอื่นใดที่ไม่ได้เป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นการจำหน่ายให้กับบุคคลนั้นหรือบุคคลอื่น หรือ

⁵⁰ *Ibid.*, Section 11 (1)

⁵¹ *Ibid.*, Section 11 (3C)

⁵² *Ibid.*, Section 11 (2)

⁵³ บทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องในอังกฤษและเวลส์ หมายความว่ารวมถึง The Wildlife and Countryside Act 1981 และ the Conservation of Wild Creatures and Wild Plants Act 1975 (มาตรา 9 (3)) ในส่วนของกฎหมายสกอตแลนด์ เพิ่มเติมให้หมายความรวมถึง บทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้บังคับในขณะที่มีการฆ่า เอาไป หรือจำหน่ายซึ่งสัตว์นั้นหรือสิ่งอื่นใดด้วย และหมายถึงกฎหมายสหภาพยุโรปอื่น ได้แก่ The Council Regulation 338/97/EC on the protection of species of wild fauna and flora by regulating trade และ The Commission Regulation 1808/2001/EC on the implementation of that Council Regulation ทั้งในส่วนที่จะมีการแก้ไขเพิ่มเติม หรือออกเป็นกฎหมายใหม่ในอนาคตด้วย (มาตรา 3 A)

(ค) (สก๊อตแลนด์) สัตว์หรือสิ่งอื่นใดที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมของบุคคลนั้น เป็นสัตว์ที่ถูกฆ่า เอาไปจาก หรือจำหน่ายนอกเขตสก๊อตแลนด์ และ

1) การฆ่า เอาไป หรือจำหน่ายนั้น ถ้ากระทำในสก๊อตแลนด์จะ ไม่เป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง หรือ

2) การนำสัตว์หรือสิ่งอื่นใดจากสถานที่ที่ถูกฆ่า เอาไป หรือจำหน่ายเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด⁵⁴

(2) บุคคลไม่ต้องรับผิดชอบในการกระทำตามมาตรา 9 หากมีเหตุผลดังต่อไปนี้⁵⁵

(ก) การเอาสัตว์ตัวนั้นไปโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาสัตว์นั้นจากการบาดเจ็บ และมีวัตถุประสงค์ในการปล่อยสัตว์นั้นไปเมื่อสัตว์นั้นหายจากการบาดเจ็บแล้ว

(ข) การฆ่าสัตว์นั้นเมื่อพบว่าไม่มีโอกาสที่สัตว์นั้นจะหายจากอาการบาดเจ็บ

(ค) การกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมายที่มีผลทำให้สัตว์นั้นตายหรือบาดเจ็บ เกิดจากการกระทำอันชอบด้วยกฎหมาย และไม่สามารถหลีกเลี่ยงไม่ให้เหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นได้ และผู้กระทำต้องพิสูจน์ได้ว่าสัตว์ป่านั้นเป็นสัตว์ที่เพาะพันธุ์ และเป็นไปตามเงื่อนไข ดังนี้

1) เป็นการกระทำที่เกิดจากการกระทำอันชอบด้วยกฎหมายที่มีผลเป็นการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย

2) ผู้กระทำได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรเพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมายขึ้น หรือไม่อาจคาดหมายหรือไม่มีเหตุที่อาจคาดหมายได้ว่าการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมายนั้นจะเกิดขึ้น

3) ทันทีที่ปรากฏแก่ผู้กระทำว่ามี การกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมายขึ้น ผู้กระทำได้ดำเนินการที่จะลดความเสียหายหรือการรบกวนสัตว์ป่าเหล่านั้น หรือลดความเสียหายหรือการรบกวนที่เกิดขึ้นต่อโครงสร้างหรือสถานที่ที่เกิดการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมายขึ้น⁵⁶

(ง) บุคคลจะไม่ต้องรับผิดชอบในการฆ่าหรือการทำให้สัตว์ป่าบาดเจ็บ ถ้าแสดงให้เห็นได้ว่าการกระทำนั้นจำเป็นเพื่อป้องกันความเสียหายอย่างร้ายแรงที่อาจเกิดขึ้นกับปศุ

⁵⁴ Section 9 (3) (c) of the WCA 1981

⁵⁵ Section 10 (3) of the WCA 1981

⁵⁶ Section 10 (3A) of the WCA 1981

สัตว์ แหล่งอาหารของปศุสัตว์ พืชเศรษฐกิจ ผัก ผลไม้ ป่าไม้ที่กำลังเติบโตหรือทรัพยากรสิ้นในรูปแบบอื่นใด หรือการประมง⁵⁷

5.2.2 ระเบียบว่าด้วยการควบคุมการค้าชนิดพันธุ์ที่ใกล้สูญพันธุ์ ค.ศ. 2018 (The Control of Trade in Endanger Species Regulations 2018: COTES Regulations 2018)

COTES Regulations 2018 มีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 ตุลาคม 2018 เป็นระเบียบฯที่บัญญัติขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับพันธกรณีที่ประเทศสหราชอาณาจักรจำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎหมายของสหภาพยุโรปสองฉบับอันได้แก่กฎระเบียบคณะกรรมการยุโรปที่ 338/97 ว่าด้วยการคุ้มครองชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่าโดยการควบคุมการค้า (Principal Regulation หรือ ระเบียบหลัก) และกฎระเบียบคณะกรรมการยุโรปที่ 865/2006 ว่าด้วยการออกกฎหมายเพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตามกฎระเบียบคณะกรรมการยุโรปที่ 338/97 (Subsidiary Regulation หรือระเบียบลำดับรอง)⁵⁸ โดยมีเนื้อหาที่สำคัญในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการค้าชนิดพันธุ์ที่ใกล้สูญพันธุ์ดังต่อไปนี้

5.2.2.1 มาตรการบังคับทางกฎหมาย

ในการควบคุมการค้าชนิดพันธุ์เชิงพาณิชย์ COTES Regulations 2018 มีการกำหนดมาตรการบังคับทางกฎหมายไว้สองส่วน คือมาตรการบังคับทางแพ่ง และมาตรการบังคับทางอาญา⁵⁹ ในส่วนมาตรการบังคับทางอาญา หรือการลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นมีการกำหนดห้ามการกระทำบางประเภทไว้ในข้อบทที่ 8 ของระเบียบหลัก ซึ่งห้ามมิให้มีการซื้อ ขาย หรือครอบครองซึ่งตัวอย่างของชนิดพันธุ์ที่มีรายชื่ออยู่ในบัญชี A และ B ในกรณีที่เป็นตัวอย่างที่พบได้ทั้งสองบัญชีให้สันนิษฐานว่าเป็นตัวอย่างที่ได้รับการคุ้มครองตามบัญชี A ทันที⁶⁰ และถ้ามีการฝ่าฝืน

⁵⁷ Section 10 (4) of the WCA 1981

⁵⁸ “The Control of Trade in Endangered Species Regulations 2018,” Retrieved on July 5, 2018, from http://www.legislation.gov.uk/uksi/2018/703/pdfs/uksi_20180703_en.pdf

⁵⁹ ข้อ 3 of the COTES Regulations 2018 กำหนดให้มีมาตรการลงโทษทางอาญาไว้ใน Schedule 1 และมีมาตรการบังคับทางแพ่งระบุไว้ใน Schedule 2.

⁶⁰ ข้อ 5 of the COTES Regulations 2018

มาตรการควบคุม ข้อบทที่ 16(1)(j) กำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องมีมาตรการลงโทษ⁶¹ ซึ่งข้อ 3 ของ COTES Regulations 2018 ได้มีบทกำหนดโทษกรณีฝ่าฝืนไว้เป็นสองกรณี คือกรณีความผิดสามัญ (summary conviction)⁶² มีโทษจำคุกสูงสุดไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับ (ไม่เกินจำนวนที่ระบุไว้ตามกฎหมายสกอตแลนด์ หรือไอร์แลนด์เหนือ) หรือทั้งจำทั้งปรับ และกรณีความผิดอุกฉกรรจ์ (conviction on indictment)⁶³ มีโทษจำคุกสูงสุดไม่เกิน 5 ปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ⁶⁴ นอกจากนี้ COTES Regulations 2018 ยังได้กำหนดโทษของบุคคลที่กระทำการฝ่าฝืนระเบียบหลัก ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับใบอนุญาตไว้เช่นกัน กล่าวคือในกรณีความผิดสามัญให้มีโทษจำคุกสูงสุดไม่เกิน 3

---

⁶¹ ข้อ 1 (2), Schedule 1 of the COTES Regulations 2018 กำหนดความผิดที่เกี่ยวข้องไว้ดังนี้ คือ ซื้อ (purchasing) เสนอซื้อ (offering to purchase) ให้ได้มาเพื่อการพาณิชย์ (acquiring for commercial purposes) ใช้เพื่อให้ได้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ (using for commercial gain) แสดงต่อสาธารณะเพื่อวัตถุประสงค์เชิงพาณิชย์ (displaying to the public for commercial purposes) ขาย (selling) มีไว้เพื่อขาย (keeping for sale) เสนอขาย (offering for sale) ขนส่งเพื่อขาย (transporting for sale)

⁶² เป็นการดำเนินคดีในระบบกฎหมายจารีตประเพณี ที่ใช้กับการกระทำความผิดที่เล็กน้อยและไม่จำเป็นต้องมีคณะลูกขุนเข้าร่วมในการพิจารณาคดี ส่วนมากเป็นคดีที่ต้องฟ้องไปยัง Magistrate Court Retrieved on July 5, 2018, from <https://www.cdpp.gov.au/sites/g/files/net2061/f/THAI-Steps-in-the-Prosecution-Process.pdf>, <https://thelawdictionary.org/summary-conviction/>

⁶³ เป็นการดำเนินคดีในระบบกฎหมายจารีตประเพณี ที่ใช้กับการกระทำความผิดที่มีโทษสูงและเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาของ Crown Court หรืออาจเป็นคดีที่เกี่ยวข้องเนื่องกันมากกว่าสองศาลนั้นคืออยู่ในเขตอำนาจทั้ง Crown Court และ Magistrate Court Retrieved on July 6, 2018, from <https://www.cdpp.gov.au/sites/g/files/net2061/f/THAI-Steps-in-the-Prosecution-Process.pdf>, https://www.lexisnexis.com/uk/lexisps/corporatecrime/document/391421/55KB-9471-F188-N2T1-00000-00/Trial_on_indictment_overview#

⁶⁴ ข้อ 1 (1), Schedule 1 of the COTES Regulations 2018.

เดือน หรือปรับ (ไม่เกินจำนวนที่ระบุไว้ตามกฎหมายสก๊อตแลนด์ หรือไอร์แลนด์เหนือ) หรือทั้งจำทั้งปรับ และกรณีความผิดอุกฉกรรจ์ มีโทษจำคุกสูงสุดไม่เกิน 2 ปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ⁶⁵

ทั้งนี้ ในการกำหนดค่าปรับ The Criminal Justice Act 2003 กำหนดให้ Crown Court ที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีความผิดอุกฉกรรจ์ มีอำนาจสั่งลงโทษปรับได้ตามความเหมาะสม โดยพิจารณาจากสถานะทางการเงินของผู้กระทำความผิดและความร้ายแรงของการกระทำความผิด และไม่มีกำหนดเพดานขั้นสูงของค่าปรับไว้ว่าไม่เกินเท่าใด⁶⁶ ส่วนในกรณีของความผิดสามัญที่อยู่ในอำนาจของ Magistrate Court ก็มีการกำหนดหลักเกณฑ์ไว้เช่นเดียวกันใน The Legal Aid, Sentencing and Punishment of Offenders Act 2012 ที่บัญญัติยกเลิกเพดานค่าปรับขั้นสูงจากของเดิมที่ให้ศาลปรับได้สูงสุดไม่เกิน 5,000 GBP⁶⁷ ทำให้ในปัจจุบันถ้าไม่มีกฎหมายกำหนดโทษปรับไว้ชัดเจน ทั้ง Crown Court และ Magistrate Court มีอำนาจที่จะพิจารณาโทษปรับตามความเหมาะสมเป็นรายกรณีโดยไม่มีข้อจำกัดสูงสุด

กรณีผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล หรือเป็นห้างหุ้นส่วนตามกฎหมายสก๊อตแลนด์ COTES Regulations 2018 ข้อ 11 กำหนดว่าถ้าการกระทำความผิดดังกล่าวพิสูจน์ได้ว่าทำขึ้นโดยความยินยอมหรือเกิดจากการรู้เห็นเป็นใจของพนักงาน (officers) นิติบุคคลหรือห้างหุ้นส่วนนั้นต้องรับผิดชอบจากการกระทำนั้นด้วย ทั้งนี้บุคคลที่ถือว่าเป็นพนักงานในนิติบุคคลหมายความรวมถึง กรรมการบริษัท ผู้จัดการ เลขาธิการ บุคคลอื่นที่มีหน้าที่คล้ายกัน หรือบุคคลที่กระทำการเสมือนว่าตนมีอำนาจเช่นนั้น⁶⁸ ส่วนกรณีห้างหุ้นส่วนให้หมายความถึงหุ้นส่วน หรือบุคคลที่กระทำการเสมือนว่าตนเป็นหุ้นส่วนด้วย⁶⁹ จากบทบัญญัติดังกล่าวจึงเห็นได้ว่านิติบุคคล หรือห้างหุ้นส่วนต้องร่วมรับผิดชอบในการกระทำของบุคคลใดก็ตามที่มีอำนาจในการบริหารจัดการนิติบุคคลนั้นนั่นเอง

⁶⁵ เป็นความผิดที่กำหนดไว้ใน ข้อ 2, Schedule 1 of the COTES Regulations 2018 ที่เป็นการกระทำฝ่าฝืนกฎระเบียบคณะกรรมการยุโรปที่ 338/97 ว่าด้วยการคุ้มครองชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่าโดยการควบคุมการค้าตาม Article 9, 16(1) (b), (c), (d), (e), (g), (k), (m) และ ข้อ 4(6), 8(6) แห่ง the COTES Regulations 2018

⁶⁶ Section 163-164 of the Criminal Justice Act 2003

⁶⁷ Section 85 of the Legal Aid, Sentencing and Punishment of Offenders Act 2012 ใช้บังคับตั้งแต่ 12 มีนาคม ค.ศ. 2515

⁶⁸ ข้อ 11 (2) of the COTES Regulations 2018

⁶⁹ *Ibid.*, ข้อ 11 (3)

อย่างไรก็ดี COTES Regulations 2018 ได้กำหนดข้อยกเว้นไว้หลายกรณี ที่ไม่ให้ถือว่าการกระทำดังต่อไปนี้เป็นความผิดที่ผู้กระทำต้องรับโทษ ดังนี้⁷⁰

1. ถ้าบุคคลนั้นสามารถพิสูจน์ได้ว่าในขณะที่กระทำการซื้อ ขาย หรือครอบครองตัวอย่างพันธุ์ บุคคลนั้นไม่มีเหตุใดที่จะเชื่อได้ว่าเป็นตัวอย่างพันธุ์ของชนิดพันธุ์ที่อยู่ในบัญชี A หรือ B ของระเบียบหลัก

2. ถ้าบุคคลนั้นเป็นเจ้าของพนักงาน หรือเป็นบุคคลที่กระทำการโดยการร้องขอหรือทำการแทนหน่วยงานฝ่ายปฏิบัติการ (management authority)⁷¹ และได้ซื้อหรือเสนอซื้อตัวอย่างพันธุ์โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และหากบุคคลเหล่านี้ต้องไปเบิกความในศาล ต้องแสดงเอกสารที่ลายมือชื่อของผู้จัดหาหรือผู้แทนที่แสดงให้เห็นว่า ผู้จัดหาได้มีการสอบถามในเวลาที่เขาครอบครองตัวอย่างพันธุ์นั้นว่าได้มีการนำเข้าหรือได้มาด้วยวิธีการที่ชอบด้วยกฎหมาย และไม่มีเหตุใดที่จะเชื่อได้ว่าตัวอย่างพันธุ์นั้นมีการนำเข้าหรือได้มาด้วยวิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

3. ในกรณีตัวอย่างพันธุ์ของชนิดพันธุ์ที่อยู่ในบัญชี B ถ้าบุคคลนั้นพิสูจน์ได้ว่าการสอบถามตามสมควรให้แน่ใจแล้วในเวลาที่เขาครอบครองว่าตัวอย่างพันธุ์นั้นมีการนำเข้าหรือได้มาด้วยวิธีการที่ชอบด้วยกฎหมาย และในขณะที่กระทำการซื้อ ขาย หรือครอบครองตัวอย่างพันธุ์นั้น ไม่มีเหตุใดที่ทำให้เชื่อได้ว่าตัวอย่างพันธุ์นั้นมีการนำเข้าหรือได้มาด้วยวิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และห้ามมิให้มีการเบิกความอันเป็นเท็จเพราะจะเป็นความผิดที่ต้องรับโทษตามที่กำหนดในข้อ 1(2), Schedule 1

5.2.2.2 การบังคับใช้กฎหมาย

COTES Regulations 2018 กำหนดมาตรการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการค้าชนิดพันธุ์ที่ใกล้สูญพันธุ์ ไว้ดังนี้ คือ

(1) อำนาจของเจ้าพนักงานศุลกากร

ข้อ 7 ให้อำนาจเจ้าพนักงานศุลกากรในการยึด หรือรับตัวอย่างพันธุ์ โดยกำหนดว่าในกรณีที่ตัวอย่างพันธุ์มีการนำเข้า หรือส่งออก หรือนำเข้ามาแล้ว หรือถูกนำไปที่หนึ่ง

⁷⁰ *Ibid.*, ข้อ 4

⁷¹ *Ibid.*, ข้อ 12 (1) กำหนดให้ management authority ที่มีอำนาจปฏิบัติการตามระเบียบนี้คือ Secretary of State

ใดเพื่อวัตถุประสงค์ในการนำเข้าหรือส่งออก ให้เจ้าพนักงานศุลกากร⁷² มีอำนาจที่จะเรียกให้บุคคลที่ครอบครอง หรือมีอำนาจควบคุมตัวอย่างพันธุ์ต้องแสดงหลักฐานพิสูจน์ว่าการนำเข้า หรือการส่งออกนั้นไม่ได้กระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมายตามความที่บัญญัติไว้ในระเบียบหลัก หรือระเบียบลำดับรอง และมีอำนาจในการยึดหน่วงตัวอย่างพันธุ์นั้นไว้ได้ 30 วัน จนกว่าจะมีการแสดงหลักฐานพิสูจน์จนเป็นที่พอใจของเจ้าพนักงานว่าตัวอย่างพันธุ์นั้นได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย ถ้าไม่สามารถแสดงหลักฐานได้ภายใน 30 วัน ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจยึดและริบตัวอย่างพันธุ์นั้นตามขั้นตอนที่กำหนด ใน the Customs and Excise Management Act 1979

(2) อำนาจของเจ้าพนักงานตำรวจ

เจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจในการดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายสองส่วน คืออำนาจในการเข้าไปในเคหสถาน กับการยึดทรัพย์สิน

1. อำนาจในการเข้าไปในเคหสถาน เกิดจากการที่เจ้าพนักงานตำรวจจำเป็นต้องขอให้ศาลออกหมายเพื่อเข้าไปในเคหสถาน เพราะเจ้าของสถานที่ไม่ยินยอมให้เข้า หรือคาดหมายได้ว่าจะไม่ยินยอมให้เข้า หรือเป็นกรณีเร่งด่วน หรือการขอเข้าไปจะทำให้วัตถุประสงค์ในการเข้าไปในเคหสถานนั้นไม่อาจสำเร็จได้ โดยศาลจะออกหมายให้เจ้าพนักงานตำรวจ และบุคคลอื่นที่เจ้าพนักงานตำรวจเห็นว่าจำเป็นต้องเข้าไปเพื่อทำการค้นในที่เคหสถานได้ ซึ่งบุคคลนี้มักจะหมายความถึงเจ้าพนักงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสัตว์ป่า⁷³ เมื่อมีเหตุอันสมควรเชื่อได้ว่าตัวอย่างพันธุ์ที่มีการนำเข้าหรือได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายอยู่ในสถานที่นั้น หรือมีการกระทำความผิดหรือกำลังกระทำความผิดและอาจพบหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดได้ในสถานที่นั้น

ทั้งนี้ในการเข้าไปในเคหสถานนั้นต้องกระทำเพื่อวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ คือ การสืบหาความจริงว่ามีการกระทำความผิดตามข้อบทที่ 8 ของระเบียบหลักที่เกี่ยวข้องกับการห้ามมิให้มีการซื้อ ขาย หรือครอบครองตัวอย่างพันธุ์ หรือ ตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับการยื่นขอรับใบอนุญาตหรือหนังสือรับรอง หรือตรวจสอบให้แน่ใจว่ามีการเก็บตัวอย่างพันธุ์ที่มีชีวิตในสถานที่ที่ระบุไว้ในใบอนุญาตนำเข้า หรือตรวจสอบให้แน่ใจว่ามีการปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดในใบอนุญาตหรือหนังสือรับรอง และในกรณีที่เห็นว่าจำเป็นเพื่อป้องกันข้อผิดพลาด ต้นตระกูล หรืออายุของตัวอย่าง

⁷² เป็นเจ้าพนักงานที่มีอำนาจตามมาตรา 3 (1) of the Borders, Citizenship and Immigration Act 2009 หรือบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากบุคคลดังกล่าว (ข้อ 7 (4))

⁷³ “Explanatory Note COTES Regulation 2018,” Retrieved on July 6, 2018, from <http://www.legislation.gov.uk/uksi/2018/703/note/made/data.pdf>

พันธุ์ที่ไม่มีชีวิต เจ้าพนักงานตำรวจ หรือบุคคลที่เข้าไปในสถานที่ดังกล่าวโดยชอบมีอำนาจที่จะให้สัตวแพทย์เก็บตัวอย่างเลือดหรือเนื้อเยื่อของชนิดพันธุ์ที่มีชีวิตที่อยู่ในสถานที่นั้นได้⁷⁴

2. อำนาจในการยึดทรัพย์สิน เป็นอำนาจที่เกิดขึ้นเมื่อเจ้าพนักงานตำรวจเข้าไปในเคหสถานโดยชอบด้วยกฎหมาย และเห็นว่ามีความสมควรที่จะต้องยึดทรัพย์สินในสถานที่นั้น ซึ่งอาจเกิดจากความจำเป็นเพื่อคุ้มครองเจ้าพนักงานตำรวจหรือบุคคลที่ไปด้วย หรือความจำเป็นอื่นที่กระทบกับการยึดตัวอย่างพันธุ์ หรือความจำเป็นเพื่อสงวนไว้ซึ่งพยานหลักฐาน หรือเพื่อประโยชน์ต่อสวัสดิภาพของตัวอย่างพันธุ์⁷⁵ ทั้งนี้เมื่อมีการยึดเสร็จสิ้นและศาลมีคำพิพากษาลงโทษบุคคลดังกล่าว ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาตัวอย่างพันธุ์ที่มีชีวิตในระหว่างที่มีการยึด และถ้าไม่มีการชำระตามคำสั่งศาลให้ถือว่าเป็นหนี้ทางแพ่งที่หน่วยงานตำรวจมีสิทธิเรียกร้องได้ในฐานะเจ้าหนี้⁷⁶

(3) อำนาจศาล

COTES Regulations 2018 ให้อำนาจศาลที่พิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิด ในการออกคำสั่งริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดได้ ซึ่งทรัพย์สินนี้อาจหมายถึงตัวอย่างพันธุ์หรือสิ่งอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด หรืออาจเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด เช่น เรือ ยานพาหนะ อุปกรณ์ หรือเครื่องมืออื่นใด นอกจากนี้ยังให้อำนาจศาลในการออกคำสั่งห้ามมิให้ผู้กระทำความผิดมีตัวอย่างพันธุ์ชนิดใดๆ หรือชนิดที่ระบุไว้ในความครอบครองหรือมีในความควบคุมภายในระยะเวลาที่กำหนดแต่ไม่เกิน 5 ปีได้⁷⁷

5.2.3 ระเบียบว่าด้วยการอนุรักษ์ถิ่นที่อยู่และชนิดพันธุ์ (The Conservation of Habitats and Species Regulation 2017: Habitats Regulation 2017)

เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองถิ่นที่อยู่และชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าให้สอดคล้องกับ European Habitats and Species Directive 1992 (Habitats Directive)⁷⁸ โดยกำหนดหน้าที่ให้รัฐมนตรีต้องนำเสนอบัญชีรายชื่อพื้นที่ที่สำคัญเพื่อเป็นถิ่นที่อยู่ หรือมีความสำคัญต่อ

⁷⁴ ข้อ 8 of the COTES Regulations 2018

⁷⁵ *Ibid.*, ข้อ 9 (1)

⁷⁶ *Ibid.*, ข้อ 9 (2) และ (3)

⁷⁷ *Ibid.*, ข้อ 10

⁷⁸ Council Directive 92/43/EC

ชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าพื้นถิ่นต่อคณะกรรมการการยุโรป⁷⁹ นอกจากนี้ยังได้มีการกำหนดมาตรการคุ้มครองชนิดพันธุ์ไว้ใน Schedule 2 ซึ่งเป็นชนิดพันธุ์ที่ได้รับความคุ้มครองตาม Annex IV(a) ของ Habitats Directive และอาศัยอยู่ตามธรรมชาติในพื้นที่ของสหราชอาณาจักร⁸⁰ ให้ถือว่าการจับ (capture) ฆ่า (kill) รบกวน (disturb) หรือการค้า (trade) ชนิดพันธุ์เหล่านั้นเป็นความผิด เว้นแต่การกระทำนั้นจะได้กระทำโดยมีใบอนุญาต

5.2.3.1 การกระทำความผิดตาม Habitats Regulation 2017

Habitats Regulation 2017 กำหนดให้การกระทำในลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นความผิด และผู้กระทำได้รับโทษอันเป็นความผิดสามัญ โดยจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ⁸¹

1. การจับ ทำให้บาดเจ็บ หรือฆ่าซึ่งสัตว์ป่าคุ้มครองของยุโรปโดยไตร่ตรองไว้ก่อน⁸² ในกรณีที่ไม่แน่ใจว่าสัตว์นั้นใช่สัตว์ป่าหรือไม่ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นสัตว์ป่า เว้นแต่จะพิสูจน์ได้เป็นอย่างอื่น⁸³

2. การเอาไป หรือทำลายไข่ของสัตว์ป่าคุ้มครองของยุโรปโดยไตร่ตรองไว้ก่อน⁸⁴

3. การครอบครอง ควบคุมดูแล ขนส่ง ขาย แลกเปลี่ยน เสนอขาย หรือเสนอแลกเปลี่ยน⁸⁵ซึ่งสัตว์ที่มีชีวิต สัตว์ที่ตายแล้ว หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของสัตว์นั้นที่ได้นำออกมาจากป่า และเป็นชนิดพันธุ์ หรือชนิดพันธุ์ย่อยที่ระบุไว้ใน Annex IV(a) ของ Habitats Directive⁸⁶ รวมถึง

⁷⁹ ข้อ 12 of Habitats Regulation 2017

⁸⁰ *Ibid.*, ข้อ 42

⁸¹ ข้อ 43 (8) of the Conservation of Habitats and Species Regulations 2017

⁸² *Ibid.*, ข้อ 43 (1) (a)

⁸³ *Ibid.*, ข้อ 43 (6)

⁸⁴ *Ibid.*, ข้อ 43 (1) (c)

⁸⁵ *Ibid.*, ข้อ 43 (3)

⁸⁶ เป็นรายชื่อชนิดพันธุ์ที่ต้องมีมาตรการการคุ้มครองอย่างเข้มงวด และให้ครอบคลุมถึงสายพันธุ์เดียวกันทั้งหมดด้วย Retrieved on July 5, 2018, from http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/habitats_dir_en.htm

สิ่งอื่นใดที่ได้มาจากสัตว์นั้น หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของสัตว์นั้น⁸⁷ ในกรณีที่ไม่แน่ใจว่าเป็นการนำสัตว์ หรือส่วนหนึ่งส่วนใดออกมาจากป่าหรือไม่ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นการนำออกมาจากป่า เว้นแต่จะ พิสูจน์ได้เป็นอย่างอื่น⁸⁸

อย่างไรก็ดี บุคคลดังกล่าวไม่ต้องรับผิดชอบจากการจับสัตว์นั้น ในกรณี ดังต่อไปนี้

1. ถ้าพิสูจน์ได้ว่าสัตว์ป่านั้นไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้และการ บาดเจ็บนั้นไม่ได้เกิดจากการกระทำของบุคคลดังกล่าว และการจับสัตว์นั้นไว้มีวัตถุประสงค์เพื่อการ รักษาและจะปล่อยไปเมื่อสัตว์นั้นช่วยเหลือตัวเองได้ หรือจะปล่อยสัตว์นั้นไปเมื่อหายดีแล้ว⁸⁹

2. ในกรณีที่เป็นการฆ่า ครอบครอง ควบคุมดูแล หรือการขนส่งสัตว์นั้น บุคคลที่พบว่ากระทำการเช่นนั้น ไม่ต้องรับผิดชอบถ้าพิสูจน์ได้ว่าสัตว์นั้นบาดเจ็บอย่างรุนแรงจนไม่ สามารถรักษาให้หายได้ และการบาดเจ็บนั้นไม่ได้เกิดจากการกระทำของตน และการกระทำนั้นมี วัตถุประสงค์เพื่อจบชีวิตของสัตว์นั้น หรือทำเพื่อนำซากสัตว์ที่ตายแล้วไปกำจัดทิ้งด้วยวิธีการอย่างอื่น นอกเหนือจากการขายหรือแลกเปลี่ยนซากสัตว์นั้น⁹⁰

3. ในกรณีที่ทำให้สัตว์ป่าบาดเจ็บ ถ้าผู้กระทำได้พิสูจน์ได้ว่าทำ เพื่อเก็บตัวอย่างของสัตว์นั้นตามกระบวนการเพื่อที่จะนำไปใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีอาญา เช่น พิสูจน์ว่ามีการฆ่าหรือการครอบครองสัตว์ป่าโดยมิชอบ เป็นต้น⁹¹

4. ในกรณีที่มีการครอบครอง ควบคุมดูแล หรือขนส่งสัตว์ป่า ถ้า ผู้กระทำได้แสดงให้เห็นได้ว่าเป็นการทำเพื่อสืบสวนการกระทำความผิดที่กำลังเกิดหรือเกิดขึ้น มาแล้ว หรือเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน หรือเพื่อกระทำการให้เป็นไปตามคำสั่งริบ ทรัพย์สิน⁹²

5. ในกรณีที่สามารถแสดงให้เห็นได้ว่าสัตว์ป่าหรือส่วนหนึ่งส่วน ใดของสัตว์ป่านั้นได้มาจากป่าโดยชอบด้วยกฎหมาย เว้นแต่เป็นสัตว์ป่าคุ้มครองในสหภาพยุโรป หรือ

---

⁸⁷ ข้อ 43 (4) (a), (b) of the Conservation of Habitats and Species Regulations 2017

⁸⁸ *Ibid.*, ข้อ 43 (7)

⁸⁹ *Ibid.*, ข้อ 44 (1)

⁹⁰ *Ibid.*, ข้อ 44 (2)

⁹¹ *Ibid.*, ข้อ 44 (3)

⁹² *Ibid.*, ข้อ 44 (4)

การครอบครอง ควบคุมดูแล หรือขนส่งสัตว์ป่านั้นทำเพื่อวัตถุประสงค์ในการขายหรือแลกเปลี่ยน ผู้กระทำได้ต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย⁹³

6. ในกรณีที่ผู้กระทำการครอบครอง ควบคุมดูแล ขนส่ง ขาย แลกเปลี่ยน เสนอขาย หรือเสนอแลกเปลี่ยนสัตว์ป่าหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของสัตว์ป่าซึ่งเป็นสัตว์ป่าที่กฎหมาย ยกเว้นไม่ให้ความคุ้มครองในบางพื้นที่ตามตาราง 3 หรือชนิดพันธุ์แพะป่า (wild goat) ที่ไม่ได้มีถิ่นที่ ตามธรรมชาติ หรือ ชนิดพันธุ์ย่อยของแกะยุโรป (European mouflon) ที่ไม่ได้มาจากเมือง Corsica หรือ Sardinia หรือ ชนิดพันธุ์ปลาประเภทหนึ่งในตระกูลแซลมอน (houting) ที่ได้มาจากประเทศ Finland และต้องไม่ใช่ปลาที่ใช้ชีวิตส่วนใหญ่หากินอยู่ในทะเลแต่ต้องอพยพเข้าสู่แม่น้ำจืดเพื่อการ ผสมพันธุ์และการวางไข่ (anadromous population)⁹⁴

5.2.3.2 มาตรการคุ้มครองสัตว์ป่า

นอกจากการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนให้การกระทำบางอย่างเป็นความผิด Habitats Regulation 2017 ยังได้กำหนดมาตรการคุ้มครองสัตว์ป่าด้านอื่นๆไว้ด้วย เช่น การตรวจ ตราสถานะการอนุรักษ์สัตว์ป่า และการตรวจสอบการจับหรือฆ่าสัตว์ป่าอย่างไม่ตั้งใจ ที่จะทำให้ จำนวนของสัตว์ป่ายังคงอยู่อย่างเหมาะสมในระบบนิเวศ

(1) การตรวจตราสถานะการอนุรักษ์สัตว์ป่า

ข้อ 50 กำหนดให้หน่วยงานที่รับผิดชอบต้องดำเนินการตรวจตรา สถานะของสัตว์ป่าที่อยู่ตามธรรมชาติว่าเป็นสัตว์ป่าที่ควรจะให้การดูแลเป็นพิเศษ รวมถึงสถานะของ สัตว์ป่าหรือถิ่นที่อยู่ของสัตว์ป่าเหล่านั้นอย่างต่อเนื่อง โดยในการตรวจตราตามกฎหมายฉบับนี้ให้เป็น หน้าที่รับผิดชอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ หรือบุคคลอื่นที่มีหน้าที่กระทำ การตามที่ตกลงไว้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(2) การตรวจสอบการจับหรือการฆ่าสัตว์ป่าอย่างไม่ตั้งใจ

ข้อ 52 กำหนดให้หน่วยงานที่รับผิดชอบต้องจัดทำระบบในการ ตรวจสอบสถานะการจับหรือหรือฆ่าสัตว์ป่าอย่างไม่ตั้งใจโดยเฉพาะชนิดพันธุ์ที่ระบุในบัญชี IV(a) ของ Habitats Directive โดยอาจมีมาตรการ เช่นการระบุความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นหรือกิจกรรมที่ทำให้ความ เสี่ยงนั้นเพิ่มปริมาณมากขึ้น การเก็บสถิติจำนวนการจับหรือฆ่าสัตว์ป่าที่เกิดขึ้นอย่างไม่ตั้งใจ การ ตรวจสอบการดำเนินการตามมาตรการที่กฎหมายกำหนด หรือการเข้าถึงเนื้อหาอื่นที่สำคัญเช่นชนิด พันธุ์นั้นเป็นชนิดพันธุ์ที่ต้องมีการดูแลเป็นพิเศษ หรือสถานะการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์นั้น เป็นต้น

⁹³ *Ibid.*, ข้อ 44 (5), (6)

⁹⁴ *Ibid.*, ข้อ 44 (8)

5.2.4 Wildlife Crime Conservation Advisory Group (WCCAG)

WCCAG เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นมาในปี ค.ศ. 2003 โดยหน่วยงานในสหราชอาณาจักรที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการบังคับใช้ การป้องกัน หรือการตรวจจับอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า และให้มีหน้าที่รับผิดชอบในการให้คำปรึกษา Wildlife Crime Tasking and Co-ordinating Group (UK TCG) ที่เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ป่า โดยให้คำแนะนำถึงผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมด้านการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์ที่ต้องได้รับการคุ้มครอง รวมถึงให้คำแนะนำให้มีการกำหนดมาตรการอนุรักษ์สัตว์ป่าที่จำเป็นต้องกระทำ รวมถึงเครื่องมือที่จำเป็นในการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ป่า

ทั้งนี้ WCCAG ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าที่จำเป็นต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน โดยเห็นว่าต้องพิจารณาถึงประเด็นที่ว่า การอนุรักษ์นั้นจะทำได้หรือไม่นั้น เป็นที่รู้กันว่าขึ้นอยู่กับกระทำที่เป็นความผิดทางอาญาอย่างมีนัยสำคัญ และการกระทำทางอาญานั้นทำให้ไม่อาจรักษา ฟืนฟู หรือเอื้อประโยชน์ในด้านการอนุรักษ์ หรือในกรณีชนิดพันธุ์ที่พบได้ในต่างประเทศ การค้าที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายในสหราชอาณาจักรมีผลกระทบที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อจำนวนประชากรของชนิดพันธุ์เหล่านั้นในธรรมชาติ หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการบังคับใช้กฎหมายจึงต้องดำเนินการในการป้องกัน หาข้อมูล ตรวจจับ และดำเนินคดีที่จำเป็นเพื่อวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์ โดยทำพร้อมกับการใช้มาตรการส่งเสริมการอนุรักษ์ เช่น แผนการฟื้นฟูจำนวนชนิดพันธุ์ที่ต้องมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง⁹⁵

5.3 มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าในทวีปแอฟริกา

ทวีปแอฟริกาเป็นประเทศหนึ่งที่มีอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าเกิดขึ้นในปริมาณที่ค่อนข้างสูง ไม่ว่าจะเป็นการล่า หรือการลักลอบค้าสัตว์ป่าโดยเฉพาะ ช้าง (elephant) ลิงตัวใหญ่ (great apes) และแรด (rhinoceros)⁹⁶ จากสถิติพบว่าในปี ค.ศ. 2013 แรดกว่า 1,000 ตัวถูกฆ่าใน South

⁹⁵ “Wildlife Crime Conservation Advisory Group,” Retrieved on July 8, 2018, from <http://jncc.defra.gov.uk/page-4098>

⁹⁶ UNEP, *UNEP Year Book 2014 emerging issues update - Illegal Trade in Wildlife*, p.25, Retrieved on July 8, 2018, from <https://wedocs.unep.org/bitstream>

Africa และในระหว่างปี ค.ศ. 2007-2013 มีการล่าที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นถึงร้อยละ 7,000⁹⁷ จำนวนสัตว์ป่าที่ถูกล่าเป็นจำนวนมากนี้บางชนิดเป็นสัตว์ป่าที่เป็นที่ต้องการและมีราคาในตลาดมืดค่อนข้างสูงทำให้มีความพยายามในการลักลอบค้าสัตว์ป่า เช่นนอแรดมีราคาสูงถึง 66,000 ดอลลาร์สหรัฐ หรืองาช้างมีราคาถึง 22,000 ดอลลาร์สหรัฐ⁹⁸ จากจำนวนการล่าที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ประเทศในทวีปแอฟริกาจึงเห็นว่าจำเป็นต้องกำหนดมาตรการอนุรักษ์สัตว์ป่าในพื้นที่ โดยแบ่งเป็นมาตรการในระดับภูมิภาค หรือ การดำเนินการตาม Protocol on Wildlife Conservation and Law Enforcement to the SADC Treaty และมาตรการระดับประเทศที่มีการกำหนดเป็นกฎหมายใช้บังคับภายในประเทศ

5.3.1 Protocol on Wildlife Conservation and Law Enforcement

Protocol on Wildlife Conservation and Law Enforcement เป็นข้อตกลงที่ทำขึ้นมีผลบังคับใช้ในประเทศที่อยู่ในภูมิภาคแอฟริกาตอนใต้ในปี ค.ศ. 2003 โดยมีประเทศที่ให้สัตยาบันแล้ว ประกอบด้วย บอตสวานา เอสวาตีนี เลโซโท มาลาวี มอริเชียส โมซัมบิก นามิเบีย แอฟริกาใต้ แซมเบีย และซิมบับเว ส่วนแองโกลา และคองโก ไม่ได้ให้สัตยาบันแต่ได้มีการลงนามในข้อตกลงเท่านั้น⁹⁹

ข้อตกลงฉบับนี้มีสาระสำคัญในการยอมรับอำนาจรัฐในการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์ป่าที่อยู่ในเขตอำนาจของตน แต่ต้องอยู่ภายใต้หลักเงื่อนไขความรับผิดชอบของรัฐที่จะใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนที่ต้องดำเนินการร่วมไปกับการอนุรักษ์ นอกจากนี้ ยังยอมรับว่าความอยู่รอดของสัตว์ป่าขึ้นอยู่กับ การตระหนักรู้และความต้องการที่จะพัฒนาของประชาชนในการอยู่ร่วมกับสัตว์ป่า¹⁰⁰ จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์หลักในการที่จะให้มีกฎหมายภายในประเทศสมาชิกที่มีแนวทางเดียวกันในการอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์ในทรัพยากรสัตว์ป่า ซึ่งช่วยได้จากการบังคับใช้กฎหมายที่

/handle /20.500.11 822/18380/UNEP_Year_Book_2014_Emerging_issues
_update_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y

⁹⁷ *Ibid*, p. 26

⁹⁸ *Ibid*.

⁹⁹ “Protocol on Wildlife Conservation and Law Enforcement,” Retrieved on July 8, 2018, from <https://www.ecolex.org/details /treaty/proto col-on-wildlife-conservation-and-law-enforcement-tre-001348/>

¹⁰⁰ Protocol on Wildlife Conservation and Law Enforcement, Preamble

เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ¹⁰¹ โดยมีมาตรการกำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องบัญญัติกฎหมายภายในที่มีเนื้อหาประกอบด้วยเรื่องดังต่อไปนี้

1. มาตรการคุ้มครองชนิดพันธุ์สัตว์ป่าและถิ่นที่อยู่
2. มาตรการที่เกี่ยวกับการเอาไปซึ่งสัตว์ป่า
3. มาตรการที่เกี่ยวกับการค้าสัตว์ป่าและผลิตภัณฑ์จากสัตว์ป่า และให้มีมาตรการลงโทษการเอาไปและการค้าสัตว์ป่าและผลิตภัณฑ์จากสัตว์ป่าที่มีขอบด้วยกฎหมาย ในระดับที่สามารถยับยั้งการกระทำนั้นไม่ให้เกิดขึ้นได้
4. ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสัตว์ป่า
5. มีกระบวนการพิจารณาคดีที่แน่ใจได้ว่าบุคคลที่ฝ่าฝืนกฎหมายภายในที่เกี่ยวข้องกับการเอาไปและการค้าสัตว์ป่าและผลิตภัณฑ์จากสัตว์ป่า อาจถูกส่งตัวในฐานะผู้ร้ายข้ามแดนหรือมีมาตรการลงโทษอย่างเหมาะสมภายในประเทศ
6. มาตรการส่งเสริมแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสัตว์ป่า และการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสัตว์ป่า
7. จัดให้มีมาตรการการกระตุ้นทางเศรษฐกิจและสังคมในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ในทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน
8. มาตรการในการมีส่วนร่วมที่จะปฏิบัติการตามข้อตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศสมาชิกเป็นภาคี
9. มาตรการอื่นที่เห็นสมควร¹⁰²

นอกจากมาตรการข้างต้นแล้ว ประเทศสมาชิกยังต้องจัดให้มีแผนงานการบริหารจัดการในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์สัตว์ป่าอย่างยั่งยืน และต้องบูรณาการนำเอาแผนงานดังกล่าวไปใช้ในแผนพัฒนาประเทศ¹⁰³ มีหน่วยงานระหว่างประเทศที่นำมาใช้เพื่อเป็นเครื่องมือที่เหมาะสมในการดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของข้อตกลง เช่น Wildlife Technical Cooperation Unit¹⁰⁴ มีการบังคับใช้มาตรการที่มีประสิทธิภาพในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์สัตว์ป่าอย่างยั่งยืน โดยการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง¹⁰⁵ ส่งเสริมให้มีการกำหนดพื้นที่อนุรักษ์

¹⁰¹ *Ibid.*, Article 4

¹⁰² *Ibid.*, Article 6

¹⁰³ *Ibid.*, Article 7

¹⁰⁴ *Ibid.*, Article 5

¹⁰⁵ *Ibid.*, Article 9

ข้ามพรมแดน¹⁰⁶ มีฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานะและการบริหารจัดการสัตว์ป่าในภูมิภาคที่ได้มาจากการร่วมกันแบ่งปันข้อมูลระหว่างรัฐ¹⁰⁷ จัดตั้งกองทุนอนุรักษ์สัตว์ป่าเพื่อใช้ในการดำเนินงานตามข้อตกลง¹⁰⁸ ในกรณีที่มีข้อพิพาทเกิดขึ้นจากการตีความหรือการอธิบายความหมายในข้อตกลง ให้มีการเสนอเรื่องไปยัง SADC Tribunal เพื่อชี้ขาด¹⁰⁹ และหากประเทศสมาชิกไม่ดำเนินการตามข้อตกลงโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ก็มีการออกมาตรการบังคับไปยังประเทศสมาชิคนั้นได้¹¹⁰

5.3.2 กฎหมายที่ใช้บังคับภายในประเทศสมาชิก

จากมาตรการที่ Protocol on Wildlife Conservation and Law Enforcement กำหนดให้ประเทศสมาชิกในภูมิภาคแอฟริกาตอนใต้ต้องมีมาตรการในการคุ้มครอง การห้ามล่า การห้ามค้าสัตว์ป่า และการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การอนุรักษ์สัตว์ป่าเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงต้องไปทำการศึกษากฎหมายที่บังคับใช้ในประเทศกลุ่มนี้ว่ามีมาตรการในการบริหารจัดการ การอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์ และการบังคับใช้กฎหมายด้านสัตว์ป่าอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับข้อตกลงอย่างไร

5.3.2.1 การการบริหารจัดการและอนุรักษ์สัตว์ป่า

ในการบริหารจัดการสัตว์ป่าอย่างน้อยควรมีมาตรการในการสำรวจว่าประชากรของสัตว์ป่าในแต่ละประเทศมีจำนวนเท่าใด และนำจำนวนเหล่านั้นไปพิจารณาจัดทำแผนการบริหารจัดการ ซึ่งมาตรการในการออกใบอนุญาตควรนำมาใช้ประกอบกับแผนการบริหาร

¹⁰⁶ *Ibid.*, Article 4

¹⁰⁷ *Ibid.*, Article 8

¹⁰⁸ *Ibid.*, Article 11

¹⁰⁹ *Ibid.*, Article 13; The Southern African Development Community Tribunal ก่อตั้งขึ้นตาม the Treaty of the Southern African Development Community (SADC) ในปี ค.ศ. 1992 เพื่อให้มีอำนาจตีความเนื้อความของสนธิสัญญาและกฎหมายลูก รวมถึงให้มีอำนาจในการพิจารณาข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างประเทศสมาชิก Retrieved on July 8, 2018, from https://www.mpi.lu/fileadmin/mppi/medien/research/MPEiPro/2496Southern_African_Development_Community_Tribunal__SADC__EiPro_Sample_Entry.pdf

¹¹⁰ *Supra note 100*, Article 12

จัดการสัตว์ป่าด้วย¹¹¹ เช่น ในประเทศแอฟริกาใต้ มาตรา 11 แห่ง The National Environmental Management Biodiversity Act 2004 กำหนดให้ The South African National Biodiversity Institute ต้องติดตามตรวจสอบและรายงานสถานะความหลากหลายทางชีวภาพที่รวมถึงสถานะการอนุรักษ์สัตว์ป่าที่ถูกคุกคามหรือสัตว์ป่าคุ้มครองให้รัฐมนตรีทราบ และรัฐมนตรีที่รับผิดชอบจะมีหน้าที่ในการจัดทำรอบแผนการดำเนินงานในการบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศซึ่งต้องมีการปรับปรุงให้ทันสมัยอย่างน้อยทุก 5 ปี¹¹² ในประเทศแซมเบีย กำหนดให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อม (Environmental Council) ต้องประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลของปริมาณทรัพยากรธรรมชาติในประเทศ และการใช้ประโยชน์ในทรัพยากรนั้น¹¹³ เช่นเดียวกับประเทศแองโกลากำหนดให้รัฐต้องมีการจัดทำฐานข้อมูลจำนวนประชากรของสัตว์ป่าอย่างต่อเนื่อง และต้องมีการติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำสถิติเหล่านั้นมาใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์ป่า¹¹⁴

อย่างไรก็ดี แม้ว่าในประเทศสมาชิกในภูมิภาคแอฟริกาตอนใต้ส่วนใหญ่จะไม่ได้มีมาตรการทางกฎหมายที่กำหนดให้ต้องมีการเก็บสถิติของจำนวนประชากรสัตว์ป่าเพื่อใช้ประกอบการจัดทำแผนบริหารจัดการสัตว์ป่า แต่มีการกำหนดไว้ในกฎหมายให้ต้องมีการจัดทำแผนการบริหารจัดการ ซึ่งในบางประเทศอาจกำหนดให้มีการจัดทำแผนบริหารจัดการสัตว์ป่าโดยตรง เช่นประเทศแอฟริกาใต้ เลโซโท แทนซาเนีย และซิมบับเว หรือบางประเทศกำหนดให้มีการจัดทำแผนบริหารจัดการป่าไม้ที่ต้องมีเนื้อหาของการบริหารจัดการสัตว์ป่ารวมอยู่ด้วย เช่นประเทศคองโก หรือบางประเทศกำหนดให้มีการจัดทำแผนการบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์ที่ต้องมีการบริการจัดการสัตว์ป่าร่วมด้วย เช่นประเทศบอตสวานา มาลาวี มอริเชียส นามิเบีย แอฟริกาใต้ และแซมเบีย¹¹⁵

นอกจากมาตรการการจัดทำแผนแล้ว บางประเทศยังมีมาตรการในการกำหนดชนิดพันธุ์สัตว์ป่า เพื่อให้มีการดำเนินการให้ความคุ้มครองสัตว์ป่าเหล่านั้นอย่างเหมาะสม เช่น

---

¹¹¹ Maria Teresa Cirelli and Elisa Morgera, Wildlife Law in the Southern African Development Community, (FAO and CIC, 2010), p. 24.

¹¹² มาตรา 38 แห่ง The National Environmental Management Biodiversity Act 2004.

¹¹³ มาตรา 76 แห่ง The Environmental Protection and Pollution Control Act 1990.

¹¹⁴ Maria Teresa Cirelli, *supra note 111*, p. 53.

¹¹⁵ *Ibid.*, p. 25.

ประเทศมอริเชียสกำหนดให้มีสัตว์ป่าคุ้มครองที่ให้ความหมายถึงสัตว์ป่าทุกประเภทที่ไม่ใช่สัตว์ป่าตามบัญชีรายชื่อใน Schedule II หรือสัตว์ป่าที่อนุญาตให้ล่าตามบัญชีรายชื่อใน Schedule I¹¹⁶ ประเทศแองโกลากำหนดให้มีชนิดพันธุ์ที่ได้รับการคุ้มครองแบ่งออกเป็น 3 ประเภทอ้างอิงจากข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่เชื่อถือได้และต้องได้รับการรับรองจากชุมชนท้องถิ่นด้วย ได้แก่ ชนิดที่ใกล้สูญพันธุ์ ชนิดที่หายาก และชนิดที่ถูกคุกคาม¹¹⁷ ประเทศบอตสวานามีคำสั่งที่กำหนดให้ความคุ้มครองเสื้อซีต้าและสิงโตไว้เป็นพิเศษ โดยห้ามมิให้มีการฆ่าสัตว์เหล่านี้ แม้เห็นว่ามีภัยคุกคามที่สัตว์เหล่านี้อาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นก็ตาม¹¹⁸

The National Environmental Management Biodiversity Act 2004 มาตรา 56 ของประเทศแอฟริกาใต้กำหนดให้อำนาจรัฐมนตรีในการจัดทำรายชื่อสัตว์ป่าที่ต้องได้รับการคุ้มครอง โดยแบ่งตามจำนวนประชากรที่คงเหลืออยู่ในธรรมชาติ ได้แก่ ชนิดพันธุ์ที่อยู่ในภาวะวิกฤตว่าใกล้จะสูญพันธุ์ ชนิดพันธุ์ที่ใกล้จะสูญพันธุ์ ชนิดพันธุ์ที่มีความเสี่ยง และชนิดพันธุ์คุ้มครอง¹¹⁹ ประเทศเอสวาตินีกำหนดให้รัฐมนตรีสิ่งแวดล้อมมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดห้ามมิให้มีการล่าชนิดพันธุ์บางประเภทได้¹²⁰ เช่นเดียวกับประเทศซิมบับเวที่กำหนดให้รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศรายชื่อสัตว์ป่าที่ต้องได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษ ซึ่งการล่าสัตว์ประเภทนี้จะทำได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตเพื่อวัตถุประสงค์ทางวิทยาศาสตร์ การบริหารจัดการหรือการควบคุมจำนวนประชากรของสัตว์ป่านั้น หรือการอนุรักษ์เท่านั้น¹²¹

5.3.2.2 การการใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่า

การใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่าประการหนึ่งที่พบได้ในหลายประเทศ คือการอนุญาตให้ล่าสัตว์ป่า และการอนุญาตนั้นกระทำโดยหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบมีสิทธิที่จะออกใบอนุญาตให้ล่าได้ เช่นในประเทศมาลาวีอนุญาตให้มีการล่าในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ หรือพื้นที่อนุรักษ์สัตว์ป่าได้ แต่การล่านั้นต้องไม่ขัดกับหลักการใช้ผลผลิตอย่างยั่งยืน (Sustainable yield) ในประเทศคองโก ใบอนุญาตจะออกให้ต่อเมื่อพิจารณาแล้วว่าผู้ล่ามีความสามารถเพียงพอในการล่า โดยอาจเป็น

¹¹⁶ *Ibid.*, p. 80.

¹¹⁷ *Ibid.*, p. 54.

¹¹⁸ *Ibid.*, p. 60.

¹¹⁹ *Ibid.*, p. 100.

¹²⁰ *Ibid.*, p. 104.

¹²¹ *Ibid.*, p. 121.

ใบอนุญาตให้ล่าเพื่อการค้าหรือการล่าโดยนักท่องเที่ยง¹²² ในประเทศแองโกลา การจะออกใบอนุญาตให้มีการล่าหรือไม่จะต้องพิจารณาจากชนิดพันธุ์ ฤดูกาล และสถานที่เข้ามาประกอบ ถ้าสัตว์ชนิดนั้นไม่มีมาตรการให้ความคุ้มครองเพราะเป็นการล่าโดยชุมชนที่ปฏิบัติต่อกันมาเพื่อยังชีพโดยการนำสัตว์นั้นมาเป็นอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ก็อาจมีการอนุญาตให้ล่าได้และไม่ต้องมีการขออนุญาต หากต้องมีการขออนุญาตต้องไปพิจารณาว่าสัตว์เหล่านั้นอยู่ในบัญชีที่ไม่อนุญาต หรืออนุญาตให้ล่า หรือเป็นชนิดพันธุ์ที่เป็นอันตราย และต้องเป็นการล่าในพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตเท่านั้น¹²³ ซึ่งช้าง เสือดาว แรด และม้าลาย ถูกจัดอยู่ในบัญชีของสัตว์ป่าชนิดที่ห้ามล่า¹²⁴

ในประเทศบอตสวานา แบ่งประเภทการออกใบอนุญาตให้ล่าสัตว์ป่าไว้หลายแบบ เช่น ใบอนุญาตล่านก ใบอนุญาตล่าสัตว์ที่ใช้ได้ครั้งเดียว ใบอนุญาตให้ล่าสัตว์เล็ก ใบอนุญาตให้ล่าสัตว์ชนิดพิเศษที่จะออกให้กับบุคคลที่ล่าสัตว์นั้นเพื่อการดำรงชีวิตหรือเป็นอาหาร หรือใบอนุญาตให้ล่าในพื้นที่ที่กำหนด¹²⁵ ทั้งนี้ในการออกใบอนุญาตอาจนำพื้นฐานทางด้านวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ วัฒนธรรม หรือทางวิทยาศาสตร์มาใช้ประกอบการพิจารณาออกใบอนุญาต¹²⁶

ประเทศมอริเชียสก็เป็นอีกประเทศที่อนุญาตให้มีการล่าสัตว์ได้ โดย Article 2 แห่ง The Shooting and Fishing Leases Act 1982 กำหนดให้รัฐมนตรีมีอำนาจนำพื้นที่ป่าออกให้เช่า หรือประมุขเพื่อเช่า และผู้เช่าจะได้สิทธิในการล่าสัตว์ที่อยู่ในพื้นที่นั้น แต่ไม่อาจตัดต้นไม้ในพื้นที่เช่าดังกล่าว และยังมีข้อกำหนดว่าในระหว่างการเช่าจะต้องจ้างคนเฝ้าพื้นที่ป่ามิให้มีบุคคลอื่นเข้ามารบกวนล่าสัตว์ป่าโดยไม่ได้รับอนุญาต¹²⁷ ในขณะเดียวกันถ้าเป็นการล่าสัตว์ป่าคุ้มครอง The Wildlife and National Parks Act 1993 กำหนดว่าจะล่าได้ต่อเมื่อมีใบอนุญาตที่ออกโดยเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจเท่านั้นและไม่มีการกำหนดเงื่อนไขในการออกหรือไม่ออกใบอนุญาต ซึ่งได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ (national parks and conservation services officer) เจ้าหน้าที่ป่าไม้ (forest officer) ตำรวจ (police) หรือเจ้าหน้าที่ประมง (fisheries officer) ที่ได้รับมอบหมาย

¹²² *Ibid.*, p. 65.

¹²³ *Ibid.*, p. 56 - 57.

¹²⁴ Gareth Mauck, Wildlife Legislation in Sub-Saharan Africa: Criminal Offences, Retrieved on September 7, 2018, from <https://conservationaction.co.za/wp-content/uploads/2013/11/Wildlife-Legislation-in-SS-Africa-Nov-13.pdf>

¹²⁵ Maria Teresa Cirelli, *supra* note 111, p. 60.

¹²⁶ Reg. 14 of The Hunting and Licensing Regulations

¹²⁷ Article 12 และ 14 แห่ง The Shooting and Fishing Leases Act 1982

จากปลัดกระทรวง¹²⁸ แต่จะล่าไม่ได้ถ้าสัตว์ป่าเหล่านั้นอยู่ที่พื้นที่ป่าสงวนหรืออุทยานแห่งชาติ¹²⁹ นอกจากนี้ยังมีใบอนุญาตล่าสัตว์เพื่อการกีฬาหรืออาหาร (game license) ที่ออกโดย คณะกรรมการตำรวจ (Commissioner of Police) ให้แก่ ประชาชนในพื้นที่ หรือนักท่องเที่ยว¹³⁰ อย่างไรก็ตามถ้าล่าสัตว์ที่ล่าเพื่อการกีฬาหรืออาหารถูกพบในพื้นที่เอกชนที่กำลังทำลายพืชผล หรือหลงเข้ามาในพื้นที่เพาะปลูก เจ้าของที่ดินอาจฆ่าสัตว์เหล่านั้นได้โดยไม่จำเป็นต้องมีใบอนุญาต แต่ต้องนำซากสัตว์เหล่านั้นไปส่งมอบที่สถานีตำรวจที่ใกล้ที่สุด¹³¹

ในการใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่า ประเทศมอริเชียสอนุญาตให้มีการค้าสัตว์ป่าได้แต่ต้องได้รับอนุญาต มีมาตรการกำหนดให้การนำเข้า หรือการส่งออกสัตว์ป่าจะกระทำได้เมื่อมีใบอนุญาตเท่านั้น ซึ่ง Wildlife Regulations 1998 วางหลักเกณฑ์การออกใบอนุญาตส่งออกไว้ โดยการส่งออกนั้นต้องไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชนิดพันธุ์นั้น สัตว์ป่านั้นได้มาโดยไม่ขัดกับบทบัญญัติของกฎหมาย ถ้าสัตว์ป่านั้นมีการนำเข้ามาก่อนต้องนำเข้าโดยมีใบอนุญาตนำเข้า และการส่งออกนั้นไม่ขัดกับมาตรการที่ CITES กำหนด¹³² สำหรับข้อพิจารณาในการออกใบอนุญาตให้นำเข้า เจ้าหน้าที่งานที่มีอำนาจจาก the National Parks and Conservation Service ต้องเห็นว่า การอนุญาตให้นำเข้าจะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชนิดพันธุ์ และต้องมีการให้ที่อยู่รวมถึงการดูแลสัตว์ป่า นั้นอย่างเหมาะสม และไม่ใช้การนำเข้าสัตว์ป่ามาใช้ประโยชน์เพื่อการพาณิชย์¹³³

ประเทศโมซัมบิกมีการอนุญาตให้ล่าสัตว์ป่าได้ โดย The Forest and Wildlife Act 1999 แบ่งประเภทของใบอนุญาตล่าสัตว์ป่าออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ใบอนุญาตทั่วไป ที่ออกให้คนในชาติหรือชุมชนท้องถิ่นที่ล่าสัตว์ตามจารีตประเพณีท้องถิ่น ใบอนุญาตล่าสัตว์เชิงพาณิชย์ที่ออกให้กับฟาร์มของเอกชนที่เลี้ยงสัตว์ป่า และใบอนุญาตล่าสัตว์ป่าเพื่อสันถนาการ โดยการขออนุญาตล่าสัตว์ในพื้นที่คุ้มครองจะต้องมีการจ่ายค่าธรรมเนียม และร้อยละ 20 ของค่าธรรมเนียมที่ได้รับจะนำไปจัดสรรให้กับชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่นั้น เป็นกองทุนชุมชน เพื่อนำไปใช้ในกิจการที่เป็นประโยชน์กับชุมชนโดยตรง¹³⁴

¹²⁸ Article 2 of the The Wildlife and National Parks Act 1993

¹²⁹ Article 3 of the National Parks and Reserves Regulations 1996

¹³⁰ Article 20 of the The Wildlife and National Parks Act 1993

¹³¹ *Ibid.*, Article 19

¹³² Article 7 of the Wildlife Regulations 1998

¹³³ *Ibid.*, Article 8

¹³⁴ Maria Teresa Cirelli, *supra note 111*, pp. 85 - 86.

ประเทศนามิเบียมีการกำหนดพื้นที่ที่เรียกว่า Etosha National Park ให้สามารถมีการล่าสัตว์ป่าได้ แต่ต้องได้รับการอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากรัฐมนตรี นอกจากนี้ในบางกรณีอาจมีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปล่าสัตว์ป่าในพื้นที่ของเอกชนได้ ถ้าปรากฏว่าสัตว์ป่านั้นอาจก่อให้เกิดปัญหาขึ้น ไม่ว่าเจ้าของที่ดินนั้นจะยินยอมให้ล่าหรือไม่ก็ตาม สำหรับเจ้าของที่ดินหรือผู้ครอบครองที่มีสัตว์ป่าอยู่ในที่ดินของตน The Nature Conservation Ordinance 1975 อนุญาตให้ล่าได้โดยไม่ต้องมีใบอนุญาตในจำนวนไม่เกินที่กำหนดไว้ ถ้าเป็นเจ้าของที่ดินเกินกว่า 1,000 hectares และมีรั้วรอบขอบชิด เว้นแต่ว่าสัตว์นั้นเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง แต่ถ้าปรากฏว่าเป็นการกระทำเพื่อป้องกันชีวิตหรือร่างกายของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แม้เป็นสัตว์ป่าคุ้มครองก็ล่าได้ แต่ต้องไม่ใช่ช้าง ฮิปโป หรือแรด และเมื่อฆ่าแล้วต้องรายงานไปยังเจ้าหน้าที่ภายในสิบวัน¹³⁵

ประเทศเอสวาตินี กำหนดห้ามมิให้มีการล่าสัตว์ป่าในอุทยานแห่งชาติหรือพื้นที่ป่าสงวน ส่วนในพื้นที่อื่นอาจล่าได้เมื่อได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษร หรือถ้าเป็นป่าของเอกชน การล่าสัตว์นั้นต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของที่ดินนั้นด้วย นอกจากนี้ในการล่าสัตว์ในพื้นที่สงวนไว้สำหรับล่าสัตว์จะทำได้ต้องมีใบอนุญาตเช่นกันและรัฐมนตรีที่รับผิดชอบมีสิทธิที่จะพิจารณาออกใบอนุญาตหรือไม่ก็ได้¹³⁶

จากการที่ประเทศแอฟริกาใต้เห็นว่า รัฐมีหน้าที่ในการดูแลรักษาสัตว์ป่าแทนประชาชน การอนุรักษ์สัตว์ป่าจึงเป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งที่ต้องดำเนินการ The National Environmental Management: Biodiversity Act 2004 (NEMBA 2004) จึงให้อำนาจรัฐมนตรีประกาศบัญชีรายชื่อชนิดพันธุ์ที่กำลังถูกคุกคาม หรือต้องให้ความคุ้มครองเป็นพิเศษ และรายชื่อเหล่านี้จะต้องมีการทบทวนใหม่อย่างน้อยทุก 5 ปี¹³⁷ โดยมาตรา 56(1) แบ่งชนิดพันธุ์ที่ต้องให้ความคุ้มครองออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1) ชนิดพันธุ์ที่อยู่ในสถานะวิกฤตว่าจะสูญพันธุ์ (critically endangered species) เป็นชนิดพันธุ์พื้นถิ่นที่มีความเสี่ยงสูงเป็นอย่างมากว่าจะสูญพันธุ์ไปจากธรรมชาติในอนาคตเมื่อใดก็ได้ (immediate future)

¹³⁵ *Ibid.*, pp. 89 – 90.

¹³⁶ *Ibid.*, pp. 104 – 105.

¹³⁷ Section 56 (2) of The National Environmental Management: Biodiversity Act 2004.

2) ชนิดพันธุ์ที่ใกล้จะสูญพันธุ์ (endangered species) เป็นชนิดพันธุ์พื้นถิ่นที่มีความเสี่ยงสูงที่จะสูญพันธุ์ไปจากธรรมชาติในระยะเวลาอันใกล้ (the near future) แต่ยังไม่อยู่ในสภาวะวิกฤต

3) ชนิดพันธุ์ที่มีความเสี่ยง (vulnerable species) เป็นชนิดพันธุ์พื้นถิ่นที่มีความเสี่ยงสูงเป็นอย่างมากที่จะสูญพันธุ์ไปจากธรรมชาติไม่นานในอนาคต (medium-term future) แต่ยังไม่อยู่ในสภาวะวิกฤตหรือใกล้สูญพันธุ์

4) ชนิดพันธุ์ที่ต้องได้รับความคุ้มครอง (protected species) เป็นชนิดพันธุ์ที่มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์เป็นอย่างมาก หรือมีความสำคัญต่อประเทศ หรือจำเป็นต้องมีกฎหมายเพื่อให้แน่ใจว่าจะมีการบริหารจัดการชนิดพันธุ์เหล่านี้อย่างยั่งยืนในระบบนิเวศ

อย่างไรก็ดี NEMBA 2004 ไม่ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการอนุญาตให้ล่าสัตว์ป่าที่ควรได้รับความคุ้มครองเอาไว้โดยตรง แต่ the National Forests Act 1998 กำหนดไว้ว่าการล่าสัตว์ป่าในพื้นที่ป่าสามารถกระทำได้เมื่อมีการออกใบอนุญาตจากรัฐมนตรีเท่านั้น ยกเว้นในบางกรณี เช่นมีประกาศโดยรัฐมนตรีเรียกเว้นบุคคลหรือกลุ่มบางประเภทไว้ว่าไม่ต้องขออนุญาต เช่นการล่าสัตว์ตามจารีตประเพณีหรือความเชื่อเป็นต้น¹³⁸ อย่างไรก็ตาม NEMBA 2004 มาตรา 87 กำหนดให้ต้องมีการออกใบอนุญาตในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 56(1) หรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบในแง่ลบต่อการมีชีวิตรอดของสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 57(2) ซึ่งกิจกรรมนี้รวมถึงการล่า การจับ การฆ่า การเพาะพันธุ์ หรือการค้าเป็นต้น¹³⁹ ในปัจจุบันมีการประกาศโดยรัฐมนตรีด้านกิจการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวในปี ค.ศ. 2009 ห้ามมิให้มีการค้าขนอแรด ส่วนอื่น หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากขนอแรด¹⁴⁰ ทำให้การออกใบอนุญาตในการนำเข้าส่งออก หรือส่งกลับออกไปจึงไม่น่าจะดำเนินการได้เพราะถูกห้ามมิให้ขายส่วนต่างๆของขนอแรดได้เลย ในกรณีอื่นที่มีใช้ขนอแรด ยังคงให้อำนาจรัฐมนตรีในการพิจารณาออกใบอนุญาต หรือการปฏิเสธไม่ให้ใบอนุญาต แต่ต้องคำนึงถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แนวทางการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมระดับชาติ

¹³⁸ Section 22 (2) (c), 23 (1) (k) และ 24 (6)

¹³⁹ “TOPS permit and registration application process for the carrying out of restricted activities in terms of the NEMBA 10 of 2004,” Retrieved on July 10, 2018, from <https://www.environment.gov.za/topspermitandregistrationapplicationprocess>

¹⁴⁰ Moratorium on the Trade of Individual Rhinoceros Horns and any Derivates or Products of the Horns, dated 13 February 2009.

กรอบแผนงานด้านความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ ข้อตกลงระหว่างประเทศ หรือกรณีอื่นที่เห็นว่ามีความเกี่ยวข้องประกอบด้วย¹⁴¹

สำหรับมาตรการควบคุมการค้าสัตว์ป่าได้มีการบัญญัติไว้ใน NEMBA 2004 และ The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES) Regulations 2010 (CITES Regulations 2010) ไว้หลายกรณีทั้งสัตว์ป่าที่ควรได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 56(1) และสัตว์ป่าที่อยู่ในบัญชีรายชื่อของ CITES เช่น การนำเข้า (import) ส่งออก (export) นำกลับออกไป (re-export) ส่งผ่าน (transit) ต้องมีใบอนุญาตพร้อมทั้งเอกสารที่เกี่ยวข้องแสดงต่อเจ้าหน้าที่¹⁴² แต่ในกรณีส่งผ่านไม่จำเป็นต้องออกใบอนุญาตของ CITES ให้และเจ้าพนักงานที่บังคับใช้กฎหมายยังคงมีอำนาจในการตรวจตัวอย่างพันธุ์ที่มีการส่งผ่านตามปกติ¹⁴³

ทั้งนี้ในการออกใบอนุญาตให้เป็นอำนาจของรัฐมนตรีที่จะออกใบอนุญาต¹⁴⁴ ในฐานะหน่วยงานฝ่ายปฏิบัติการตามอนุสัญญา CITES¹⁴⁵ โดยการออกใบอนุญาต NEMBA 2004 กำหนดให้มีการจัดตั้งหน่วยงานฝ่ายวิชาการ (Scientific Authority) ที่มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมและยับยั้งไม่ให้มีการค้าชนิดพันธุ์ที่ได้รับความคุ้มครองทั้งตามกฎหมายภายในและข้อตกลงระหว่างประเทศ ซึ่งรัฐมนตรีจะต้องปรึกษาหน่วยงานนี้ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการออกใบอนุญาต¹⁴⁶ เนื่องจากหลักเกณฑ์ของ CITES กำหนดให้ประเทศที่จะออกใบอนุญาตต้องพิจารณาผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับชนิดพันธุ์ หรือต่อระบบนิเวศในประเทศของผู้ออกใบอนุญาตร่วมด้วย ในกรณีที่มีการกระทำความผิด เช่นการนำเข้า ส่งออก หรือนำกลับออกไปโดยไม่มีใบอนุญาต

---

¹⁴¹ Section 88 (3) of The National Environmental Management: Biodiversity Act 2004

¹⁴² *Ibid.*, Section 57 (1A) และ (3)

¹⁴³ Section 12 of the Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES) Regulations 2010

¹⁴⁴ Section 87 (e) of The National Environmental Management: Biodiversity Act 2004

¹⁴⁵ Section 3 of the Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES) Regulations 2010

¹⁴⁶ Section 59 (b) และ 60 of The National Environmental Management: Biodiversity Act 2004

ครอบครอง หรือเสนอขายโดยมิชอบด้วยกฎหมาย แจ้งข้อความอันเป็นเท็จ ปลอมใบอนุญาต หรือ ขัดขวางการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนด โดยมีโทษปรับไม่เกิน 5,000,000 แรนต์แอฟริกาใต้ หรือประมาณ 12,000,000 บาท จำคุกไม่เกิน 5 ปี และถ้ากระทำความผิดซ้ำจะมีโทษปรับไม่เกิน 10,000,000 แรนต์แอฟริกาใต้ หรือประมาณ 24,000,000 บาท จำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับและจะถูกห้ามมิให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตเพื่อค้าชนิดพันธุ์ ตามบัญชี CITES อีก¹⁴⁷

Zambia Wildlife Act 1998 กำหนดให้รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศชนิดพันธุ์สัตว์ป่าให้เป็นสัตว์ป่าคุ้มครองได้ เช่นเดียวกันสัตว์ป่าที่ปกติมีการล่าเพื่อเป็นอาหารหรือสันตนาการก็สามารถประกาศคุ้มครองได้เช่นกัน โดยในการประกาศต้องมีหลักเกณฑ์การพิจารณาเช่นเห็นว่า สัตว์ป่านั้นหายาก ถูกคุกคาม หรือใกล้สูญพันธุ์จึงจำเป็นต้องอนุรักษ์ไว้ หรือเพื่อรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ และเมื่อประกาศแล้วการจะล่าสัตว์ป่าประเภทนี้ต้องมีใบอนุญาตถ้าฝ่าฝืนย่อมเป็นความผิด¹⁴⁸ แต่ถ้าสัตว์เหล่านั้นอยู่ในพื้นที่อนุรักษ์จะไม่สามารถล่า หรือฆ่าสัตว์ป่าเหล่านั้นได้

นอกจากนี้ประเทศแซมเบียได้กำหนดมาตรการคุ้มครองเป็นพิเศษสำหรับ ช้างและแรดไม่ว่าจะเป็นการฆ่า การขึ้นทะเบียน การนำเข้า หรือการโอนไปยังบุคคลอื่น เช่นกรณีที่ฆ่า ช้างหรือแรดบุคคลนั้นต้องส่งมอบงาช้างหรือนอแรดให้ตำรวจสัตว์ป่า หรือบุคคลที่ได้รับมอบหมาย จากอธิบดีภายใน 48 ชั่วโมงนับแต่เวลาเกิดเหตุเพื่อให้บันทึกน้ำหนักและขึ้นทะเบียนชิ้นส่วนนั้น¹⁴⁹ หรือในกรณีที่ต้องมีการนำเข้าผู้นำเข้าจะต้องได้รับใบอนุญาตที่ออกโดยคณะกรรมการใบอนุญาต บริหารจัดการสัตว์ป่า (Wildlife Management Licenses Committee)¹⁵⁰ และเมื่อนำเข้ามาแล้ว ต้องนำไปแสดงต่อตำรวจสัตว์ป่า หรือบุคคลที่ได้รับมอบอำนาจจากอธิบดีเป็นหนังสือ ภายใน 48 ชั่วโมงนับแต่วันนำเข้า เพื่อบันทึกน้ำหนักและขึ้นทะเบียนนอแรดหรืองาช้างนั้น¹⁵¹ หากงาช้างหรือนอแรดนั้นพิสูจน์ได้ว่าได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายทั้งส่วนของผู้นำเข้าและผู้ส่งออก ตำรวจสัตว์ป่าก็จะ ดำเนินการออกหนังสือรับรองการครอบครองให้¹⁵²

¹⁴⁷ Section 16 (2) of the Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES) Regulations 2010

¹⁴⁸ Section 36-37 of the Zambia Wildlife Act 2015

¹⁴⁹ *Ibid.*, Section 90

¹⁵⁰ *Ibid.*, Section 88

¹⁵¹ *Ibid.*, Section 91

¹⁵² *Ibid.*, Section 92

สำหรับมาตรการการค้าสัตว์ป่า ประเทศแซมเบียได้กำหนดว่าการครอบครอง ซื่อ หรือขายสัตว์ป่า สัตว์ป่าคุ้มครอง หรือเนื้อของสัตว์ป่าต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากอธิบดีมีฉะนั้นจะเป็นความผิดตามกฎหมายนี้¹⁵³ รวมถึงบุคคลใดที่ประสงค์จะนำเข้าหรือส่งออกต้องได้รับใบอนุญาตเช่นกันทั้งในส่วนของการขึ้นส่วนต่างๆที่ได้จากการล่า หรือสัตว์ป่า หรือเนื้อของสัตว์ป่าเหล่านั้น¹⁵⁴ แต่ถ้าเป็นการนำผ่านโดยมีเอกสารจากประเทศต้นทางหรือประเทศปลายทางแล้วแต่กรณีอย่างถูกต้อง หรือเป็นการนำผ่านโดยผู้ครอบครองเดินทางร่วมกับส่วนของการขึ้นส่วนต่างๆที่ได้จากการล่า หรือสัตว์ป่า หรือเนื้อของสัตว์ป่าเหล่านั้นและมีหนังสือรับรองว่าผู้ครอบครองได้มาซึ่งส่วนต่างๆนั้นโดยชอบด้วยกฎหมายก็ไม่จำเป็นต้องขอใบอนุญาตจากอธิบดีอีก¹⁵⁵

ประเทศซิมบับเว กำหนดมาตรการคุ้มครองสัตว์ป่าไว้ใน Parks and Wildlife Act 1975 ให้อำนาจรัฐมนตรีในการประกาศและแก้ไขเปลี่ยนแปลงบัญชีรายชื่อสัตว์ป่าคุ้มครองได้¹⁵⁶ และทำให้การล่า การครอบครอง หรือการขายสัตว์ป่าคุ้มครองหรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ป่าคุ้มครองจะกระทำมิได้ถ้าไม่มีใบอนุญาตที่ออกโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี และในการออกใบอนุญาตให้ล่าจะกระทำได้ในกรณีดังต่อไปนี้ คือเพื่อวัตถุประสงค์ทางวิทยาศาสตร์ หรือการศึกษา เพื่อจัดหาตัวอย่างให้กับพิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์ หรือองค์กรที่คล้ายกัน เพื่อเพาะพันธุ์ ส่งออก หรือเพิ่มจำนวนประชากร เพื่อบริหารจัดการหรือควบคุมจำนวนประชากรของสัตว์ป่า เพื่อป้องกันชีวิตและทรัพย์สินของมนุษย์ หรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่นที่เห็นว่าเพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์สัตว์ป่านั้น¹⁵⁷ ในกรณีที่มีการล่าโดยไม่ได้รับอนุญาต จะมีผลทำให้ไม่สามารถขายเนื้อที่ได้มาจากสัตว์ป่าและในขณะเดียวกันผู้ขายอาจต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนด และตัวผู้ซื้อก็อาจต้องรับโทษจากการซื้อเช่นเดียวกัน เว้นแต่จะเป็นการซื้อจากตลาด หรือพื้นที่ที่เปิดให้ประชาชนทั่วไปเข้าซื้อได้ หรือซื้อจากบุคคลที่ประกอบกิจการเช่นว่านั้นอยู่แล้ว¹⁵⁸

5.3.2.3 การบังคับใช้กฎหมายด้านสัตว์ป่า

จากการที่ Protocol on Wildlife Conservation and Law Enforcement กำหนดมาตรการให้ประเทศสมาชิกควรมีกระบวนการพิจารณาคดี และลงโทษ

¹⁵³ Section 98 of the Zambia Wildlife Act 2015

¹⁵⁴ Section 88, 102 และ 103 of the Zambia Wildlife Act 2015

¹⁵⁵ Section 107 of the Zambia Wildlife Act 2015

¹⁵⁶ Section 43-44 of the Parks and Wildlife Act 1975

¹⁵⁷ Section 46 of the Parks and Wildlife Act 1975

¹⁵⁸ Section 71 และ 74 of the Parks and Wildlife Act 1975

ผู้กระทำความผิดในการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการเอาไปและการค้าสัตว์ป่าและผลิตภัณฑ์จากสัตว์ป่า ซึ่งบางประเทศก็มีการบัญญัติกฎหมายให้สอดคล้องในประเด็นที่เกี่ยวข้อง แต่บางประเทศก็ยังไม่ปรากฏว่ามีกฎหมายรองรับในลักษณะนั้น เช่นประเทศแองโกลามีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษ การล่าสัตว์ป่าโดยมิชอบด้วยกฎหมาย มีการแบ่งประเภทสัตว์ป่าที่ล่าได้ และสัตว์ป่าคุ้มครอง โดยในการล่าสัตว์เหล่านี้โดยไม่มีใบอนุญาต ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนด หรือในกรณีที่มีใบอนุญาตแต่เป็นการฆ่าช้าง ฮิปโป หรือแรด ผู้กระทำต้องแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบภายใน 30 วันนับแต่วันที่มีการฆ่า และถ้าพิสูจน์ได้ว่าเป็นการฆ่าโดยชอบพนักงานเจ้าหน้าที่จะออกใบอนุญาตให้ครอบครองชิ้นส่วน เนื้อ หนัง และงาช้างหรือนอแรดที่ต้องมีการลงทะเบียน แต่ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าเป็นการฆ่าโดยมิชอบก็ให้อำนาจเจ้าพนักงานที่จะยึดชิ้นส่วนของสัตว์ป่าเหล่านั้นไว้ได้ ในระหว่างการสอบสวน และผู้ล่าสามารถอุทธรณ์คำสั่งของเจ้าพนักงานได้ภายในกำหนดเวลา 30 วัน นับแต่มีการยึด นอกจากอำนาจยึดแล้วพนักงานเจ้าหน้าที่ยังต้องดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดด้วย และมีบทลงโทษการล่าสัตว์ป่าคุ้มครองโดยมิได้รับอนุญาตไว้โดยเฉพาะถ้าเป็นช้างโทษปรับจะสูงกว่า สัตว์ป่าชนิดอื่นถึง 5 เท่า นอกจากนี้การค้างาช้าง หนัง นอแรด เนื้อ หรือส่วนอื่นใดที่ได้จากช้าง หรือแรดผู้ขายต้องมีใบอนุญาตให้ขายได้¹⁵⁹

ในประเทศบอตสวานา มีกฎหมายคุ้มครองสิงโต เสือชีต้าห์ แรด และ ช้างไว้เป็นการเฉพาะ เช่นถ้าบุคคลใดฆ่าสิงโต หรือเสือชีต้าห์ และไม่รายงานให้เจ้าพนักงานทราบมีทั้ง โทษปรับและจำคุก หรือถ้างาช้างที่ได้จากการล่า การสลัดทิ้ง การยึด หรือการตายตามธรรมชาติของ ช้างมีน้ำหนักเกินกว่า 11 กิโลกรัมให้ถือว่างาช้างนั้นเป็นของแผ่นดินห้ามพนักงานเจ้าหน้าที่ขึ้น ทะเบียนการครอบครองให้บุคคลใด และถ้าผู้ใดพบงาช้างที่ไม่มีเจ้าของให้ส่งให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ หรือนอแรดที่พบให้ถือว่าตกเป็นของแผ่นดินทันที หรือกรณีสัตว์ป่าอื่นๆที่เป็นสัตว์ป่าคุ้มครองต้องมี ใบอนุญาตให้ล่าได้ และการล่าต้องเป็นการล่าตามมาตรการที่ The Wildlife Conservation and National Parks (Hunting and Licensing) Regulations 2001 กำหนดให้กระทำได้เท่านั้น ส่วนใน การค้าชิ้นส่วนของสัตว์ป่าที่ล่าได้ก็มีมาตรการกำหนดไว้ว่าการนำเข้า ส่งออก ส่งกลับออกไป หรือนำ ผ่านต้องมีใบอนุญาตทั้งสิ้น และถ้าผู้ขายเป็นตัวแทนจำหน่ายหรือประกอบกิจการค้าขายชิ้นส่วนของ สัตว์ป่าอยู่แล้วก็ต้องมีใบอนุญาตให้จำหน่ายได้เช่นกัน¹⁶⁰

¹⁵⁹ Decree 2:873 Hunting Regulation 1957 อ้างใน Gareth Mauck, *supra* note 124, pp. 10 - 11

¹⁶⁰ Gareth Mauck, *supra* note 124, pp. 13-15

นอกจากนี้ถ้าเป็นการนำเข้า ส่งออก ขนส่ง หรือนำกลับออกไปซึ่งสัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่าที่อยู่ในบัญชีรายชื่อตามอนุสัญญา CITES มี The Wildlife Conservation and National Parks Act 1992 กำหนดให้การออกใบอนุญาตจะกระทำได้อต่อเมื่อเป็นไปตามกระบวนการที่อนุสัญญากำหนดไว้ ซึ่งอธิบดีที่เป็นหน่วยงานปฏิบัติการต้องพอใจในข้อมูลว่าสัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่านั้นได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย การออกใบอนุญาตจะไม่กระทบถึงความอยู่รอดของชนิดพันธุ์ประเทศที่นำเข้าต้องมีการออกใบอนุญาตนำเข้าแล้ว และในการขนส่งสัตว์ป่าที่มีชีวิตได้กระทำในลักษณะป้องกันไม่ให้มีอันตรายเกิดขึ้นกับสัตว์ป่านั้น ถ้าฝ่าฝืนอาจต้องรับมีโทษปรับไม่เกิน 10,000 BWP หรือประมาณ 32,000 บาท และจำคุกไม่เกิน 7 ปี ถ้าเป็นการกระทำที่เกี่ยวกับการค้าแรดหรือช้างผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น กรณีกระทำต่อแรดจะมีโทษปรับไม่เกิน 100,000 BWP หรือประมาณ 320,000 บาท และจำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือกรณีกระทำต่อช้างจะมีโทษปรับไม่เกิน 50,000 BWP หรือประมาณ 160,000 บาท และจำคุกไม่เกิน 10 ปี¹⁶¹ สำหรับผู้ขายที่รู้ว่าสัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่านั้นมีการนำเข้าโดยมิชอบและนำมาจำหน่ายย่อมมีความผิดเช่นกันโดยมีโทษปรับไม่เกิน 5,000 BWP หรือประมาณ 16,000 บาท และจำคุกไม่เกิน 5 ปี และถ้าเป็นการกระทำความผิดต่อแรด หรือช้างก็ต้องรับผิดหนักขึ้นตามโทษที่ระบุไว้ข้างต้น¹⁶² ในกรณีของผู้ครอบครองแรดและงาช้างไม่ว่าจะโดยการนำเข้า หรือได้มาในประเทศต้องแจ้งการครอบครองแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ภายใน 7 วันนับแต่วันได้มา และต้องแสดงให้เห็นได้ว่าเป็นการครอบครองที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย มิฉะนั้นอาจต้องมีความรับผิด ถ้าเป็นงาช้างจะมีโทษปรับไม่เกิน 50,000 BWP หรือประมาณ 160,000 บาท และจำคุกไม่เกิน 10 ปี ถ้าเป็นแรดจะมีโทษปรับไม่เกิน 100,000 BWP หรือประมาณ 320,000 บาท และจำคุกไม่เกิน 15 ปี¹⁶³ นอกจากความรับผิดแล้ว The Wildlife Conservation and National Parks Act 1992 ได้มีบทบัญญัติให้อำนาจศาลในการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดได้ และมีอำนาจเพิกถอนใบอนุญาตได้ ถ้าพบว่ามีการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับกฎหมายฉบับนี้¹⁶⁴

ประเทศมาลาวีกำหนดความผิดเกี่ยวกับสัตว์ป่าไว้หลายประการ เช่น การล่า เอาไป หรือครอบครองสัตว์ป่าคุ้มครองโดยไม่มีใบอนุญาต¹⁶⁵ การครอบครอง ชีอ ขาย หรือ

¹⁶¹ Section 62 of the Wildlife Conservation and National Parks Act 1992

¹⁶² *Ibid.*, Section 64

¹⁶³ *Ibid.*, Section 68

¹⁶⁴ *Ibid.*

¹⁶⁵ Section 66 (1) of the National Parks and Wildlife Act No. 11 of 1992

พยายามครอบครอง ชื่อ ขยายตัวอย่างพันธุ์ของสัตว์ป่าคุ้มครอง¹⁶⁶ การมีหน้าที่ต้องรายงานให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบในกรณีที่มีตัวอย่างพันธุ์ของสัตว์ป่าคุ้มครองอยู่ในความครอบครอง¹⁶⁷ หน้าที่ต้องรายงานการโอนกรรมสิทธิ์ในตัวอย่างพันธุ์ของสัตว์ป่าคุ้มครอง¹⁶⁸ การเอาไป หรือครอบครองซึ่งชิ้นส่วนของสัตว์ป่าที่เป็นของรัฐ ที่อาจเป็นชิ้นส่วนใดๆของสัตว์ป่าที่ได้มาโดยกระบวนการอันมิชอบด้วยกฎหมาย¹⁶⁹ การนำเข้า ส่งออก ส่งกลับออกไป หรือการพยายามกระทำการดังกล่าวต่อสัตว์ป่าคุ้มครอง โดยไม่ผ่านช่องทางศุลกากร หรือไม่แสดงใบอนุญาตต่อเจ้าหน้าที่ศุลกากร¹⁷⁰ การนำเข้า ส่งออก ส่งกลับออกไปของตัวอย่างพันธุ์ที่ได้รับความคุ้มครองหรือระบุอยู่ในบัญชีรายชื่อที่รัฐมนตรีออกระเบียบจำกัดการนำเข้า ส่งออก ส่งกลับออกไปตามข้อตกลงระหว่างประเทศ¹⁷¹ การกระทำความผิดเหล่านี้มีโทษปรับตั้งแต่ K200-10,000 และมีโทษตั้งแต่ 1-5 ปี นอกจากบทกำหนดโทษแล้ว The National Parks and Wildlife Act No. 11 of 1992 ยังให้อำนาจศาลที่จะริบทรัพย์สินที่ใช้และได้จากการกระทำความผิด หรือในกรณีที่พบสิ่งของที่ต้องมีการขึ้นทะเบียนแจ้งการครอบครองตามกฎหมายนี้ แต่ไม่มีผู้ใดแสดงตนเป็นเจ้าของให้หัวหน้าส่วนอุทยานแห่งชาติและสัตว์ป่าร้องขอให้ศาลมีคำสั่งริบทรัพย์สินนั้นได้ และให้ศาลมีอำนาจถอนใบอนุญาตบุคคลที่กระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้ได้ด้วยเช่นกัน¹⁷²

ประเทศโมซัมบิกมีการกำหนดความรับผิดชอบเกี่ยวกับสัตว์ป่าไว้หลายประการ เช่น การล่าสัตว์ในพื้นที่ป่า¹⁷³ การล่าด้วยวิธีการที่แตกต่างกับที่กฎหมายกำหนด¹⁷⁴ การล่า การได้ไป การเก็บ การขนส่ง หรือการค้าซึ่งสัตว์ป่า หรือทรัพยากรสัตว์ป่าโดยไม่มีใบอนุญาต ซึ่งบทลงโทษในการกระทำความผิดกรณีหลังนี้มีโทษปรับตั้งแต่ 1,000,000 MT ถึง 100,000,000 MT หรือประมาณ 540,000 บาท ถึง 54,000,000 บาท และถ้าเป็นความผิดที่กระทำต่อชนิดพันธุ์ที่หายาก หรือเป็นอันตรายว่าใกล้จะสูญพันธุ์ หรือมีข้อห้ามไม่ให้นำไปใช้ประโยชน์ โทษปรับจะเพิ่มขึ้นเป็น

¹⁶⁶ *Ibid.*, Section 86 (1)

¹⁶⁷ *Ibid.*, Section 88

¹⁶⁸ *Ibid.*, Section 89

¹⁶⁹ *Ibid.*, Section 90, 91 และ 71

¹⁷⁰ *Ibid.*, Section 98

¹⁷¹ *Ibid.*, Section 99

¹⁷² *Ibid.*, Section 114-116

¹⁷³ Article 11 of the Forest and Wildlife Law 1999

¹⁷⁴ *Ibid.*, Article 44-48, 50

สลิปเท้าของค่าปรับขั้นสูงสุด¹⁷⁵ ซึ่งหมายความว่าค่าปรับจะเพิ่มสูงถึง 1,000,000,000 MT หรือ ประมาณ 540,000,000 บาท

ประเทศนามิเบียกำหนดความรับผิดชอบเกี่ยวกับการล่าสัตว์ป่าไว้ไม่ต่างกับประเทศอื่นคือต้องเป็นการล่าโดยมีใบอนุญาตไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ป่าสงวน หรือป่าที่ห้ามมีการล่าสัตว์ได้ และเมื่อล่าได้แล้วการขายชิ้นส่วนของสัตว์ป่าก็ต้องมีใบอนุญาตเช่นกัน¹⁷⁶ หรือการจะจับ ขนส่ง เก็บไว้ซึ่งสัตว์ป่าเพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้าก็ต้องขออนุญาต¹⁷⁷ หรือ การนำเข้า ส่งออกสัตว์ป่า เนื้อ หรือหนังของสัตว์ป่าต้องได้รับอนุญาตจากคณะรัฐมนตรี เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้น เช่น นำเข้าจาก ประเทศแอฟริกาใต้ หรือนำเข้าเพื่อการบริโภคและได้มาจากการล่าโดยชอบด้วยกฎหมาย¹⁷⁸ ซึ่ง บทลงโทษในการกระทำความผิดกรณีหลังนี้มีโทษปรับไม่เกิน 200,000 R หรือประมาณ 475,000 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 20 ปีหรือทั้งจำทั้งปรับ¹⁷⁹

ประเทศแอฟริกาใต้กำหนดความรับผิดชอบในอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าไว้หลายประการ เช่นการล่า การจับ การฆ่า การเพาะพันธุ์ หรือการค้าสัตว์ป่า หรือการไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดในใบอนุญาต ซึ่งมีบทกำหนดโทษจากการฝ่าฝืนบทบัญญัติของ NEMBA 2004 ให้ปรับไม่เกิน 1,000,000 R หรือประมาณ 2,400,000 บาท หรือ จำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ และถ้าเป็นการกระทำต่อชนิดพันธุ์ที่อยู่ในสถานะถูกคุกคาม หรือที่ได้รับการคุ้มครองการคำนวณค่าปรับอาจปรับไม่เกิน 1,000,000 R หรือ ปรับเป็น 3 เท่าของมูลค่าชนิดพันธุ์นั้นขึ้นอยู่กับว่าจำนวนเงินใดมากกว่า¹⁸⁰ นอกจากนี้ใน CITES Regulation 2010 ที่กำหนดให้การนำเข้า ส่งออก ส่งกลับ ออกไปซึ่งชนิดพันธุ์ตามบัญชีรายชื่อที่ระบุใน CITES ต้องกระทำโดยวิธีการขอใบอนุญาต หากมีการฝ่าฝืนมีโทษปรับไม่เกิน 5,000,000 R หรือประมาณ 12,000,000 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้ามีการกระทำความผิดซ้ำมีโทษปรับไม่เกิน 10,000,000 R หรือประมาณ 24,000,000 บาท

¹⁷⁵ *Ibid.*, Article 41

¹⁷⁶ Section 20, 23, 36 of the Nature Conservation Ordinance 1975

¹⁷⁷ *Ibid.*, Section 41

¹⁷⁸ *Ibid.*, Section 49

¹⁷⁹ Section 1 of the Nature Conservation General Amendment Act No.31
1990

¹⁸⁰ Section 101-102 of National Environmental Management: Biodiversity
Act 2004

หรือจำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ และจะไม่มีสิทธิขอรับใบอนุญาตในการนำเข้า ส่งออก ส่งกลับออกไปซึ่งชนิดพันธุ์ตามบัญชีรายชื่อที่ระบุใน CITES ได้อีก¹⁸¹

ประเทศแซมเบียมีบทบัญญัติความรับผิดชอบจากการล่าสัตว์ป่า รวมถึงการครอบครอง ซื่อ หรือขายสัตว์ป่า สัตว์ป่าคุ้มครอง หรือเนื้อของสัตว์ป่าที่ต้องได้รับอนุญาต โดยถ้าเป็นการล่าสัตว์ป่าผู้กระทำความผิดอาจมีโทษจำคุกในการกระทำความผิดครั้งแรกไม่น้อยกว่า 3 ปี แต่ไม่เกิน 10 ปี และถ้ากระทำความผิดซ้ำต้องรับโทษหนักขึ้นคือมีโทษจำคุกไม่น้อยกว่า 5 ปี แต่ไม่เกิน 15 ปี¹⁸² ในกรณีที่เป็นกรกระทำที่เกี่ยวกับการครอบครอง ซื่อ ขาย นำเข้า ส่งออก หรือส่งกลับออกไปโดยไม่มีใบอนุญาตซึ่งสัตว์ป่า จะมีโทษปรับไม่น้อยกว่า 300,000 หน่วยลงโทษแต่ไม่เกิน 600,000 หน่วยลงโทษ หรือมีโทษจำคุกไม่เกิน 7 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ และถ้าเป็นการลักลอบค้าสัตว์ป่าโดยมิชอบด้วยกฎหมายจะมีโทษปรับไม่น้อยกว่า 150,000 หน่วยลงโทษแต่ไม่เกิน 500,000 หน่วยลงโทษ หรือมีโทษจำคุกไม่น้อยกว่า 3 ปี แต่ไม่เกิน 5 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับและถ้ากระทำความผิดซ้ำจะมีโทษปรับไม่น้อยกว่า 200,000 หน่วยลงโทษแต่ไม่เกิน 600,000 หน่วยลงโทษ และมีโทษจำคุกไม่น้อยกว่า 5 ปี แต่ไม่เกิน 7 ปี¹⁸³ ในกรณีกระทำต่อสัตว์ป่าคุ้มครอง จะมีโทษจำคุกไม่น้อยกว่า 5 ปีแต่ไม่เกิน 10 ปี ไม่มีโทษปรับ และถ้าเป็นการค้าชิ้นส่วนของสัตว์ป่าคุ้มครองจะมีโทษจำคุกไม่น้อยกว่า 5 ปี แต่ไม่เกิน 10 ปี และถ้ากระทำความผิดซ้ำจะมีโทษจำคุกไม่น้อยกว่า 7 ปี แต่ไม่เกิน 15 ปี¹⁸⁴ อย่างไรก็ตามถ้าเป็นการล่า หรือทำให้ช้างหรือแรดบาดเจ็บจะมีโทษจำคุกไม่น้อยกว่า 5 ปี แต่ไม่เกิน 20 ปี และถ้าทำซ้ำจะมีโทษจำคุกไม่น้อยกว่า 10 ปี แต่ไม่เกิน 25 ปี และถ้าการกระทำความผิดนั้นเกี่ยวกับการลักลอบค้างาช้างหรือขนแรดผู้กระทำความผิดต้องรับโทษจำคุกไม่น้อยกว่า 5 ปี แต่ไม่เกิน 20 ปี และถ้าทำซ้ำจะมีโทษจำคุกไม่น้อยกว่า 10 ปี แต่ไม่เกิน 25 ปี¹⁸⁵ ทั้งนี้ในการกระทำความผิดที่มีบทลงโทษปรับไม่เกิน 200,000 หน่วยลงโทษ ผู้กระทำความผิดอาจยอมรับสารภาพและชำระค่าปรับโดยไม่ต้องไปศาลก็ได้ แต่พนักงานเจ้าหน้าที่จะมีอำนาจเปรียบเทียบปรับได้ไม่เกิน 100,000 หน่วยลงโทษเท่านั้น¹⁸⁶

¹⁸¹ Regulation 16 of the Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES) Regulations 2010

¹⁸² Section 128 of the Zambia Wildlife Act 2015

¹⁸³ *Ibid.*, Section 129

¹⁸⁴ *Ibid.*, Section 130

¹⁸⁵ *Ibid.*, Section 127

¹⁸⁶ *Ibid.*, Section 137

นอกจากการลงโทษแล้ว Zambia Wildlife Act 2015 ยังกำหนดให้ศาลมีอำนาจริบทรัพย์สินที่ได้มาและใช้ในการกระทำความผิดได้ด้วย รวมถึงสั่งเพิกถอนใบอนุญาต และกำหนดค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยเรียกให้ผู้กระทำความผิดต้องชดใช้เงินจำนวนดังกล่าวให้กับรัฐ¹⁸⁷

ประเทศซิมบับเวกำหนดให้การล่า การครอบครอง หรือการขายสัตว์ป่า หรือสัตว์ป่าคุ้มครองหรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ป่าเหล่านั้นเป็นความผิดถ้าผู้กระทำไม่มีใบอนุญาต โดยความผิดฐานล่าสัตว์ป่ามีโทษปรับกำหนดไว้ตั้งแต่ระดับ 7 จนถึงระดับ 14¹⁸⁸ และมีโทษจำคุก ตั้งแต่ 2 ปี ถึง 20 ปี¹⁸⁹ ถ้าเป็นการฆ่า หรือล่าช้างหรือแรดโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือค้างาช้าง ชิ้นส่วนต่างๆของแรด หรือของสัตว์ป่าคุ้มครอง ผู้กระทำความผิดจะมีโทษปรับไม่เกินระดับ 14 ซึ่งเป็นโทษสูงสุดที่ \$5,000 หรือมีโทษจำคุกไม่เกิน 20 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ¹⁹⁰ นอกจากการลงโทษปรับ หรือจำคุกแล้วยังให้ศาลมีอำนาจริบทรัพย์สินที่ได้มาและใช้ในการกระทำความผิดได้ด้วย เมื่อศาลมีคำสั่งริบทรัพย์สินนั้นแล้วมีผลให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของรัฐ รวมถึงสั่งเพิกถอนใบอนุญาต และกำหนดค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยเรียกให้ผู้กระทำความผิดต้องชดใช้เงินจำนวนดังกล่าวให้กับรัฐ¹⁹¹

¹⁸⁷ *Ibid.*, Section 138

¹⁸⁸ First Schedule of criminal Code กำหนดโทษปรับไว้ 14 ระดับได้แก่ ระดับที่ 1 ปรับ \$10 ระดับที่ 2 ปรับ \$15 ระดับที่ 3 ปรับ \$30 ระดับที่ 4 ปรับ \$100 ระดับที่ 5 ปรับ \$200 ระดับที่ 6 ปรับ \$300 ระดับที่ 7 ปรับ \$400 ระดับที่ 8 ปรับ \$500 ระดับที่ 9 ปรับ \$600 ระดับที่ 10 ปรับ \$700 ระดับที่ 11 ปรับ \$1,000 ระดับที่ 12 ปรับ \$2,000 ระดับที่ 13 ปรับ \$3,000 ระดับที่ 14 ปรับ \$5,000 Retrieved on July 11, 2018, from file:///C:/Users/C/Downloads/2017%20%20%20%20 finan ce%20act%20%20no.2%20%20part%203.pdf

¹⁸⁹ Section 33, 38, 45, 59 of the Parks and Wildlife Act 1975

¹⁹⁰ *Ibid.*, Section 128

¹⁹¹ *Ibid.*, Section 104-106

บทที่ 6

มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าในประเทศไทย

ในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าในประเทศไทย มีบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับทั้งในส่วนของกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองสัตว์ป่าโดยตรง กับบทบัญญัติของกฎหมายเรื่องอื่นที่มีมาตรการบังคับทางอาญาที่สามารถจะนำมาปรับใช้เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าสามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในบทนี้จึงมีการศึกษาเนื้อหาของกฎหมายที่ใช้บังคับในประเทศไทยซึ่งประกอบด้วยพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติงาช้าง พ.ศ. 2558 พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

6.1 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562

พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 เป็นกฎหมายหลักที่ให้ความคุ้มครองสัตว์ป่าโดยตรง และบัญญัติขึ้นเพราะพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มีมาตรการบางอย่างที่ไม่เหมาะสมและไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ประกอบกับการที่ประเทศไทยเป็นภาคีในอนุสัญญา CITES ที่มีมาตรการให้ประเทศสมาชิกต้องร่วมมือในการควบคุมการค้าสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาแม้ว่าสัตว์ป่าเหล่านั้นจะไม่ได้มีถิ่นที่อยู่ในประเทศสมาชิกก็ตามทำให้ต้องมีการแก้ไขกฎหมายให้เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศอันจะทำให้การอนุรักษ์และคุ้มครองสัตว์ป่าเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

6.1.1 สาระสำคัญของพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562

พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ฯ บัญญัติขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการขยายพันธุ์สัตว์ป่าควบคู่ไปกับการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า โดยได้กำหนดประเภทของสัตว์ป่าที่ต้องได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายไว้ดังนี้

1. สัตว์ป่าสงวน หมายความว่าถึง สัตว์ป่าหายากหรือสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ตาม บัญชีท้ายพระราชบัญญัติที่จำเป็นต้องสงวนและอนุรักษ์ไว้อย่างเข้มงวด¹ ซากสัตว์ป่าสงวน² หรือ ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าสงวน³

2. สัตว์ป่าคุ้มครอง หมายความว่าถึง สัตว์ป่าที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศ หรือ จำนวนประชากรของสัตว์ป่าชนิดนั้นมีแนวโน้มลดลงอันอาจส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ ตามที่ กฎกระทรวงกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ⁴ ซากสัตว์ป่าคุ้มครอง หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำ จากซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง

3. สัตว์ป่าควบคุม หมายความว่าถึง สัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามอนุสัญญาว่า ด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ และสัตว์ป่าอื่นที่ต้องมีมาตรการ ควบคุมที่เหมาะสม ตามที่รัฐมนตรีกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมประกาศกำหนด⁵ ทั้งนี้มาตรา 112 วรรคสามให้สัตว์ป่าชนิดที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดห้ามนำเข้าหรือส่งออกตามมาตรา 23 วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 เป็นสัตว์ป่าควบคุมจนกว่าจะ มีประกาศของรัฐมนตรี

4. สัตว์ป่า หมายความว่าถึง สัตว์ทุกชนิดซึ่งโดยทั่วไปยอมเกิดและดำรงชีวิตอยู่ใน ธรรมชาติอย่างเป็นอิสระ และให้หมายความรวมถึงไข่และตัวอ่อนของสัตว์เหล่านั้นด้วย แต่ไม่

¹ มาตรา 4 และ 6 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562

² มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 กำหนดให้ซาก สัตว์ป่า หมายความว่าถึง ร่างกายหรือส่วนของร่างของสัตว์ป่าที่ตายแล้วหรือเนื้อของสัตว์ป่า ไม่ว่าจะได้ ปิ้ง ต้ม รม ย่าง ตากแห้ง หมัก ดองหรือทำอย่างอื่นเพื่อไม่ให้เน่าเปื่อย และไม่ว่าจะชำแหละ แยกออก หรืออยู่ในร่างของสัตว์ปานั้น และให้หมายความรวมถึง เขา หนัง กระดุก กะโหลก ฟัน งา ขนายนอ ขน เกี๊ยต เล็บ กระดอง เปลือก เลือด น้ำเหลือง น้ำเชื้อ หรือส่วนต่าง ๆ ของสัตว์ป่าที่แยกออกจาก ร่างของสัตว์ป่าไม่ว่าจะยังมีชีวิต หรือตายแล้ว

³ มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 กำหนดให้ ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่า หมายความว่าถึง อนุพันธ์หรือสิ่งอื่นใดที่ได้มาจากสัตว์ป่า หรือซาก ของสัตว์ป่าที่ตรวจสอบหรือจำแนกได้โดยเอกสารกำกับ บรรจุภัณฑ์ เครื่องหมาย ฉลาก หรืออื่นๆว่า เป็นของสัตว์ชนิดนั้นๆ ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

⁴ เพิ่งอ้าง, มาตรา 4 และ 7

⁵ เพิ่งอ้าง, มาตรา 4 และ 9

หมายความรวมถึงสัตว์พาหนะ สัตว์ที่ได้รับการยอมรับทางวิชาการว่าสายพันธุ์นั้นเป็นสัตว์บ้าน และ สัตว์ที่ได้มาจากการสืบพันธุ์ของสัตว์ดังกล่าว ซากสัตว์ป่า หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่า⁶

โดยจำแนกการให้ความคุ้มครองสัตว์ป่าข้างต้นในกรณีดังต่อไปนี้

1. การห้ามล่าสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครองโดยมิได้รับอนุญาต และการกำหนด บริเวณและสถานที่ที่ห้ามล่าสัตว์ป่า

2. การห้ามเพาะพันธุ์สัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครองโดยมิได้รับอนุญาต

3. การห้ามการครอบครองสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากของสัตว์ป่า เหล่านั้นโดยมิได้รับอนุญาต และการแจ้งการครอบครองสัตว์ป่าควบคุม

4. การห้ามค้าสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซาก หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซาก ของสัตว์ป่าเหล่านั้นโดยมิได้รับอนุญาต และมาตรการควบคุมการนำเข้า ส่งออก นำผ่าน นำเคลื่อนที่ ซึ่งสัตว์ป่า ซาก หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่า

5. การจัดตั้งและดำเนินกิจการสวนสัตว์สาธารณะต้องได้รับอนุญาต

อย่างไรก็ดี แม้มาตรการทางกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองสัตว์ป่าตาม พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่ามีหลายส่วน แต่ในส่วนที่อาจกล่าวได้ว่ามีเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง กับการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าโดยตรงนั้น จะเป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการ ควบคุมการลักลอบล่าสัตว์ป่าเพื่อการค้า การเพาะพันธุ์สัตว์ป่าเพื่อการค้า การครอบครองสัตว์ป่าและ การลักลอบค้าสัตว์ป่าโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

6.1.2 มาตรการควบคุมการลักลอบล่าสัตว์ป่า

มาตรา 12 กำหนดห้ามมิให้ผู้ใดล่าสัตว์ป่าสงวน หรือสัตว์ป่าคุ้มครอง เว้นแต่เป็น การดำเนินการของพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อประโยชน์ในการสำรวจ การศึกษา การวิจัย หรือการทดลอง ทางวิชาการ การป้องกันหรือแก้ไขภัยอันตรายแก่ประชาชนหรือสัตว์ โดยต้องปฏิบัติตามระเบียบที่ อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสงวน และคุ้มครองสัตว์ป่า⁷ ในกรณีที่มีการฝ่าฝืน ผู้กระทำต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในมาตรา 89 ดังนี้ คือ

1. ในกรณีที่กระทำต่อสัตว์ป่าสงวนต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี หรือปรับตั้งแต่สามแสนบาทถึงหนึ่งล้านห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

⁶ เพิ่งอ้าง, มาตรา 4 และ 24

⁷ เพิ่งอ้าง, มาตรา 72

2. ในกรณีที่กระทำต่อสัตว์ป่าคุ้มครองต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือไม่
เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

อย่างไรก็ดีผู้กระทำอาจไม่ต้องรับโทษก็ได้ ถ้าเป็นการกระทำโดยความจำเป็น ใน
กรณีดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นพ้นจากอันตราย หรือเพื่อสงวนไว้หรือรักษาไว้ซึ่ง
ทรัพย์สินของตนเองหรือผู้อื่น และ

2. การล่านั้นได้กระทำพอสมควรแก่เหตุ

ทั้งนี้ผู้กระทำต้องไม่เคลื่อนย้ายสัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่าที่ถูกล่าแล้ว เว้นแต่กรณี
จำเป็น และต้องแจ้งเหตุที่ได้ล่าสัตว์ป่าหรือเคลื่อนย้ายสัตว์ป่านั้นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงาน
สอบสวนแห่งท้องที่ทราบทันที และให้ดำเนินการแก่สัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่านั้นตามระเบียบที่อธิบดี
กรมอุทยานฯ กำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า⁸ และกรม
อุทยานฯ ต้องดำเนินการกับสัตว์ป่าหรือซากของสัตว์ป่าเหล่านั้นตามระเบียบกรมป่าไม้ ว่าด้วยการ
ดำเนินการเกี่ยวกับสัตว์ป่าหรือซากของสัตว์ป่าที่ตกเป็นของแผ่นดิน พ.ศ. 2540 ที่กำหนดให้
ผู้อำนวยการอนุรักษ์สัตว์ป่ามีหน้าที่รับผิดชอบในการสั่งการทั้งในกรณีที่สัตว์ป่านั้นยังมีชีวิตอยู่ หรือ
เป็นซากสัตว์ป่าที่ตายแล้ว ให้มีการดูแลรักษาสัตว์ป่านั้นต่อไป หรือจำหน่ายก็ได้ถ้าเป็นสัตว์ป่า
คุ้มครองประเภทที่อนุญาตให้มีการเพาะพันธุ์ได้ หรือหากเป็นซากสัตว์ป่าอาจต้องมีการเก็บรักษา
ทำลาย หรือจำหน่ายแล้วแต่กรณี⁹

การห้ามล่าสัตว์ป่าจึงเป็นมาตรการสำคัญประการหนึ่งที่จะต้องนำมาใช้ในการ
ป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่า เพราะหากสามารถควบคุมการล่าสัตว์ป่าได้ก็จะมี
สินค้าที่ทำให้เกิดการลักลอบค้าสัตว์ป่าเกิดขึ้น จึงจำเป็นที่จะต้องมียกกำหนดโทษทางอาญากับบุคคล
ที่ลักลอบล่าสัตว์ป่าตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ฯ และต้องมียกกำหนดโทษที่
รุนแรงเพียงพอที่จะทำให้ผู้กระทำเกิดความกลัวที่จะต้องรับโทษหากฝ่าฝืน

⁸ เพิ่งอ้าง, มาตรา 13

⁹ ข้อ 5 และ 7 แห่งระเบียบกรมป่าไม้ ว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับสัตว์ป่าหรือซาก
ของสัตว์ป่าที่ตกเป็นของแผ่นดิน พ.ศ.2540

6.1.6 มาตรการควบคุมการเพาะพันธุ์สัตว์ป่า

การเพาะพันธุ์สัตว์ป่าก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ถูกกลอบค้าสัตว์ป่านำมาใช้ในการจัดหาสัตว์ป่าเพื่อส่งไปจำหน่ายให้กับตลาดผู้บริโภค พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า มาตรา 28 กำหนดให้มีการดำเนินกิจการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าได้ 2 กรณี กล่าวคือ

1. สัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ตามมาตรา 8 คือสัตว์ป่าคุ้มครองที่มีศักยภาพในการใช้ประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ ตามที่รัฐมนตรีประกาศโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า

2. สัตว์ป่าควบคุม คือสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามอนุสัญญา CITES เฉพาะที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

เนื่องจากในขณะที่มีการเขียนคู่มือนี้ยังไม่มีประกาศของรัฐมนตรีกำหนดประเภทของสัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ หรือสัตว์ป่าควบคุม มาตรา 112 วรรคสองจึงให้ถือว่าสัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ตามกฎกระทรวงที่ออกตามความในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 เป็นสัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ตามพระราชบัญญัตินี้ ทำให้สัตว์ป่าประเภทที่กำหนดในกฎกระทรวงกำหนดชนิดของสัตว์ป่าคุ้มครองให้เป็นสัตว์ป่าชนิดที่เพาะพันธุ์ได้ พ.ศ. 2546 เป็นสัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ตามมาตรา 8¹⁰ ในการเพาะพันธุ์สัตว์ป่า ผู้ดำเนินกิจการเพาะพันธุ์ต้องได้รับใบอนุญาตจากอธิบดีกรมอุทยานฯ นอกจากนี้สวนสัตว์ก็สามารถเพาะพันธุ์สัตว์ป่าได้เช่นกัน หากทำเพื่อประโยชน์แก่กิจการสวนสัตว์นั้นแต่ต้องได้รับใบอนุญาตจากอธิบดีกรมอุทยานฯเช่นกัน¹¹

ในการขออนุญาตต้องปฏิบัติตามรายละเอียดที่ปรากฏในกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขอและการออกใบอนุญาตในการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง การครอบครองและการนำเคลื่อนที่เพื่อการค้าซึ่งสัตว์ป่าคุ้มครอง และซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง และการค้าสัตว์ป่าคุ้มครอง ซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง และผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง พ.ศ. 2551 ซึ่งกำหนดให้ผู้ขออนุญาตต้องมีการจัดทำโครงการ แสดงสถานที่ที่จะใช้เพื่อการเพาะพันธุ์ และ

¹⁰ แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวงกำหนดชนิดของสัตว์ป่าคุ้มครองให้เป็นสัตว์ป่าชนิดที่เพาะพันธุ์ได้ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 และกฎกระทรวงกำหนดชนิดของสัตว์ป่าคุ้มครองให้เป็นสัตว์ป่าชนิดที่เพาะพันธุ์ได้ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2561

¹¹ มาตรา 4 ประกอบมาตรา 28 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562

ต้องแสดงการได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งสัตว์ป่าที่ต้องการเพาะพันธุ์¹² หากปรากฏว่าไม่มีการขออนุญาตเพื่อเพาะพันธุ์ ผู้ฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปีหรือปรับไม่เกิน 300,000 บาทหรือทั้งจำทั้งปรับ¹³

อย่างไรก็ดี แม้จะมีการขออนุญาตเพาะพันธุ์สัตว์ป่าไม่ว่าจะเป็นสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครองถูกต้องตามมาตราที่กำหนดก็ตาม แต่การที่กฎหมายอนุญาตให้เพาะพันธุ์ได้ก็อาจเป็นช่องว่างให้ขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่ามีการนำเอากระบวนการเพาะพันธุ์สัตว์ป่ามาใช้เพื่อ“ฟอก” สัตว์ป่าที่ได้มาโดยวิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายให้กลายเป็นสัตว์ป่าที่ชอบด้วยกฎหมายโดยการสวมใบอนุญาตแทนสัตว์ที่ได้รับอนุญาตให้เพาะพันธุ์ ซึ่งอาจเกิดขึ้นโดยการลักลอบล่าสัตว์ป่าที่อยู่ตามธรรมชาติและนำมาสวมสิทธิว่าเป็นสัตว์ป่าที่เกิดจากการเพาะพันธุ์ของผู้ดำเนินกิจการ หรือเมื่อได้รับใบอนุญาตจากอธิบดีโดยถูกต้องก็จัดให้มีการเพาะพันธุ์สัตว์ป่านั้นตามรายละเอียดที่ปรากฏในใบอนุญาต แต่ไม่มีการจัดแจ้งการเกิดหรือการครอบครองสัตว์ป่าที่ได้จากการเพาะพันธุ์และนำสัตว์ป่าเหล่านั้นไปลักลอบจำหน่ายในตลาดมืดเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ทั้งที่สัตว์ป่าเหล่านั้นเป็นสัตว์ป่าที่ต้องได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการค้าสัตว์ป่าเหล่านั้นที่ต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีเช่นเดียวกัน หรือบางกรณีเป็นการเพาะพันธุ์ปะปนกันระหว่างสัตว์ป่าที่ได้รับอนุญาตกับที่ไม่ได้ขออนุญาต ทำให้หากไม่มีการตรวจสอบผู้ดำเนินกิจการเพาะพันธุ์ก็จะทำให้ขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าใช้กระบวนการเพาะพันธุ์มาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดหาสินค้าเพื่อนำไปจำหน่าย¹⁴

¹² ข้อ 4 และ 5 ในกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขอและการออกใบอนุญาตในการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง การครอบครอง และการนำเคลื่อนที่เพื่อการค้าซึ่งสัตว์ป่าคุ้มครอง และซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง และการค้าสัตว์ป่าคุ้มครอง ซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง และผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง พ.ศ. 2551

¹³ มาตรา 95 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562

¹⁴ Jessica A.Lyons & Daniel J.D.Natusch, “Wildlife laundering through breeding farms: Illegal harvest, population declines and a means of regulating the trade of green pythons (*Morelia viridis*) from Indonesia”, *Biological Conservation*, Volume 144, Issue 12, December 2011, pp. 3073-3081. Retrieved on September 27, 2018, from <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0006320711003685>

6.1.7 มาตรการควบคุมการครอบครองสัตว์ป่า

พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าฯ กำหนดหลักเกณฑ์ให้มีการครอบครองสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง สัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ สัตว์ป่าควบคุม หรือซากของสัตว์ป่าดังกล่าวได้ ในกรณีดังนี้

1. เป็นการครอบครองสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง หรือซากของสัตว์ป่าโดยผู้รับใบอนุญาตจัดตั้งและประกอบกิจการสวนสัตว์ที่ได้รับใบอนุญาตจากอธิบดีกรมอุทยานฯ ตามมาตรา 33 หรือเป็นสวนสัตว์ที่จัดตั้งโดยหน่วยงานของรัฐ

2. เป็นการครอบครองสัตว์ป่าคุ้มครอง หรือซากสัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ของผู้ได้รับใบอนุญาตดำเนินกิจการเพาะพันธุ์สัตว์ป่า ตามมาตรา 28 และสัตว์ป่านั้นมีไว้เพื่อการเพาะพันธุ์หรือได้มาจากการเพาะพันธุ์โดยต้องได้รับใบอนุญาตให้ครอบครองด้วยเว้นแต่เป็นการครอบครองตามใบอนุญาตค้าสัตว์ป่าที่ไม่จำเป็นต้องมีการขอใบอนุญาตครอบครองอีก

3. เป็นการครอบครองสัตว์ป่าสงวน หรือซากของสัตว์ป่าสงวนที่มีการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดชนิดของสัตว์ป่าสงวนเพิ่มเติม และผู้ครอบครองได้รับใบอนุญาตให้ครอบครองสัตว์ป่าสงวนชั่วคราว หรือได้รับใบรับรองการครอบครองซากสัตว์ป่าสงวน ตามมาตรา 10

4. เป็นการครอบครองสัตว์ป่าคุ้มครอง หรือซากของสัตว์ป่าคุ้มครองที่มีการออกกฎกระทรวงกำหนดชนิดของสัตว์ป่าคุ้มครองเพิ่มเติม และผู้ครอบครองได้รับใบอนุญาตให้ครอบครองสัตว์ป่าคุ้มครองชั่วคราว หรือได้รับใบรับรองการครอบครองซากสัตว์ป่าคุ้มครอง ตามมาตรา 11

5. เป็นการครอบครองสัตว์ป่าควบคุมที่เป็นสัตว์ป่าที่ได้รับการคุ้มครองตามอนุสัญญา CITES ที่มาตรา 19 กำหนดให้ต้องมีการแจ้งการครอบครองต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เว้นแต่เป็นการครอบครองตามใบอนุญาตค้าสัตว์ป่าที่ไม่จำเป็นต้องมีการแจ้งการครอบครอง

6. เป็นการครอบครองสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง สัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ และสัตว์ป่าควบคุม อันเป็นการช่วยเหลือสัตว์ป่าเหล่านั้นที่ถูกทอดทิ้ง บาดเจ็บ ป่วย หรืออ่อนแอ และได้แจ้งการช่วยเหลือสัตว์ป่านั้นแก่พนักงานเจ้าหน้าที่แล้วตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด

อย่างไรก็ดี ในขณะที่มีการเขียนดัชนีพันธุ์ฉบับนี้ ยังไม่มีการออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์การขออนุญาต แต่มาตรา 116 กำหนดให้กฎกระทรวง ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งที่ออกตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ยังคงมีผลใช้บังคับจนกว่าจะมีกฎกระทรวง ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งที่ออกตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ทำให้ในการขออนุญาตครอบครองสัตว์ป่า หรือซากของสัตว์ป่าคุ้มครองต้องดำเนินการตามที่กฎกระทรวง กำหนดแบบและวิธีการแจ้งการครอบครองสัตว์ป่าคุ้มครอง และซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง การออกใบอนุญาตให้ครอบครองสัตว์ป่าคุ้มครองชั่วคราว และการออกใบรับรองการ

ครอบครองซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง พ.ศ. 2550 กำหนด ซึ่งผู้ขอรับใบอนุญาตต้องมีสถานที่ดูแลที่เหมาะสมในกรณีที่สัตว์ป่านั้นมีชีวิต ต้องมีการทำเครื่องหมายหรือหลักฐานประจำตัวของสัตว์ป่าคุ้มครองหรือซากของสัตว์ป่าตามความเหมาะสมกับชนิดของสัตว์ป่า และต้องดูแลเอาใจใส่ในสภาพอันสมควรและปลอดภัย แต่ถ้าอธิบดีกรมอุทยาน ฯ พิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ขออนุญาตเป็นบุคคลที่ไม่เหมาะสมที่จะดูแลสัตว์ป่าคุ้มครองจะไม่อนุญาตก็ได้ และให้ผู้ขออนุญาตต้องจำหน่ายสัตว์ป่าคุ้มครองให้กับผู้ได้รับใบอนุญาตเพาะพันธุ์หรือผู้ดำเนินกิจการสวนสัตว์ภายใน 120 วันนับแต่วันที่ทราบคำสั่ง มิฉะนั้นจะทำให้สัตว์ป่าคุ้มครองนั้นตกเป็นของแผ่นดินและผู้ครอบครองต้องส่งมอบสัตว์ป่านั้นให้แก่กรมอุทยาน ฯ¹⁵

ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนมาตรการควบคุมการครอบครองสัตว์ป่ามีบทกำหนดโทษที่แตกต่างกันตามความประเภทของสัตว์ป่าที่กฎหมายมุ่งประสงค์จะคุ้มครอง เช่น การครอบครองสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง หรือซากสัตว์ป่าโดยไม่ได้รับอนุญาต ต้องรับผิดตามมาตรา 92 คือ ระวังโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกิน 500,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ หรือถ้าเป็นการครอบครองสัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้โดยไม่ได้รับอนุญาต หรือครอบครองสัตว์ป่าควบคุมโดยไม่แจ้งพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องรับผิดตามมาตรา 90 คือ ระวังโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

การนำมาตรการควบคุมการครอบครองสัตว์ป่าโดยการกำหนดห้ามครอบครองหรือการครอบครองต้องขอรับใบอนุญาตหรือแจ้งการครอบครองมาใช้บังคับจะเป็นการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าได้อีกวิธีหนึ่ง เพราะต้องผ่านขั้นตอนการตรวจสอบของพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนได้รับใบอนุญาต ทำให้ผู้ประสงค์จะครอบครองต้องแสดงให้เห็นว่าเป็นการได้มาซึ่งสัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่านั้นโดยวิธีการที่ชอบด้วยกฎหมาย และในขณะเดียวกันก็สามารถเก็บบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งชนิด ประเภท หรือจำนวนของสัตว์ป่าที่สามารถบ่งชี้ในเวลาที่มีการเข้าตรวจสอบกิจการสวนสัตว์เอกชนหรือผู้ประกอบการเพาะพันธุ์เหล่านี้ว่ามีการครอบครองที่น่าเชื่อว่าจะนำไปสู่การแสวงหาประโยชน์อันมิชอบจากการค้าสัตว์ป่าหรือไม่ และมาตรการนี้ยังเป็นประโยชน์กับสวัสดิภาพของสัตว์ป่าที่มีชีวิตจากการที่ผู้ครอบครองต้องมีหน้าที่ต้องดูแลรักษาสัตว์ป่านั้นตามความเหมาะสมกับชนิดของสัตว์ป่ามิฉะนั้นอาจถูกถอนใบอนุญาตได้ การที่มีกฎหมายกำหนดโทษทางอาญาของผู้ครอบครองสัตว์ป่าหรือซากของสัตว์ป่าโดยไม่ได้รับอนุญาต จึงเป็นการป้องกันอีกประการหนึ่งที่จะ

¹⁵ ข้อ 3-5 กฎกระทรวง กำหนดแบบและวิธีการแจ้งการครอบครองสัตว์ป่าคุ้มครอง และซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง การออกใบอนุญาตให้ครอบครองสัตว์ป่าคุ้มครองชั่วคราว และการออกใบรับรองการครอบครองซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง พ.ศ. 2550

ไม่ให้มีการครอบครองสัตว์ป่าเพื่อประโยชน์ในทางการค้าอันมิชอบด้วยกฎหมายไม่ว่าจะเป็นการครอบครองเพื่อจำหน่ายในประเทศหรือต่างประเทศ

6.1.5 มาตรการควบคุมการค้าสัตว์ป่า

พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าฯ กำหนดให้การ “ค้า” หมายถึง การซื้อ ขาย แลกเปลี่ยน จำหน่าย จ่าย แจก หรือโอนกรรมสิทธิ์ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในทางการค้า และให้หมายความรวมถึงมีหรือแสดงไว้ซึ่งสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่า หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าเพื่อการค้า การประกาศหรือโฆษณาหรือนำเสนอทางสื่อโทรทัศน์ วิทยุ สิ่งพิมพ์ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือสื่อใด ๆ เพื่อการค้าด้วย¹⁶ ทำให้การค้าสัตว์ป่าตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าฯ เป็นการควบคุมการค้าในเชิงพาณิชย์เป็นหลักโดยอาจเป็นการค้าในประเทศหรือต่างประเทศก็ได้ ซึ่งเป็นการให้คำนิยามที่แตกต่างจากอนุสัญญา CITES ที่นิยามคำว่า “ค้า” ให้หมายความถึงการส่งออก ส่งกลับออกไป นำเข้า และนำเข้าทางทะเล อันมีลักษณะเป็นการค้าข้ามพรมแดนที่ประเทศภาคีสมาชิกต้องมีมาตรการควบคุมที่เข้มงวดให้ผู้ค้าชนิดพันธุ์เหล่านี้ต้องดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนดในการค้าชนิดพันธุ์ที่ได้รับความคุ้มครองตามอนุสัญญา CITES¹⁷ จึงจำเป็นต้องพิจารณาว่าพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าฯ มีมาตรการในการควบคุมการค้าสัตว์ป่าที่สำคัญอย่างไรบ้าง

6.1.5.1 มาตรการควบคุมการค้าสัตว์ป่า

ในการค้าสัตว์ป่า มาตรา 29 กำหนดห้ามมิให้ผู้ใดค้าสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซาก หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าดังกล่าว เว้นแต่เป็นการค้าสัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ หรือสัตว์ป่าควบคุมเฉพาะที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด โดยต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมอุทยานฯ แต่ในกรณีของผู้ได้รับใบอนุญาตดำเนินกิจการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าที่ประสงค์จะค้าสัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ หรือสัตว์ป่าควบคุมเฉพาะชนิดที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ได้รับยกเว้นไม่ต้องขอรับใบอนุญาตค้าสัตว์ป่าอีกแต่ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของผู้รับใบอนุญาตค้าที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงด้วย หากไม่ปฏิบัติตามจะถือเป็นเหตุให้พักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตดำเนินกิจการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าได้¹⁸ ซึ่งกรณีนี้เป็นกรณีที่ผู้ค้าซึ่งเป็นผู้ขายหรือผู้จำหน่ายทำเพื่อประโยชน์ทางการค้าไม่ว่าจะเป็นการค้าด้วยวิธีการใดซึ่งในปัจจุบันการค้าสัตว์ป่าไม่ได้จำกัดว่าต้องเป็นการจำหน่ายในตลาดเท่านั้นแต่อาจเป็นการจำหน่ายผ่านช่องทางทางอินเทอร์เน็ตได้ด้วยเช่นเดียวกัน ทำให้ผู้ที่

¹⁶ มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562

¹⁷ ข้อบทที่ 1 และ 2 อนุสัญญา CITES

¹⁸ มาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562

ประสงค์จะค้าสัตว์ป่าด้วยวิธีการนี้ต้องขอรับใบอนุญาตด้วย เพราะถ้าจำหน่ายโดยไม่ได้รับอนุญาต ผู้ฝ่าฝืนต้องรับโทษตามที่มาตรา 89 กำหนด กล่าวคือถ้ากระทำต่อสัตว์ป่าคุ้มครอง มีโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกิน 1,000,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ หรือถ้ากระทำต่อสัตว์ป่าสงวนต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี หรือปรับตั้งแต่ 300,000 บาทถึง 1,500,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

6.1.5.2 มาตรการควบคุมการนำเข้า ส่งออก และนำผ่านซึ่งสัตว์ป่า

มาตรการควบคุมการค้าอีกกรณีหนึ่งเป็นการควบคุมการค้าสัตว์ป่าข้ามพรมแดน โดยมีการควบคุมกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. การนำเข้า หมายความว่า การนำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักร และให้หมายความรวมถึงการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่า หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าที่เคยส่งออกป็นอกราชอาณาจักรแล้ว

2. การส่งออก หมายความว่า การนำหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักร และให้หมายความรวมถึงการนำหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักรซึ่งสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่า หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าที่เคยนำเข้ามาในราชอาณาจักรแล้ว

3. การนำผ่าน หมายความว่า การผ่านแดนและการถ่ายลำตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร

มาตรการนำเข้า ส่งออก และนำผ่านนำมาใช้ในการควบคุมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการค้าสัตว์ป่าระหว่างประเทศ เป็นมาตรการที่สอดคล้องกับอนุสัญญา CITES โดยพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าฯ กำหนดมาตรการควบคุมการนำเข้า ส่งออก และนำผ่านสัตว์ป่า ซาก หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าไว้ ดังนี้

1. กรณีสัตว์ป่าสงวน ซาก หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าสงวน

ก. ในการนำเข้าหรือส่งออก มาตรา 22 กำหนดห้ามมิให้มีการนำเข้าหรือส่งออก ซึ่งสัตว์ป่าสงวน ซาก หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าสงวน เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากอธิบดี และการอนุญาตจะกระทำได้เฉพาะกรณีที่เป็นกรกระทำเพื่อกิจการสวนสัตว์ของผู้ได้รับใบอนุญาตจัดตั้ง หรือสวนสัตว์ที่หน่วยงานของรัฐจัดตั้ง

ข. ในการนำผ่าน มาตรา 25 กำหนดให้ต้องแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ประจำด่านตรวจสัตว์ป่า

2. กรณีสัตว์ป่าคุ้มครอง สัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ ซาก หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง

ก. ในการนำเข้าหรือส่งออก มาตรา 23 กำหนดให้การนำเข้าหรือส่งออกซึ่งสัตว์ป่าคุ้มครอง ซาก หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง ต้องได้รับใบอนุญาต

จากอธิบดี และการอนุญาตจะกระทำได้เฉพาะกรณีที่เป็นกรกระทำเพื่อกิจการสวนสัตว์ของผู้ได้รับใบอนุญาตจัดตั้ง หรือสวนสัตว์ที่หน่วยงานของรัฐจัดตั้ง แต่ถ้าเป็นการนำเข้าหรือส่งออกซึ่งซากสัตว์ป่าคุ้มครองและผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าดังกล่าว เพื่อใช้สอยส่วนตัวตามชนิด ประเภท และจำนวนที่อธิบดีประกาศกำหนด ไม่ต้องได้รับใบอนุญาต

ข. ในการนำเข้าผ่าน มาตรา 25 กำหนดให้ต้องแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ประจำด่านตรวจสัตว์ป่า

3. กรณีสัตว์ป่าควบคุม (หรือสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามอนุสัญญา CITES) ซาก หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าควบคุม

ก. ในการนำเข้าหรือส่งออก มาตรา 23 กำหนดให้การนำเข้าหรือส่งออกซึ่งสัตว์ป่าควบคุม ซาก หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าควบคุม ต้องจะได้รับใบอนุญาตจากอธิบดี เว้นแต่เป็นการนำเข้าหรือส่งออกซึ่งซากสัตว์ป่าควบคุมและผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าดังกล่าว เพื่อใช้สอยส่วนตัวตามชนิด ประเภท และจำนวนที่อธิบดีประกาศกำหนด

ข. ในการนำเข้าผ่าน มาตรา 25 กำหนดให้ต้องแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ประจำด่านตรวจสัตว์ป่า

4. กรณีสัตว์ป่าอื่นที่ไม่ใช่สัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง หรือสัตว์ป่าควบคุม

ก. ในการส่งออกจะต้องมีใบรับรองการส่งออกตามความต้องการของประเทศปลายทาง

ข. ในกรณีที่ผู้นำเข้าหรือผู้ส่งออกประสงค์จะได้ใบรับรองการนำเข้าหรือส่งออกซึ่งสัตว์ป่า ซาก หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าดังกล่าว อาจยื่นคำขอรับใบรับรองการนำเข้าหรือส่งออกต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้

ทั้งนี้ในการขอใบอนุญาตหรือใบรับรองเพื่อนำเข้า ส่งออก และนำเข้า สัตว์ป่า ซาก หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่า ผู้ขออนุญาตต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดใน กฎกระทรวง การขอใบอนุญาตหรือใบรับรอง และการออกใบอนุญาตหรือใบรับรองให้นำเข้า ให้ส่งออก หรือให้นำผ่านซึ่งสัตว์ป่า ซากของสัตว์ป่า หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่า พ.ศ. 2558 โดยกฎกระทรวงฉบับนี้มีการกำหนดเนื้อหาในการนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่าน ที่สอดคล้องกับอนุสัญญา CITES ที่ใช้ระบบการขอรับใบอนุญาต และมีหลักเกณฑ์การพิจารณาออกใบอนุญาต ดังนี้

1. ในการอนุญาตหรือออกใบรับรองให้นำเข้าสัตว์ป่า ให้พิจารณาจำนวนสัตว์ป่าที่มีอยู่ในประเทศเพื่อป้องกันการแพร่พันธุ์มากเกินไปจนสมควร วิธีการสืบพันธุ์ ความปลอดภัยของ

สัตว์ป่าในประเทศ และอันตรายที่อาจเกิดจากสัตว์ป่านั้น รวมทั้งลักษณะสภาพของสถานที่เลี้ยงสัตว์ป่าและสุขภาพของสัตว์ป่า ความอยู่รอดของสัตว์ป่านั้น หรือผลกระทบต่อความสมดุลของระบบนิเวศทางธรรมชาติ

2. ในการอนุญาตหรือออกใบรับรองให้ส่งออกสัตว์ป่า ให้พิจารณาชนิดพันธุ์และจำนวนสัตว์ป่าที่มีอยู่ในประเทศ เพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ รวมทั้งผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อวงจรชีวิตของสัตว์ป่าอื่นและความสมดุลของระบบนิเวศทางธรรมชาติ

3. ในการอนุญาตหรือออกใบรับรองให้นำผ่านสัตว์ป่า ให้พิจารณาชนิดพันธุ์และจำนวนสัตว์ป่าให้ตรงกับที่ขออนุญาต และตรวจสอบหลักฐานที่เกี่ยวข้องให้เป็นไปโดยถูกต้อง รวมทั้งความปลอดภัยของสัตว์ป่าในประเทศและอันตรายที่อาจเกิดจากสัตว์ป่านั้น

4. ในการนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านซึ่งสัตว์ป่า ซากของสัตว์ป่า หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าซึ่งเป็นชนิดพันธุ์ (Species) เดียวกับที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (CITES) ให้พิจารณาและดำเนินการตามหลักเกณฑ์ของอนุสัญญาดังกล่าวด้วย และกรณีการนำเข้าให้คำนึงถึงความปลอดภัยของสัตว์ป่าในประเทศและอันตรายจากสัตว์ผู้ล่าที่อาจเกิดขึ้นจากสัตว์ป่านั้น ความอยู่รอดของสัตว์ป่านั้น หรือผลกระทบต่อความสมดุลของระบบนิเวศทางธรรมชาติ รวมทั้งลักษณะสภาพของสถานที่เลี้ยงสัตว์ป่า สุขภาพของสัตว์ป่า และผลกระทบด้านการสร้างความเดือดร้อนรำคาญต่อผู้อยู่อาศัยใกล้เคียงกับสถานที่เลี้ยงสัตว์ป่านั้น

ในการบังคับให้เป็นไปตามมาตรการควบคุมการนำเข้า ส่งออก และนำผ่านซึ่งสัตว์ป่าที่กำหนดไว้ข้างต้น พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าฯ กำหนดโทษทางอาญากับบุคคลที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายไว้ดังนี้

1. การนำเข้า หรือส่งออกซึ่งสัตว์ป่าสงวน ซาก หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ป่าสงวน โดยไม่ได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมอุทยาน ฯ มีโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี หรือปรับตั้งแต่ 300,000 บาทถึง 1,500,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

2. การนำเข้า หรือส่งออกซึ่งสัตว์ป่าคุ้มครอง สัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ สัตว์ป่าควบคุม ซาก หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ป่าดังกล่าว โดยไม่ได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมอุทยานฯ มีโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกิน 1,000,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

3. การนำผ่านซึ่งสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง สัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ สัตว์ป่าควบคุม ซาก หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ป่าดังกล่าว โดยไม่แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ประจำด่านตรวจสัตว์ป่า มีโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกิน 400,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

นอกจากการลงโทษทางอาญาแล้ว พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า มาตรา 81 (4) ยังให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการยึดหรืออายัดสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่า ผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าที่มีการนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านโดยไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบหรือดำเนินคดีได้ และให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีหน้าที่ช่วยเหลือ ดูแล รักษา จำหน่าย ปลอยสุธรรมชาติ ส่งคืนถิ่นกำเนิด โอน ทำลาย เอาไว้ใช้ในราชการ หรือจัดการอย่างหนึ่งอย่างใดแก่สัตว์ป่าที่ยึดนั้นก็ได้ตามมาตรา 86 ส่วนในกรณีของซากสัตว์ป่าหรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ มาตรา 109 กำหนดให้ศาลมีอำนาจสั่งริบซากสัตว์ป่าหรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่านั้นโดยไม่ต้องคำนึงว่าเป็นของผู้กระทำความผิดและมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือไม่ และเมื่อมีการริบแล้วจะมีผลตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 35 กล่าวคือเมื่อศาลมีคำพิพากษาสั่งให้ริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน และพนักงานเจ้าหน้าที่ก็จะมีอำนาจตามมาตรา 86 ในการจำหน่าย ปลอยสุธรรมชาติ ส่งคืนถิ่นกำเนิด โอน ทำลาย เอาไว้ใช้ในราชการ หรือจัดการอย่างหนึ่งอย่างใดแก่สัตว์ป่าที่ยึดนั้นก็ได้ และต้องนำระเบียบกรมป่าไม้ ว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับสัตว์ป่าหรือซากของสัตว์ป่าที่ตกเป็นของแผ่นดิน พ.ศ. 2540 มาใช้บังคับ

6.1.6 อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่

พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ คือผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ลงวันที่ 26 มิถุนายน 2551 กำหนดให้ข้าราชการในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. ปลัดกระทรวง
2. รองปลัดกระทรวง
3. ผู้ตรวจราชการกระทรวง
4. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด
5. ข้าราชการในสังกัดสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดดังนี้

นักวิชาการป่าไม้ นักวิชาการสิ่งแวดล้อม เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน เจ้าหน้าที่บริหารงานป่าไม้ เจ้าหน้าที่บริหารงานทรัพยากรธรณี เจ้าหน้าที่บริหารงานการเงินและบัญชี เจ้าหน้าที่บริหารงานป่าไม้ เจ้าหน้าที่บริหารงานทรัพยากรธรณี เจ้าหน้าที่บริหารงานธุรการ เจ้าหน้าที่ทรัพยากรธรณี

เจ้าหน้าที่สุขาภิบาล เจ้าหน้าที่ธุรการ เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล นายช่างเครื่องกล นายช่างรังวัด นายช่างเทคนิค และนายช่างโยธา

พนักงานเจ้าหน้าที่ดังกล่าวข้างต้น จึงมีอำนาจตามมาตรา 45 ในการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติ และเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย

6.2 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

โดยปกติคดีอาญาจะเริ่มเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมก็ต่อเมื่อมีการกล่าวหาว่า ได้มีการกระทำความผิดทางอาญา โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้มีการกล่าวหาเกิดขึ้นได้สองรูปแบบ คือ คำร้องทุกข์ ที่ผู้เสียหายใช้สิทธิกล่าวหาต่อเจ้าพนักงานของรัฐโดยตรงว่ามีผู้กระทำความผิดเกิดขึ้น จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตามแต่กระทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย และการกล่าวหาที่มีเจตนาที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษ ตามมาตรา 2 (7) หรืออีกวิธีหนึ่ง คือคำกล่าวโทษ ที่บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ว่ามีบุคคลไม่ว่ารู้ตัวหรือไม่ ได้กระทำความผิดขึ้น ตามมาตรา 2 (8) ซึ่งในคดีสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นได้ทั้งสองกรณี แต่ในกรณีอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า ความเป็นผู้เสียหายของตัวสัตว์ป่าจะไม่เกิดขึ้น รัฐจึงเป็นผู้เสียหายที่จะไปดำเนินการกล่าวโทษให้มีการลงโทษกับบุคคลผู้กระทำความผิด และเมื่อมีการกล่าวหาจึงต้องไปพิจารณาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญามาใช้บังคับ ตั้งแต่อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ไปจนถึงขั้นตอนการสืบสวนเพื่อหาตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษตามกฎหมาย และการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ

ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าจำเป็นต้องมีพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบปฏิบัติการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กฎหมายบัญญัติ จึงเห็นได้ว่า กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องจะมีบทบัญญัติกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งมาตรา 2 (16) ให้ความหมายไว้ว่า เป็นบุคคลที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นเจ้าพนักงานหรือได้รับแต่งตั้งตามกฎหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ราชการ ไม่ว่าจะเป็นประจำหรือครั้งคราว และไม่ว่าจะได้รับค่าตอบแทนหรือไม่ ทำให้บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการเป็นเจ้าพนักงานในประมวลกฎหมายอาญาจึงต้องนำมาใช้บังคับกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายอื่นด้วย

นอกจากนี้ เพื่อประโยชน์ในการจับกุมผู้กระทำความผิด กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องได้กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย มาตรา 2 (16) ได้กำหนดว่าหมายความถึง เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มี

อำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเจ้าพนักงานอื่น ๆ ในเมื่อทำการอันเกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย ซึ่งตนมีหน้าที่ต้องจับกุมหรือปราบปราม เช่น พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าฯ มาตรา 45 กำหนดให้พนักงานป่าไม้เป็นผู้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดได้ พนักงานป่าไม้นั้นจึงมีอำนาจที่จะเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ และมีผลให้เป็นผู้มีอำนาจในการสืบสวนคดีอาญาตามมาตรา 17 ที่เป็นวิธีการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด ทำให้มีอำนาจสำคัญในการจับ และการค้นตามที่กำหนดในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในขณะเดียวกันในการปราบปรามการกระทำความผิดต้องมีมาตรการสอบสวน มาตรา 2 (11) กำหนดว่า เป็นการทำให้รวบรวมพยานหลักฐานและดำเนินการอื่นใดตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ เกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 120 ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีใดต่อศาล โดยมิได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน จึงต้องมีพนักงานสอบสวนที่กฎหมายให้อำนาจเข้ามาดำเนินการสอบสวนก่อนที่จะส่งไปให้พนักงานอัยการฟ้องคดีที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า

6.2.1 อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการจับกุม

การจับเป็นมาตรการที่สำคัญในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ แต่เนื่องจากการจับก็มีผลกระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนที่ได้รับการรับรองไว้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย การจับจึงกระทำได้อ้อมเมื่อมีหมายจับที่ออกให้โดยศาลเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นการออกโดยการที่ศาลเห็นสมควรหรือมีผู้ร้องขอ และผู้ร้องขอต้องเป็นพนักงานฝ่ายปกครองตั้งแต่ระดับสามขึ้นไป หรือตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไป ทั้งนี้ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนซึ่งมีเหตุอันควรโดยผู้ร้องขอไม่อาจไปพบศาลได้ ผู้ร้องขออาจร้องขอต่อศาลทางโทรศัพท์ โทรสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่นที่เหมาะสมเพื่อให้ศาลออกหมายจับก็ได้¹⁹ แต่ในการออกหมายจับ ต้องปรากฏว่ามีพยานหลักฐานตามสมควรที่ทำให้ศาลเชื่อได้ว่ามีเหตุที่จะออกหมาย ตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

¹⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 59

6.2.1.1 เหตุอออกมาัยจับ

มาตรา 66 กำหนดว่า ในการออกมาัยจับต้องมีเหตุที่จะออกมาัยจับได้ ดังต่อไปนี้

1. เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หรือ
2. เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาและมีเหตุอันควรเชื่อว่า จะหลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น ถ้าบุคคลนั้นไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือไม่มาตามหมายเรียกหรือตามนัดโดยไม่มี ข้อแก้ตัวอันควร ให้สันนิษฐานว่าบุคคลนั้นจะหลบหนี

ในการออกมาัยจับจึงต้องเป็นกรณีที่มีเหตุประการใดประการหนึ่งข้างต้น เพราะในกรณีที่กระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปี หรือสามปี ถ้าเข้าเหตุประการที่สอง คือมีเหตุอันควรเชื่อว่า จะหลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น ศาลจะออกมาัยจับก็ได้ แต่บางกรณีอาจไม่ต้องมีการออกมาัยจับก็ได้ถ้าเข้าข้อยกเว้นให้จับได้โดยไม่มีหมายจับ

6.2.1.2 ข้อยกเว้นการจับโดยไม่มีหมาย

มาตรา 78 กำหนดเป็นข้อยกเว้นให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจับโดยไม่มีหมายจับ หรือคำสั่งของศาลได้ ในกรณีดังต่อไปนี้

1. เมื่อบุคคลนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้าดังได้บัญญัติไว้ในมาตรา 80 คือ

ก. เป็นความผิดที่ผู้จับเห็นว่ากำลังกระทำ หรือพบในอาการใดซึ่งแทบจะไม่มี ความสงสัยเลยว่าเขาได้กระทำความผิดมาแล้วสด ๆ

ข. เป็นความผิดที่ผู้จับไม่ได้เห็นหรือได้พบตามข้อ ก. แต่ถือเป็นการผิดซึ่งหน้าเพราะเป็นความผิดอาญาดังระบุไว้ในบัญชีท้ายประมวลกฎหมายนี้ และมีกรณีที่บุคคลหนึ่งถูกไล่จับตั้งผู้กระทำโดยมีเสียงร้องเอะอะ หรือพบบุคคลหนึ่งแทบจะทันทีทันใดหลังจากการกระทำผิดในถิ่นแถวใกล้เคียงกับที่เกิดเหตุ นั้นและมีสิ่งของที่ได้มาจากการกระทำผิด หรือมีเครื่องมืออาวุธหรือวัตถุอย่างอื่นอันสันนิษฐานได้ว่าได้ใช้ในการกระทำผิด หรือมีร่องรอยพิรุณเห็นประจักษ์ที่เสื้อผ้าหรือเนื้อตัวของผู้นั้น

การกระทำความผิดซึ่งหน้าในคดีอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าไม่ใช่ความผิดอาญาที่ระบุไว้ในบัญชีท้ายประมวลนี้ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจึงไม่มีอำนาจจับโดยไม่มีหมายจับในกรณีที่บุคคลหนึ่งถูกไล่จับตั้งผู้กระทำโดยมีเสียงร้องเอะอะ หรือพบบุคคลหนึ่งแทบ

จะทันทีทันใดหลังจากการกระทำผิดในถิ่นแกล่ใกล้เคียงกับที่เกิดเหตุ แต่ยังคงมีอำนาจจับโดยไม่มีหมายจับในกรณีที่ผู้จับเห็นว่ากำลังกระทำ หรือพบในอาการใดซึ่งแทบจะไม่มี ความสงสัยเลยว่าเขาได้กระทำผิดมาแล้วสุด ๆ เช่นพนักงานป่าไม้พบว่ากำลังมีการล่าสัตว์ป่าเกิดขึ้น และพบซากสัตว์ป่าสงวน หรือสัตว์ป่าคุ้มครองอยู่ในการครอบครองของบุคคลนั้นอันเป็นความผิดต่อเนื้อที่อาจถือได้ว่าเป็นการเห็นว่ากำลังมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น

2. เมื่อพบบุคคลโดยมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าผู้นั้นน่าจะก่อเหตุร้าย ให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่นโดยมีเครื่องมือ อาวุธ หรือวัตถุอย่างอื่นอันสามารถอาจใช้ในการกระทำความผิด เช่นพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจพบว่าบุคคลใดบุคคลหนึ่งนำอาวุธปืนเข้าไปในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ถือได้ว่ามีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าผู้นั้นน่าจะก่อเหตุร้ายให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคลหรือสัตว์ป่าซึ่งเป็นทรัพย์สินที่รัฐมีหน้าที่ดูแลรักษาแทนประชาชน

3. เมื่อมีเหตุที่จะออกหมายจับบุคคลนั้นตามมาตรา 66(2) แต่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจขอให้ศาลออกหมายจับบุคคลนั้นได้

4. เป็นการจับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หนีหรือจะหลบหนีในระหว่างถูกปล่อยชั่วคราว ตามมาตรา 117

เมื่อมีการจับกุมผู้กระทำความผิดแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการจับโดยมีหมายจับหรือไม่มี มาตรา 83 กำหนดให้เจ้าพนักงานต้องแจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับนั้นว่าเขาต้องถูกจับ แล้วสั่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับพร้อมด้วยผู้จับ เว้นแต่สามารถนำไปที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบได้ในขณะนั้น ให้นำไปที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบดังกล่าว แต่ถ้าจำเป็นก็ให้จับตัวไป และหากถ้าบุคคลซึ่งจะถูกจับขัดขวางหรือจะขัดขวางการจับ หรือหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนีผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือการป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับนั้น

นอกจากนี้ มาตรา 85 ยังบัญญัติให้เจ้าพนักงานผู้จับหรือรับตัวผู้ถูกจับไว้มีอำนาจค้นตัวผู้ต้องหา และยึด สิ่งของต่าง ๆ ที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ สิ่งของใดที่ยึดไว้เจ้าพนักงานมีอำนาจยึดไว้จนกว่าคดีถึงที่สุด เมื่อเสร็จคดีแล้วก็ให้ คืนแก่ผู้ต้องหาหรือแก่ผู้อื่นซึ่งมีสิทธิเรียกร้องขอคืนสิ่งของนั้น เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น เพราะในกรณีที่สิ่งของนั้นได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือเป็นกรณีการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าฯ หรือพระราชบัญญัติฯ ใดๆ ศาลจะสั่งให้รับทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน

6.2.2 อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการค้น

อำนาจในการค้นเป็นอำนาจของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ และการค้นใน ที่รโหฐานหาตัวคน หรือสิ่งของต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาลสำหรับการนั้น²⁰ มาตรา 2 (13) ให้ ความหมายของที่รโหฐานไว้ว่า ที่ต่าง ๆ ที่มีใช้ที่สาธารณสถานดังที่บัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะ อาญา และที่สาธารณสถานมาตรา 1 (3) ประมวลกฎหมายอาญาให้หมายถึงสถานที่ใด ๆ ที่ประชาชน มีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ อาจกล่าวได้ว่าการค้นที่ต้องมีหมายเป็นการค้นในส่วนตัวของบุคคล ใดบุคคลหนึ่งนั่นเอง การค้นบุคคลในที่สาธารณสถานจึงไม่ต้องมีหมายค้น

โดยในการออกหมายค้นไม่ว่าจะเป็นการออกโดยการที่ศาลเห็นสมควรหรือมีผู้ ร้องขอ ผู้ร้องขอต้องเป็นพนักงานฝ่ายปกครองตั้งแต่ระดับสามขึ้นไป หรือตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นร้อย ตำรวจตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไป ทั้งนี้ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนซึ่งมีเหตุอันควรโดยผู้ร้องขอไม่อาจไปพบศาล ได้ ผู้ร้องขออาจร้องขอต่อศาลทางโทรศัพท์ โทรสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ประเภทอื่นที่เหมาะสมเพื่อให้ศาลออกหมายจับก็ได้²¹

6.2.2.1 เหตุออกหมายค้น

มาตรา 69 กำหนดว่า ในการออกหมายค้นต้องมีเหตุดังต่อไปนี้

1. เพื่อพบและยึดสิ่งของซึ่งจะเป็นพยานหลักฐานประกอบการสอบสวน ใต้สวน มูลฟื้องหรือพิจารณา
2. เพื่อพบและยึดสิ่งของซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยผิดกฎหมาย หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่า ได้ใช้หรือตั้งใจจะใช้ในการกระทำความผิด ซึ่งสอดคล้องกับอำนาจพนักงาน สอบสวนตามมาตรา 132 (2) ที่กำหนดว่าเพื่อประโยชน์แห่งการรวบรวมหลักฐาน ให้พนักงาน สอบสวนมีอำนาจค้นเพื่อพบสิ่งของ ซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้ หรือ สงสัยว่าได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้แต่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติ แห่ง ประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยค้น เช่นซากสัตว์ป่าที่มีการลักลอบนำเข้าโดยมิชอบด้วยกฎหมาย
3. เพื่อพบและช่วยบุคคลซึ่งได้ถูกหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังโดยมิชอบด้วย กฎหมาย
4. เพื่อพบบุคคลซึ่งมีหมายให้จับ
5. เพื่อพบและยึดสิ่งของตามคำพิพากษาหรือตามคำสั่งศาล ในกรณีที่จะ พบหรือจะยึดโดยวิธีอื่นไม่ได้แล้ว

²⁰ เฟิ่งอ๋าง, มาตรา 57

²¹ เฟิ่งอ๋าง, มาตรา 59

6.2.2.2 ข้อยกเว้นการค้นโดยไม่มีหมาย

มาตรา 92 ห้ามมิให้ค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้นหรือคำสั่งของศาล เว้นแต่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้น ในกรณีดังต่อไปนี้

1. เมื่อมีเสียงร้องให้ช่วยมาจากข้างในที่รโหฐาน หรือมีเสียงหรือพฤติกรรมอื่นใดอันแสดงได้ว่ามีเหตุร้ายเกิดขึ้นในที่รโหฐานนั้น
2. เมื่อปรากฏความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำลงในที่รโหฐาน
3. เมื่อบุคคลที่ได้กระทำความผิดซึ่งหน้า ขณะที่ถูกไล่จับหนีเข้าไปหรือมีเหตุ อันแน่นแฟ้นควรสงสัยว่าได้เข้าไปซุกซ่อนตัวอยู่ในที่รโหฐานนั้น
4. เมื่อมีพยานหลักฐานตามสมควรว่าสิ่งของที่มิใช่ไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการ กระทำความผิดหรือได้ใช้หรือมิใช่ไว้เพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรืออาจเป็นพยานหลักฐานพิสูจน์ การกระทำความผิดได้ซ่อนหรืออยู่ในนั้น ประกอบทั้งต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่า เนื่องจากการเน้นซ้ำกว่า จะเอาหมายค้นมาได้สิ่งของนั้นจะถูกโยกย้ายหรือทำลายเสียก่อน
5. เมื่อที่รโหฐานนั้นผู้จะต้องถูกจับเป็นเจ้าบ้าน และการจับนั้นมีหมายจับหรือจับโดยไม่ต้องมีหมายจับตามมาตรา 78

6.2.3 อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการสอบสวน

มาตรา 2 (11) ให้ความหมายของการสอบสวนไว้ว่า เป็นการรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการ ทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ การสอบสวนจึงครอบคลุมถึงเนื้อหา 2 ส่วน คือ

1. การรวบรวมพยานหลักฐาน เป็นการที่พนักงานสอบสวนต้องดำเนินการตามมาตรา 131 ในการรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่จะสามารถทำได้เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงและพฤติกรรมต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิด และพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา

2. การใช้มาตรการบังคับเพื่อให้ได้พยานหลักฐาน เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะบังคับให้ต้องมีการปฏิบัติตามเพื่อให้ได้พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุ เช่นการจับ การค้น ที่ต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อนจึงจะใช้มาตรการนี้ได้²²

กระบวนการการสอบสวนมีความสำคัญในการดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า เพราะเป็นคดีที่พนักงานอัยการมีหน้าที่ต้องฟ้องคดีแทนรัฐในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ และมาตรา 120 กำหนดห้ามพนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีต่อศาลโดยมิได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน ดังนั้น ถ้าไม่มีการสอบสวน หรือการสอบสวนได้กระทำลงไปโดยมิชอบอาจมีผลทำให้ศาลมีคำพิพากษายกฟ้องได้²³

6.2.3.1 พนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจสอบสวน

มาตรา 2 (6) กำหนดให้พนักงานสอบสวน หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. ในส่วนภูมิภาค ได้แก่ พนักงาน ฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ และข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรี หรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาซึ่งได้เกิด หรืออ้าง หรือเชื่อว่า ได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหามีที่อยู่ หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตนได้ (มาตรา 18 วรรคหนึ่ง)

2. ในส่วนกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาซึ่งได้เกิด หรืออ้าง หรือเชื่อว่า ได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหามีที่อยู่ หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตน (มาตรา 18 วรรคสอง)

6.2.3.2 พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ

โดยปกติความผิดอาญาได้เกิดในเขตอำนาจพนักงานสอบสวนคนใด ให้เป็นหน้าที่พนักงานสอบสวนผู้นั้นเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนความผิดนั้น ๆ เพื่อดำเนินคดี แต่มีข้อยกเว้นเมื่อมีเหตุจำเป็น หรือเพื่อความ สะดวก จึงให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ผู้ต้องหามีที่อยู่ หรือถูกจับเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการสอบสวน (มาตรา 18 วรรค3) และในเขตท้องที่ใดมีพนักงานสอบสวนหลายคน การดำเนินการสอบสวนให้อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนผู้เป็น

²² คณิต ฌ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2561), น. 498.

²³ คำพิพากษาฎีกาที่ 4634/2543

หัวหน้าในท้องที่นั้น หรือผู้รักษาการแทน อย่างไรก็ตามกรณีความผิดเกี่ยวพันกันหลายท้องที่ ซึ่งกำหนดไว้ในมาตรา 19 ดังต่อไปนี้

(1) เป็นการไม่แน่ว่าการกระทำผิดอาญาได้กระทำในท้องที่ใดในระหว่างหลายท้องที่

(2) เมื่อความผิดส่วนหนึ่งกระทำในท้องที่หนึ่ง แต่อีกส่วนหนึ่งในอีกท้องที่หนึ่ง

(3) เมื่อความผิดนั้นเป็นความผิดต่อเนื่องและกระทำต่อเนื่องกันในท้องที่ต่าง ๆ เกินกว่าท้องที่หนึ่งขึ้นไป

(4) เมื่อเป็นความผิดซึ่งมีหลายกรรม กระทำลงในท้องที่ต่าง ๆ กัน

(5) เมื่อความผิดเกิดขึ้นขณะผู้ต้องหา กำลังเดินทาง

(6) เมื่อความผิดเกิดขึ้นขณะผู้เสียหาย กำลังเดินทาง

ให้พนักงานสอบสวนในท้องที่หนึ่งท้องที่ใดที่เกี่ยวข้องมีอำนาจสอบสวนได้ แต่พนักงานสอบสวนที่จะเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนต้องพิจารณาว่า

(ก) ถ้าจับผู้ต้องหาได้แล้ว คือพนักงานสอบสวนซึ่งท้องที่ที่จับได้อยู่ในเขตอำนาจ

(ข) ถ้าจับผู้ต้องหาไม่ได้คือพนักงานสอบสวนซึ่งท้องที่ที่พบการกระทำผิดก่อนอยู่ในเขตอำนาจ

6.2.3.3 กระบวนการสอบสวน

ในการสอบสวน มาตรา 130 กำหนดเริ่มการสอบสวนโดยมิชักช้า จะทำการในที่ใด เวลาใด แล้วแต่จะเห็นสมควร โดยผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องอยู่ด้วย โดยพนักงานสอบสวนต้องรวบรวมหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ จึงมีอำนาจที่จะค้นเพื่อพบสิ่งของซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำผิด หรือได้ใช้ หรือสงสัยว่าได้ใช้ในการกระทำผิด หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ และออกหมายเรียกบุคคลซึ่งครอบครองสิ่งของซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานให้จัดส่งสิ่งของมาตามหมาย และยึดไว้ซึ่งสิ่งของที่ค้นพบหรือส่งมาตามหมายเรียก (มาตรา 132) นอกจากนี้ในการดำเนินการสอบสวนต้องปฏิบัติตามขั้นตอนที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนด เช่นการแจ้งข้อกล่าวหา และการแจ้งสิทธิต่างๆให้ผู้ต้องหาทราบ

เมื่อพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวน เห็นว่าการสอบสวนเสร็จแล้ว มาตรา 140 กำหนดให้จัดการอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

1. ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิด

ก. ความผิดนั้นมียุทธวิธีโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปีให้พนักงานสอบสวนงดการสอบสวน และบันทึกเหตุที่ตนนั้นไว้แล้วให้ส่งบันทึกพร้อมกับสำนวนไปยังพนักงานอัยการ

ข. ถ้าอัตราโทษอย่างสูงเกินกว่าสามปีให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการพร้อมทั้งความเห็นที่ควรให้งดการสอบสวน

ค. ถ้าพนักงานอัยการสั่งให้งด หรือให้ทำการสอบสวนต่อไป ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามนั้น

2. ถ้ารู้ตัวผู้กระทำผิด

ก. แต่ยังไม่จับตัวไม่ได้ ให้ทำความเข้าใจว่าควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องส่งไปพร้อมกับสำนวนยังพนักงานอัยการ ถ้าพนักงานอัยการเห็นชอบด้วยว่าควรสั่งไม่ฟ้องให้ยุติการสอบสวนโดยสั่งไม่ฟ้อง ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าควรสอบสวนต่อไป ก็ให้ส่งพนักงานสอบสวนปฏิบัติ เช่นนั้น ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าควรสั่งฟ้อง ก็ให้จัดการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อให้ได้ตัวผู้ต้องหา

ข. แต่ผู้ต้องหาถูกควบคุม หรือขังอยู่ หรือปล่อยชั่วคราวหรือเชื่อว่าคงได้ตัวมาเมื่อออกหมายเรียก ให้พนักงานสอบสวนทำความเข้าใจตามท้องสำนวนการสอบสวน ว่าควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องส่งไปยังพนักงานอัยการ ในกรณีที่เสนอความเห็นควรสั่งไม่ฟ้อง ให้ส่งแต่สำนวนพร้อมด้วยความเห็นไปยังพนักงานอัยการ และพนักงานสอบสวนมีอำนาจปล่อยหรือปล่อยชั่วคราว ในกรณีที่เสนอความเห็นควรสั่งฟ้อง ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนพร้อมกับ ผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการ เว้นแต่ผู้ต้องหานั้นถูกขังอยู่แล้ว หรือผู้ต้องหาซึ่งถูกแจ้งข้อหาได้หลบหนีไป (มาตรา 142)

ในส่วนของพนักงานอัยการ มาตรา 143 กำหนดว่าเมื่อได้รับความเห็นและสำนวนจากพนักงานสอบสวนให้พนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้อง หรือสั่งไม่ฟ้อง และถ้าพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องในความผิดซึ่งอาจเปรียบเทียบได้ พนักงานอัยการมีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนเปรียบเทียบคดีนั้น หรือสั่งให้ส่งผู้ต้องหาพร้อมด้วยสำนวนกลับไปยังพนักงานสอบสวนให้พยายามเปรียบเทียบคดีนั้น (มาตรา 144) หากพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้อง ให้แจ้งคำสั่งให้ผู้ต้องหาและผู้ร้องทุกข์ทราบ ถ้าผู้ต้องหาถูกควบคุมหรือขังอยู่ ให้จัดการปล่อยตัวไปหรือขอให้ศาลปล่อย แล้วแต่กรณี (มาตรา 146)

6.3 ประมวลกฎหมายอาญา

ในส่วนของประมวลกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่า จะเป็นเนื้อหาส่วนที่เกี่ยวข้องกับการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ซึ่ง

ในกรณีนี้หมายความว่ารวมถึงสัตว์ป่าที่ยังมีชีวิต ซากสัตว์ป่า หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ป่า ที่พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ฯ มาตรา 109 กำหนดให้ศาลสั่งริบเสียทั้งสิ้น อันเป็นบทบัญญัติที่สอดคล้องกับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32 ที่กำหนดให้ทรัพย์สินที่มีกฎหมายกำหนดว่าผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิดให้ริบเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นของผู้กระทำความผิด และมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ ทำให้การล่า ครอบครอง เพาะพันธุ์ และค้าสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่า หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ป่าโดยไม่ได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชเป็นความผิด การได้มาซึ่งสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่า หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ป่านั้นจึงเป็นความผิดด้วยจึงเป็นทรัพย์สินประเภทที่ต้องมีค่าสั่งริบ และถ้าในการกระทำความผิดดังที่กล่าวมาข้างต้นมีทรัพย์สินที่ได้ใช้ หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิด ศาลก็มีอำนาจสั่งริบเช่นเดียวกัน²⁴ เช่นมีการใช้รถยนต์เพื่อขนส่งสัตว์ป่าเพื่อลักลอบนำไปจำหน่าย รถยนต์ก็จะเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด ศาลมีอำนาจสั่งริบรถยนต์คันดังกล่าวได้เช่นกัน เว้นแต่รถยนต์คันนั้นจะเป็นของผู้อื่นที่มีรู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด หรือถ้าทรัพย์สินนั้นให้เพื่อจูงใจบุคคลให้กระทำความผิด หรือเพื่อเป็นรางวัลในการที่บุคคลได้กระทำความผิดก็ให้ศาลมีอำนาจสั่งริบ²⁵ ทั้งนี้เมื่อศาลมีคำพิพากษาสั่งให้ริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน แต่ศาลจะพิพากษาให้ทำให้ทรัพย์สินนั้นใช้ไม่ได้ หรือมีคำพิพากษาให้ทำลายทรัพย์สินนั้นก็ได้²⁶ ซึ่งประเทศไทยได้มีการทำพิธีทำลายงาช้างของกลางที่คดีสิ้นสุดแล้วและตกเป็นของแผ่นดิน จำนวน 2,155.17 กิโลกรัมในปี พ.ศ. 2558 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะไม่ให้มีการนำงาช้างที่เป็นของกลางไปใช้ในการแสวงหาประโยชน์อันมิชอบ²⁷ และหลายประเทศก็นำมาตรการในลักษณะ

²⁴ มาตรา 33 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

²⁵ เพิ่งอ้าง, มาตรา 34

²⁶ เพิ่งอ้าง, มาตรา 35

²⁷ สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า: พิธีทำลายงาช้างของกลาง,” สืบค้นเมื่อวันที่ 28 กันยายน

2561 จาก http://www.dnp.go.th/wild_lifednp/index.php?option=com_content

&view=article&id=469:2015-08-28-09-05-22&catid =18 :2010-07-22-07-25-25&Itemid =9

เดียวกันมาใช้เพื่อปราบปรามการค้าสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่า หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้มาจากสัตว์ป่า เช่น ประเทศจีน²⁸ เวียดนาม²⁹ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เบลเยียม ฮองกง และฟิลิปปินส์³⁰ เป็นต้น

6.4 พระราชบัญญัติงาช้าง พ.ศ. 2558

พระราชบัญญัติงาช้าง ฯ บัญญัติขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการควบคุมการค้า การครอบครอง การนำเข้า การส่งออก และการนำผ่าน ซึ่งงาช้าง หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากงาช้าง เนื่องจากการนำงาช้างป่าที่ได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มาสวมสิทธิและจดทะเบียนเป็นสัตว์พาหนะเพื่อตัดงาช้างที่แต่เดิมไม่ได้มีกฎหมายบัญญัติขึ้นมาเพื่อให้ความคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะ รวมถึงมีการลักลอบนำเข้างาช้างแอฟริกาที่ได้รับการคุ้มครองตามอนุสัญญา CITES มายังประเทศไทยเพื่อจำหน่ายหรือแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำจากงาช้าง จากการที่ประเทศไทยเป็นประเทศสมาชิกของ CITES จึงมีพันธกรณีในการที่จะต้องปฏิบัติตามอนุสัญญาโดยการกำหนดมาตรการควบคุมการค้า การครอบครอง การนำเข้า การส่งออก และการนำผ่านซึ่งงาช้าง หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้มาจากการแปรรูป งาช้างภายในประเทศมิให้ปะปนกับงาช้างที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย³¹

²⁸ “จีนทำลายงาช้างของกลาง เผยเตรียมปิดตลาดงาช้าง,” สืบค้นเมื่อวันที่ 28 กันยายน 2561 จาก <http://www.wwf.or.th/?247490/China-signals-end-to-domestic-ivory-market-during-destruction-of-illegal-stockpile>

²⁹ กรมประชาสัมพันธ์, “เวียดนามทำลายงาช้างและนอแรดครั้งใหญ่,” สืบค้นเมื่อวันที่ 28 กันยายน 2561 จาก http://www.aseanhai.net /ewt_news.php?nid= 6537&filename =index2017

³⁰ National Geographic, “CITES and confiscated elephant ivory and rhino horn – to destroy or not destroy?,” Retrieved on September 1, 2018, from <https://blog.nationalgeographic.org /2014/10/20/cites-and-confiscated-elephant-ivory-and-rhino-horn-to-destroy-or-not-destroy>

³¹ “เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติงาช้าง พ.ศ. 2558” Retrieved on September 27, 2018, from <http://web.krisdika.go.th/ data/law/law2/%a710/%a710-20-2558-a0001.pdf>

6.4.1 มาตรการควบคุมการค้างาช้าง

พระราชบัญญัติงาช้าง ฯ กำหนดให้ความคุ้มครองงาช้าง ที่หมายความถึง งา หนวย หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากงาหรือหนวยของช้างทั้งที่ยังมีชีวิตหรือที่ตายแล้ว และมีมาตรการควบคุมเกี่ยวกับการค้างาช้างไว้ ดังนี้

1. มาตรา 4 และมาตรา 5 กำหนดให้การค้า การนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านซึ่งงาช้างต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

2. ในกรณีการครอบครองงาช้างโดยไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อการค้า ต้องแจ้งการครอบครองพร้อมเอกสารการได้มาต่ออธิบดี เว้นแต่เป็นไปตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง ลักษณะและขนาดงาช้างที่ได้รับยกเว้นการแจ้งการครอบครอง พ.ศ. 2558 ลงวันที่ 29 มกราคม 2558 ทั้งนี้ หากตรวจพบหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่างาช้างที่แจ้งการครอบครองนั้นไม่ใช่งาช้างตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะ อธิบดีอาจมีคำสั่งให้ผู้ครอบครองนำเอกสารหรือหลักฐานมาพิสูจน์ได้ โดยให้ดำเนินการตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง เหตุอันควรสงสัยและการนำเอกสารหรือหลักฐานมาพิสูจน์ พ.ศ. 2558 ลงวันที่ 29 มกราคม 2558 ถ้าเจ้าของหรือผู้ครอบครองไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่างาช้างในความครอบครองเป็นงาช้างที่ได้มาจากช้างที่เป็นสัตว์พาหนะ ให้งาช้างนั้นตกเป็นของแผ่นดิน และต้องส่งมอบให้แก่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ภายในสามสิบวันนับจากวันที่ได้รับหนังสือแจ้งคำสั่งจากอธิบดี ซึ่งเป็นมาตรการตรวจสอบการได้มาซึ่งงาช้างว่าได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ มีการสำแดงเท็จหรือไม่ เช่นงาช้างแอฟริกาที่มีการลักลอบนำเข้ามาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

3. ในกรณีที่ผู้ครอบครองงาช้างต้องการโอนการครอบครอง เปลี่ยนแปลงสถานที่ครอบครอง แปรสภาพ หรือเปลี่ยนรูปร่างงาช้างที่อยู่ในความครอบครอง มาตรา 7 กำหนดให้ต้องแจ้งเป็นหนังสือต่ออธิบดีก่อนวันดำเนินการดังกล่าว และในการโอนการครอบครอง ให้อธิบดีระบุชื่อผู้รับโอนไว้ในเอกสารการครอบครอง

6.4.2 บทกำหนดโทษ

พระราชบัญญัติงาช้าง ฯ มีบทกำหนดโทษกรณีความผิดที่เกี่ยวกับการค้าและการครอบครองงาช้างไว้ดังนี้

1. การค้า การนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านซึ่งงาช้างโดยมิได้รับอนุญาตจากอธิบดี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามมาตรา

2. ถ้าไม่แจ้งการครอบครองงาช้าง หรือไม่ส่งมอบให้แก่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชภายในระยะเวลาที่กำหนดในกรณีที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่า งาช้างในความครอบครองเป็นงาช้างที่ได้มาจากช้างที่เป็นสัตว์พาหนะ หรือไม่แจ้งต้องการโอนการครอบครอง เปลี่ยนแปลงสถานที่ครอบครอง แปรสภาพ หรือเปลี่ยนรูปร่างงาช้างที่อยู่ในความครอบครองต่ออธิบดี ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามล้านบาท ตามมาตรา 14 และเป็นความผิดที่สามารถเปรียบเทียบปรับได้

6.4.3 อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่

พระราชบัญญัติงาช้าง ฯ กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ คือผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ โดยประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง การแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยงาช้าง พ.ศ. 2558 ลงวันที่ 29 มกราคม 2558 กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ในสำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ปลัดกระทรวง รองปลัดกระทรวง ผู้ตรวจราชการกระทรวง และผู้ช่วยปลัดกระทรวง ในส่วนของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช พนักงานเจ้าหน้าที่ได้แก่ อธิบดี รองอธิบดี นักวิชาการป่าไม้ระดับเชี่ยวชาญหรือระดับทรงคุณวุฒิ ผู้ตรวจราชการกรม ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 1 - 16 ผู้อำนวยการกอง นักวิชาการป่าไม้ เจ้าพนักงานป่าไม้ นิติกร นักวิทยาศาสตร์ และนายสัตวแพทย์

ทั้งนี้ มาตรา 12 กำหนดว่า ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และเพื่อประโยชน์ในการจับกุมผู้กระทำความผิด ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และมีอำนาจตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 9 ดังต่อไปนี้

1. เข้าไปในสถานที่ที่ได้รับอนุญาตให้ค้างงาช้างในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นจนถึง พระอาทิตย์ตก หรือในเวลาทำการของสถานที่นั้นเพื่อตรวจสอบการดำเนินการ เอกสาร หรือหลักฐาน หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการกระทำใด ๆ ที่อาจเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่ง พระราชบัญญัตินี้ กฎกระทรวง ประกาศ หรือตามที่กำหนดในใบอนุญาต แต่ต้องไม่กระทำการอันมีลักษณะเป็นการค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

2. ค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งสถานที่หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุ อันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งมีอำนาจยึดหรืออายัดงาช้าง เอกสาร หรือหลักฐานหรือวัตถุใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อประโยชน์ ในการตรวจสอบหรือดำเนินคดี

3. มีหนังสือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำหรือให้ส่งเอกสารหรือวัตถุใด ๆ มาเพื่อประกอบ การพิจารณาเกี่ยวกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

6.5 พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560

พระราชบัญญัติศุลกากร กำหนดมาตรการควบคุมการนำเข้า การส่งออก การผ่านแดน และการถ่ายลำของที่ต้องผ่านด่านศุลกากร โดยในกรณีของสัตว์ป่าก็ได้รับการคุ้มครองภายใต้กฎหมายฉบับนี้เช่นเดียวกัน เพราะมาตรา 166 กำหนดให้ของต้องห้าม หรือของต้องจำกัด เป็นของที่พึงต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ โดยมาตรา 4 ได้ให้ความหมายของคำว่า “ของต้องห้าม” คือ ของที่มีกฎหมายกำหนดห้ามมิให้นำเข้ามาในหรือ ส่งออกไปนอกราชอาณาจักร หรือนำผ่านราชอาณาจักร เช่นกรณีของสัตว์ป่าสงวน ซาก หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าสงวน หรือสัตว์ป่าที่อยู่ในบัญชีแนบท้ายของอนุสัญญา CITES และ “ของต้องจำกัด” หมายความว่า ของที่มีกฎหมายกำหนดว่า หากจะมีการนำเข้ามาในหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักร หรือนำผ่านราชอาณาจักร จะต้องได้รับอนุญาต หรือปฏิบัติให้ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย เช่นสัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่เกิดจากการเพาะพันธุ์และได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชให้มีการค้าได้ หรือสัตว์ป่าประเภทอื่น ๆ ที่ไม่ได้มีการคุ้มครองไว้ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าฯ แต่ในการนำเข้า ส่งออก นำผ่านต้องมีใบอนุญาตจากอธิบดีกรมปศุสัตว์เพื่อป้องกันโรคระบาดที่อาจเกิดขึ้น³²

6.5.1 มาตรการควบคุม

พระราชบัญญัติศุลกากรกำหนดมาตรการควบคุมของที่มีการนำของเข้าในราชอาณาจักร การส่งของออกไปนอกราชอาณาจักร การผ่านแดน และการถ่ายลำ ไว้ดังนี้

6.5.1.1 มาตรการควบคุมการนำเข้าและการส่งของออก

มาตรา 50 กำหนดช่องทางในการนำเข้าและการส่งของออกไว้ 4 วิธีด้วยกัน คือ

1. การนำเข้าและการส่งของออกทางทะเล
2. การนำเข้าและการส่งของออกทางบก

³² กรมศุลกากร, “ของต้องห้าม/ต้องจำกัด ในการนำเข้า,” สืบค้นเมื่อวันที่ 28 กันยายน 2561 จาก http://www.customs.go.th /cont _strc _simple.php?ini _content=individual _160426 _01&lang= th&left _ menu =menu _individual _submenu _03 _01

3. การนำของเข้าและการส่งของออกทางอากาศ

4. การนำของเข้าและการส่งของออกทางไปรษณีย์

โดยผู้นำของเข้าหรือผู้ส่งของออกไม่ว่าจะส่งเข้ามาในช่องทางใดต้องปฏิบัติตามกฎหมายให้ถูกต้อง และต้องยื่นใบขนสินค้า และเสียอากรจนครบถ้วน หรือวางประกันไว้ นอกจากนี้ยังกำหนดมาตรการควบคุมของที่นำเข้ามาทางทะเลไว้ในมาตรา 66 ให้พนักงานศุลกากรมีอำนาจที่จะสั่งให้นายเรือเปิดหีบห่อหรือ ภาชนะบรรจุนั้นออกเพื่อตรวจสอบก็ได้ถ้านายเรือได้รายงานต่อพนักงานศุลกากรว่า ตนไม่ทราบว่าจะอยู่ที่อยู่ในหีบห่อหรือภาชนะบรรจุที่บรรจุทุกมาในเรือนั้นเป็นสิ่งที่ใด และหากปรากฏว่าในหีบห่อหรือภาชนะบรรจุนั้นมีของต้องห้าม ให้ยึดของนั้นไว้เพื่อดำเนินการตามกฎหมาย หรือในการนำของเข้าทางไปรษณีย์ มาตรา 62 ให้อำนาจพนักงานศุลกากรอาจตรวจห่อพัสดุไปรษณีย์ที่นำเข้ามาในหรือจะส่งออกไปนอกราชอาณาจักรได้ ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัย พนักงานศุลกากรอาจกักจดหมายหรือห่อพัสดุไปรษณีย์ ไว้ได้จนกว่าผู้ส่งของออกไปหรือผู้นำของส่ง หรือผู้มีชื่อที่จะรับของหรือผู้รับของได้แสดงต่อ พนักงานศุลกากรว่าไม่มีของต้องห้าม หรือของต้องกัก ในจดหมายหรือในห่อพัสดุนั้น แต่ในกรณีของการนำของเข้าทางบกหรือทางอากาศไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวข้องกับการตรวจในกรณีของต้องห้ามหรือของต้องกักเป็นการเฉพาะ แต่พนักงานศุลกากรมีอำนาจในการริบของต้องห้าม หรือของต้องกัก ตามมาตรา 166 อยู่แล้วเมื่อตรวจพบ เพราะผู้นำของเข้าหรือผู้ส่งของออกมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงสินค้าและพนักงานศุลกากรมีอำนาจตรวจสอบว่าเป็นจริงหรือไม่ และหากพบว่าสินค้าที่มีการนำเข้าและส่งออกเป็นสัตว์ป่าที่ไม่ได้ดำเนินการขออนุญาตตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด พนักงานศุลกากรย่อมมีอำนาจที่จะริบได้ตามกฎหมาย

6.5.1.2 มาตรการควบคุมการผ่านแดน และการถ่ายลำ

พระราชบัญญัติศุลกากรกำหนดให้การผ่านแดน และการถ่ายลำต้องปฏิบัติตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดด้วย ทั้งนี้ การผ่านแดน คือ การขนส่งของผ่านราชอาณาจักรจากด่านศุลกากรแห่งหนึ่งที่ขนส่งของเข้ามาไปยังด่านศุลกากรอีกแห่งหนึ่งที่ขนส่งของออกไป โดยมีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดของการขนส่งอยู่นอกราชอาณาจักร และต้องไม่มีการใช้ประโยชน์ใด ๆ ซึ่งของนั้นหรือมีพฤติกรรมใด ๆ เพื่อประโยชน์ทางการค้าเกี่ยวกับของดังกล่าวในราชอาณาจักร ส่วนกรณีการถ่ายลำ คือ การถ่ายของจากยานพาหนะหนึ่งที่ขนส่งของเข้ามาในราชอาณาจักรไปยังอีกยานพาหนะหนึ่งที่ขนส่งของออกไปนอกราชอาณาจักร ภายใต้การควบคุมของศุลกากรในด่านศุลกากรแห่งเดียวกัน โดยมีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดของการขนส่งอยู่นอกราชอาณาจักร จึงเห็นได้ว่า

การผ่านแดนหรือการถ่ายลำน่าจะมีลักษณะคล้ายกับการนำผ่านตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า

ในการผ่านแดนและถ่ายลำต้องยื่นใบขนสินค้าตามแบบและวิธีการที่อธิบดีประกาศกำหนด และเมื่อของนั้นมีการนำเข้ามาเพื่อผ่านแดน หรือถ่ายลำ ให้พนักงานศุลกากรมีอำนาจตรวจหรือค้นของนั้นได้โดยไม่ต้องมีหมายค้น ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า ของนั้นเป็นของผิดกฎหมายที่เกี่ยวกับการผ่านแดนหรือการถ่ายลำ (มาตรา 104) และเมื่อมีหลักฐานชัดเจนว่าของนั้นเป็นของผิดกฎหมายให้ริบของนั้น ไม่ว่าจะมิใช่ผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ เช่นพบสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่า หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ป่าจากการนำเข้ามาเพื่อผ่านแดน หรือถ่ายลำ และไม่ปรากฏว่ามีใบอนุญาต หรือใบรับรองการนำผ่านตามที่พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่ากำหนดให้ต้องมี เจ้าพนักงานศุลกากรย่อมมีอำนาจที่จะริบได้ ทั้งนี้ในการปฏิบัติหน้าที่มาตรา 106 กำหนดให้นำข้อห้ามหรือข้อจำกัดสำหรับการนำผ่านตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องมาใช้บังคับกับของที่นำเข้ามาเพื่อการผ่านแดนหรือการถ่ายลำ โดยคำนึงถึงการปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีอยู่ด้วย ซึ่งในกรณีของสัตว์ป่า กรมศุลกากรอาจต้องพิจารณาถึงพันธกรณีของอนุสัญญา CITES ที่ประเทศไทยเป็นประเทศภาคีด้วย โดยเฉพาะสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามบัญชีแนบท้ายอนุสัญญา โดยให้ประเทศสมาชิกต้องปฏิบัติตามมาตรการการนำเข้า ส่งออก และส่งกลับออกไปที่ต้องมีใบอนุญาต หรือใบรับรองจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการก่อนจึงจะการนำเข้า ส่งออก และส่งกลับออกไปได้³³

นอกจากนี้พระราชบัญญัติศุลกากรยังให้อำนาจอธิบดีกรมศุลกากรในการสั่งให้ทำลายโดยวิธีการที่ปลอดภัยต่อบุคคล สัตว์พืช ทรัพย์สิน และสิ่งแวดล้อม หรือให้ส่งกลับออกไปโดยพลัน หรืออาจสั่งให้ดำเนินการอื่นใดตามสมควรเพื่อให้ไม่สามารถนำของนั้นมาใช้ได้อีก หรือเพื่อให้ของดังกล่าวสามารถนำมาใช้ได้โดยไม่ต้องผิดกฎหมาย (มาตรา 105) เช่นในกรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าสัตว์ป่านั้นเป็นชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่นำเข้ามาในประเทศแล้วจะก่อให้เกิดผลกระทบกับสภาพแวดล้อมภายในประเทศ โดยอาจเป็นผลกระทบทั้งต่อความหลากหลายทางชีวภาพ ที่เป็นการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบและโครงสร้างของระบบนิเวศ เกิดการแก่งแย่งกับชนิดพันธุ์พื้นเมือง สัตว์ต่างถิ่นที่นำเข้ามาอาจเป็นผู้ล่า (Predator) หรือนำโรคเข้ามาในพื้นที่และระบาดสู่ชนิดพันธุ์พื้นเมืองที่มีภูมิคุ้มกันโรคต่ำจนอาจทำให้เกิดการสูญพันธุ์ของชนิดพันธุ์พื้นเมือง หรือการสูญเสียพันธุกรรมพื้นเมืองซึ่งเกิดการผสมและถ่ายทอดพันธุกรรมระหว่างชนิดพันธุ์ต่างถิ่นและสัตว์พื้นเมือง จึง

³³ ข้อบทที่ 3-5 อนุสัญญา CITES

จำเป็นต้องมีมาตรการควบคุมที่เหมาะสม³⁴ และอธิบดีอาจใช้อำนาจตามมาตรา 105 เพื่อป้องกันไม่ให้ความเสียหายเหล่านี้เกิดขึ้นได้

6.5.2 อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่

พระราชบัญญัติศุลกากรกำหนดอำนาจหน้าที่ของพนักงานศุลกากรในการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายหลายประการ ได้แก่ การค้น การจับ การยึดหรืออายัดทรัพย์สิน ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าโดยตรง

6.5.2.1 อำนาจค้น

ในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าที่จำนวนไม่น้อยมีการลักลอบขนส่งผ่านด่านศุลกากรทั้งทางเครื่องบิน ทางเรือ หรือทางรถยนต์ พระราชบัญญัติศุลกากรฯ จึงให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจค้นในกรณีเห็นว่าอาจมีการกระทำความผิดด้วยกฎหมายเกิดขึ้น โดยให้อำนาจในกรณีดังต่อไปนี้

1. พนักงานศุลกากรมีอำนาจเข้าไปในสถานที่ประกอบการของผู้นำเข้า ผู้ส่งออก ผู้ขนส่ง หรือตัวแทนของบุคคลดังกล่าว กรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย (มาตรา 157 (1))
2. พนักงานศุลกากรมีอำนาจสั่งให้หยุดยานพาหนะเพื่อตรวจหรือค้นยานพาหนะ หรือบุคคลที่อยู่ในยานพาหนะนั้นเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่า มีการใช้ยานพาหนะในการนำหรือพาของต้องห้าม หรือของต้องกักตัก เข้ามาในราชอาณาจักรหรือส่งหรือพาของดังกล่าวออกไปนอกราชอาณาจักร (มาตรา 160)
3. พนักงานศุลกากรมีอำนาจตรวจหรือค้นหีบห่อของผู้โดยสารที่เข้ามาในหรือออกไปนอกราชอาณาจักรได้ หากพบว่ามี ของต้องห้าม หรือของต้องกักตัก ให้พนักงานศุลกากรมีอำนาจยึดหีบห่อหรือของนั้นไว้ได้ (มาตรา 161)

³⁴ เผด็จ บัญชา, บุษบง กาญจนสาขา และอัมพรพิมล ประยูร “การแพร่กระจายของชนิดพันธุ์สัตว์ต่างถิ่น (Alien Fauna) ในประเทศไทย” Retrieved on September 27, 2018, from [http://www.dnp.go.th/Wildlife/Wildlifeyearbook /abstract/2555%20Full /6.%20%0%0%B8%AA%0%0%B8%B1%0%0%B8%95%0%0%B8%A7%0%0%B9%8C%0%0%B8%95%0%0%B9%88%0%0%B8%B2%0%0%B8%87%0%0%B8%96%0%0%B8%B7%0%0%B9%88%0%0%B8%9_Alien%20Fauna_%20\[%0%0%B9%80%0%0%B8%9C%0%0%B8%94%0%0%B9%87%0%0%B8%88\]%20p.pdf](http://www.dnp.go.th/Wildlife/Wildlifeyearbook /abstract/2555%20Full /6.%20%0%0%B8%AA%0%0%B8%B1%0%0%B8%95%0%0%B8%A7%0%0%B9%8C%0%0%B8%95%0%0%B9%88%0%0%B8%B2%0%0%B8%87%0%0%B8%96%0%0%B8%B7%0%0%B9%88%0%0%B8%9_Alien%20Fauna_%20[%0%0%B9%80%0%0%B8%9C%0%0%B8%94%0%0%B9%87%0%0%B8%88]%20p.pdf)

6.5.2.2 อำนาจจับกุม

ในกรณีที่พบว่า มีการลักลอบนำเข้า หรือส่งออกสัตว์ป่าโดยมิชอบด้วยกฎหมาย และพนักงานศุลกากรตรวจพบ พระราชบัญญัติศุลกากรฯให้อำนาจพนักงานศุลกากรในการจับกุมผู้กระทำความผิดโดยไม่ต้องมีหมายจับ เมื่อปรากฏว่ามีการกระทำความผิดซึ่งหน้าหรือมีเหตุอื่นตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติไว้ เพื่อส่งพนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไป (มาตรา 157(2))

6.5.2.3 อำนาจยึดหรืออายัดทรัพย์สิน

ในการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน เป็นกระบวนการหนึ่งให้อำนาจพนักงานศุลกากรในการบังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะในการปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่า เพราะทำให้ผู้กระทำความผิดไม่อาจแสวงหาประโยชน์อันมิชอบจากสัตว์ป่า ซาก หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ป่าอีกต่อไป รวมถึงทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดด้วย เพราะทรัพย์สินเหล่านี้จะตกเป็นของแผ่นดินทันทีที่ศาลมีคำพิพากษา พระราชบัญญัติศุลกากรฯกำหนดให้พนักงานศุลกากรมีอำนาจยึดในกรณี ดังต่อไปนี้

1. พนักงานศุลกากรมีอำนาจยึดหรืออายัดบัญชีเอกสาร หลักฐาน ข้อมูล หรือสิ่งของอื่นใดที่อาจใช้พิสูจน์ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับการศุลกากร (มาตรา 157(3))

2. พนักงานศุลกากร พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ มีอำนาจยึด หรืออายัดสิ่งใด ๆ อันจะพึงต้องริบหรือเป็นที่สงสัยว่าจะพึงต้องริบตามพระราชบัญญัตินี้ไว้ได้ มาตรา 166 กำหนดว่าของที่พึงต้องริบตามพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่ ของต้องห้าม หรือของต้องกักตุน และเมื่อยึดหรืออายัดไว้แล้วต้องดำเนินการดังนี้

ก. ถ้าสิ่งที่อายัดไว้นั้น หากตรวจสอบแล้วพบว่าสิ่งนั้นไม่เป็นของอันพึงต้องริบ ให้เพิกถอนการอายัดสิ่งนั้น แต่กรณีเป็นของอันพึงต้องริบ ให้พนักงานศุลกากร พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ มีอำนาจยึดสิ่งนั้น

ข. ถ้าเป็นยานพาหนะที่ใช้ในการกระทำความผิด และเจ้าของหรือผู้มีสิทธิ ไม่มายื่นคำร้องขอคืนภายในกำหนดหกสิบวัน หรือถ้าเป็นสิ่งอื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ยึดให้ถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ใช่เจ้าของ และให้ตกเป็นของแผ่นดิน (มาตรา 167)

3. ในกรณีของที่ริบได้เนื่องจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ มิได้เป็นของผู้กระทำความผิด ให้ศาลมีอำนาจสั่งริบได้ถ้าเจ้าของนั้นรู้หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ามี หรือจะมีการกระทำความผิด แต่มิได้กระทำการใดเพื่อมิให้เกิดการกระทำความผิดหรือแก้ไขมิให้การกระทำนั้นบรรลุผล หรือมิได้ระมัดระวังมิให้ของนั้นไปเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด (มาตรา 168)

4. บรรดาของหรือสิ่งที่ยึดไว้ตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการศุลกากรต้องส่งมอบให้พนักงานศุลกากรเพื่อดำเนินการตามกฎหมายต่อไป ของหรือสิ่งที่ยึดและตกเป็นของแผ่นดินหรือที่ศาลสั่งให้ริบตามพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการศุลกากร ให้จำหน่ายตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด (มาตรา 170) ทั้งนี้เป็นไปตามระเบียบกรมศุลกากรว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการจำหน่ายของกลาง พ.ศ. 2560 อย่างไรก็ตามในกรณีที่ทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดเป็นสัตว์ป่า ชาก หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ป่าอาจต้องนำระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับสัตว์ป่าหรือชากของสัตว์ป่าที่ตกเป็นของแผ่นดิน พ.ศ. 2540 มาใช้โดยต้องให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งอาจต้องมีการดูแลรักษาสัตว์ป่านั้น เก็บรักษา จำหน่าย หรือทำลายตามความเหมาะสม ทั้งนี้ในทางปฏิบัติกรณีการนำเข้าหรือส่งออกของสัตว์ป่าโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เจ้าพนักงานศุลกากรจะเป็นผู้พบการกระทำความผิดและยึดสัตว์ป่านั้น โดยจะมีการประสานงานร่วมกับเจ้าพนักงานของกรมอุทยาน สัตว์ป่าและพันธุ์พืชที่ประจำอยู่ที่ด่านศุลกากรในการรับมอบสัตว์ป่าเหล่านั้นไปดูแลรักษาต่อ³⁵

6.5.2.4 การส่งสัตว์ป่ากลับคืนในพื้นที่ควบคุมร่วมกัน

พระราชบัญญัติศุลกากรมีบทบัญญัติเป็นพิเศษเกี่ยวกับพื้นที่ควบคุมร่วมกันตามกฎหมายว่าด้วยการอำนวยความสะดวกในการขนส่งข้ามพรมแดน ซึ่งในปัจจุบันมีประกาศกระทรวงคมนาคม เรื่อง การกำหนดพื้นที่ควบคุมร่วมกันในราชอาณาจักร บริเวณสะพานมิตรภาพ 2 (มุกดาหาร - สะหวันนะเขต) ลงวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2559 จากประกาศดังกล่าวทำให้มีการประสานงานร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของประเทศไทย และส.ป.ป.ลาวในการตรวจสอบควบคุมการขนส่งสินค้าระหว่างสองประเทศ และหากพบว่ามีกรกระทำผิดตามกฎหมายเกิดขึ้นในพื้นที่ควบคุมร่วมกันในราชอาณาจักรให้ดำเนินการตามที่ มาตรา 181 กำหนด ดังนี้

1. ในกรณีที่เป็นกรกระทำผิดตามกฎหมายไทย ให้พนักงานศุลกากรของรัฐบาลไทยดำเนินการตามกฎหมาย
2. ในกรณีที่เป็นกรกระทำผิดตามกฎหมายของประเทศภาคีตามความตกลง และเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลประเทศภาคีตามความตกลงร้องขอ ให้พนักงานศุลกากรของรัฐบาลไทยส่งสัตว์ ตลอดจนพาหนะ ผู้ควบคุมพาหนะ และคนประจำพาหนะที่ใช้ขนส่งสิ่งดังกล่าวไปยังประเทศภาคีตามความตกลง

³⁵ Moore, P., Prompinchompoo C., Beastall C.A., CITES Implementation in Thailand: A review of the regime governing the trade in great apes and gibbons and other CITES listed species. (Petaling Jaya, Selangor, Malaysia, 2016), p. 15.

3. ในกรณีที่เป็นกรกระทำผิดทั้งตามกฎหมายไทยและกฎหมายของประเทศภาคีตามความตกลง ให้พนักงานศุลกากรของรัฐบาลไทยดำเนินการตามกฎหมายไทย และเมื่อดำเนินการเสร็จแล้วให้รายงานผลการดำเนินการให้เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลประเทศภาคีตามความตกลงทราบ และถ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลประเทศภาคีตามความตกลงร้องขอให้ส่งสัตว์ ตลอดจนพาหนะ ผู้ควบคุมพาหนะ และคนประจำพาหนะที่ใช้ขนส่งสิ่งดังกล่าวไปยังประเทศภาคีตามความตกลงเมื่อได้มีการดำเนินการตามกฎหมายไทยเสร็จแล้วก็ได้

แต่ถ้าพบว่า มีการกระทำผิดตามกฎหมายเกิดขึ้นในพื้นที่ควบคุมร่วมกันนอกราชอาณาจักรให้ดำเนินการตามที่ มาตรา 182 กำหนด ดังนี้

1. ในกรณีที่เป็นกรกระทำผิดทั้งตามกฎหมายไทย ให้พนักงานศุลกากรของรัฐบาลไทยร้องขอต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลประเทศภาคีตามความตกลงให้ส่งสัตว์ ตลอดจนพาหนะ ผู้ควบคุมพาหนะ และคนประจำพาหนะที่ใช้ขนส่งสิ่งดังกล่าว มายังราชอาณาจักรเพื่อดำเนินการตามกฎหมายต่อไป

2. ในกรณีที่เป็นกรกระทำผิดทั้งตามกฎหมายไทยและกฎหมายของประเทศภาคีตามความตกลง พนักงานศุลกากรของรัฐบาลไทยจะร้องขอต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลประเทศภาคีตามความตกลงให้ส่งสัตว์ ตลอดจนพาหนะ ผู้ควบคุมพาหนะ และคนประจำพาหนะที่ใช้ขนส่งสิ่งดังกล่าวมายังราชอาณาจักร เพื่อดำเนินการตามกฎหมายก็ได้

จากมาตรการทางกฎหมายข้างต้น อาจนำมาใช้บังคับกับกรณีการลักลอบขนส่งสัตว์ป่าโดยมิชอบด้วยกฎหมายที่ประเทศไทยอาจร้องขอตามความตกลงไปยัง ส.ป.ป.ลาว ให้มีการส่งสัตว์ป่าคืน และส่งผู้กระทำความผิดกลับมายังประเทศไทยก็ได้ หากเห็นว่าสมควรที่จะให้บุคคลดังกล่าวรับโทษในประเทศ

6.5.3 บทกำหนดโทษ

พระราชบัญญัติศุลกากรมีบทบัญญัติที่กำหนดโทษทางอาญา กรณีของการฝ่าฝืนไม่กระทำการตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ดังนี้

1. ผู้ใดขัดขวางการใช้อำนาจค้น จับ ยึดหรืออายัดของพนักงานศุลกากรตาม มาตรา 157 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 239)

2. ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม หรือขัดขวางการใช้อำนาจสั่งให้หยุดยานพาหนะ เพื่อตรวจหรือค้นยานพาหนะตามมาตรา 160 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท (มาตรา 240)

3. ผู้ใดนำเข้ามาในหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักรซึ่งของที่ยังมีได้ผ่านพิธีการศุลกากร หรือเคลื่อนย้ายของออกไปจากยานพาหนะ คลังสินค้าทัณฑ์บน โรงพักสินค้า ที่มีนคง ทำเรือรับอนุญาต หรือเขตปลอดอากร โดยไม่ได้รับอนุญาตจากพนักงานศุลกากร ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินสิบปีหรือปรับเป็นเงินสี่เท่าของราคาของซึ่งได้รวมค่าอากรเข้าด้วยแล้ว หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ริบของนั้นไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ และผู้ใดพยายามกระทำความผิด ต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน (มาตรา 242)

4. ผู้ใดนำของที่ผ่านหรือกำลังผ่านพิธีการศุลกากรเข้ามาในราชอาณาจักร หรือส่งของดังกล่าวออกไปนอกราชอาณาจักร หรือนำของเข้าเพื่อการผ่านแดนหรือ การถ่ายลำโดยหลีกเลี่ยงข้อจำกัดหรือข้อห้ามอันเกี่ยวกับของนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และศาลอาจสั่งริบของนั้นก็ได้ไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษ ตามคำพิพากษาหรือไม่ ผู้ใดพยายามกระทำความผิด ต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน (มาตรา 244)

5. ผู้ใดช่วยซ่อนเร้น ช่วยจำหน่าย ช่วยพาเอาไปเสีย ซ้อม รับจำนำ หรือรับ ไว้โดยประการใดซึ่งของอันตนพึงรู้ว่าเป็นของอันเนื่องด้วยความผิดตามมาตรา 242 ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับเป็นเงินสี่เท่าของราคาของซึ่งได้รวมค่าอากรเข้าด้วยแล้วหรือทั้งจำทั้งปรับ และหากเป็นการกระทำโดยรู้ว่าเป็นของอันเนื่องด้วยความผิดตามมาตรา 244 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 246)

จากบทกำหนดโทษข้างต้น เป็นบทกำหนดโทษที่อาจนำมาใช้กับกรณีความผิดที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบค้าสัตว์ป่า เพราะหากเปรียบเทียบกับบทกำหนดโทษในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าฯ ที่มีบทกำหนดโทษในการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบค้าสัตว์ป่าจะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติศุลกากรฯมีบทกำหนดโทษที่สูงกว่าทั้งโทษจำคุกและโทษปรับโดยมีโทษจำคุกสูงสุดไม่เกิน 10 ปี และโทษปรับเป็นเงินสี่เท่าของราคาของ ในขณะที่พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าฯ มีโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี และปรับไม่เกิน 40,000 บาท ในการใช้มาตรการปราบปรามการกระทำอันเป็นความผิดอาจต้องให้การลงโทษที่รุนแรงให้ผู้กระทำความผิดเกิดความกลัวในโทษที่ตนจะได้รับ บทกำหนดโทษตามพระราชบัญญัติศุลกากรฯจึงอาจนำมาใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าฯที่เป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสัตว์ป่าโดยตรง

6.6 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556

ปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าในปัจจุบันมีผลทำให้จำนวนชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าลดลง และอาจทำให้สัตว์ป่าเหล่านี้สูญพันธุ์ได้ มีวิธีดำเนินการโดยการลักลอบนำเข้าหรือส่งออกซึ่งสัตว์ป่าข้ามพรมแดน และพบว่าองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติเข้ามามีบทบาทในการก่ออาชญากรรมต่อสัตว์ป่ามากขึ้น จากเดิมที่เคยประกอบอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติด มนุษย์ ของหนีภาษี หรืออาวุธ มีการเปลี่ยนประเภทสินค้าเป็นทรัพยากรธรรมชาติ เช่นไม้ และสัตว์ป่าที่การลักลอบขนส่งทำได้ง่ายกว่าและไม่ถูกเจ้าหน้าที่จับตามองมากนัก แต่ในการลักลอบขนส่งยังคงใช้รูปแบบและวิธีการเดิมในการแสวงหาประโยชน์ คือยังคงเป็นการลักลอบขนส่งเพื่อจำหน่ายด้วยวิธีการอันมิชอบด้วยกฎหมาย ในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าจึงต้องมีมาตรการในการดำเนินคดีกับบุคคลที่มีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ แม้ว่าในปัจจุบันพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าฯ ยังไม่ได้มีการแก้ไขบทกำหนดโทษเพื่อสนองรับแนวคิดที่ International Consortium on Combating Wildlife Crime (ICWC) เห็นว่าอาชญากรรมต่อสัตว์ป่ามีลักษณะเป็นอาชญากรรมข้ามชาติและเป็นความผิดร้ายแรงที่ควรดำเนินการป้องกันและปราบปรามอย่างเร่งด่วน³⁶ แต่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติเป็นกฎหมายอีกฉบับหนึ่งที่สามารถนำมาบังคับใช้ในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าได้ และสามารถนำมาใช้ร่วมกันกับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เพราะพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติฯ มาตรา 22 กำหนดให้ความผิดตามกฎหมายฉบับนี้เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินด้วย

6.6.1 ความหมายของอาชญากรรมข้ามชาติ

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติฯ กำหนดให้ องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ หมายความว่า การที่คณะบุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไปร่วมกันกระทำการใดที่มีวัตถุประสงค์เป็นกระทำความผิดร้ายแรง กล่าวคือ เป็นความผิดอาญาที่

---

³⁶ “Letter of Understanding on Establishing the International Consortium on Combating Wildlife Crime,” Retrieved on September 26, 2018, from https://cites.org/sites/default/files/i/icwc/mou_0.pdf

กฎหมายกำหนดโทษจำคุกขั้นสูงตั้งแต่สี่ขึ้นไปหรือหนักกว่านั้น เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางการเงิน ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์ทางวัตถุอย่างอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม เมื่อพิจารณาจากมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสัตว์ป่าตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าที่กำหนดห้ามการค้า นำเข้า ส่งออก หรือนำผ่าน ซึ่งสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง สัตว์ป่าที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ชาก หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ป่าเหล่านั้น พบว่าเป็นความผิดอาญาที่กฎหมายกำหนดโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี³⁷ ซึ่งเป็นโทษที่อาจนำพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติฯ มาใช้บังคับในการลงโทษผู้กระทำความผิดได้

นอกจากนี้ จากการที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติฯ กำหนดให้องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติเป็นองค์กรอาชญากรรมที่มีการกระทำความผิดในลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังต่อไปนี้ คือ

1. ความผิดที่กระทำในเขตแดนของรัฐมากกว่าหนึ่งรัฐ
2. ความผิดที่กระทำในรัฐหนึ่ง แต่การเตรียม การวางแผน การสั่งการ การสนับสนุน หรือการควบคุมการกระทำความผิดได้กระทำในอีกรัฐหนึ่ง
3. ความผิดที่กระทำในรัฐหนึ่งแต่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมที่มีการกระทำความผิดมากกว่าหนึ่งรัฐ
4. ความผิดที่กระทำในรัฐหนึ่ง แต่ผลของการกระทำที่สำคัญเกิดขึ้นในอีกรัฐหนึ่ง³⁸

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากกระบวนการในการลักลอบค้าสัตว์ป่าจะเห็นได้ว่าเป็นการกระทำที่ทำได้โดยกลุ่มคนที่มีรูปแบบการบริหารจัดการที่ดี มีตลาดรองรับสินค้าที่เป็นหลักแหล่ง และมีเส้นทางการค้าที่เปลี่ยนแปลง เคลื่อนที่ตลอดเวลา และมีการโยกย้ายสถานที่ตั้งไปตามกาลเวลาเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด โดยในการลักลอบจะมีวิธีการและเส้นทางที่มีการปรับเปลี่ยนตลอดเวลาเพื่อหลีกเลี่ยงการจับกุม³⁹ ซึ่งกระบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าจะมีกระบวนการกระทำความผิดเริ่มตั้งแต่การล่าสัตว์ป่าในรัฐหนึ่ง ครอบครองในระหว่างรอการขนส่ง ขนส่งสัตว์ป่าโดยการ

³⁷ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 47 และ 48

³⁸ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 3

³⁹ Michael Faure, Peter De Smedt and An stas (ed.) *Environmental Enforcement Networks: Concepts, Implementation and Effectiveness*, (Cheltenham, Edward Elgar Publishing, 2015), p.200.

การส่งออก นำเข้า นำผ่าน ส่งกลับออกไปยังอีกรัฐหนึ่งโดยไม่มีการขออนุญาต และการค้าสัตว์ป่าที่เข้าลักษณะการกระทำความผิดที่เป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติฯ

6.6.2 ความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติฯ มาตรา 5 กำหนดให้บุคคลที่กระทำการดังต่อไปนี้ต้องรับผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

1. เป็นสมาชิกหรือเป็นเครือข่ายดำเนินงานขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ
2. สมคบกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดร้ายแรงอันเกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

3. มีส่วนร่วมกระทำการใดๆ ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมในกิจกรรมหรือการดำเนินการขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ โดยรู้ถึงวัตถุประสงค์และการดำเนินกิจกรรม หรือโดยรู้ถึงเจตนาที่จะกระทำความผิดร้ายแรงขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติดังกล่าว

4. จัดการ สั่งการ ช่วยเหลือ ยุยง อำนวยความสะดวก หรือให้คำปรึกษาในการกระทำความผิดร้ายแรงขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ โดยรู้ถึงวัตถุประสงค์และการดำเนินกิจกรรม หรือโดยรู้ถึงเจตนาที่จะกระทำความผิดร้ายแรงขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติดังกล่าว

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติฯ ยังได้กำหนดเกี่ยวกับความรับผิดของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดข้างต้นไว้ โดยให้ผู้อื่นที่อยู่ด้วยในขณะกระทำความผิด หรือร่วมประชุมแต่ไม่ได้คัดค้านการกระทำ หรือเป็นหัวหน้า ผู้จัดการ และผู้มีตำแหน่งหน้าที่ในองค์กรนั้น บุคคลนั้นต้องรับผิดร่วมกับผู้ที่ลงมือกระทำความผิด⁴⁰ หรือหากความผิดนั้นกระทำขึ้นโดยบุคคลที่มีตำแหน่งทางการเมือง หรือเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ บุคคลนั้นต้องรับโทษหนักขึ้น⁴¹ และให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษในราชอาณาจักรไม่ว่าความผิดนั้นจะได้กระทำในหรือนอกราชอาณาจักร⁴² ซึ่งในการประชุมลอนดอนว่า

⁴⁰ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 7

⁴¹ เฟ็งอ้วง, มาตรา 8 และ 9

⁴² เฟ็งอ้วง, มาตรา 6

ด้วยการลักลอบค้าสัตว์ป่า (London Conference on Illegal Wildlife Trade: 2018) เห็นว่า จำเป็นต้องมีมาตรการรับมืออย่างเร่งด่วนเกี่ยวกับอาชญากรรมการค้าสัตว์ป่าที่เป็น อาชญากรรมข้ามพรมแดนที่ร้ายแรงและมีลักษณะเป็นการกระทำโดยองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เพราะมีการจัดการเป็นกระบวนการอย่างดีโดยเครือข่ายที่มีความเชี่ยวชาญในการลักลอบขนส่งสินค้า ที่ผิดกฎหมาย ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดประเภทนี้จึงจำเป็นต้องมีมาตรการ ทางกฎหมายที่เหมาะสม และการประสานความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นการที่ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติฯ อาจไม่ได้ กำหนดให้การลักลอบค้าสัตว์ป่าถือเป็นความผิดที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมข้ามชาติโดยตรง แต่เมื่อ พิจารณาถึงการกระทำที่เกี่ยวข้องและแนวความคิดของประชาคมโลก ประเทศไทยจึงอาจนำ มาตรการทางกฎหมายที่ปรากฏในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กร อาชญากรรมข้ามชาติฯ มาบังคับใช้ในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าได้ เช่นเดียวกัน⁴³

6.6.3 การสืบสวนสอบสวนคดีความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้าม ชาติ

การสืบสวนสอบสวนคดีความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เป็นแนวทางในการดำเนินการปราบปรามการกระทำผิดที่อาจนำมาใช้เพื่อลงโทษผู้ลักลอบค้า สัตว์ป่าที่มีการดำเนินการเป็นขบวนการได้ โดยมีแนวทางดำเนินการ ดังต่อไปนี้

6.6.3.1 คดีความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่อยู่ในอำนาจ หน้าที่ของหน่วยงานอื่น

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กร อาชญากรรมข้ามชาติฯ กำหนดอำนาจของพนักงานสอบสวนในกรณีของคดีที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และกรมสอบสวนคดีพิเศษ ไว้ดังนี้

1. ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ และอยู่ในอำนาจ หน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติที่จะดำเนินการไต่สวน ให้

⁴³ “London Conference on the Illegal Wildlife Trade (October 2018): Declaration,” Retrieved on September 27, 2018, from <https://www.gov.uk/government/publications/declaration-london-conference-on-the-illegal-wildlife-trade-2018/london-conference-on-the-illegal-wildlife-trade-october-2018-declaration>

พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบดำเนินคดีต่อไปตามกฎหมายนี้ได้ เพียงแต่ต้องแจ้งให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบ ทั้งนี้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติยังคงมีอำนาจที่จะไต่สวนข้อเท็จจริงเอง หรือมอบหมายให้พนักงานไต่สวนเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ (มาตรา 10) ซึ่งขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าจะใช้วิธีการขนส่งสินค้าที่อาจเป็นสัตว์ป่าที่มีชีวิต ซากหรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ป่าผ่านประเทศที่การบังคับใช้กฎหมายในการปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าไม่เข้มงวดเป็นช่องทางให้มีการให้สินบนกับพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ง่าย⁴⁴ และในกรณีเช่นนี้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติก็มีอำนาจดำเนินการไต่สวนตามกฎหมายได้

2. ในกรณีความผิดที่ต้องดำเนินการโดยกรมสอบสวนคดีพิเศษ ให้พนักงานสอบสวนส่งเรื่องให้กรมสอบสวนคดีพิเศษดำเนินการ เพราะคดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าที่กระทำโดยองค์การอาชญากรรมข้ามชาติอยู่ในอำนาจการสืบสวนสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ตามมาตรา 21 ประกอบกับกฎกระทรวง ว่าด้วยการกำหนดคดีพิเศษเพิ่มเติม ตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 (มาตรา 11)

6.6.3.2 การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติฯ กำหนดให้มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในการลักลอบค้าสัตว์ป่าไม่ได้เป็นการกระทำที่ผลกระทบต่อสัตว์ป่า ทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงทั้งทางด้านความมั่นคงของรัฐ ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงของมนุษย์⁴⁵ ในการแก้ไขปัญหาจึงต้องมีความร่วมมือจากทุกภาคส่วนโดยเฉพาะระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกันเอง พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติจึงได้แบ่งวิธีการให้ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องออกเป็นสองส่วน คือการทำข้อตกลงระหว่างหน่วยงานในการประสานความร่วมมือ และการขอความร่วมมือในกรณีจำเป็น

⁴⁴ Nelleman, C. (ed.), et al., The Rise of Environmental Crime – A Growing Threat to Natural Resources, Peace, Development and Security. (A UNEP-INTERPOL Rapid Response Assessment, 2016), p.8.

⁴⁵ Lorraine Elliott, “Transnational Environmental Crime in the Asia Pacific: an ‘un(der) securitized’ security problem” in Rob White (ed.), Environmental Crime: A Reader (Portland: Willan Publishing, 2009), pp. 501-503.

ในการทำข้อตกลงระหว่างหน่วยงานในการประสานความร่วมมือ อัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติและหัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องอาจมีการทำข้อตกลงเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในคดี ทั้งในส่วนของวิธีปฏิบัติระหว่างหน่วยงานเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา ขอบเขตความรับผิดชอบของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการสืบสวนและสอบสวนคดี การแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด การให้การสนับสนุนของหน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐในการการสืบสวนและสอบสวนคดี และเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวนคดี (มาตรา 12) ส่วนกรณีการขอความร่วมมือในกรณีจำเป็น อัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย อาจขอให้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน หรือเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ได้ตามความจำเป็น (มาตรา 13) ซึ่งในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่ามักพบว่า มีบุคคลที่เกี่ยวข้องในการกระทำความผิดเป็นจำนวนมากและรวมถึงองค์กรอาชญากรรมด้วย จึงต้องเสริมสร้างความเข้มแข็งและปรับปรุงวิธีการประสานความร่วมมือ รวมทั้งการเพิ่มจำนวนการสอบสวนและลงโทษผู้ลักลอบค้าสัตว์ป่าให้มากขึ้น เพื่อให้สามารถรับมือกับปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ⁴⁶

6.6.3.3 อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมและการลักลอบค้าสัตว์ป่า

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติฯ กำหนดให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจดำเนินการตามกฎหมายบัญญัติเพื่อป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ป่า ในกรณีดังนี้

1. เข้าไปในเคหสถาน หรือสถานที่อื่นใดเพื่อตรวจค้นโดยไม่ต้องมีหมายค้น แต่ต้องปฏิบัติตามข้อบังคับของอัยการสูงสุด ว่าด้วยการตรวจค้นและอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 14 วรรคสองและวรรคสี่ พ.ศ. 2556 ก่อนเข้าค้น เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิด หรือใช้เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากการกระทำความผิด หรือมีบุคคล วัตถุและสิ่งของซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีได้ซุกซ่อนอยู่ในเคหสถานหรือสถานที่ดังกล่าว เพราะหากปล่อยให้เนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้ทรัพย์สินหรือพยานหลักฐาน ดังกล่าวอาจถูกโยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนสภาพไปจากเดิม

⁴⁶ Michael Faure, *supra note 39*, p. 205.

2. มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใด ๆ มาให้ถ้อยคำหรือให้ส่งบัญชีเอกสาร หรือ วัตถุใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือประกอบการพิจารณา

3. คั่นบุคคล หรือยานพาหนะที่มีเหตุสงสัยตามสมควรว่ามีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งอาจใช้ เป็นพยานหลักฐานได้ซุกซ่อนอยู่

4. ยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ค้นพบข้างต้น และทำสำเนาบันทึกการตรวจค้นและบัญชีทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดยื่นต่อศาลจังหวัดที่มีอำนาจเหนือท้องที่ที่ทำการค้น หรือศาลอาญาในเขตกรุงเทพมหานครภายใน 48 ชั่วโมงหลังจากสิ้นสุดการตรวจค้นเพื่อเป็นหลักฐาน (มาตรา 14) ทั้งนี้ ในการเก็บรักษาและจัดการทรัพย์สินที่พนักงานสอบสวนได้ยึดหรืออายัดไว้ให้เป็นไปตามข้อบังคับของอัยการสูงสุด ว่าด้วยการเก็บรักษา การให้รับทรัพย์สินไปดูแล การขายทอดตลาด การคืนทรัพย์สิน และการประเมินค่าเสียหาย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 15 พ.ศ. 2556 (มาตรา 15)

5. เคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม ซึ่งเป็นวิธีการอนุญาตให้ของผิดกฎหมายหรือต้องสงสัยผ่านออกไปจาก ผ่าน หรือเข้าไปสู่เขตแดนของรัฐหนึ่งหรือมากกว่ารัฐหนึ่ง โดยการรับรู้และอยู่ภายใต้การติดตามดูแลของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจเพื่อการสืบสวนสอบสวนความผิดและเพื่อระบุตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องในการกระทำ แต่ต้องเป็นกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน และได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย ตามข้อบังคับของอัยการสูงสุด ว่าด้วยการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติพ.ศ. 2556 มาตรา 20 พ.ศ. 2557 ทั้งนี้ พยานหลักฐานที่ได้มาในกรณีนี้ให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ (มาตรา 20)

6.6.4 บทกำหนดโทษ

นอกจากความรับผิดตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าฯ ผู้ลักลอบค้าสัตว์ป่าที่มีลักษณะเข้าตามเงื่อนไขความรับผิดที่กำหนดในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติฯ อาจต้องรับโทษทางอาญาตามพระราชบัญญัตินี้ด้วยการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติกฎหมายและมีความรับผิดดังนี้

1. ผู้ใดกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปี ถึง สิบห้าปี หรือปรับตั้งแต่แปดหมื่นบาทถึง สามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 25)

2. นิติบุคคลใดกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่ สองแสนบาท ถึง หนึ่งล้านบาท ในกรณีที่การกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น เกิดจากการสั่งการหรือการกระทำของบุคคลใด หรือไม่สั่งการ หรือไม่กระทำการอันเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำของกรรมการ ผู้จัดการ หรือ บุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น บุคคลดังกล่าวต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปี ถึง สิบห้าปี หรือปรับตั้งแต่แปดหมื่นบาท ถึง สามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 32)

จากบทกำหนดโทษดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าเป็นบทกำหนดโทษที่อาจนำมาใช้ในการป้องปรามผู้ที่กระทำความผิดให้เกิดความกลัวว่าหากมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ตนอาจถูกลงโทษจากการกระทำนั้นอย่างรุนแรงมากกว่าบทลงโทษทั่วไปตามที่พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่ากำหนดที่มีโทษสูงสุดเพียง 4 ปี เพราะพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์การอาชญากรรมข้ามชาติฯ มีบทลงโทษจำคุกสูงถึง 15 ปีและมีโทษปรับในอัตราที่สูงกว่าเช่นเดียวกัน แต่ในการที่จะป้องปรามเพื่อจะไม่ให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นนั้นต้องเป็นกรณีที่มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังเช่นเดียวกัน

6.7 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ กำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม โดยการใช้ ยึดถือ หรือครอบครองทรัพยากรธรรมชาติ หรือกระบวนการแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยมิชอบด้วยกฎหมายอันมีลักษณะเป็นการค้า เป็นความผิดมูลฐาน และมีผลทำให้เงิน ทรัพย์สิน หรือดอกผลที่ได้มาจากเงินหรือทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด⁴⁷ และเมื่อบุคคลใดได้มาซึ่งทรัพย์สินนั้นโดยรู้ว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดจะมีความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำภายในหรือภายนอกราชอาณาจักร ทั้งนี้ในการทำธุรกรรมทางการเงิน ทางธุรกิจ หรือการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับความผิดมูลฐาน ถือเป็นธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย และสถาบันการเงินมีหน้าที่ต้องรายงานต่อสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน⁴⁸

⁴⁷ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 3 (15)

⁴⁸ เพิ่งอ้าง, มาตรา 13

6.7.1 ความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

การกระทำความผิดฐานฟอกเงินเกิดขึ้น ในกรณีดังต่อไปนี้

1. โอน รับโอน หรือเปลี่ยนแปลงทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อชุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น หรือเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าก่อน ขณะหรือหลังการกระทำความผิด มิให้ต้องรับโทษหรือรับโทษน้อยลงในความผิดมูลฐาน หรือ
2. ปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริงของการได้มา แหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย การโอน การได้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด
3. ได้มา ครอบครอง หรือใช้ทรัพย์สิน โดยรู้ว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด⁴⁹

การลักลอบค้าสัตว์ป่ามีลักษณะเป็นการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ เพราะเป็นการค้าที่มีกระบวนการแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ขัดต่อบทบัญญัติในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าที่กำหนดห้ามมิให้ทำการค้า นำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านสัตว์ป่าโดยไม่ได้รับอนุญาตจากกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชก่อน และจากการจำหน่ายสัตว์ป่าดังกล่าวทำให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน และเมื่อเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ผู้ลักลอบค้าสัตว์ป่าจึงกระทำความผิดฐานฟอกเงิน

นอกจากนี้แม้ว่าการกระทำในการลักลอบค้าสัตว์ป่าจะเป็นการกระทำนอกราชอาณาจักร แต่ผู้กระทำจะต้องรับโทษในราชอาณาจักรหากผู้กระทำความผิดหรือผู้ร่วมกระทำความผิดคนใดคนหนึ่งเป็นคนไทยหรือมีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย หรือผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างด้าว และได้กระทำโดยประสงค์ให้ความผิดเกิดขึ้นในราชอาณาจักร เช่นมีการลักลอบนำสัตว์ป่าเข้าประเทศไทยไม่ว่าเพื่อจำหน่ายให้ผู้บริโภคในประเทศไทยหรือส่งต่อไปจำหน่ายยังประเทศอื่นโดยใช้ประเทศไทยเป็นทางผ่านในการขนย้ายสัตว์ป่า หรือผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างด้าว และการกระทำนั้นเป็นความผิดตามกฎหมายของรัฐที่การกระทำเกิดขึ้นในเขตอำนาจของรัฐนั้น และได้มีการส่งตัวผู้นั้นออกนอกประเทศเพราะเป็นผู้ร้ายข้ามแดน⁵⁰ ในกรณีที่การกระทำที่เป็นความผิดฐานฟอกเงินมีผู้สนับสนุน มีการพยายามกระทำความผิด มีการสมคบกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิด มีนักการเมือง หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ บุคคลเหล่านี้ต้องรับผิดตามกฎหมายฟอกเงินด้วย ยกเว้นในกรณีผู้สนับสนุน ที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ เห็นว่าถ้าเป็นการช่วยเหลือบิดา

⁴⁹ เพิ่งอ้าง, มาตรา 5

⁵⁰ เพิ่งอ้าง, มาตรา 6

มารดา บุตร สามี หรือภริยาให้พ้นจากการจับกุม ศาลจะไม่ลงโทษ หรือลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดก็ได้⁵¹

6.7.2 อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่

มาตรา 12 กำหนดให้ กรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน อนุกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กรรมการธุรกรรม เลขานุการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน รองเลขานุการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และพนักงานเจ้าหน้าที่ในสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

6.7.2.1 อำนาจของคณะกรรมการธุรกรรม

คณะกรรมการธุรกรรมประกอบด้วยบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจาก คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม คณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และคณะกรรมการอัยการ คณะละหนึ่งคน เป็นกรรมการ และมีเลขานุการสำนักงานเป็น กรรมการ และเลขานุการ มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. ตรวจสอบธุรกรรมหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด
2. สั่งยับยั้งการทำธุรกรรมในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยและมี พยานหลักฐานอันสมควรว่าธุรกรรมใดเกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานหรือ ความผิดฐานฟอกเงิน (มาตรา 35) หรือในกรณีที่มีพยานหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าธุรกรรมใดเกี่ยวข้อง หรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน (มาตรา 36)
3. ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราว หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอน จำหน่าย ยักย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินใดที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด (มาตรา 48 วรรคหนึ่ง) เมื่อมีคำสั่งแล้วให้คณะกรรมการ ธุรกรรมรายงานต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (มาตรา 48 วรรคห้า) ให้ พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามคำสั่ง แล้วรายงานให้ทราบ พร้อมทั้งประเมินราคาทรัพย์สินนั้นโดยเร็ว การยึดหรืออายัดทรัพย์สินและการประเมินราคาทรัพย์สิน ที่ยึดหรืออายัดไว้ ให้เป็นไปตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2543) ออกตามความใน พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และให้นำประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม (มาตรา 56)

⁵¹ เพิ่งอ้าง, มาตรา 9-11

ในกรณีการลักลอบค้าสัตว์ป่า สถาบันการเงิน และผู้ประกอบการอาชีพตาม มาตรา 16 เช่นการให้คำปรึกษานักลงทุน นายหน้าซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ หรือการแลกเปลี่ยน เงินตราต่างประเทศ อาจเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่ได้มาจากการค้าสัตว์ป่า โดยมีหน้าที่ต้องรายงานการทำธุรกรรมที่ใช้เงินสดตามประเภทของธุรกรรมตั้งแต่ 100,000 บาทขึ้นไป จนถึง 2,000,000 บาทขึ้นไป⁵² ต่อสำนักงานและปราบปรามการฟอกเงิน เพื่อให้ คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจตรวจสอบทรัพย์สิน ยับยั้งการทำธุรกรรม และสั่งยึดหรืออายัด ทรัพย์สินนั้นไว้เป็นการชั่วคราวก็ได้ เพราะประโยชน์ที่ได้รับจากการลักลอบค้าสัตว์ป่ามีมูลค่าสูงมาก เช่นนอแรดอาจมีราคาสูงถึงกิโลกรัมละ 2-3 ล้านบาท⁵³ เมื่อนำเงินที่ได้ดังกล่าวมาทำธุรกรรมผ่าน ระบบสถาบันการเงิน จึงเป็นธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ

6.7.2.2 อำนาจของเลขาธิการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีอำนาจใน กรณีจำเป็นหรือเร่งด่วนที่จะออกคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราว หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า อาจมีการโอน จำหน่าย ยักย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินใดที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด แล้วรายงานการออกคำสั่งนั้นต่อคณะกรรมการธุรกรรม (มาตรา 48 วรรคสอง) ซึ่งในกรณี เป็นทรัพย์สินที่น่าเชื่อได้ว่าได้มาจากการลักลอบค้าสัตว์ป่า อาจมีการใช้สถาบันการเงินเป็นเครื่องมือใน การฟอกเงินนั้นเพื่อทำการโอนต่อไปยังบัญชีหรือประเทศปลายทาง และเมื่อมีการโอนผ่านสถาบัน การเงินที่จัดตั้งถูกต้องตามบทบัญญัติของกฎหมายก็เป็นการแสดงให้เห็นว่ามีการเคลื่อนย้ายของเงิน จากที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่มีแหล่งที่มาของเงินกลายเป็นเงินที่มีแหล่งที่มาและตรวจสอบ กระบวนการโอนได้ แต่เงินเหล่านี้เมื่อมีการโอนไปยังปลายทางแล้วก็จะมีการถอนเงินนั้นออกทันทีทำ ให้ไม่สามารถดำเนินการตรวจสอบ ยึด หรืออายัดเงินนั้นได้อีก ในกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วนจึงให้ เลขาธิการมีอำนาจออกคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวได้ และเมื่อปรากฏหลักฐานเป็นที่ เชื่อได้ว่าทรัพย์สินที่สั่งยึดหรืออายัดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้เลขาธิการส่งเรื่อง ให้พนักงานอัยการพิจารณาเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินโดยเร็ว

⁵² กฎกระทรวง กำหนดจำนวนเงินในการทำธุรกรรมที่ใช้เงินสดซึ่งผู้ประกอบการอาชีพตาม มาตรา 16 ต้องรายงานต่อสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2554

⁵³ “จับคาสนามบิน! นอแรด 55 ล้าน ผงะเข็นซุกห้องจนท.ร่วมแก๊งให้ขนออก,” สืบค้น เมื่อวันที่ 27 กันยายน 2561 จาก https://www.khaosod.co.th /around - thailand/news _666057

ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าเรื่องที่ยื่นไม่สมบูรณ์พอให้ศาลมีคำสั่ง ให้แจ้งให้เลขาธิการแก้ไข เมื่อแก้ไขแล้วพนักงานอัยการเห็นว่าไม่มีเหตุพอยื่นคำร้อง ให้ส่งเรื่องให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินชี้ขาด โดยคณะกรรมการฯอาจทำคำวินิจฉัยชี้ขาดได้ 2 กรณี คือ

ก. หากคณะกรรมการฯมีคำวินิจฉัยชี้ขาดไม่ให้ยื่นคำร้อง หรือไม่วินิจฉัยชี้ขาดภายในกำหนดระยะเวลา ให้เรื่องนั้นเป็นที่ยุติ และห้ามมิให้มีการดำเนินการเกี่ยวกับบุคคลนั้นในทรัพย์สินเดียวกันนั้นอีก เว้นแต่จะได้พยานหลักฐานใหม่อันสำคัญ

ข. หากคณะกรรมการฯมีคำวินิจฉัยชี้ขาดให้ยื่นคำร้อง ให้พนักงานอัยการปฏิบัติตามนั้น (มาตรา 49)

เมื่อมีการยื่นคำร้อง และศาลทำการไต่สวนคำร้องแล้ว เชื่อว่าทรัพย์สินตามคำร้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด และคำร้องของผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สิน หรือผู้รับโอนทรัพย์สินฟังไม่ขึ้น ให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน ทั้งนี้ หากผู้อ้างว่าเป็นเจ้าของหรือผู้รับโอนทรัพย์สินเป็นผู้ซึ่งเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินมาก่อน ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบรรดาทรัพย์สินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือได้รับโอนมาโดยไม่สุจริต แล้วแต่กรณี (มาตรา 51) หรือหากศาลพิจารณาตามคำร้องของผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินเชื่อได้ว่าตนเป็นเจ้าของที่แท้จริง และทรัพย์สินนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือตนเป็นผู้รับโอนโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาโดยสุจริตและตามสมควรในทางศีลธรรมอันดีหรือในทางกฤษฎาธารณะ ให้ศาลสั่งคืนทรัพย์สินหรือกำหนดเงื่อนไขในการคุ้มครองสิทธิของผู้รับประโยชน์ (มาตรา 50 และ 53)

ในกรณีที่พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอน จำหน่าย หรือยกย้ายไปเสียซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เลขาธิการจะส่งเรื่องให้พนักงานอัยการยื่นคำขอฝ่ายเดียวร้องขอให้ศาลมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวก่อนมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินก็ได้ (มาตรา 55)

6.7.2.3 อำนาจตรวจค้นของพนักงานเจ้าหน้าที่

กรรมการธุรกรรม เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขาธิการมีอำนาจ ที่จะเข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่า มีการชุกซ่อนหรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เพื่อตรวจค้นหรือเพื่อประโยชน์ในการติดตาม ตรวจสอบ หรือยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือพยานหลักฐาน เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหากเน้นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้ ทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานดังกล่าว

จะถูกยกย้าย ชุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนสภาพไปจากเดิม (มาตรา 38) ในกรณีการลักลอบค้าสัตว์ป่าก็อาจใช้อำนาจค้นเพื่อหาพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้าสัตว์ป่าที่เป็นความผิดมูลฐานตามที่กฎหมายกำหนดเพื่อพิสูจน์ว่าทรัพย์สินที่ได้มานั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ

6.7.3 บทกำหนดโทษ

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีบทบัญญัติที่กำหนดโทษทางอาญากรณีของการฝ่าฝืนไม่กระทำการตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ และในกรณีนี้อาจนำมาใช้ในการลงโทษผู้ลักลอบค้าสัตว์ป่าที่กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติขตคจตคจนี้ได้ด้วย ดังนี้

1. ผู้ใดกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 60)

2. นิติบุคคลใดกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เป็นผู้สนับสนุน พยายามกระทำความผิดฐานฟอกเงิน หรือสมคบตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท และในกรณีที่การกระทำความผิดของนิติบุคคล เกิดจากการสั่งการหรือการกระทำของกรรมการ หรือผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น หรือในกรณีที่บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ต้องสั่งการหรือการกระทำและละเว้นไม่สั่งการหรือไม่กระทำการจนเป็นเหตุให้นิติบุคคลนั้นกระทำความผิด ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปีหรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 61)

3. นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดใช้หรือสั่งการให้คณะกรรมการธุรกรรม เลขาธิการ รองเลขาธิการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบธุรกรรมหรือทรัพย์สิน หรือยับยั้งการทำธุรกรรม ยึดหรืออายัด หรือปฏิบัติการอื่นตามพระราชบัญญัตินี้ โดยมีให้พยานหลักฐานตามสมควรเพื่อกลับแก่งหรือให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือเพื่อประโยชน์ในทางการเมือง หรือกระทำการดังกล่าวโดยทุจริต ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสามสิบปี หรือปรับตั้งแต่หกหมื่นบาทถึงหกแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าบุคคลดังกล่าวข้างต้นปฏิบัติตามโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสามสิบปี หรือปรับตั้งแต่หกหมื่นบาทถึงหกแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 61/1)

4. ผู้ใดขัดขวางหรือไม่ให้ความสะดวกในการตรวจค้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 64) ความผิดตามมาตรานี้ ดำเนินการเปรียบเทียบปรับโดยคณะกรรมการเปรียบเทียบปรับที่แต่งตั้งโดยคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้

5. ผู้ใดยกย้าย ทำให้เสียหาย ทำลาย ซ่อนเร้น เอาไปเสีย ทำให้สูญหายหรือทำให้ไร้ประโยชน์ซึ่งเอกสารหรือบันทึก ข้อมูล หรือทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานยึดหรืออายัดไว้ หรือที่ตนรู้หรือควรรู้ว่าจะตกเป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 65)

6.8 พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญาฯ เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศโดยการให้ความช่วยเหลือและรับความช่วยเหลือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการประสานความร่วมมือทางอาญาไว้โดยไม่มีข้อบังคับว่าประเทศที่ขอความร่วมมือนั้นจะต้องมีสนธิสัญญาในการประสานความร่วมมือกับประเทศไทย แต่ประเทศผู้ร้องขอต้องแสดงให้เห็นว่าจะให้ความช่วยเหลือในทำนองเดียวกันเมื่อประเทศไทยร้องขอ และต้องเป็นการร้องขอในความผิดที่มีโทษฐานใดฐานหนึ่งตามกฎหมายไทยด้วย⁵⁴ และในการร้องขอ หากประเทศที่ร้องขอมีสนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญากับประเทศไทยให้ทำคำร้องขอความช่วยเหลือส่งไปยังผู้ประสานงานกลางที่อาจเป็นอัยการสูงสุดหรือผู้ซึ่งอัยการสูงสุดมอบหมายก็ได้ แต่ถ้าประเทศนั้นไม่มีสนธิสัญญาดังกล่าวกับประเทศไทย ให้ส่งคำร้องขอโดยวิธีทางการทูต⁵⁵ ทั้งนี้การขอความร่วมมือที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานลักลอบค้าสัตว์ป่าจะมีขึ้นในกรณีดังต่อไปนี้

6.8.1 การให้ความช่วยเหลือในด้านการสอบสวน การสืบหาพยานหลักฐาน และสืบหาตัวบุคคล

1. ในการให้ความช่วยเหลือในด้านการสอบสวน มาตรา 15 กำหนดให้ในการสอบปากคำพยานหรือรวบรวมพยานหลักฐานที่อยู่ในประเทศไทยในชั้นสอบสวน ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการตามคำร้องขอนั้น และมีอำนาจสอบปากคำพยานหรือรวบรวมพยานหลักฐานตามคำร้องขอ ในกรณีที่เป็นให้มีอำนาจค้นและยึดเอกสารหรือวัตถุใดๆ ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนด และเมื่อพนักงานสอบสวนดำเนินการสอบปากคำพยานหรือรวบรวมพยานหลักฐานเสร็จแล้ว ให้แจ้งผลการดำเนินการหรือส่งมอบพยานหลักฐานที่รวบรวมได้ให้แก่

⁵⁴ พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 9

⁵⁵ เพิ่งอ้าง, มาตรา 10

เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจดำเนินการต่อไป และหากต้องมีการรับรองความถูกต้องแท้จริงแห่งเอกสารก็ให้บุคคลผู้มีหน้าที่เก็บรักษาเอกสารรับรองความถูกต้องแท้จริงของเอกสารนั้น⁵⁶ เช่นพยานบุคคลหรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับองค์การอาชญากรรมที่ลักลอบค้าสัตว์ป่า

2. ในการให้ความช่วยเหลือในด้านการสืบหาพยานหลักฐาน มาตรา 17 ให้พนักงานอัยการมีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลที่บุคคลซึ่งจะเป็นพยานหรือบุคคลซึ่งครอบครองหรือดูแลรักษาพยานเอกสารหรือพยานวัตถุมีมูลำเนาหรือมีที่อยู่ในเขตศาลให้สืบพยานหลักฐานดังกล่าว และให้ศาลมีอำนาจดำเนินการสอบสวนพิจารณาสืบพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และเมื่อศาลดำเนินการสืบพยานหลักฐานเสร็จแล้ว ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลขอรับบันทึกคำเบิกความของพยานรวมทั้งพยานหลักฐานอื่นในสำนวนไปส่งให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจเพื่อดำเนินการต่อไป

3. มาตรา 30 กำหนดให้มีการสืบหาบุคคลเพื่อการสืบสวน สอบสวน ฟ้องคดี หรือการดำเนินการอื่นทางอาญาได้ หากมีเหตุอันควรเชื่อว่าบุคคลดังกล่าวอยู่ในประเทศไทย

6.8.2 การให้เอกสารที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐและการจัดส่งเอกสารทางกฎหมาย

ในการลักลอบค้าสัตว์ป่าอาจต้องมีการส่งมอบเอกสารที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐก็ได้ เช่น ในกรณีมีข้อสงสัยว่าการนำเข้าสู่สัตว์ป่านั้นมีการสำแดงข้อความอันเป็นเท็จที่ด่านศุลกากรหรือไม่ อาจมีการประสานขอเอกสารการส่งออกจากประเทศต้นทางเพื่อตรวจสอบก็ได้ และในกรณีนี้ให้หน่วยงานที่ครอบครองเอกสารหรือข่าวสารนั้นส่งมอบเอกสารหรือแจ้งข่าวสารนั้นแก่ผู้ประสานงานกลางและรับรองความถูกต้องแท้จริงของเอกสาร แต่ถ้าเป็นเอกสารหรือข่าวสารที่ไม่พึงเปิดเผยต่อสาธารณชน และหน่วยงานที่ครอบครองเอกสารหรือข่าวสารดังกล่าวเห็นว่าไม่อาจเปิดเผยหรือไม่สมควรเปิดเผยเอกสารหรือข่าวสารตามคำร้องขอ หรืออาจเปิดเผยได้โดยมีเงื่อนไขให้หน่วยงานดังกล่าวแจ้งเหตุขัดข้องหรือเงื่อนไขในการเปิดเผยเอกสารหรือข่าวสารให้ผู้ประสานงานกลางทราบ หากเป็นการร้องขอให้จัดส่งเอกสารทางกฎหมาย ให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจดำเนินการตามคำร้องขอ และถ้าเอกสารนั้นเป็นเอกสารเพื่อเรียกบุคคลไปปรากฏตัวต่อหน้าเจ้าหน้าที่หรือศาลในประเทศผู้ร้องขอ ให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจจัดส่งให้แก่ผู้รับล่วงหน้าพอสมควรก่อนกำหนดการปรากฏตัว⁵⁷

⁵⁶ เฟ็งอ้วง, มาตรา 16

⁵⁷ เฟ็งอ้วง, มาตรา 18-22

6.8.3 การค้นและยึด

ในการค้น ยึด และส่งมอบสิ่งของ ต้องนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับ โดยในการค้นต้องยื่นคำร้องขอต่อศาลตามมาตรา 59 และต้องมีเหตุที่จะออกหมายค้นตามมาตรา 69 กล่าวคือ

1. เพื่อพบและยึดสิ่งของซึ่งจะเป็นพยานหลักฐานประกอบการสอบสวน ใต้สวน
มูลฟ้องหรือพิจารณา
2. เพื่อพบและยึดสิ่งของซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยผิดกฎหมาย หรือมี
เหตุอันควรสงสัยว่าได้ใช้หรือตั้งใจจะใช้ในการกระทำความผิด
3. เพื่อพบและช่วยบุคคลซึ่งได้ถูกหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังโดยมิชอบด้วย
กฎหมาย
4. เพื่อพบบุคคลซึ่งมีหมายให้จับ
5. เพื่อพบและยึดสิ่งของตามคำพิพากษาหรือตามคำสั่งศาล ในกรณีที่จะพบ
หรือจะยึดโดยวิธีอื่นไม่ได้แล้ว

และเมื่อมีการค้นและยึดสิ่งของตามคำร้องขอความช่วยเหลือแล้วจะต้องทำหนังสือรับรองการเก็บรักษาทรัพย์ ลักษณะและความบริบูรณ์แห่งสภาพของสิ่งของนั้น และส่งมอบสิ่งของที่ค้นและยึดได้พร้อมหนังสือรับรองนั้นให้แก่ผู้ประสานงานกลางเพื่อดำเนินการต่อไป ซึ่งในการลักลอบค้าสัตว์ป่าอาจมีการจับกุมผู้กระทำความผิดได้ในประเทศที่ร้องขอ แต่พยานหลักฐานหรือทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดอยู่ในประเทศไทย ประเทศที่ร้องขออาจร้องขอให้ยึดทรัพย์สินเหล่านั้นเพื่อส่งมอบให้นำไปใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีก็ได้ หรือขอให้ยึดไว้ในระหว่างการพิจารณาคดีก็ได้และเมื่อศาลมีคำพิพากษาก็จะสามารถริบทรัพย์สินที่มีการยึดไว้ได้ทันทีโดยไม่ต้องสืบหาทรัพย์สินนั้นอีก⁵⁸

6.8.4 การริบหรือยึดทรัพย์สิน

ในการกระทำความผิดฐานลักลอบค้าสัตว์ป่าเป็นการกระทำความผิดที่มีเครือข่ายหลายประเทศ มีผู้กระทำความผิดเป็นขบวนการ และเป็นความผิดที่อาจมีการดำเนินคดีในประเทศหนึ่งเพราะผู้กระทำความผิดฝ่าฝืนกฎหมายของประเทศนั้น แต่ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดอาจอยู่ในอีกประเทศไทย จึงต้องมีการขอความร่วมมือให้ริบหรือยึดทรัพย์สินที่อยู่ในประเทศไทย ในกรณีนี้ให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลที่ทรัพย์สินนั้นอยู่ในเขตอำนาจเพื่อ

⁵⁸ เฟิงฮ้าง, มาตรา 23-25

ขอให้ศาลพิพากษาปรับหรือมีคำสั่งให้ยึดทรัพย์สินนั้นได้ แม้ว่าการกระทำความผิดอันเป็นเหตุให้มีการปรับหรือยึดทรัพย์สินนั้นจะมีได้เกิดขึ้นในราชอาณาจักรก็ตาม

1. ในการปรับทรัพย์สิน ศาลจะพิพากษาให้ปรับทรัพย์สินตามคำร้องขอจากต่างประเทศก็ได้ เมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลต่างประเทศให้ปรับทรัพย์สินนั้นและทรัพย์สินนั้นอาจถูกปรับได้ตามกฎหมายไทย และเมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ปรับทรัพย์สินให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน แต่ศาลจะพิพากษาให้ทำให้ทรัพย์สินนั้นใช้ไม่ได้หรือทำลายทรัพย์สินนั้นเสียก็ได้

2. ในการยึดทรัพย์สิน เป็นการยึดทรัพย์สินก่อนมีคำพิพากษาหรือมีคำพิพากษาให้ปรับทรัพย์สินแล้วแต่คำพิพากษายังไม่ถึงที่สุด และทรัพย์สินนั้นอาจถูกยึดได้ตามกฎหมายไทย ถ้าศาลเห็นสมควรศาลจะมีคำสั่งให้ยึดทรัพย์สินนั้นไว้ก็ได้⁵⁹

---

⁵⁹ เฟิงฮ้าง, มาตรา 32-35.

บทที่ 7

วิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางอาญาและการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่า

ในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าต้องมีกฎหมายที่เหมาะสม ทันสมัย และสามารถที่จะนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ในขณะเดียวกันหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายก็มีความสำคัญที่จะทำให้การใช้อำนาจเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหานั้นบรรลุผล อย่างไรก็ตาม ติงจากลักษณะของอาชญากรรมที่เกิดขึ้นทำให้มีหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่รับผิดชอบในการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายหลายหน่วยงานและหน่วยงานเหล่านี้จำเป็นต้องร่วมมือกันในการดำเนินงานเป็นขั้นตอน อีกทั้งปัญหาเกี่ยวกับการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าเป็นปัญหาที่ประชาคมโลกยอมรับว่ามีผลกระทบต่อส่วนรวม เป็นอาชญากรรมข้ามชาติ จึงต้องมีการประสานความร่วมมือระดับประเทศในการแก้ไขปัญหาด้วยเช่นกัน

7.1 มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่า

ในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าจำเป็นต้องมีมาตรการทางกฎหมาย และการบังคับใช้ที่เหมาะสม ซึ่งบางกรณีกฎหมายที่ใช้บังคับในประเทศไทยยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอในการที่จะแก้ไขปัญหา จึงจำเป็นต้องนำกฎหมายของต่างประเทศมาพิจารณาประกอบเพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ตั้งแต่การเริ่มฟ้องคดี อำนาจในการพิจารณาคดี การลงโทษผู้กระทำความผิด ไปจนถึงการริบทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิด

7.1.1 สิทธิในการฟ้องคดีโดยประชาชน

ในการฟ้องคดีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า เป็นคดีที่ต้องนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาใช้บังคับ ซึ่งมาตรา 28 กำหนดให้บุคคลที่มีอำนาจในการฟ้องคดีอาญาต่อศาล คือ พนักงานอัยการ และผู้เสียหาย อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาหลักการของการกระทำความผิดฐานลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า จะเห็นได้ว่า กลุ่มบุคคลที่อยู่ในฐานะของการเป็นผู้เสียหายที่แท้จริงหรือเป็นเหยื่ออาชญากรรมในการกระทำความผิดนั้น ประกอบไปด้วย มนุษย์ สัตว์ป่า และสิ่งแวดล้อม ในกรณีของมนุษย์และรัฐ จะเห็นได้ว่า ได้รับผลกระทบจากการสูญเสียดสัตว์ป่าในหลายด้าน เช่นทางสังคม เศรษฐกิจ หรือความมั่นคง แต่ในการใช้สิทธิทางศาลบุคคลเหล่านี้เมื่อมีสถานะเป็นบุคคลตามกฎหมายย่อมสามารถที่จะใช้

สิทธิทางศาลในฐานะผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายอยู่แล้ว แตกต่างจากกรณีของสัตว์ป่าและสิ่งแวดล้อมที่แม้ว่าจะได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำของมนุษย์ ทั้งจากการที่สัตว์ป่าเหล่านั้นถูกล่า ทำร้าย และฆ่ามีผลทำให้จำนวนประชากรของสัตว์ป่าลดลงเกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย แต่สัตว์ป่าและสิ่งแวดล้อมไม่มีสภาพความเป็นบุคคลตามกฎหมายทำให้ไม่อาจใช้สิทธิทางศาลในการฟ้องคดีเองได้และไม่มีสิทธิในการที่จะปกป้องคุ้มครองตัวเอง ทั้งที่แนวคิดทางด้านสิ่งแวดล้อมก็ยอมรับว่าสิ่งมีชีวิตเป็นศูนย์กลางของสิ่งแวดล้อม (Biocentric Approach) และมีสิทธิในการดำรงชีวิตในสิ่งแวดล้อมเช่นเดียวกับมนุษย์ เมื่อมนุษย์มีสิทธิตามรัฐธรรมนูญในชีวิต และร่างกาย สัตว์ป่าก็ควรมีสิทธิในลักษณะที่ไม่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ในการใช้สิทธิตามกฎหมายที่จะฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาสัตว์ป่าอาจไม่สามารถกระทำเองได้ มนุษย์จึงมีหน้าที่ที่จะใช้สิทธิในการฟ้องร้องคดีอาญาแทนสัตว์ป่าเหล่านี้ แต่สัตว์ป่าอาจอยู่ในสถานะเป็นโจทก์ที่เป็นผู้เสียหายในคดีได้ เช่น ในมลรัฐฮาวายประเทศสหรัฐอเมริกา ศาลได้อธิบายว่า Hawai'ian Palila ซึ่งเป็นนกชนิดหนึ่ง “มีสถานะตามกฎหมายและปีกที่จะนำทางตนเองมายังศาลในฐานะโจทก์ทั้งนี้ตามสิทธิที่เขามีอยู่”¹ แม้ว่าในคดีนี้ศาลจะไม่ได้บอกอย่างชัดเจนว่า Palila มีสิทธิในฐานะเป็นผู้เสียหายที่จะฟ้องคดี และการที่ศาลรับฟ้องก็มีเหตุผลอื่นมาประกอบในการมีการคำสั่งแต่ก็เป็นประเด็นที่น่าสนใจว่าสัตว์ป่าสามารถอยู่ในฐานะการเป็นโจทก์ได้เหมือนกับมนุษย์เพราะเป็นผู้เสียหายโดยตรง และการฟ้องคดีก็อาจสามารถทำได้โดยให้ประชาชน หรือ NGO ใช้สิทธิในการฟ้องคดีเพื่อคุ้มครองสัตว์ป่าเหล่านี้ได้

อย่างไรก็ดี จากการที่สัตว์ป่าไม่สามารถฟ้องคดีด้วยตนเองได้ มนุษย์หรือหน่วยงานของรัฐอาจเข้ามาทำหน้าที่ในการฟ้องคดีแทนสัตว์ป่า ในส่วนของประชาชนที่จะเข้ามามีบทบาทตรงนี้คือบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับสถานที่ที่มีสัตว์ป่า รู้ถึงคุณค่าและความมหัศจรรย์ของสิ่งมีชีวิตเหล่านั้นที่พูดไม่ได้ และบุคคลดังกล่าวสามารถที่จะออกมาพูดแทนประชาคมในระบบนิเวศทั้งหมดได้² โดยการนำเอาหลักการฟ้องคดีโดยประชาชนมาใช้ (citizen suit) เพื่อหยุดการกระทำอันฝ่าฝืนต่อกฎหมายและคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ซึ่ง The Endangered Species Act 1973 (ESA) ที่เป็นกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองสัตว์ป่าโดยตรง ได้มีการบัญญัติสิทธิในการฟ้องคดีโดยประชาชนไว้เป็นการเฉพาะให้ประชาชนสามารถฟ้องคดีทางแพ่งเพื่อบังคับให้รัฐมนตรี หรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

¹ *Palila v. Hawaii Department of Land & National Resources*, 852 F.2d 1106 (9th Cir. 1988), p 1107.

² *Sierra Club v. Morton*, 405 US 727, p. 751 - 752 (1972) เป็นความเห็นแย้งของผู้พิพากษา Douglas J.

ปฏิบัติตามมาตรการที่กำหนดใน ESA ในการให้ความคุ้มครองสัตว์ป่าที่อยู่ในสถานะที่ถูกคุกคามหรือใกล้จะสูญพันธุ์ได้³ เช่น การกำหนดรายชื่อสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครอง หรือการควบคุมมิให้มีการเอาไป (take) ซึ่งสัตว์ป่าที่เป็นสัตว์ป่าพื้นถิ่นของสหรัฐอเมริกา และให้ศาลมีอำนาจสั่งให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องดำเนินการให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดได้ แม้ว่าจะมีกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญากรรมให้อำนาจศาลบังคับหน่วยงานทางปกครองให้ดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนดแต่ประชาชนก็สามารถฟ้องคดีตาม ESA ได้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังสามารถฟ้องบังคับกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ทำกระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติใน ESA ได้ แต่ในการฟ้องนั้นมีเงื่อนไขว่ารัฐจะต้องไม่ยอมดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดให้ต้องรับโทษทางอาญา แม้ว่า ESA จะไม่ได้บัญญัติให้สิทธิประชาชนฟ้องคดีแทนสัตว์ป่าโดยตรงในฐานะที่สัตว์ป่าเป็นผู้เสียหาย แต่ก็เป็นมาตรการที่ให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิทางศาลเพื่อให้สัตว์ป่าได้รับความคุ้มครองในฐานะของการเป็นผู้เสียหายได้โดยเฉพาะสัตว์ป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์หรือสัตว์ป่าที่อยู่ในสถานะที่กำลังถูกคุกคาม และในขณะเดียวกันประชาชนที่ เป็นผู้เสียหายจากการที่สัตว์ป่าถูกทำลายก็สามารถใช้สิทธิในลักษณะเดียวกันเพื่อบังคับให้ตนได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกัน

การเพิ่มเติมบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการให้ประชาชนเป็นผู้ฟ้องคดี หรือ citizen suit ในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าจะทำให้การคุ้มครองสัตว์ป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ หรือสัตว์ป่าที่กำลังถูกคุกคามเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ อนุรักษ์และคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติตามสิทธิและหน้าที่ที่บัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตามมาตรา 43 และ 50 โดยการฟ้องคดีกับบุคคลใดที่กระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าหรือรัฐที่ไม่ดำเนินการให้มีมาตรการที่เหมาะสมในการให้ความคุ้มครองสัตว์ป่า เพราะรัฐเองก็มีหน้าที่ที่จะต้องอนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษาฟื้นฟู บริหารจัดการ สัตว์ป่าที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืนตามมาตรา 57 กำหนดไว้เช่นกัน

7.1.2 การบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันความเสียหายต่อรัฐ

จากการที่รัฐก็มีสถานะของความเป็นเหยื่ออาชญากรรม เช่นอาจได้รับความสูญเสียทางด้านเศรษฐกิจ ไม่มีรายได้จากการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือได้รับผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศจากการที่กลุ่มอาชญากรข้ามชาติที่ลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า นำประโยชน์ที่ได้จากการกระทำผิดกฎหมายไปใช้ในการสนับสนุนผู้ก่อการร้าย หรือสนับสนุนการก่ออาชญากรรมด้านอื่นๆ

³ 16 USC §1540 (g)

ในประเทศ รัฐจึงจำเป็นต้องมีมาตรการและการกำหนดนโยบายที่เข้มแข็งในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าโดยดำเนินการควบคู่ไปกับการปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติอื่นไม่ว่าจะเป็นกลุ่มอาชญากรค้ายาเสพติด หรือการค้ามนุษย์ เพราะอาชญากรรมเหล่านี้มักจะพบว่ามีวิธีการดำเนินการและรูปแบบการดำเนินการไม่ต่างกันเพียงแต่เปลี่ยนสินค้าเท่านั้นและในขณะเดียวกันมักพบว่าเป็นการกระทำความผิดโดยอาชญากรกลุ่มเดียวกันหรือมีเครือข่ายในการดำเนินการร่วมกัน และเมื่อรัฐมีนโยบายที่จะปราบปรามอาชญากรรมอย่างอื่นที่เห็นว่ามี ความร้ายแรงกว่าการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าก็จะทำให้องค์กรอาชญากรรมหันมาต่ออาชญากรรมต่อสัตว์ป่ามากขึ้นเพราะมีผลประโยชน์ที่ได้ไม่แตกต่างกันมากนักเมื่อเปรียบเทียบกับความเสี่ยงในการที่จะต้องรับโทษในอาชญากรรมที่รัฐมีนโยบายในการปราบปรามเป็นพิเศษ นอกจากนี้การที่พนักงานเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่เจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ และศาลอาจขาดความตระหนักรู้ในความร้ายแรงของอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า ทำให้การฟ้องร้องคดีให้มีการลงโทษผู้กระทำความผิดจะเป็นการฟ้องคดีในความผิดตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าเป็นหลักซึ่งโทษตามกฎหมายไม่มีความรุนแรงพอที่จะมีผลเป็นการปราบปรามไม่ให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น

สำหรับศาลที่เป็นปลายทางของกระบวนการยุติธรรมก็มีข้อจำกัด หากปรากฏต่อศาลว่าข้อเท็จจริงในฟ้องไม่มีรายละเอียดที่กล่าวถึงการกระทำของจำเลยที่มีลักษณะการเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ และพนักงานอัยการไม่ประสงค์จะให้ลงโทษ ศาลก็ไม่อาจพิพากษาเกินคำขอได้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 192 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น ในคดีที่ศาลจังหวัดสมุทรปราการมีคำพิพากษาลงโทษจำเลยสามคนที่ลักลอบขนนอแรดผ่านสนามบินสุวรรณภูมิถึง 50 กิโลกรัม โดยเห็นว่าจำเลยทั้งสามมีความผิดตามมาตรา 7 พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 23 วรรคหนึ่ง พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มาตรา 31 และ 68 พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 ประกอบกับมาตรา 83 ประมวลกฎหมายอาญา อันเป็นการกระทำความผิดเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท ให้ลงโทษฐานร่วมกันพา หรือนำของต้องจำกัดหรือของต้องห้ามเข้ามาในราชอาณาจักร หรือเกี่ยวข้องด้วยประการใดๆในการหลีกเลี่ยง หรือพยายามหลีกเลี่ยงการเสียภาษีศุลกากรฯ ซึ่งเป็นบทหนักสุด และให้ลงโทษจำคุก จำเลยที่ 1-3 คนละ 4 ปี โดยไม่รอกการลงโทษ⁴ โดยไม่ปรากฏว่ามี การฟ้องหรือมีคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ทั้งที่ความผิดตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 และพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มีบทลงโทษสูงสุดสี่ปีก็ถือได้ว่าการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นความผิดร้ายแรงตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมใน

⁴ คดีหมายเลขดำที่ อ.3682/2560

องค์การอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 แล้ว ซึ่งหากพิจารณาจากเจตนารมณ์ของกฎหมายในส่วนที่เป็นกฎหมายสารบัญญัติจะเห็นว่ามิวัตุประสงค์ที่จะลงโทษบุคคลที่กระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ⁵ เพราะมาตรา 5 ก็ได้กำหนดให้บุคคลที่กระทำการดังต่อไปนี้ต้องรับผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ กล่าวคือ

5. เป็นสมาชิกหรือเป็นเครือข่ายดำเนินงานขององค์การอาชญากรรมข้ามชาติ

6. สมคบกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดร้ายแรงอันเกี่ยวข้องกับองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ

7. มีส่วนร่วมกระทำการใด ๆ ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมในกิจกรรมหรือการดำเนินการขององค์การอาชญากรรมข้ามชาติ โดยรู้ถึงวัตถุประสงค์และการดำเนินกิจกรรม หรือโดยรู้ถึงเจตนาที่จะกระทำความผิดร้ายแรงขององค์การอาชญากรรมข้ามชาติดังกล่าว

8. จัดการ ส่งการ ช่วยเหลือ ยุยง อำนวยความสะดวก หรือให้คำปรึกษาในการกระทำความผิดร้ายแรงขององค์การอาชญากรรมข้ามชาติ โดยรู้ถึงวัตถุประสงค์และการดำเนินกิจกรรม หรือโดยรู้ถึงเจตนาที่จะกระทำความผิดร้ายแรงขององค์การอาชญากรรมข้ามชาติดังกล่าว

และยังได้มีการกำหนดบทลงโทษของการกระทำความผิดดังกล่าวไว้ในมาตรา 25 คือระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 4 ปี ถึง 15 ปี หรือปรับตั้งแต่ 80,000 บาทถึง 300,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ หรือถ้าผู้กระทำเป็นนิติบุคคลมีระวางโทษปรับตั้งแต่ 200,000 บาท ถึง 1,000,000 บาท ดังนั้น หากเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมเข้าใจถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายและความร้ายแรงของอาชญากรรมในการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าที่มีวัตุประสงค์เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดที่มีส่วนร่วมในองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ การดำเนินคดีและการพิจารณาพิพากษาคดีดังกล่าวข้างต้นที่ปรากฏข้อเท็จจริงว่ามีความพยายามที่จะลักลอบนำนอแรดเข้าประเทศไทยถึง 50 กิโลกรัมก็อาจมีผลของคำพิพากษาที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นได้

การบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ร่วมกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับสัตว์ป่า เป็นกระบวนการที่สอดคล้องกับหลักการในข้อบทที่ 11 ของ UNTOC ที่กำหนดให้ประเทศภาคีต้องนำมาตราการทางกฎหมายมาใช้บังคับในการฟ้องร้องคดีเพื่อป้องปรามการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญา ซึ่งศาลหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรพิจารณาถึงความร้ายแรงของความผิดที่เกิดขึ้นประกอบด้วย จึงจะทำให้การปราบปรามอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด แต่

⁵ บทความสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, สืบค้นเมื่อวันที่ 21 กันยายน 2561 จาก <http://web.krisdika.go.th/data/news/news11229.pdf>

การจะดำเนินการในลักษณะนี้ได้ต้องให้เจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องตระหนักและเข้าใจถึงความจำเป็นที่จะนำกฎหมายมาบังคับใช้ การบัญญัติให้ชัดเจนถึงความสำคัญไว้ในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าในการฟ้องคดีและการพิจารณาพิพากษาคดีในความผิดตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าต้องพิจารณาถึงพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดด้วยว่ามีลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่เป็นการกระทำโดยเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติหรือไม่ประกอบด้วย และหากปรากฏว่ามีความเกี่ยวข้องกับพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาลต้องนำบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติมาใช้บังคับ

7.1.3 การขยายเขตอำนาจศาลให้ครอบคลุมการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร

การลักลอบค้าสัตว์ป่าเป็นการกระทำความผิดที่ไม่ได้เกิดขึ้นในเขตอำนาจรัฐใดรัฐหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นการกระทำที่ความผิดที่เกิดขึ้นมากกว่าหนึ่งรัฐ เพราะในกระบวนการมีขั้นตอนเริ่มตั้งแต่การลักลอบล่าหรือเพาะพันธุ์สัตว์ป่าเพื่อให้ได้สินค้า มีการดูแลและครอบครองสัตว์ป่าในระหว่างรอคำสั่งซื้อหรือการขนส่ง มีการขนส่งจากแหล่งเก็บสัตว์ป่าไปยังจุดส่งออกสัตว์ป่าข้ามพรมแดนที่เป็นด่านต่างๆ ทั้งในการส่งออกทางรถยนต์ ทางเครื่องบิน หรือทางเรือ และเมื่อส่งออกไปได้ต้องมีการนำเข้า หรืออาจเป็นการนำผ่านเพื่อส่งต่อไปยังประเทศที่สามอีกก็ได้ และเมื่อถึงปลายทางก็จะมีเจ้าหน้าที่ให้ผู้ซื้อที่อาจนำไปบริโภคโดยตรงหรืออาจเป็นคนกลางที่จะนำสัตว์ป่าเหล่านั้นไปจำหน่ายต่อในเชิงพาณิชย์ จากลักษณะของการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นได้ในหลายรัฐ บทบัญญัติกฎหมายของไทยก็ได้มีมาตรการในการที่จะให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษในประเทศไทยด้วย เช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 5 กำหนดให้ “ความผิดใดที่การกระทำ แม้แต่ส่วนหนึ่งส่วนใดได้กระทำ ในราชอาณาจักรก็ดี ผลแห่งการกระทำเกิดในราชอาณาจักรโดยผู้กระทำประสงค์ให้ผลนั้นเกิดในราชอาณาจักร หรือโดยลักษณะแห่งการกระทำ ผลที่เกิดขึ้นควรเกิดในราชอาณาจักรหรือย่อมจะเล็งเห็นได้ว่าผลนั้นจะเกิดในราชอาณาจักรก็ดี ให้ถือว่าความผิดนั้นได้กระทำในราชอาณาจักร...” หรือพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ที่กำหนดให้บุคคลที่กระทำการตามมาตรา 5 ต้องรับผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ แม้จะกระทำนอกราชอาณาจักรก็ต้องรับโทษในราชอาณาจักร เมื่อความผิดฐานลักลอบค้าสัตว์ป่าเป็นความผิดอาญาที่กฎหมายกำหนดโทษจำคุกขั้นสูงตั้งแต่สี่ปีขึ้นไปหรือโทษสถานหนักกว่านั้น และเป็น “ความผิดร้ายแรง” ตามความของพระราชบัญญัติจึงสามารถลงโทษผู้กระทำที่กระทำความผิดนอกราชอาณาจักรได้ แต่ก็ต้องพิสูจน์ได้ว่าเป็นการกระทำความผิดที่อาจนำพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับ

ซึ่งในการหาพยานหลักฐานหรือนำสืบข้อเท็จจริงให้ปรากฏต่อศาลอาจมีข้อจำกัดหากเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมไม่มีความเข้าใจในลักษณะของคดีและการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง การกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจนจะทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่ใช้สามารถใช้อำนาจตามที่บัญญัติไว้ในการนำผู้กระทำความผิดมารับโทษได้ ดังเช่น มาตรการที่กำหนดใน Lacey Act ของประเทศสหรัฐอเมริกาที่เรียกได้ว่าเป็นกฎหมายที่รวมมาตรการคุ้มครองสัตว์ป่าและศุลกากรเข้าไว้ด้วยกัน

§ 3372 (a) (2) (A) แห่ง Lacey Act กำหนดให้ “ การนำเข้า การส่งออก การขนส่ง การจำหน่าย การรับไว้ การได้มา หรือการซื้อสัตว์ป่าที่ได้มาจากการเอาไป การครอบครอง การขนส่ง หรือการจำหน่าย ... ที่ฝ่าฝืนกฎหมายของต่างประเทศ ” เป็นความผิด ซึ่งจากหลักการข้างต้นการกระทำที่จะเป็นความผิดตามกฎหมาย คือการนำเข้า การส่งออก การขนส่ง การจำหน่าย การรับไว้ การได้มา หรือการซื้อสัตว์ป่าในประเทศสหรัฐอเมริกา และผู้กระทำความผิดโดยรู้หรือควร จะรู้ถ้ามีการใช้ความระมัดระวังตามสมควรว่าสัตว์ป่านั้นเป็นสัตว์ป่าที่ได้มาจากการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมายทั้งตามกฎหมายภายในและกฎหมายของต่างประเทศ ซึ่งเป็นมาตรการกำหนดห้ามมิให้มีการลักลอบค้าสัตว์ป่านั้นเอง เพราะการที่แต่ละประเทศมีกฎหมายกำหนดห้ามมิให้มีการนำเข้า ส่งออก ขนส่ง จำหน่าย รับไว้ ได้มา หรือซื้อก็เป็นเพราะว่าประเทศเหล่านั้นเห็นความจำเป็นในการอนุรักษ์สัตว์ป่านั้นจึงห้ามมิให้มีการใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่าโดยไม่ได้รับอนุญาต และในการให้ความคุ้มครองตาม Lacey Act ไม่ได้จำกัดเฉพาะแต่กฎหมายระดับพระราชบัญญัติเท่านั้น แต่ให้หมายรวมถึงกฎหมายลำดับรองด้วย ดังตัวอย่างของคดี *United States v. Lee* ที่จำเลยโต้แย้งว่าการนำเข้าปลาแซลมอนมายังประเทศสหรัฐอเมริกาไม่เป็นความผิดตาม Lacey Act ซึ่งศาลพิจารณาคดีนี้และเห็นว่าการที่ชาวประมงนำเข้าปลาแซลมอนมายังประเทศสหรัฐอเมริกาโดยรู้ว่าปลาแซลมอนนั้นถูกจับมาด้วยวิธีการที่ขัดกับระเบียบที่บังคับใช้ในประเศได้หวันที่ห้ามมิให้เรือประมงที่ได้รับอนุญาตให้จับปลาหมึกไปจับปลาแซลมอน เป็นการได้มาซึ่งปลาแซลมอนโดยฝ่าฝืนกฎหมายต่างประเทศแล้ว โดยไม่จำเป็นต้องเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายระดับพระราชบัญญัติขึ้นไป เมื่อเป็นการฝ่าฝืนกฎระเบียบที่ใช้บังคับในประเศได้หวันที่ห้ามมิให้เรือประมงนั้นจะบัญญัติขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการอนุรักษ์สัตว์ป่าหรือโดยวัตถุประสงค์อื่นก็ตาม หรือการฝ่าฝืนระเบียบนั้นจะมีบทลงโทษทางแพ่งหรือทางอาญา⁶ ถือได้ว่าการกระทำของจำเลยที่เป็นชาวประมงเป็นการนำเข้าปลาแซลมอนโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติของ Lacey Act และมีโทษทางอาญาจากการกระทำดังกล่าว

ในคดี *United States v. Bengis* ก็เป็นอีกคดีหนึ่งที่มีการนำ Lacey Act มาปรับใช้ในการลงโทษผู้กระทำความผิดฐานลักลอบค้าสัตว์น้ำในประเทศสหรัฐอเมริกา ที่อาจนำมา

⁶ 937 F. 2d 1388 (9th Cir. 1991)

เทียบเคียงกับกรณีการให้ความคุ้มครองกับสัตว์ป่าได้เช่นเดียวกัน โดยในคดีนี้ Arnold Bengis มีส่วนในการเป็นผู้สมรู้ร่วมคิดในการจับ South African rock lobster และ Patagonian toothfish โดยมีชอบด้วยกฎหมายเพื่อส่งออกมายังประเทศสหรัฐอเมริกา โดยในส่วนของกิ้งหิ้นแอฟริกา (South African rock lobster) นั้น มีการจับถึง 856 เมตริกตัน และร้อยละ 93 ของจำนวนดังกล่าวเป็นการซื้อจากชาวประมงที่ทำการประมงโดยมิชอบด้วยกฎหมายในพื้นที่ชายฝั่งตะวันตก ทำให้จำนวนประชากรของกิ้งหิ้นลดลงอย่างมีนัยสำคัญ คิดเป็นมูลค่าความสูญเสียประมาณ 46.7-61.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในการลักลอบค้าสัตว์น้ำนี้ Bengis ใช้วิธีการรับซื้อจากเรือประมงที่อยู่ในพื้นที่โดยรอบเมือง Cape Town และนำมาผ่านกระบวนการเพื่อเตรียมส่งออกไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา และเอเชียที่โรงงานของ Hout Bay Fishing Industries โดยแจ้งจำนวนสัตว์น้ำที่จับได้ให้หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบทราบไม่ตรงกับความเป็นจริง การขนส่งและบรรจุสัตว์น้ำเพื่อส่งออกทำในเวลากลางคืน ให้สินบนเจ้าพนักงานที่มีหน้าที่ตรวจเรือประมง และแสดงใบอนุญาตส่งออกอันเป็นเท็จจากการไม่แจ้งจำนวนที่แท้จริงของกิ้งหิ้นที่ส่งออกต่อเจ้าหน้าที่ศุลกากร แต่เมื่อมีการนำเข้าไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้นำเข้าจะแจ้งจำนวนที่แท้จริงเพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ศุลกากรของประเทศสหรัฐอเมริกา เพราะเห็นว่าสองประเทศนี้ไม่น่าจะมีการประสานความร่วมมือกันในการตรวจสอบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสำแดงสินค้าต่อศุลกากรในแต่ละประเทศ

ในการสืบสวนการกระทำความผิด เริ่มจากการตรวจสอบเอกสารการนำเข้าและส่งออกที่มีการสำแดงจำนวนกิ้งหิ้นที่แตกต่างกันระหว่างประเทศแอฟริกาใต้และประเทศสหรัฐอเมริกา มีการตรวจสอบเส้นทางทางการเงินทั้งจำนวนเงินที่มีการจ่ายให้เรือประมงตามจำนวนที่จับสัตว์น้ำได้ และการโอนเงินข้ามประเทศที่เป็นธุรกรรมต้องสงสัย ซึ่งหลักฐานเหล่านี้ได้มาโดยการประสานความร่วมมือกับประเทศแอฟริกาใต้ ในการเข้าตรวจค้นโรงงานของ Hout Bay Fishing Industries และพยานที่เป็นบุคคลที่รู้เห็นการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นในประเทศแอฟริกาใต้ เมื่อได้พยานหลักฐานที่เพียงพอต่อการดำเนินคดี ประเทศแอฟริกาใต้ได้ดำเนินคดีกับโรงงาน ผู้จัดการโรงงาน ชาวประมง และเจ้าหน้าที่ที่รับสินบนในข้อหาทำการประมงโดยมิชอบด้วยกฎหมายและการรับสินบน มีการอายัดและริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดทั้งโรงงาน เรือประมง และกิ้งหิ้นจำนวนมาก

ในส่วนของประเทศสหรัฐอเมริกาก็มีการดำเนินคดีเช่นกัน โดยเห็นว่าการกระทำของ Bengis และพวกแม้ว่าจะเป็นการทำประมงโดยมิชอบในต่างประเทศ แต่มีผลกระทบเป็นการตัดราคาจำหน่ายผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำของคู่แข่งรายอื่นในตลาดและมีผลต่อผู้บริโภคในสหรัฐอเมริกาเมื่อมีการนำสินค้าที่ผิดกฎหมายเข้ามาในประเทศ มีการฟ้องคดีตาม Lacey Act โดยพนักงานอัยการฟ้องว่าเป็นการนำเข้ากิ้งหิ้นมายังประเทศสหรัฐอเมริกาโดยรู้ว่ากิ้งหิ้นนั้นได้มาจากการทำประมงอันมิชอบ

ด้วยกฎหมายของประเทศแอฟริกาใต้ ทั้งจากการแจ้งจำนวนสัตว์น้ำที่จับได้ให้หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบทราบไม่ตรงกับความเป็นจริง การขนส่งและบรรจุสัตว์น้ำเพื่อส่งออกทำในเวลากลางคืน ให้สินบนเจ้าพนักงานที่มีหน้าที่ตรวจเรือประมง และแสดงใบอนุญาตส่งออกอันเป็นเท็จ ซึ่งเป็นการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายต่างประเทศและถือเป็นความผิดมูลฐานในการดำเนินคดีตาม Lacey Act ซึ่งศาลพิจารณากลับเห็นว่า Bengis และพวกกระทำผิดจริง จึงมีคำพิพากษาลงโทษ Bengis 46 เดือน Jeffrey Noll 30 เดือน David Bengis 1 ปี ส่วนอีก 2 คนให้รอการลงโทษเพราะให้ความช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการดำเนินคดี มีการริบทรัพย์สินของ Bengis และพวกที่อยู่ในสหรัฐอเมริกาทั้งสิ้น 7.4 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และศาลยังมีคำพิพากษาให้จำเลยทั้งหมดต้องร่วมกันชดเชยค่าเสียหายให้กับประเทศแอฟริกาใต้ประมาณ 22.4 ล้านดอลลาร์สหรัฐจากภัยอันตรายที่ได้รับจากการกระทำของจำเลย⁷

จากตัวอย่างในคดี *United States v. Lee* และ *United States v. Bengis* จะเห็นได้ว่าประเทศสหรัฐอเมริกาไม่เครื่องมือทางกฎหมายที่สำคัญและหากนำมาใช้จะสามารถตัดช่องทางของขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าได้เพราะสามารถลงโทษทางอาญากับผู้นำเข้า ส่งออก ขนส่ง จำหน่าย รับประทาน หรือซื้อสัตว์ป่าที่อ้างว่ากระทำถูกต้องตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาได้ หากบุคคลนั้นรู้ หรือควรจะรู้ถ้าได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรว่าสัตว์ป่านั้นได้มาจากการเอาไป การครอบครอง การขนส่ง หรือการจำหน่ายที่ฝ่าฝืนกฎหมายของต่างประเทศ เพราะในปัจจุบันเมื่อประเทศปลายทาง เช่นประเทศไทยมีการจับกุมผู้ลักลอบนำเข้า หรือส่งออกสัตว์ป่าได้ที่ด่านศุลกากร ในการบังคับใช้กฎหมายก็จะนำมาตราการควบคุมการนำเข้าส่งออกตามที่ปรากฏในพระราชบัญญัติ สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า และพระราชบัญญัติศุลกากรมาใช้บังคับเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด แต่ถ้าบุคคลดังกล่าวนำเข้าสัตว์ป่าโดยชอบหรือไม่ถูกตรวจพบที่ด่านก็อาจไม่ถูกลงโทษ ทั้งที่บางทีการนำเข้า สัตว์ป่าบางประเภทอาจมีกฎหมายภายในของแต่ละประเทศบัญญัติการใช้ประโยชน์เป็นการเฉพาะ ซึ่งถ้าพิจารณาในมุมมองของการป้องกันการลักลอบค้าสัตว์ป่าอาจต้องมีมาตรการควบคุมการได้มาซึ่ง สัตว์ป่าโดยมิชอบด้วยกฎหมายด้วยไม่ว่าจะเป็นการได้มาจากในประเทศหรือต่างประเทศ หากเป็นการได้มาซึ่งสัตว์ป่าโดยมิชอบด้วยกฎหมายผู้นำเข้าอาจต้องรับผิดชอบถ้ารู้หรือควรจะรู้ถึงการได้มา ดังกล่าว และการมีมาตรการทางกฎหมายในลักษณะนี้จะทำให้การนำเข้าหรือการจำหน่ายเปลี่ยนมือ ซึ่งสัตว์ป่าเป็นไปได้อย่างขึ้นเพราะพนักงานเจ้าหน้าที่ก็จะมิอำนาจในการตรวจสอบการได้มาเพื่อ ประโยชน์ในการอนุรักษ์สัตว์ป่าได้ด้วย และการนำมาตราการนี้มาใช้บังคับจะเกิดความเสียดังกับผู้นำเข้า ขนส่ง จำหน่าย รับประทาน หรือซื้อสัตว์ป่า ทำให้ต้องมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องระมัดระวังและ

⁷ 631 F. 3d 33 (2nd Cir. 2011)

ตรวจสอบก่อนว่าสัตว์ป่านั้นต้องเป็นสัตว์ป่าที่ได้มาถูกต้อง มิฉะนั้นก็จะไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายและอาจมีความรับผิดชอบทางอาญาเกิดขึ้น

7.1.4 การกำหนดบทลงโทษ

ในการกำหนดบทลงโทษการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าหากพิจารณาจากกฎหมายหลักที่เกี่ยวข้องโดยตรง คือ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า จะเห็นได้ว่ามีมาตรการลงโทษทั้งการจำคุกและการกำหนดโทษปรับกับผู้กระทำความผิด เพราะมาตรการในการลงโทษทางอาญายังคงเป็นมาตรการที่จำเป็นเพื่อใช้ในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า เห็นได้จากการที่มีข้อบังคับสภายุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมด้วยกฎหมายอาญา กำหนดให้ประเทศในสหภาพยุโรปต้องนำมาตราการลงโทษทางอาญามาใช้บังคับกับการกระทำเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเพื่อยับยั้งไม่ให้เกิดการกระทำความผิด โดยในส่วนของสัตว์ป่าข้อบทที่ 3 กำหนดให้ต้องมีการลงโทษทางอาญาในการกระทำความผิดที่เป็นการฆ่า ทำลาย ครอบครอง เอาไปหรือค้าซึ่งตัวอย่างพันธุ์ของสัตว์ป่าที่ได้รับการคุ้มครอง ในการกำหนดบทลงโทษอย่างเหมาะสมจึงมีประเด็นที่ต้องพิจารณาทั้งในส่วนของมาตรการจำคุก และการปรับ

7.1.4.1 แนวทางการลงโทษผู้กระทำความผิดฐานลักลอบล่าหรือค้าสัตว์ป่า

ในการกำหนดบทลงโทษด้วยการจำคุกในการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าในกฎหมายที่แก้ไขใหม่ ได้มีการกำหนดบทลงโทษในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการล่าและค้าสัตว์ป่าไว้สูงขึ้น ดังนี้

1. มาตรา 89 วรรคแรก กำหนดให้ผู้ใดล่า หรือค้าสัตว์ป่าคุ้มครอง ซากสัตว์ป่าคุ้มครอง หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าคุ้มครอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และวรรคสองกำหนดให้ผู้ใดล่า ค้า นำเข้า หรือส่งออกโดยไม่ได้รับอนุญาตซึ่งสัตว์ป่าสงวน ซากสัตว์ป่าสงวน หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าสงวน ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี หรือปรับตั้งแต่สามแสนบาทถึงหนึ่งล้านห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
2. มาตรา 93 กำหนดให้ผู้ใดนำเข้าหรือส่งออกซึ่งสัตว์ป่าคุ้มครอง ซากสัตว์ป่าคุ้มครอง หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าคุ้มครอง โดยไม่ได้รับอนุญาตจากอธิบดี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
3. มาตรา 94 กำหนดให้ผู้ใดนำผ่านซึ่งสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากสัตว์ป่าดังกล่าว หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าดังกล่าว โดยไม่แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกินสี่แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

อย่างไรก็ดี แม้จะมีการแก้ไขบทกำหนดโทษให้รุนแรงมากขึ้น แต่หากศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีไม่เห็นว่ากรลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าเป็นอาชญากรรมที่ร้ายแรง มาตรการในการลงโทษเพื่อปราบปรามไม่ให้เกิดการกระทำความผิดในลักษณะเดียวกันอาจไม่สัมฤทธิ์ผลเพราะศาลอาจจะไม่พิจารณาลงโทษขั้นสูงสุด และบางกรณีผู้กระทำความผิดอาจได้รับการอภัยโทษทำให้รับโทษน้อยกว่าค่าพิพาทและกลับมากระทำความผิดในลักษณะเดิมอีกหากผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการกระทำความผิดมีผลตอบแทนสูง ในการแก้ไขปัญหามีการกระทำได้ ถ้าผู้พิพาทที่พิจารณาคดีมีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะในกฎหมายสิ่งแวดล้อมและตระหนักถึงความร้ายแรงของอาชญากรรมที่เกิดขึ้นต่อสัตว์ป่า แต่เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องของจำนวนผู้พิพาทและปริมาณคดีทำให้ไม่สามารถโอนคดีที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทั้งหมดมาให้แผนกคดีสิ่งแวดล้อมพิจารณาพิพาทได้ การกำหนดหลักเกณฑ์ความสำคัญของคดีที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ป่าให้ชัดเจนในกฎหมายจะเป็นเครื่องมือสนับสนุนให้การพิจารณาพิพาทคดีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ปรากฏใน Lacey Act ของประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีการแบ่งประเภทความร้ายแรงของคดีการลักลอบค้าสัตว์ป่าไว้โดยพิจารณาจากมูลค่าของสัตว์ป่านั้น ถ้าเป็นสัตว์ป่าที่มีราคาตามท้องตลาดสูงกว่า USD 350 ก็จะเป็นการกระทำความผิดที่ร้ายแรง หากเป็นสัตว์ป่าที่มีราคาต่ำกว่า USD 350 ก็จะไม่ถือว่าเป็นการกระทำความผิดที่ร้ายแรง ซึ่งเป็นแนวทางที่ศาลอาจนำมาใช้ในการกำหนดบทลงโทษ เพราะยิ่งสัตว์ป่ามีราคาตามท้องตลาดสูงย่อมแสดงให้เห็นว่าสัตว์ป่านั้นเป็นที่ต้องการของตลาดตามหลักการในเรื่องของอุปสงค์อุปทานนั่นเอง

ในส่วนของประเทศอังกฤษก็มีกฎหมายที่บัญญัติถึงอาชญากรรมประเภทที่มีลักษณะร้ายแรงและมีการนำมาตรการทางกฎหมายมาใช้บังคับในการปราบปรามอาชญากรรมประเภทนี้ โดย the Serious Crime Act 2007 ได้กำหนดประเภทของอาชญากรรมร้ายแรงไว้ใน Schedule 1 ซึ่งการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับการซื้อ จำหน่าย หรือสำแดงข้อความหรือใบอนุญาตที่เป็นเท็จเกี่ยวกับชนิดพันธุ์ที่ใกล้สูญพันธุ์ ตาม the Control of Trade in Endanger Species Regulations 2018 เป็นหนึ่งความผิดร้ายแรงที่ระบุไว้ นอกเหนือจากการค้ายาเสพติด และการค้ำมนุษย์ ทำให้เห็นได้ว่าจากแนวคิดของประเทศอังกฤษ การลักลอบค้าสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ถือเป็นอาชญากรรมที่ร้ายแรงไม่แตกต่างจากการค้ายาเสพติด หรือการค้ำมนุษย์ ที่จำเป็นต้องมีมาตรการทางกฎหมายมาป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเหล่านี้เป็นการเฉพาะ โดยให้ศาลมีอำนาจตามกฎหมายในการที่จะออกคำสั่งเพื่อคุ้มครองประชาชนและป้องกันหรือจำกัดไม่ให้บุคคลใดเข้าไปมีส่วนร่วมในอาชญากรรมที่ร้ายแรงเหล่านั้น เช่นการออกคำสั่งห้ามมีการยกย้ายถ่ายเททรัพย์สิน ห้ามการดำเนินการบางอย่าง ห้ามเข้าไปในสถานที่ที่กำหนด หรือห้ามออกนอกประเทศ เป็นต้น และหากพบว่ามีกรกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในอาชญากรรมร้ายแรงตามที่กฎหมาย

กำหนดไว้ ก็ให้ศาลมีอำนาจลงโทษทางอาญากับผู้กระทำความผิดได้ และในขณะเดียวกันก็มีมาตรการในการสืบหาทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเพื่อที่จะดำเนินการริบทรัพย์สินนั้นทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษทางอาญาและไม่ได้ผลประโยชน์จากการกระทำความผิด

ทั้งนี้ ในการลงโทษทางอาญา Sentencing Council ได้มีการจัดทำคู่มือเป็นแนวทางการลงโทษทางอาญาในคดีสิ่งแวดล้อมไว้เป็นการเฉพาะ เรียกว่า “Environmental Offences Definitive Guideline” แต่ไม่ได้มีการกล่าวถึงการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับสัตว์ป่าโดยตรง อย่างไรก็ตาม คู่มือฉบับนี้ได้กำหนดให้ศาลนำไปใช้บังคับกับการพิจารณาโทษของผู้กระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมในคดีที่มีบทกำหนดโทษขั้นสูงในคดีความผิดอุกฉกรรจ์คือจำคุกไม่เกิน 5 ปี และ/หรือปรับไม่จำกัดจำนวน หรือหากเป็นความผิดสามัญโทษจำคุกสูงสุดไม่เกิน 6 เดือน และ/หรือปรับไม่เกิน £50,000 ด้วย ซึ่งเป็นบทกำหนดโทษที่สอดคล้องกับความผิดใน COTES 2018 ที่กำหนดโทษไว้ในระดับเดียวกัน จึงอาจนำคู่มือนี้มาใช้ประกอบในการพิจารณาลงโทษได้ ในคู่มือฉบับนี้แบ่งผู้กระทำความผิดออกเป็นสองประเภทคือนิติบุคคลกับบุคคลธรรมดา ซึ่งในกรณีของการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าจะเป็นการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นโดยบุคคลธรรมดาเป็นส่วนมาก ในการมีคำพิพากษาลงโทษศาลจึงต้องพิจารณาหลักเกณฑ์ตามลำดับดังนี้มาประกอบ กล่าวคือ

1. การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย
2. การมีคำสั่งริบทรัพย์สิน
3. การพิจารณาความร้ายแรงของความผิดทั้งจากการกระทำของจำเลย

และภัยอันตรายที่เกิดขึ้น ซึ่งในส่วนของ การกระทำต้องดูว่ากระทำโดยเจตนา เล็งเห็นผล ประมาท เลินเล่อ หรือไม่มีส่วนที่เข้าข่ายเป็นการกระทำดังกล่าวข้างต้นเลย เช่นเกิดจากเหตุที่ไม่อาจคาดหมายได้ ส่วนของภัยอันตรายที่เกิดขึ้นก็ต้องพิจารณาว่าร้ายแรงระดับไหนที่ในคู่มือนี้กำหนดไว้ 4 ระดับตั้งแต่มีผลกระทบอย่างรุนแรง ไปจนถึงระดับที่อาจจะมีความเสี่ยงที่จะเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือมนุษย์ได้ ซึ่งในกรณีของการลักลอบค้าสัตว์ป่าอาจเกิดผลกระทบต่อจำนวนประชากรของสัตว์ป่า หรือถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าเหล่านั้น

4. ในการลงโทษให้ศาลพิจารณาถึงเจตนาและความร้ายแรงของการกระทำเป็นหลัก ถ้าเป็นการกระทำโดยเจตนา หรือเล็งเห็นผลให้ศาลนำโทษจำคุกมาใช้ในคดีที่เห็นว่าร้ายแรง แต่ถ้าเป็นการกระทำที่ไม่ร้ายแรงก็ให้นำโทษปรับหรือนำมาตรการคุมประพฤติโดยการบริการชุมชนมาใช้ หากเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ หรือผลของการกระทำเกิดจากเหตุที่ไม่อาจคาดหมายได้ ให้ศาลลงโทษปรับหรือนำมาตรการคุมประพฤติโดยการบริการชุมชนมาใช้ในการลงโทษ ซึ่งคู่มือฉบับนี้กำหนดให้ศาลต้องพิจารณาลงโทษปรับเป็นหลักเพื่อให้ผู้กระทำความผิดไม่ได้ประโยชน์จากการกระทำความผิดนั้น

5. ในการกำหนดบทลงโทษทางอาญาให้ศาลพิจารณาดังข้อเท็จจริงกรณีมีเหตุเพิ่มโทษ เช่นมีการทำความผิดซ้ำที่มีระยะเวลาการกระทำที่ไม่ห่างจากการทำความผิดครั้งก่อนมากนัก หรือเหตุลดโทษ เช่นยอมชดใช้ค่าสินไหมให้ผู้เสียหายโดยสมัครใจ เป็นการกระทำ ความผิดครั้งแรก หรือไม่ได้ผลประโยชน์อื่นใดจากการทำความผิด เข้ามาประกอบการกำหนดโทษที่จะลงด้วย⁸

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติที่ปรากฏใน the Serious Crime Act 2007, COTES 2018 และ Environmental Offences Definitive Guideline จะเห็นได้ว่าการ ลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าเป็นการทำความผิดที่ the Serious Crime Act 2007 บัญญัติไว้ให้เป็น ความผิดร้ายแรงและมีเจตนารมณ์ที่จะป้องปรามมิให้มีการทำความผิดในลักษณะนี้เกิดขึ้น จึงได้ กำหนดให้ต้องมีการลงโทษจำคุกและเมื่อการทำความผิดมีโทษปรับด้วยการลงโทษจึงต้องใช้ วิธีการลงโทษจำคุกควบคู่ไปกับการลงโทษปรับ และการลงโทษศาลต้องพิจารณาหลักเกณฑ์ที่กำหนด ไว้คู่มือ ทั้งในเรื่องของความร้ายแรงของอาชญากรรมที่แม้ว่าจะเป็นคดีสิ่งแวดล้อม แต่ the Serious Crime Act 2007 เห็นว่าเป็นอาชญากรรมที่มีความร้ายแรงต้องมีมาตรการพิเศษในการป้องกันและ ปรามปราม ประกอบกับผลกระทบที่เกิดขึ้นก็รุนแรงเพราะทำให้จำนวนประชากรของสัตว์ป่าหรือถิ่น ที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าลดลงและมีผลกระทบต่อระบบนิเวศในคู่มือการลงโทษจึงเห็นว่าจำเป็นที่จะต้อง ลงโทษจำคุกหากมีการกระทำโดยเจตนาหรือเล็งเห็นผลของการกระทำที่เกิดขึ้น และต้องมีการลงโทษ ปรับควบคู่ไปกับการจำคุกโดยให้ศาลต้องลงโทษในอัตราที่สูงถึงขนาดที่ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่ได้ ประโยชน์ในเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการทำความผิด และการลงโทษปรับทางอาญาถือเป็น ความรับผิดชอบส่วนหนึ่งกับความรับผิดชอบทางแพ่งที่ศาลสามารถพิพากษาให้มีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน กับหน่วยงานที่รับผิดชอบในการอนุรักษ์และคุ้มครองสัตว์ป่า

ในส่วนของประเทศในทวีปแอฟริกาที่เป็นต้นทางของขบวนการลักลอบ ค้าสัตว์ป่าก็มีกฎหมายกำหนดให้มีการลงโทษผู้กระทำความผิดฐานลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าไว้เช่นกัน โดยบางประเทศมีบทลงโทษเฉพาะในสัตว์ป่าบางประเภทที่ใกล้สูญพันธุ์ ให้ผู้กระทำความผิดต้องรับ โทษหนักขึ้น เช่น ประเทศบอตสวานา กำหนดให้ผู้ลักลอบค้าแรดหรือช้างต้องรับโทษขั้นสูงสุด มากกว่าการลักลอบค้าสัตว์ป่าประเภทอื่นทั้งในส่วนของการลงโทษจำคุกและโทษปรับ หรือถ้าเป็นการ กระทำต่อสัตว์ป่าหายากหรือใกล้จะสูญพันธุ์ ประเทศโมซัมบิกกำหนดให้ผู้กระทำต้องโดนปรับ

⁸ “Sentencing Council : Environmental Offences Definitive Guideline,” Retrieved on September 21, 2018, from <https://www.sentencingcouncil.org.uk/wp-content/uploads/Environmental-offences-definitive-guideline-Web.pdf>

มากกว่าการลักลอบค้าสัตว์ป่าประเภทอื่นถึงสิบเท่า ในประเทศแซมเบียมีการกำหนดบทลงโทษจำคุกผู้กระทำที่มีการกระทำความผิดซ้ำให้ต้องรับโทษหนักขึ้น และถ้าเป็นการกระทำต่อช้างหรือแรดผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นซึ่งโทษจำคุกสูงสุดมีระยะเวลาไม่เกิน 20 ปี และหากมีการกระทำความผิดซ้ำจะมีโทษจำคุกสูงถึง 25 ปี เช่นเดียวกับซิมบับเวที่มีบทลงโทษจำคุกในอัตราที่สูงหากเป็นการกระทำต่อช้างหรือแรด จากมาตรการลงโทษข้างต้นจะเห็นได้ว่าประเทศเหล่านี้มีการกำหนดโทษจำคุกในอัตราที่สูงเพื่อป้องปรามไม่ให้เกิดการกระทำความผิดเกิดขึ้นโดยเฉพาะหากเป็นการกระทำต่อสัตว์ป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์หรือที่ถูกล่าเป็นจำนวนมาก การกำหนดบทลงโทษที่รุนแรงจึงอาจเป็นมาตรการที่จำเป็นในการอนุรักษ์สัตว์ป่าเหล่านี้ไว้ และในขณะเดียวกันการกำหนดบทลงโทษให้หนักขึ้นกับผู้กระทำความผิดที่กระทำความผิดซ้ำก็เป็นอีกมาตรการหนึ่งที่น่านำมาใช้ให้ผู้กระทำความผิดกลัวและไม่กล้ากระทำความผิดอีกก็ได้

นอกจากนี้ หากเทียบเคียงได้ว่าการกระทำความผิดฐานลักลอบค้าสัตว์ป่าเป็นความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ มีความร้ายแรงที่ประชาคมโลกเห็นว่าเป็นอาชญากรรมข้ามชาติที่ไม่แตกต่างจากการค้ายาเสพติด หรือการค้ามนุษย์ที่ต้องมีการปราบปรามอย่างเร่งด่วนจนมีการจัดตั้ง ICCWC ขึ้นมาเพื่อประสานความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าโดยเฉพาะ การนำแนวคิดในการลงโทษผู้กระทำความผิดซ้ำให้ต้องรับโทษหนักขึ้น ตามที่ปรากฏในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ มาตรา 97 มาใช้บังคับอาจมีผลทำให้ผู้กระทำไม่กล้าที่จะกลับมากระทำความผิดซ้ำอีกก็ได้ โดยอาจเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ดังนี้ “ผู้ใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกสำหรับความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ถ้ากระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้อีกในระหว่างที่ยังต้องรับโทษอยู่หรือภายในเวลาห้าปีนับแต่วันพ้นโทษ หากศาลจะพิพากษาลงโทษครั้งหลังถึงจำคุก ให้เพิ่มโทษที่จะลงแก่ผู้นั้นอีกกึ่งหนึ่งของโทษที่ศาลกำหนดสำหรับความผิดครั้งหลัง”

7.1.4.2 มาตรการในการกำหนดค่าปรับ

การกำหนดค่าปรับก็เป็นมาตรการลงโทษทางอาญาที่ต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการจำคุก ซึ่งจากคู่มือแนวทางการลงโทษทางอาญาในคดีสิ่งแวดล้อมที่จัดทำโดย Sentencing Council ของประเทศอังกฤษเห็นว่ามาตรการการลงโทษปรับเป็นวิธีการที่ดีที่สุดที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดไม่ได้ผลประโยชน์จากการกระทำความผิด หากต้องถูกบังคับให้ชำระค่าปรับในอัตราที่สูง และในปัจจุบันประเทศอังกฤษก็ได้มีการแก้ไขกฎหมายให้อำนาจ Crown Court และ Magistrate Court ที่จะพิจารณาลงโทษปรับผู้กระทำความผิดได้โดยไม่มีข้อจำกัดขั้นสูงสุดของจำนวนเงิน แต่ต้องนำสถานะทางการเงินของผู้กระทำความผิดและความร้ายแรงของการกระทำความผิดมาใช้ประกอบการกำหนดโทษตามที่กำหนดไว้ใน the Criminal Justice Act 2003 มาตรา

164 นอกจากนี้ในการลงโทษปรับศาลต้องกำหนดจำนวนเงินค่าปรับอย่างเป็นธรรมด้วยวิธีการที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการลงโทษที่ต้องเป็นการป้องปรามมิให้มีการกระทำความผิดซ้ำ และทำให้ผู้กระทำไม่ได้รับผลประโยชน์จากการกระทำความผิด โดยให้อำนาจศาลมีในการกำหนดค่าปรับตามสมควร และหากผู้กระทำความผิดเห็นว่าค่าปรับที่ศาลกำหนดนั้นสูงเกินกว่าที่จะจ่ายได้ก็สามารถนำส่งสถานะการเงินของตนให้ศาลพิจารณาได้ ในขณะเดียวกันหากศาลเห็นว่าจำเป็นก็มีอำนาจที่จะสั่งให้ผู้กระทำความผิดมีการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานะการเงินเพื่อให้ศาลใช้พิจารณาในการกำหนดค่าปรับได้เช่นเดียวกัน ซึ่งการกำหนดโทษปรับโดยไม่มีกำกัหนดจำนวนเงินนี้จะเป็ประโยชน์อย่างมากในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลของกลุ่มอาชญากรข้ามชาติซึ่งลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าชนิดที่ใกล้จะสูญพันธุ์และมีมูลค่าสูง เช่นนอแรด หรืองาช้าง เพราะศาลสามารถนำมูลค่าของสัตว์ป่า ซาก หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ป่าเหล่านั้นมาพิจารณาประกอบการกำหนดค่าปรับให้เป็นการปรับเชิงลงโทษไม่ให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำอีก โดยอาจนำราคาที่สูงได้ในการจำหน่ายสัตว์ป่านั้นในตลาดมืดมาใช้ในการคำนวณ ทำให้ผู้กระทำอาจต้องชำระโทษปรับในอัตราที่สูง ผลประโยชน์ที่ได้จากการกระทำความผิดไม่คุ้มค้ำกับความเสี่งที่จะได้รับและอาจต้องสูญเสียผลประโยชน์ทั้งหมดเพื่อนำมาชำระค่าปรับ

ประเทศโมซัมบิกก็มีมาตรการในการลงโทษปรับโดยคำนึงถึงความจำเป็นในการอนุรักษ์สัตว์ป่าโดยเฉพาะสัตว์ป่าประเภทที่ใกล้จะสูญพันธุ์ ที่กำหนดโทษปรับในการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าที่หายากหรือใกล้จะสูญพันธุ์สูงกว่าการกระทำความผิดต่อสัตว์ป่าประเภทอื่นถึงสิบเท่า เช่นเดียวกับประเทศแอฟริกาใต้ที่มีมาตรการกำหนดค่าปรับไว้สูงขึ้นสำหรับชนิดพันธุ์ที่อยู่ในสถานะถูกคุกคามหรืออยู่ในบัญชีรายชื่อสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครอง โดยการกำหนดค่าปรับไว้ไม่เกิน 1,000,000 R หรือ 3 เท่าของมูลค่าชนิดพันธุ์นั้นขึ้นอยู่กับว่าจำนวนเงินใดจะมากกว่าส่วนประเทศบอตสวานากำหนดค่าปรับสูงขึ้นในความผิดที่กระทำต่อช้างหรือแรด ซึ่งเป็นมาตรการที่ให้ศาลมีอำนาจพิจารณากำหนดค่าปรับในอัตราที่สูงขึ้นสำหรับสัตว์ป่าประเภทที่พิจารณาแล้วว่าอยู่ในสถานะที่จำเป็นต้องมีมาตรการพิเศษในการป้องปรามมิให้มีการลักลอบล่าหรือค้าสัตว์ป่าเหล่านี้

ในประเทศสหรัฐอเมริกาก็มีแนวคิดที่คล้ายกันในการกำหนดโทษปรับที่จะไม่ให้ผู้กระทำความผิดได้รับประโยชน์จากการกระทำความผิดไม่ว่าจะเป็นในส่วนของเงินหรือทรัพย์สิน โดย Lacey Act กำหนดห้ามมิให้มีการค้า หรือการครอบครองสัตว์ป่าที่กระทำโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมาย สนธิสัญญา หรือระเบียบของประเทศสหรัฐอเมริกา หรือกฎหมายชนเผ่าอินเดียนที่เกี่ยวข้อง และหากมีการฝ่าฝืนผู้กระทำต้องรับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ ในกรณีของผู้ค้าสัตว์ป่าที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายถ้ามูลค่าของสัตว์ป่านั้นเกิน 350 เหรียญสหรัฐ ให้มีระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 เหรียญสหรัฐ หรือทั้งจำทั้งปรับ หรือถ้าสำแดงข้อความอัน

เป็นเท็จเกี่ยวกับสัตว์ป่าในเวลานำเข้าหรือส่งออกจะมีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 250,000 เหรียญสหรัฐ หรือทั้งจำทั้งปรับ และถ้าเป็นนิติบุคคลโทษปรับจะสูงถึง 500,000 เหรียญสหรัฐ นอกเหนือจากการลงโทษทางอาญาที่มีโทษจำคุกและโทษปรับแล้ว Lacey Act ยังได้มีการกำหนดค่าปรับทางแพ่งไว้ด้วย โดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการค้าสัตว์ป่าที่กระทำการโดยประมาทเลินเล่อไม่ตรวจสอบถึงการได้มาของสัตว์ป่าเหล่านั้นว่าเป็นสัตว์ป่าที่ได้มาจากการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย อันเป็นมาตรการบังคับให้ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องมีหน้าที่ในการร่วมตรวจสอบถึงวิธีการได้มาซึ่งสัตว์ป่าเหล่านั้นด้วย หากไม่ทำ รัฐมนตรีมีอำนาจที่สั่งให้ผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับทางแพ่งได้ไม่เกิน 10,000 เหรียญสหรัฐ โดยคำนึงถึงมูลค่าของสัตว์ป่าว่าต้องมีราคาไม่เกิน 350 เหรียญสหรัฐ โดยในการกำหนดค่าปรับนี้ให้รัฐมนตรีคำนึงถึงสถานะ สถานการณ์ ขอบเขต และความร้ายแรงของการกระทำ รวมถึงระดับความรู้ผิดชอบและความสามารถในการชำระค่าปรับของผู้กระทำความผิดด้วย ซึ่งเป็นอีกมาตรการหนึ่งนอกจากการลงโทษปรับควบคู่ไปกับการจำคุกที่จะใช้ในการลงโทษผู้กระทำที่มีเจตนากระทำความผิดทางอาญา

ในส่วนของประเทศไทย พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า มาตรา 89 และมาตรา 93 มีการกำหนดบทลงโทษปรับกับผู้กระทำความผิดฐานล่า ค้า และนำเข้า หรือส่งออกสัตว์ป่าสงวน หรือสัตว์ป่าคุ้มครองไว้โดยไม่ได้รับอนุญาตเช่นกัน โดยมีโทษปรับเพียง 1,000,000 หรือ 1,500,000 บาท และไม่ได้มีการเปิดช่องให้ศาลมีอำนาจในการนำมูลค่าของสัตว์ป่ามาใช้ประกอบการพิจารณา ไม่ว่าจะเป็มูลค่าที่แท้จริงของสัตว์ป่าชนิดนั้นที่ผู้บริโภคมายอมจ่ายเพื่อให้ได้มาในตลาดมืด หรือมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของสัตว์ป่าชนิดนั้นที่อาจรวมถึงค่าสูญเสียประโยชน์หรือค่าความเสียหายที่เกิดต่อระบบนิเวศ เพราะมีการกำหนดจำนวนเงินขั้นสูงสุดไว้ในบทกำหนดโทษ ทั้งที่มูลค่าของสัตว์ป่าบางชนิดที่ทำการยึดเมื่อพบการกระทำความผิดในแต่ละครั้งมีมูลค่ารวมกันสูงกว่าโทษปรับตามที่กฎหมายกำหนด เช่นนอแรดที่มีการจับกุมได้ที่สนามบินสุวรรณภูมิ หรือเสือด่าที่มีการลักลอบล่าพร้อมไปกับงาช้างและสัตว์ป่าชนิดอื่นๆ การกำหนดค่าปรับไม่เกิน 1,000,000 บาทหรือ 1,500,000 บาทอาจเป็นเงินจำนวนที่น้อยมากเมื่อเทียบกับความสูญเสียที่ได้รับ และเมื่อเปรียบเทียบกับค่าปรับตามพระราชบัญญัติงาช้างที่มีโทษปรับไม่เกิน 6,000,000 บาทจึงทำให้เกิดประเด็นสงสัยว่าหากเปรียบเทียบมูลค่าของงาช้างและนอแรดและจำนวนของสัตว์ป่าที่ยังคงเหลือจากข้อมูลของ IUCN Red Listed of Threaten Species จะเห็นได้ว่าสถานะของแรดและกระซู่ทั่วโลกมีจำนวนน้อยกว่าช้างเป็นจำนวนมากและอยู่ในภาวะวิกฤตที่ใกล้จะสูญพันธุ์แล้ว ในส่วนของมูลค่า นอแรดในตลาดมืดมีราคาสูงถึงกิโลกรัมละ 120,000 เหรียญสหรัฐ งาช้างมีราคาในตลาดมืดเพียงกิโลกรัมละ 2,100 เหรียญสหรัฐ แต่กลายเป็นว่าผู้ค่านอแรดจะถูกลงโทษปรับน้อยกว่าผู้ค่างาช้าง ทำให้เห็นได้ว่าสัดส่วนการกำหนดโทษปรับไม่เหมาะสมกับข้อเท็จจริงที่ปรากฏ

ในขณะเดียวกันเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกรกระทำคามผิดตามพระราชบัญญัติศุลกากร มาตรา 242 ที่เป็นการนำเข้าหรือส่งออกสินค้าต้องห้ามหรือต้องกักต้งซึ่งสัตว์ป่าก็เป็นหนึ่งในสินค้าที่กำหนดไว้เช่นกัน โดยให้ปรับเป็นเงินสี่เท่าของราคาของนั้น แต่เป็นทางเลือกให้ศาลปรับหรือไม่ก็ได้ ทำให้ศาลอาจไม่พิจารณากำหนดโทษปรับควบคู่กับโทษทางอาญาก็ได้ จึงต้องทำให้เจ้าพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาลตระหนักถึงความจำเป็นในการปรามผู้กระทำคามผิดจึงจะมีการฟ้องและพิพากษาลงโทษได้ รวมทั้งควรมีการกำหนดโทษปรับควบคู่ไปกับโทษจำคุกตามแนวทางของประเทศอังกฤษ และประเทศบอตสวานา ทำให้ศาลสามารถลงโทษตัวบุคคลผู้กระทำด้วยการจำกัดอิสรภาพและลงโทษในทางทรัพย์สินที่ทำให้ผู้กระทำจะไม่ได้รับประโยชน์ในเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำคามผิดเพราะเงินจำนวนนั้นที่ได้มาหรืออาจได้มาจะถูกนำมาบังคับให้มีการชำระเป็นค่าปรับที่ศาลต้องคำนึงถึงสัดส่วนความร้ายแรงของการกระทำประกอบกับมูลค่าที่แท้จริงของสัตว์ป่าเหล่านั้นโดยนำการตีความของศาลในคดี *R. v. Islam*⁹ มาใช้ในการกำหนดมูลค่าทรัพย์สินจากราคาตลาดที่แท้จริงซึ่งรวมถึงตลาดมืดด้วยก็จะทำให้สามารถกำหนดค่าปรับในลักษณะที่ทำให้ผู้กระทำจะไม่กล้าจะกระทำคามผิดในการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าโดยเฉพาะสัตว์ป่าที่หายากและใกล้จะสูญพันธุ์ และจัดทำคู่มือการลงโทษในคดีที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ป่าอาจเป็นแนวทางหนึ่งที่ควรจะมีการจัดทำขึ้นเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาไปในแนวทางเดียวกัน

7.1.4.3 การเพิ่มฐานความผิดให้ผู้บริโภคต้องรับผิดชอบทางอาญา

ในการกระทำคามผิดที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบล่าหรือค้าสัตว์ป่า เป็นอาชญากรรมประเภทที่ในปัจจุบันยอมรับว่าเป็นการกระทำคามผิดที่ร้ายแรง มีผลกระทบหลายส่วนทั้งต่อประชาชน รัฐ สัตว์ป่า และระบบนิเวศ การกำหนดฐานความผิดให้ครอบคลุมถึงผู้กระทำคามผิดก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะป้องกันและปราบปรามไม่ให้เกิดการกระทำคามผิดเกิดขึ้น โดยการกำหนดบทลงโทษบุคคลที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่กระทำคามผิดตั้งแต่ต้นทางเพื่อให้ได้มาซึ่งสัตว์ป่าไปจนถึงผู้บริโภคที่เป็นปลายทางของขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่า โดยเฉพาะในส่วนของผู้บริโภคซึ่งเป็นผู้ซื้อสัตว์ป่าเหล่านั้นเพื่อนำไปใช้ตอบสนองความต้องการของตน เช่นการนำไปทำเป็นยารักษาโรค เครื่องประดับ ของตกแต่งบ้าน หรือนำไปทำเป็นเครื่องรางของขลังตามความเชื่อส่วนบุคคล

พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าฯ กำหนดไว้ในมาตรา 29 ห้ามมิให้มีการค้าสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซาก และผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ป่าดังกล่าว โดยมีการกำหนดนิยามของคำว่า “ค้า” ให้หมายความถึง “ซื้อ ขาย แลกเปลี่ยน จำหน่าย จ่าย แจก หรือโอน

⁹ [2009] UKHL 30.

กรรมสิทธิ์ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในทางการค้า...” จากนิยามดังกล่าวทำให้ผู้บริโภคที่ซื้อ หรือได้มาเพื่อ การบริโภคโดยไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อการค้า ไม่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย ซึ่งในการบริโภคสัตว์ป่านั้นบาง ประเทศ เช่นในทวีปแอฟริกายินยอมให้มีการล่าและการซื้อเพื่อการบริโภคได้ไม่เป็นความผิดหากเป็น การบริโภคตามจารีตประเพณีท้องถิ่น การดำรงชีพ หรือเป็นอาหาร และต้องเป็นการล่าหรือซื้อจาก สถานที่ที่ได้รับอนุญาตให้จำหน่ายได้เท่านั้น แต่ก็มีข้อจำกัดห้ามมิให้มีการล่าเพื่อการบริโภคในสัตว์ป่า บางชนิด เช่น ช้าง แรด หรือเสือเป็นต้น แต่ก็มีกฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดเจนเพราะวิถีการดำรงชีวิต ของคนในพื้นที่เหล่านั้นอาจยังคงมีการดำรงชีวิตด้วยอาหารที่ได้มาจากการล่าสัตว์ป่าก็ได้ แต่ใน ประเทศไทยความนิยมในการบริโภคสัตว์ป่า เกิดขึ้นจากความต้องการของบุคคลบางกลุ่มเท่านั้นไม่ได้ เกิดขึ้นจากพื้นฐานของจารีตประเพณีที่จำเป็นต้องมีการล่าสัตว์ป่าเพื่อยังชีพ ดังเช่นการลักลอบล่า สัตว์ป่าในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ที่ศาลจังหวัดทองผาภูมิมีคำพิพากษาลงโทษ จำเลยในความผิดฐานล่า และครอบครองซากสัตว์ป่าคุ้มครองซึ่งได้แก่ ไก่ฟ้าหลังเทาและเสือด้า¹⁰ ถึงแม้จะปรากฏข้อเท็จจริงในการนำสืบว่ามีการบริโภคสัตว์ป่าเหล่านั้นด้วยแต่เมื่อไม่มีบทบัญญัติของ กฎหมายบัญญัติให้การบริโภคเป็นความผิดในการฟ้องคดีและการพิพากษาจึงทำได้เพียงฟ้องให้รับผิด ฐานครอบครองซากสัตว์ป่าเท่านั้น

ในปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่าก็เช่นเดียวกันที่ในขั้นตอนการกระทำ ความผิดจะเริ่มจากการล่า ขนส่ง และจำหน่ายต่อไปยังผู้บริโภคที่เป็นปลายทาง ซึ่งผู้บริโภคเหล่านี้ซื้อ สัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่าเพื่อนำไปบริโภคทั้งที่รู้อยู่แล้วว่าเป็นสัตว์ป่าที่ห้ามมิให้มีการล่าหรือการ จำหน่าย แต่เมื่อผู้บริโภคไม่ได้ซื้อเพื่อประโยชน์ทางการค้าก็ไม่มีโทษทางอาญาเช่นกัน แต่ถ้าไม่ สามารถที่จะลดปริมาณความต้องการบริโภคของผู้ซื้อได้ การล่าสัตว์ป่าเพื่อตอบสนองความต้องการใน ส่วนนี้ยังมีอยู่ ทั้งนี้ในการลดปริมาณความต้องการของผู้บริโภคก็อาจใช้มาตรการอื่นในการดำเนินการ ได้ เช่นความร่วมมือจากภาครัฐและประชาชนในประเทศเกาหลีใต้ที่ทำให้การทำฟาร์มเลี้ยงหมีเพื่อ จำหน่ายดีหมี (bear bile) หดไป โดยภาครัฐออกกฎหมายห้ามทำฟาร์มพร้อมจ่ายเงินชดเชยเป็นค่า สิ้นไหมทดแทนให้กับฟาร์มเลี้ยงหมี และภาคประชาชนปฏิเสธการบริโภคดีหมี ทำให้ฟาร์มเลี้ยงหมีไม่ อาจดำเนินการต่อไปได้และต้องนำหมีที่เลี้ยงมาส่งมอบให้หน่วยงานภาครัฐทำหมันพร้อมรับ ค่าชดเชย¹¹ แต่มาตรการนี้จะประสบความสำเร็จได้หากได้รับความร่วมมือจากภาคประชาชน แต่ถ้า

¹⁰ คดีอาญาหมายเลขดำที่ 219/2561 หมายเลขแดงที่ อ.63/2562

¹¹ “World Animal Protection: Ending bear bile farming in South Korea,” Retrieved on September 21, 2018, from https://d31j74p4lpxrpf.cloudfront.net/sites/default/files/int_files/bear_bile_white_paper.pdf

ไม่มีความร่วมมือการนำมาตราทางกฎหมายมาบังคับใช้อาจเป็นวิธีการหนึ่งในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและอาจดำเนินการควบคุมไปกับการส่งเสริมการตระหนักรู้ของภาคประชาชน

ในกรณีนี้มาตรการทางกฎหมายที่อาจนำมาใช้คือการกำหนดให้การบริโภคสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครองเป็นความผิดก็อาจจะทำให้มีผลเป็นการลดจำนวนการล่าสัตว์ป่าเหล่านั้นได้เช่นกันเพราะทำให้ความต้องการในสัตว์ป่าเหล่านั้นลดลง เป็นการกำหนดบทลงโทษกับผู้ซื้อที่เป็นผู้บริโภค หากเทียบเคียงความร้ายแรงของอาชญากรรมที่ในปัจจุบันประชาคมโลกก็เห็นว่าการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าเป็นอาชญากรรมข้ามชาติที่มีความร้ายแรงไม่ต่างกับการค้ายาเสพติดหรือค้ายาพิษ การปราบปรามผู้กระทำความผิดก็น่าจะนำหลักการเดียวกันมาใช้บังคับ เช่นการที่พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 กำหนดบทลงโทษผู้เสพยาเสพติดให้โทษไว้ในมาตรา 91 ที่เสพยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 หรือ 2 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสามปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และมาตรา 92 ที่เสพยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และเป็นอัตราโทษที่ต่ำกว่าผู้จำหน่าย ผู้ครอบครอง หรือผู้นำเข้าหรือส่งออกยาเสพติดประเภทเดียวกัน เป็นการกำหนดโทษเพื่อป้องปรามไม่ให้เกิดการเสพยาเสพติดโดยการกำหนดโทษทางอาญาขึ้น

จากความจำเป็นที่จะต้องมีการลดความต้องการในการบริโภคสัตว์ป่าสงวน การนำมาตราการลงโทษทางอาญามาใช้ก็เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะปราบผู้ซื้อหรือผู้บริโภคแม้ว่าบุคคลเหล่านี้จะไม่ได้ทำเพื่อประโยชน์ในทางการค้าก็ตาม แต่เป็นปลายทางที่เป็นแหล่งผลประโยชน์ของขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าที่ทำให้เกิดการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าขึ้น ในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีมาตรการกำหนดให้ “การซื้อ” ถือเป็นส่วนหนึ่งของการกระทำในทางการค้าที่เป็นความผิดตาม Endangered Species Act แต่ไม่ได้จำกัดว่าต้องเป็นการซื้อเพื่อประโยชน์ทางการค้า ประเทศจีนก็มีแนวคิดในลักษณะนี้ในการกำหนดบทลงโทษกับผู้บริโภคสัตว์ป่าเป็นอาหารโดยรู้ว่าเป็นสัตว์ป่าที่นั้นอยู่ในบัญชีรายชื่อสัตว์ป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ มีผลให้ผู้ฝ่าฝืนอาจถูกลงโทษจำคุกได้ไม่เกิน 10 ปี¹² แต่การกำหนดบทลงโทษกับผู้บริโภคนี้อาจบังคับใช้เท่าที่จำเป็นเช่นการบริโภคสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครองที่เป็นสัตว์ป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ หรือมีการลดจำนวนลงอย่างรวดเร็วเป็นหลัก เพื่อให้การคุ้มครองสัตว์ป่าเหล่านี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในการดำเนินการกำหนดบทลงโทษ

¹² “Independence: China passes law to jail people who eat endangered animals,” Retrieved on September 21, 2018, from <https://www.independent.co.uk/news/world/asia/china-passes-law-to-jail-people-who-eat-endangered-animals-9286576.html>

ข้างต้นอาจกระทำได้โดยการแก้ไขนิยามคำว่า “ค้า” ให้หมายความรวมถึงผู้ซื้อที่แม้จะไม่ได้ซื้อเพื่อประโยชน์ทางการค้า แต่ถ้าซื้อโดยรู้อยู่แล้วว่าสัตว์ป่านั้นเป็นสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครองย่อมต้องรับโทษตามกฎหมาย หรืออีกแนวทางหนึ่งกระทำได้โดยการบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะห้ามซื้อหรือบริโภคสัตว์ป่าที่เป็นสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง เช่นเดียวกับที่พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษฯ กำหนดบทลงโทษผู้เสพแตกต่างกันตามประเภทของยาเสพติดให้โทษ และรับโทษน้อยกว่าการกระทำความผิดฐานอื่นๆ เช่น การค้ายาเสพติด เพราะการลงโทษผู้บริโภคทางอาญาควรมีวัตถุประสงค์เพียงป้องปรามไม่ให้มีการกระทำความผิดเท่านั้นจึงต้องกำหนดโทษในอัตราที่เหมาะสมด้วย

นอกจากนี้ในการควบคุมผู้ซื้อหรือผู้บริโภคอาจนำแนวทางใน Lacey Act มาปรับใช้โดยให้ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคมีหน้าที่ในการตรวจสอบการได้มาของสัตว์ป่าเหล่านั้นด้วย ถ้าประมาทเลินเล่อไม่ตรวจสอบ หรือควรจะรู้ว่าเป็นสัตว์ป่าที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายต้องรับผิด เช่นกรณีผู้ซื้อสัตว์ป่าคุ้มครองที่อ้างว่าไม่รู้ว่าเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง หรืออ้างว่าไม่รู้ว่ามีผู้ขายจับมาโดยวิธีใด เมื่อสัตว์ป่านั้นเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองก็ต้องรับผิดด้วยแต่ความรับผิดนั้นอาจไม่ต้องมีการลงโทษทางอาญาอาจเป็นการคิดค่าปรับทางแพ่ง แต่จำนวนเงินที่กำหนดควรมีความเหมาะสมในลักษณะป้องกันไม่ให้เกิดการซื้อโดยไม่ตรวจสอบการได้มา เช่น Lacey Act กำหนดว่าถ้ามูลค่าของสัตว์ป่าไม่ถึง 350 เหรียญสหรัฐ ให้ปรับทางแพ่งไม่เกิน 10,000 เหรียญสหรัฐ แต่ถ้ามีมูลค่าเกินก็ไม่น่าเชื่อว่าผู้ซื้อประมาทเลินเล่อและต้องนำหลักการกระทำความผิดโดยเจตนามาใช้บังคับ การควบคุมผู้ซื้อด้วยวิธีการนี้อาจลดความต้องการของผู้บริโภคได้เพราะจะเห็นว่าการซื้อสัตว์ป่าเพื่อนำไปบริโภคอาจมีผลทำให้ต้องมีความรับผิดเกิดขึ้นจึงเป็นการบริโภคที่มีความเสี่ยงกับผู้บริโภคนั่นเอง

7.1.4.4 การเพิ่มฐานความผิดให้ผู้แจ้งข้อความอันเป็นเท็จเพื่อขอรับใบอนุญาตต้องรับผิด

พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า มาตรา 30 กำหนดให้การค้าสัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ สัตว์ป่าควบคุม ซากสัตว์ป่าดังกล่าว หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าดังกล่าว ต้องได้รับใบอนุญาตจากอธิบดี

มาตรา 22 ห้ามมิให้ผู้ใดนำเข้าหรือส่งออกซึ่งสัตว์ป่าสงวน ซากสัตว์ป่าสงวน หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าสงวน เว้นแต่ได้รับใบอนุญาตจากอธิบดี

มาตรา 23 ผู้ใดจะนำเข้าหรือส่งออกซึ่งสัตว์ป่าคุ้มครอง สัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ สัตว์ป่าควบคุม ซากสัตว์ป่าดังกล่าว หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าดังกล่าว ต้องได้รับใบอนุญาตจากอธิบดี

มาตรา 24 ในกรณีที่การส่งออกซึ่งสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่า หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าที่มีใช้สัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง และสัตว์ป่าควบคุม จะต้องมีใบรับรองการส่งออก ตามความต้องการของประเทศปลายทาง หรือผู้นำเข้าหรือผู้ส่งออกผู้ใดประสงค์จะได้ใบรับรองการ นำเข้าหรือส่งออกซึ่งสัตว์ป่าซากสัตว์ป่า หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าดังกล่าว อาจยื่นคำขอรับ ใบรับรองการนำเข้าหรือส่งออกต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้

จากมาตรา 22 23 24 และ 30 กำหนดให้การค้า การนำเข้าหรือ ส่งออก ต้องมีใบอนุญาตหรือใบรับรองจากพนักงานเจ้าหน้าที่ และในการขอรับใบอนุญาตหรือ ใบรับรองต้องดำเนินการตามที่กฎกระทรวงกำหนด อย่างไรก็ตาม ในการลักลอบค้าสัตว์ป่า วิธีการหนึ่งที่ ขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าทำการปลอมใบอนุญาตหรือใบรับรอง หรือยื่นคำขอรับใบอนุญาตหรือ ใบรับรองจริงแต่ให้ข้อความอันเป็นเท็จ ซึ่งการปลอมใบอนุญาตหรือใบรับรองอาจนำไปประมวล กฎหมายอาญามาตรา 264 มาใช้บังคับได้เพราะเป็นความผิดที่เห็นได้ชัดว่ามีกรกระทำอย่างชัดเจน ส่วนการยื่นคำขอรับใบอนุญาตหรือใบรับรองจริงโดยให้ข้อความอันเป็นเท็จอาจมีความผิดฐานแจ้ง ข้อความอันเป็นเท็จต่อเจ้าพนักงานตามมาตรา 267 แต่ในทางปฏิบัติการฟ้องคดีในความผิดฐานนี้ไม่ น่าจะเกิดขึ้นเพราะเมื่อพบการกระทำความผิดฐานลักลอบค้าสัตว์ป่า ความผิดที่ฟ้องจะเชื่อมโยงกับ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าโดยตรงมากกว่าที่พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการจะ ไปฟ้องตามกฎหมายอื่น แต่ลักษณะของการกระทำมีผลกระทบที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ เพราะใบอนุญาตหรือใบรับรองที่ได้รับมานั้นเป็นใบอนุญาตหรือใบรับรองที่ออกมาอย่างถูกต้องตาม กระบวนการทำให้บุคคลนั้นสามารถใช้ใบอนุญาตนั้นเพื่อการค้า นำเข้า ส่งออกได้โดยไม่ต้องมีความ รับผิดทางอาญาเกิดขึ้น ซึ่ง the Wildlife and Countryside Act 1981 มาตรา 17 ก็มีการบัญญัติไว้ เช่นเดียวกัน จึงควรเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าให้เป็นความผิดที่อาจเป็น มาตรการป้องปรามไม่ให้ขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าใช้ช่องว่างของกฎหมายมนการหลีกเลี่ยงความรับ ผิด ดังนี้ “ผู้ใด เพื่อให้ได้มาซึ่งใบอนุญาตหรือใบรับรองตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่ว่าจะเป็นการทำเพื่อ ประโยชน์ของตนหรือของบุคคลอื่น มีการแจ้งข้อความ แสดงเอกสารหรือหลักฐานอันเป็นเท็จ โดยรู้ หรือควรจะรู้ว่าข้อความหรือหลักฐานนั้นไม่เป็นความจริง ต้องรับผิดตามที่กฎหมายบัญญัติ”

7.1.5 มาตรการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด

การริบทรัพย์สินก็เป็นมาตรการสำคัญอีกประการหนึ่งในการที่จะตัดช่องทาง ไม่ให้ผู้ลักลอบค้าสัตว์ป่าได้ประโยชน์จากการกระทำที่มีขอบด้วยกฎหมาย และทำให้เกิดประโยชน์ได้ หลายกรณี คือเป็นการป้องกันไม่ให้มีการกระทำความผิดแบบเดียวกันหากฝ่าฝืนก็อาจถูกศาล พิพากษาริบทรัพย์สินได้ เป็นการเยียวยาความเสียหายที่รัฐและประชาชนได้รับจากการที่ต้องสูญเสีย

ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมชาติ และเป็นบทลงโทษผู้กระทำความผิดไม่ให้ได้ประโยชน์ในทางทรัพย์สิน โดยมีแนวทางในการที่ศาลจะพิจารณาริบทรัพย์สินได้ 2 วิธี มาตรการริบทรัพย์สินแบบเจาะจงทรัพย์สิน และ มาตรการริบทรัพย์สินตามมูลค่า

1. มาตรการริบทรัพย์สินแบบเจาะจงทรัพย์สิน (property-based confiscation)

เป็นการบังคับกับตัวทรัพย์สินที่พบหรือใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด¹³ เช่น พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า มาตรา 109 กำหนดให้ศาลสั่งริบซากสัตว์ป่า หรือทรัพย์สินทางวัฒนธรรมชาติอื่นใดที่มีอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่าที่บุคคลได้มาจากการกระทำความผิด หรือซากสัตว์ป่าหรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ และรวมถึงอาวุธ เครื่องมือ เครื่องใช้ สิ่งปลูกสร้าง อุปกรณ์ สัตว์พาหนะ ยานพาหนะ หรือเครื่องจักรกลใด ๆ ที่ได้ใช้ในการกระทำความผิดหรือมีไว้เพื่อใช้กระทำความผิดด้วย โดยไม่ต้องคำนึงว่าเป็นของผู้กระทำความผิดและมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือไม่ และเมื่อมีคำพิพากษาให้ริบแล้วก็ต้องมีการจัดการกับสัตว์ป่านั้นตามที่มาตรา 86 กำหนด เช่น ดูแล รักษา หรือปล่อยกลับคืนสู่ธรรมชาติ และในการริบทรัพย์สินด้วยวิธีการนี้ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินที่ไม่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดมีหน้าที่ต้องพิสูจน์ให้ศาลเชื่อได้ว่าตนไม่มีโอกาสทราบหรือไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการนำทรัพย์สินดังกล่าวไปใช้ในการกระทำความผิด อีกทั้งตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้วที่จะป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดเช่นนั้นเกิดขึ้น ตามมาตรา 109 วรรคสาม จึงจะมีสิทธิได้ทรัพย์สินคืน

อย่างไรก็ดีในมาตรการริบทรัพย์สินแบบเจาะจงนี้ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ไม่ได้กำหนดไว้เป็นการเฉพาะให้ศาลมีอำนาจริบสัตว์ป่าที่มีชีวิต โดยมาตรา 109 กำหนดให้ริบ “บรรดาไม้ ซากสัตว์ป่า หรือทรัพย์สินทางวัฒนธรรมชาติอื่นใดที่มีอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่าที่บุคคลได้มาจากการกระทำความผิด” และ “ซากสัตว์ป่าหรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้” และ “สัตว์พาหนะ...ที่ได้ใช้ในการกระทำความผิดหรือมีไว้เพื่อใช้กระทำความผิด” ซึ่งจากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการที่ศาลจะสั่งริบสัตว์ป่าที่มีชีวิตจากการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับการลักลอบค้าสัตว์ป่าในบางกรณีไม่อาจกระทำได้ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า เว้นแต่จะเป็นกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาตีความให้

¹³ “UNODC: Toolkit to Combat Trafficking in Persons,” Retrieved September 21, 2018, from https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Toolkit-files/08-58296_tool_5-7.pdf

ครอบคลุมไปถึง เพราะสัตว์ป่านั้นอาจไม่ใช่สัตว์ป่าที่มีอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่า หรือสัตว์ป่านั้นอาจเป็นสัตว์ป่าที่ไม่ได้เป็นสัตว์พื้นถิ่นในประเทศไทยแต่มีการลักลอบนำเข้าผ่านด่าน หรือเป็นสัตว์ป่าที่มีการเพาะพันธุ์โดยไม่ได้รับอนุญาต และสัตว์ป่าก็ไม่ใช่สัตว์พาหนะที่มีพระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 บังคับใช้อยู่แล้ว นอกจากการตีความ ศาลอาจใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 32 หรือ 33 ที่เป็นบททั่วไปในการพิพากษาให้มีการริบสัตว์ป่านั้นได้ เช่น การริบสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครองที่มีการครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต การนำส่งออกเข้าสู่สัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครองผ่านด่านศุลกากรโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือการลักลอบค้าและได้มาซึ่งสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครองเพื่อประโยชน์ทางการค้า แต่ถ้าจะมีการนำไปบัญญัติให้ชัดเจนในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าก็จะทำให้ในการบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างเหมาะสมและสะดวกกับพนักงานเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมายมากยิ่งขึ้น โดยเพิ่มคำว่า “สัตว์ป่า” ในมาตรา 109 วรรคหนึ่ง ดังนี้ “บรรดาไม้ ซากสัตว์ป่า หรือทรัพยากรธรรมชาติอื่นใดที่มีอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่าที่บุคคลได้มาจากการกระทำความผิด หรือสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่า หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ... ให้ริบเสียทั้งสิ้น”

2. มาตรการริบทรัพย์สินตามมูลค่า (value-based confiscation)

เป็นมาตรการริบทรัพย์สินเพื่อทำให้อาชญากรกลับสู่สถานะเดิมก่อนการกระทำความผิดมีผลทำให้ไม่ได้รับประโยชน์ใดในทางทรัพย์สินจากการกระทำความผิด การริบทรัพย์สินในกรณีนี้จะคำนวณจากมูลค่าของผลประโยชน์ที่ได้รับรวมถึงทรัพย์สินอื่นใดที่ได้มาเกี่ยวเนื่องกับอาชญากรรม¹⁴ เช่นการนำเงินที่ได้จากการลักลอบค้าสัตว์ป่าไปซื้ออสังหาริมทรัพย์มีผลทำให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ริบอสังหาริมทรัพย์นั้นได้ ซึ่งในการริบทรัพย์สินตามมาตรานี้มีตัวอย่างคำพิพากษาของ European Court of Human Rights ในคดี *Phillips v. the United Kingdom* ที่ Phillips ได้แย้งว่าการที่ศาลในประเทศอังกฤษพิพากษาริบทรัพย์สินอื่นที่ไม่ใช่ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเป็นคำพิพากษาที่ละเมิดสิทธิในทรัพย์สินของตน โดยในคดีนี้มีข้อเท็จจริงว่า Phillips กระทำความผิดฐานลักลอบค้ายาเสพติด และศาลในประเทศอังกฤษ^{มีคำพิพากษา} ตาม the Anti-Drug Trafficking Act 1994 ให้ริบเงินที่ได้จากการค้ายาเสพติดทั้งสิ้น GBP91,400 โดยคำนวณจากมูลค่าของประโยชน์ที่ได้รับจากการที่ศาลเชื่อว่า Phillips ได้กระทำการค้ายาเสพติดมานานถึงหกปีเมื่อจำเลยไม่มีเงินที่จะชำระได้ ศาลจึงมีคำพิพากษาให้ริบทรัพย์สินที่ประกอบด้วยห้องชุด 4 แห่ง รถยนต์ 5 คันและทรัพย์สินอื่นแทนเงินเพราะจำเลยไม่สามารถนำสืบได้ว่ามีรายได้ที่ชอบด้วยกฎหมาย

¹⁴ *Ibid.*

ทางอื่นทำให้ศาลเชื่อว่าทรัพย์สินที่ได้มานี้เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติด ซึ่ง European Court of Human Rights พิจารณาแล้วเห็นว่าการใช้อำนาจริบทรัพย์สินของศาลในประเทศอังกฤษเหมาะสมแล้วและไม่ปรากฏว่ามีการฝ่าฝืนต่อสิทธิในทรัพย์สินแต่อย่างใด¹⁵

ในการริบทรัพย์สินตามมูลค่านี ประเทศอังกฤษมีการบังคับใช้ the Proceeds of Crime Act 2002 ที่มีบทบัญญัติให้ศาลต้องพิจารณาถึงผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดได้รับการกระทำความผิดในการมีคำพิพากษาริบทรัพย์สิน ซึ่งมาตรา 6(4) กำหนดว่าหากเป็นผู้กระทำความผิดที่มีวิถีชีวิตเป็นอาชญากร (criminal lifestyle) ให้พิจารณาผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดทั่วไป หรือถ้าไม่มีวิถีชีวิตเป็นอาชญากรให้พิจารณาผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดเฉพาะเรื่องที่ทำลงไปเท่านั้น ซึ่งในการกระทำความผิดฐานลักลอบค้าสัตว์ป่า the Proceeds of Crime Act 2002 ไม่ได้กำหนดไว้โดยตรงให้เป็นความผิดที่ถือว่าเป็นผู้มีวิถีชีวิตเป็นอาชญากร แต่จากลักษณะของการกระทำเป็นการกระทำความผิดทางอาญาที่เกี่ยวข้องกันและผู้กระทำถูกลงโทษตั้งแต่ 3 ฐานความผิดขึ้นไป หรือในช่วง 6 นับแต่วันที่มีการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี มีการกระทำความผิดไม่น้อยกว่า 2 ครั้ง¹⁶ หรือเป็นการกระทำความผิดต่อเนื่องกันไม่น้อยกว่า 6 เดือนและไม่ว่าจะเป็นการกระทำความผิดทางอาญาแบบใดแต่ผู้กระทำได้รับผลประโยชน์จากการกระทำความผิดนั้น และผลประโยชน์ที่ได้รับต้องไม่น้อยกว่า GBP5,000¹⁷ ในการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดฐานลักลอบค้าสัตว์ป่าจึงเป็นการกระทำความผิดโดยบุคคลที่มีวิถีชีวิตเป็นอาชญากรที่ต้องใช้หลักการริบผลประโยชน์ที่ได้จากการกระทำความผิดทั่วไปมาใช้บังคับ และผลประโยชน์นี้อาจได้มาจากการกระทำความผิดโดยตรง หรือได้มาจากส่วนหนึ่งของการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกัน หรือได้มาตามฐานความผิดที่ถูกฟ้องคดี หรือได้ทรัพย์สินมาจากการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด¹⁸ และศาลจะคำนวณจำนวนเงินที่จะเรียกคืนโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จำเลยได้รับจากการกระทำความผิด¹⁹ แต่จำนวนเงินนี้อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามค่าของเงินในขณะที่ศาลมีคำพิพากษาก็ได้²⁰

¹⁵ Phillips v. the United Kingdom, Judgement of 5 July 2001, application no. 41087/98.

¹⁶ มาตรา 75 (2) (b), (3) of the Proceeds of Crime Act 2002

¹⁷ *Ibid.*, มาตรา 75 (4)

¹⁸ *Ibid.*, มาตรา 75 (3), (4)

¹⁹ *Ibid.*, มาตรา 7

²⁰ *Ibid.*, มาตรา 79, 80

ทั้งนี้ ในการพิจารณาว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มานั้นเป็นผลประโยชน์ที่ได้รับมาจากการกระทำความผิดหรือไม่นั้น มาตรา 10 กำหนดบทสันนิษฐานไว้ซึ่งจำเลยสามารถนำสืบแตกต่างได้ดังนี้

1. เป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดและจำเลยได้รับโอนมาภายในระยะเวลา 6 ปีก่อนหน้าที่จะมีการฟ้องคดี
2. เป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดและจำเลยได้มีการครอบครองทรัพย์สินนั้นหลังจากวันที่ศาลมีคำพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิด
3. เป็นการใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดภายในระยะเวลา 6 ปีก่อนหน้าที่จะมีการฟ้องคดี
4. ในการคำนวณมูลค่าของทรัพย์สินที่ได้รับให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าทรัพย์สินเหล่านั้นปราศจากภาระผูกพันใดเหนือทรัพย์สินนั้น²¹

ในการพิจารณามูลค่าของผลประโยชน์ที่ได้รับมาจากการกระทำความผิดให้พิจารณาจากราคาตลาดของทรัพย์สินนั้น ดังที่ผู้พิพากษาในคดี *R. v. Islam* เห็นว่า “ราคาตลาด” คือราคาสินค้าที่ผู้ซื้อเต็มใจจะจ่ายและผู้ขายเต็มใจที่จะรับในราคารานั้น ทำให้ต้องพิจารณาด้วยว่าตลาดที่จะมีการซื้อขายเป็นตลาดแบบใด สินค้าบางชิ้นอาจไม่ได้มีการจำหน่ายเป็นการทั่วไป อาจเป็นตลาดที่มีลักษณะพิเศษที่จะขายสินค้าบางประเภทเท่านั้น แต่ถ้าเป็นสินค้าประเภทที่จำหน่ายเป็นการทั่วไปได้โดยชอบด้วยกฎหมายอาจต้องอ้างอิงมูลค่าจากราคาตลาดสำหรับสินค้าเหล่านั้น แต่ในกรณีของสินค้าที่มีการจำหน่ายโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่นยาเสพติด จะสรุปว่าไม่มีมูลค่าเพราะไม่มีตลาดที่สามารถจำหน่ายยาเสพติดได้ ก็คงไม่อาจสรุปเช่นนั้นได้ เพราะราคาตลาดของสินค้าที่มีการจำหน่ายโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายอาจเป็นราคาที่มีการจำหน่ายในตลาดมืดก็ได้²² ซึ่งในกรณีนี้หากนำมาปรับใช้ในการคำนวณมูลค่าของสัตว์ป่า ซาก หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ป่าที่เป็นมูลค่าของผลประโยชน์ที่ผู้ลักลอบค้าสัตว์ป่าได้รับจะเห็นได้ว่าจะเป็นการคำนวณตามหลักที่ถือว่าบุคคลดังกล่าวมีวิถีชีวิตเป็นอาชญากร ที่ต้องพิจารณาผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดทั่วไป และผลประโยชน์นี้ก็ต้องคำนวณจากราคาตลาดโดยต้องดูว่าในตลาดมืด สัตว์ป่า ซาก หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ป่าจำหน่ายในราคาเท่าใด ไม่ใช่การคำนวณบนพื้นฐานของการจำหน่ายในตลาดที่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้นเพราะ

²¹ Mark Sutherland Williams, Michael Hopmeier and Rupert Jones, *Millington and Sutherland Williams on the Proceeds of Crime*, 4th ed., (Oxford: Oxford University Press, 2013), pp. 184 - 186.

²² [2009] UKHL 30.

สินค้าเหล่านี้โดยธรรมชาติจะไม่สามารถจำหน่ายเป็นการทั่วไปได้ อย่างเช่นนอแรด หรืองาช้างที่ในปัจจุบันหลายประเทศกำหนดห้ามมิให้มีการจำหน่ายหากฝ่าฝืนก็จะมีโทษทางอาญาจึงไม่อาจอ้างอิงราคาตลาดที่ชอบด้วยกฎหมายได้

7.2 มาตรการประสานความร่วมมือ

มาตรการประสานความร่วมมือเกิดขึ้นได้ทั้งในส่วนของการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ และภายในประเทศ โดยอาจเกิดขึ้นจากการดำเนินการร่วมกันระหว่างองค์กรระหว่างประเทศ หน่วยงานของรัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน อาจเป็นการประสานความร่วมมือแบบเป็นทางการที่มีการจัดทำเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศทั้งข้อตกลงทวิภาคีหรือพหุภาคี โดยหน่วยงานผู้รับผิดชอบตามข้อตกลงที่จะมีบทบาทในการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้แน่ใจว่าได้พยานหลักฐานที่เพียงพอและสามารถนำไปใช้ในการยึดทรัพย์ จับกุม และลงโทษผู้กระทำความผิดได้ อย่างไรก็ตามในการประสานความร่วมมือไม่จำเป็นต้องกระทำอย่างเป็นทางการเท่านั้น บางกรณีมีการใช้ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลหรือสายข่าวอันเป็นการประสานความร่วมมืออย่างไม่เป็นทางการเพื่อให้ได้ข้อมูลที่รวดเร็วและจำเป็นที่จะนำไปสู่การจับกุมผู้กระทำความผิด²³ ในการพิจารณาถึงมาตรการในการประสานความร่วมมือเพื่อป้องกันและปราบปรามการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าจึงอาจแบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือ มาตรการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ ภูมิภาค และในประเทศ

7.2.1 การประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ

ปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่าไม่ได้เกิดขึ้นภายในประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้นสามารถเกิดข้ามพรมแดนได้ เพราะถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่ากับผู้บริโภคอาจอยู่คนละประเทศกัน เช่น ตัวลิ่น มีถิ่นที่อยู่อาศัยในประเทศเขตร้อนทั้งทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และทวีปแอฟริกา แต่ตลาดสำคัญกลับอยู่ที่ประเทศจีนและประเทศเวียดนาม ทำให้การได้มาต้องล่าจากประเทศที่ตัวลิ่นมีถิ่นที่อยู่ เพื่อส่งออกไปยังประเทศปลายทาง และเมื่อส่งถึงปลายทางก็จะทำให้มูลค่าตัวลิ่นสูงถึง 35,000 บาทต่อกิโลกรัม นอแรดในตลาดมืดมีราคาสูงถึงกิโลกรัมละ 120,000 เหรียญสหรัฐ หรือ

---

²³ Michael Faure, et al. *Environment Enforcement Networks: Concepts, Implementation and Effectiveness*, (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2015), pp. 207-208.

งาช้างมีราคาในตลาดมืดกิโลกรัมละ 2,100 เหรียญสหรัฐ จากผลตอบแทนที่สูงมากนี้ทำให้การลักลอบค้าสัตว์ป่าได้รับความสนใจจากกลุ่มอาชญากรข้ามชาติที่มีความเชี่ยวชาญในการขนส่งและค้าทรัพย์สินที่ผิดกฎหมายอยู่แล้ว และเมื่อได้ผลประโยชน์จากการค้า องค์การอาชญากรรมข้ามชาติก็นำเงินนั้นไปใช้ในการนำไปสนับสนุนผู้ก่อการร้ายบางกลุ่มที่อาจก่อให้เกิดความไม่สงบในประเทศใดประเทศหนึ่งก็ได้ จึงจำเป็นต้องมีการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า ซึ่งอนุสัญญา CITES และ UNTOC มีบทบัญญัติที่สำคัญซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการประสานความร่วมมือเพื่อควบคุมการค้าสัตว์ป่าได้

7.2.1.1 การประสานความร่วมมือภายใต้อนุสัญญา CITES

อนุสัญญา CITES เป็นข้อตกลงระหว่างประเทศที่มีวัตถุประสงค์ในการควบคุมการค้าชนิดพันธุ์สัตว์ป่าระหว่างประเทศ มีการกำหนดมาตรการควบคุมการนำเข้าและการส่งออกสัตว์ป่าในระดับที่แตกต่างกันโดยคำนึงถึงสถานะของสัตว์ป่าเหล่านั้นว่ามีจำนวนเหลืออยู่ในธรรมชาติมากน้อยเพียงใด และจำแนกออกเป็น 3 บัญชีรายชื่อดังนี้

1. ชนิดพันธุ์ตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1 เป็นชนิดพันธุ์ที่อยู่ในสถานะใกล้สูญพันธุ์
2. ชนิดพันธุ์ตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 2 เป็นชนิดพันธุ์ที่ต้องควบคุมเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้ประโยชน์ที่ไม่สอดคล้องกับความอยู่รอดของชนิดพันธุ์ดังกล่าว
3. ชนิดพันธุ์ตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 3 เป็นชนิดพันธุ์ที่อยู่ภายใต้การคุ้มครองของประเทศสมาชิก และต้องการให้ประเทศสมาชิกอื่นให้การคุ้มครองชนิดพันธุ์นั้นด้วย

จากบัญชีรายชื่อดังกล่าวข้างต้น หน่วยงานของประเทศสมาชิกมีหน้าที่ที่จะต้องควบคุมการค้าด้วยระบบการออกใบอนุญาตในการนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านสัตว์ป่าเหล่านั้น มีการจัดตั้งเจ้าหน้าที่ในแต่ละประเทศขึ้นมาทำหน้าที่ออกใบอนุญาตและตรวจสอบรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ป่าประกอบการพิจารณาออกใบอนุญาต เรียกว่า เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิทยาการและเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการ และมีการกำหนดมาตรการให้ประเทศภาคีต้องปฏิบัติตาม เช่น การอนุญาตให้ค้าสัตว์ป่าระหว่างประเทศต้องปฏิบัติตามที่อนุสัญญากำหนด กำหนดบทลงโทษผู้ค้าที่ฝ่าฝืน ริบหรือส่งกลับสัตว์ป่าที่มีการนำเข้าโดยฝ่าฝืนอนุสัญญา และกำหนดมาตรการอื่นที่จำเป็นในการปฏิบัติการให้เป็นไปตามอนุสัญญา เช่น ตรวจสอบการนำเข้าส่งออกอย่างเข้มงวด

ในกรณีที่ประเทศสมาชิกไม่ปฏิบัติตามอนุสัญญา CITES ก็จะมีมาตรการบังคับโดยนำหลักการทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการห้ามไม่ให้ประเทศสมาชิกทำการค้าสัตว์ป่าหรือพืชป่าชั่วคราว (temporary suspension of trade หรือ trade ban) กับประเทศที่ฝ่าฝืนในระยะเวลาที่กำหนด และในระหว่างนั้นประเทศที่ถูกคำสั่งห้ามต้องพยายามดำเนินการปฏิบัติตามข้อตกลงใน

อนุสัญญา เช่นปรับปรุงกฎหมาย หรือปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่า เป็นต้น²⁴ มิฉะนั้นจะไม่สามารถทำการค้าขายสัตว์ป่าหรือพืชป่าที่อยู่ในบัญชีแนบท้ายของอนุสัญญากับประเทศอื่นได้ อย่างไรก็ตาม มาตรการห้ามทำการค้าไม่สามารถแก้ปัญหาจำนวนสัตว์ป่าที่ลดลงและการลักลอบล่าหรือค้าสัตว์ป่าได้ แม้ประเทศสมาชิกจำนวนไม่น้อยจะมีกฎหมายภายในที่สอดคล้องกับมาตรการที่กำหนดไว้ในอนุสัญญา CITES แต่ก็ยังคงประสบปัญหาในการปราบปรามการลักลอบล่าหรือค้าสัตว์ป่า เพราะมีองค์ระอาชญากรรมที่มีความเชี่ยวชาญในการขนส่งสินค้าที่ผิดกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้องกับการลักลอบล่าหรือค้าสัตว์ป่าด้วย ในขณะที่คณะกรรมการคณะต่างๆของอนุสัญญา CITES ก็ไม่ได้มีความเชี่ยวชาญด้านการปราบปรามอาชญากรรม จึงเกิดการประสานความร่วมมือระหว่างของ องค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า ซึ่งประกอบด้วย CITES INTERPOL UNODC World Bank และ WCO เพื่อจัดตั้ง ICCWC ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการปราบปรามอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าที่เกี่ยวกับการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า ด้วยการเข้ามามีบทบาทในการให้การสนับสนุนและประสานความร่วมมือในด้านข้อมูล เครื่องมือสนับสนุน รวมถึงการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประเทศสมาชิกประสานความร่วมมือในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้าสัตว์ป่า มีการแบ่งปันเทคนิคต่างๆที่เกี่ยวข้องให้กับพนักงานเจ้าหน้าที่ของประเทศสมาชิก เช่นการจำแนกสัตว์ป่าประเภทที่ได้รับความคุ้มครอง วิธีการสืบสวนหาการกระทำความผิด เทคโนโลยีที่ทันสมัย และส่งเสริมให้มีการปรับปรุงบทบัญญัติของกฎหมายให้มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการปราบปรามการกระทำความผิด

INTERPOL เป็นหน่วยงานสำคัญที่เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของแต่ละประเทศในการเข้าถึงพยานหลักฐานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด รวมถึงทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดในกรณีที่ต้องมีการริบทรัพย์สิน โดยในการปราบปรามอาชญากรรมต่อสัตว์ป่ามีหน่วยงานที่เรียกว่า INTERPOL Wildlife Crime Working Group มีหน้าที่ในการสนับสนุนหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของประเทศสมาชิกในการแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล บริษัท หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบค้าสัตว์ป่า และวิธีการที่คนเหล่านั้นใช้ เช่น การ

---

²⁴ CITES: Countries currently subject to a recommendation to suspend trade Retrieved on September 21, 2018, from <https://www.cites.org/eng/resources/ref/suspend.php>, Peter H. Sand, Enforcing CITES: the rise and fall of trade sanctions, *Review of European, Comparative and International Environmental Law (RECIEL)*, (November 2013) https://www.researchgate.net/publication/259555306_Enforcing_CITES_the_rise_and_fall_of_trade_sanctions

ปลอมใบอนุญาต การปลอมเอกสาร วิธีการขนส่ง หรือกิจการอื่นที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม นอกจากนี้ยังได้มีการพัฒนาระบบ “ecomessage” ขึ้น เป็นฐานข้อมูลที่ทำให้ประเทศสมาชิก แลกเปลี่ยนข้อมูลกันโดยการรายงานคดีที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบค้าสัตว์ป่า การฝ่าฝืนบทบัญญัติในอนุสัญญา CITES หรืออาชญากรรมสิ่งแวดล้อมด้านอื่นๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสืบสวนอาชญากรรมสัตว์ป่า และให้สามารถหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายสามารถติดต่อขอข้อมูลเพิ่มเติมระหว่างกันได้โดยตรง ซึ่งประเทศไทยก็สามารถใช้ประโยชน์จากช่องทางนี้ได้เพราะในปัจจุบันมีการจัดทำความตกลงระหว่างสำนักงานกลางแห่งชาติตำรวจสากลประเทศไทย (ตำรวจสากลกรุงเทพ) และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการเข้าถึงระบบข้อมูลข่าวสารองค์การตำรวจสากลโดยตรง (Agreement between the INTERPOL National Central Bureau for Thailand in Bangkok and Royal Thai Police on Direct Access to the INTERPOL Information System)²⁵ ที่น่าจะรวมถึงการเข้าถึงระบบ Ecomessage ด้วย ทำให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติสามารถใช้ข้อมูลดังกล่าวในการปราบปรามการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าได้

7.2.1.2 การประสานความร่วมมือภายใต้อนุสัญญา UNTOC

อนุสัญญา UNTOC เป็นอนุสัญญาที่มีวัตถุประสงค์ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติที่ทำในรูปแบบองค์กร ซึ่งปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่าส่วนหนึ่งเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติและมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นมากกว่าหนึ่งประเทศ ทำให้ต้องมีการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในแต่ละประเทศในการเข้าถึงข้อมูลเพื่อใช้ในการปราบปรามการกระทำความผิด โดยในอนุสัญญา UNTOC ก็ได้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับมาตรการในการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของประเทศสมาชิกไว้ 3 วิธีการ คือ การส่งผู้ร้ายข้ามแดน (extradition) การประสานความร่วมมือทางอาญา (Mutual Legal Assistance in Criminal Matters) และการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านอื่น (Other Forms of International Cooperation)

ในการประสานความร่วมมือทางอาญาตามข้อบทที่ 18 จะทำขึ้นในลักษณะของข้อตกลงทวิภาคี หรือพหุภาคีก็ได้ และเป็นการประสานความร่วมมือตั้งแต่การสืบสวน การฟ้อง จนถึงการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาล โดยประเทศสมาชิกอาจร้องขอข้อมูล พยานหลักฐาน พยานบุคคล หรือเอกสารในทางคดี ขอให้ช่วยในการค้นและยึดหรืออายัด พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ขอให้สืบหาทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเพื่อดำเนินการริบ

²⁵ “มติคณะรัฐมนตรี สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี,” สืบค้นเมื่อวันที่ 21 กันยายน 2561 จาก https://cabinet.soc.go.th /soc/Program2-3.jsp?top_serl=99323858

ทรัพย์สิน และขอความช่วยเหลือด้านอื่นตราบใดที่คำร้องขอนั้นไม่ขัดกับบทบัญญัติของกฎหมายภายในประเทศ

ส่วนกรณีของการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านอื่น ประเทศสมาชิกอาจมีข้อตกลงที่จะดำเนินการร่วมกันในการสืบสวน การฟ้อง และการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลตามข้อบทที่ 19 ซึ่งจะเป็นประโยชน์มากกับอาชญากรรมการลักลอบค้าสัตว์ป่าที่เกิดขึ้นเกี่ยวข้องกับหลายประเทศในช่วงเวลาเดียวกันไม่ว่าจะเป็นประเทศที่มีพรมแดนติดกันหรือไม่ก็ตาม โดยให้หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของแต่ละประเทศสามารถดำเนินการร่วมกันในการสืบสวนหาพยานหลักฐานมาลงโทษผู้กระทำความผิด แต่การจะดำเนินการร่วมกันได้นั้นประเทศสมาชิกต้องมีกฎหมายที่ให้อำนาจหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายดำเนินการในลักษณะนั้นได้ และอาจต้องมีการให้ความรู้หรือแบ่งปันทักษะความชำนาญที่จำเป็นเพื่อพัฒนาศักยภาพของพนักงานเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินการสืบสวนหาพยานหลักฐานร่วมกัน

ข้อบทที่ 27 กำหนดให้หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายส่งเสริมให้มีช่องทางในการสื่อสารระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของประเทศสมาชิก หรือให้ความร่วมมือกับประเทศสมาชิกอื่นในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์ ถิ่นที่อยู่ และกิจกรรมของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือการเคลื่อนไหวของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด หรือถ้าเป็นพบการกระทำความผิดที่สร้างขึ้นโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ประเทศสมาชิกที่มีข้อมูลนั้นก็ควรส่งข้อมูลที่ได้ต่อไปยังประเทศสมาชิกที่เกี่ยวข้อง เช่นประเทศสมาชิกพบว่าการลักลอบค้าสัตว์ป่าผ่านอินเทอร์เน็ตก็ต้องส่งต่อข้อมูลในการกระทำความผิดไปยังประเทศสมาชิกที่มีการจำหน่ายสัตว์ป่านั้น ทั้งนี้การประสานความร่วมมืออาจทำขึ้นในรูปแบบของข้อตกลงก็ได้ หรือถ้าไม่มีข้อตกลงก็อาจเป็นการประสานความร่วมมือรูปแบบอื่น เช่นให้ข้อมูลผ่าน INTERPOL เป็นต้น

อย่างไรก็ดี แม้อนุสัญญา UNTOC จะกำหนดมาตรการให้ประเทศสมาชิกต้องประสานความร่วมมือกันในการแบ่งปันข้อมูลที่มีเกี่ยวกับอาชญากร แต่ในทางปฏิบัติอาจไม่สามารถที่จะดำเนินการได้ เพราะในการแบ่งปันข้อมูลนั้นต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายภายในประเทศนั้นด้วยว่ามีข้อจำกัดอย่างไรในการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล หรือการเปิดเผยข้อมูลเหล่านั้นจะมีผลกระทบต่อประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ของเจ้าของข้อมูลหรือไม่

7.2.1.3 การประสานความร่วมมือผ่านด่านศุลกากร

การลักลอบค้าสัตว์ป่าอาจเกิดขึ้นในประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือเกิดขึ้นโดยการขนส่งข้ามพรมแดนจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่งก็ได้ และการขนส่งข้ามพรมแดนอาจมีการขนส่งผ่านด่านศุลกากรหรือไม่ก็ได้ แต่การขนส่งผ่านด่านศุลกากรจะเป็นการขนส่งที่สะดวกที่สุดไม่ว่าจะเป็นทางรถยนต์ ทางเรือ หรือทางเครื่องบิน ในขณะที่เดียวกันก็มีการตรวจพบการลักลอบ

ขนส่งสัตว์ป่าบ่อยครั้งเช่นกัน อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาที่กรมศุลกากรมีด้านศุลกากรทั้งหมด 48 แห่งและมีความเป็นไปได้ที่จะมีการลักลอบขนส่งสัตว์ป่าผ่านด่านเหล่านั้นได้ตลอดเวลา ในการที่จะรอให้ผู้เชี่ยวชาญในการจำแนกชนิดพันธุ์สัตว์ป่าจากกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชเดินทางไปถึงด่านแต่ละแห่งอาจไม่สามารถเป็นไปได้ เจ้าหน้าที่งานศุลกากรจึงต้องมีหน้าที่ในการตรวจสอบว่าสัตว์ป่าที่มีการนำเข้า ส่งออกนั้น เป็นสัตว์ป่าที่พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าหรืออนุสัญญา CITES ควบคุมการนำเข้า ส่งออกหรือไม่ ทำให้ต้องมีความรู้เบื้องต้นในการจำแนกลักษณะของชนิดพันธุ์สัตว์ป่าเหล่านั้นด้วย เพราะถ้าตรวจสอบจากเอกสารอย่างเดียวอาจเป็นช่องทางให้มีการรายงานชนิดพันธุ์สัตว์ป่าอันเป็นเท็จได้ หรือในการส่งออกอนุสัญญา CITES กำหนดให้ต้องมีวิธีการขนส่งที่ไม่เป็นอันตรายกับสัตว์ป่าที่มีชีวิต เจ้าหน้าที่งานศุลกากรก็จำเป็นต้องมีความรู้ในหลักเกณฑ์ที่อนุสัญญา CITES กำหนดไว้ด้วยเช่นกัน เพราะเป็นปลายทางก่อนที่จะมีการขนส่งออกนอกประเทศไทย

ปัญหาอีกประการที่อาจพบในการทำหน้าที่ของเจ้าหน้าที่งานศุลกากรคือด่านที่มีขนาดใหญ่ก็จะมีจำนวนสินค้าผ่านด่านในแต่ละวันเป็นจำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถตรวจสอบสินค้าได้ทั้งหมดว่ามีการนำเข้าหรือส่งออกโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ และในการลักลอบในปัจจุบันก็อาจมีวิธีการที่ซับซ้อนขึ้น เช่น ขนส่งปะปนมากับสินค้าที่ชอบด้วยกฎหมาย หรือบรรจุใส่บรรจุภัณฑ์โดยจงใจเท็จว่าเป็นชนิดพันธุ์ที่ได้รับอนุญาตอย่างถูกต้องให้มีการนำเข้าหรือส่งออกได้ ทำให้ในการตรวจสอบ เจ้าหน้าที่งานศุลกากรอาจต้องอาศัยข้อมูลจากหน่วยงานอื่นที่แจ้งข่าวว่าอาจมีการขนส่งสินค้าที่มีชอบด้วยกฎหมายผ่านเส้นทางไหน ในช่วงเวลาใด การประสานงานระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของประเทศอื่นจึงเป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้กรมศุลกากรสามารถเข้าถึงระบบข้อมูลและการข่าวที่มีการแลกเปลี่ยนระหว่างกันได้

ในการปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่า WCO และ สำนักงานเลขาธิการ CITES ได้มีการจัดทำข้อตกลงระหว่างกันในการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่งานศุลกากร และการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างประเทศสมาชิก มีการจัดทำระบบ ENVIRONET ขึ้นเพื่อให้เจ้าหน้าที่งานศุลกากร หน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย องค์การระหว่างประเทศ และเครือข่ายในระดับภูมิภาคแบ่งปันข้อมูลทางด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างกัน และมีการจัดตั้ง Customs Enforcement Network (CEN) ขึ้นเป็นเครือข่ายในการเข้าถึงข้อมูลทางศุลกากร ให้เจ้าหน้าที่งานศุลกากรทั่วโลกสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดศุลกากรและแบ่งปันข่าวกรองเกี่ยวกับการกระทำความผิดได้ สำหรับการปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่า CEN ได้จัดทำฐานข้อมูลที่รวบรวมการกระทำความผิดทางศุลกากรและการจับสัตว์ป่าจากการกระทำความผิดดังกล่าว มีการเผยแพร่ภาพวิธีการปกปิดสินค้าเพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจสอบ และภาพเอกซเรย์ของสัตว์ป่าชนิดต่างๆเพื่อให้เจ้าหน้าที่งานศุลกากรที่สนใจสามารถศึกษาถึงกระบวนการในการตรวจจับผู้ลักลอบค้าสัตว์ป่าได้

นอกจากความร่วมมือที่ได้รับจาก WCO แล้ว Border Liaison Office (BLO) ก็เป็นมาตรการหนึ่งที่ทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีการประสานความร่วมมือตั้งแต่การแบ่งปันข้อมูลไปจนถึงการช่วยเหลือในการหยุด ตรวจค้น สืบสวน จับกุมผู้กระทำความผิด และยึดทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบค้าสัตว์ป่าได้ มีการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกันในการฝึกอบรมพนักงานเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้และมีศักยภาพในการป้องกันและสืบสวนการกระทำความผิด จากการฝึกอบรมร่วมกันนี้ทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีความคุ้นเคยกัน และมีความเชื่อมั่นที่จะแบ่งปันข้อมูลการลักลอบขนส่งสัตว์ป่าอย่างไม่เป็นทางการ²⁶ อย่างไรก็ตาม ถ้าเป็นการขนส่งด้วยวิธีการที่ไม่ได้ขนส่งจากประเทศเพื่อนบ้านแต่เป็นการขนส่งจากประเทศต้นทางในทวีปแอฟริกา การประสานความร่วมมือผ่าน BLO อาจไม่ใช่วิธีการที่จะนำมาใช้ได้ ในการประสานความร่วมมือในการจับกุมหรือเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องการกระทำความผิดจึงต้องไปใช้ฐานข้อมูล CEN หรือใช้มาตรการประสานความร่วมมือตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญา UNTOC แทน

7.2.1.4 การประสานความร่วมมือด้านข้อตกลงระหว่างประเทศ

ในการประสานความร่วมมือนั้นอาจเกิดจากการที่ประเทศสองประเทศทำข้อตกลงทวิภาคีขึ้นในการที่จะยอมรับและปฏิบัติตามข้อตกลงที่ทำขึ้นระหว่างกัน เช่น การทำข้อตกลงในการอนุรักษ์เต่าทะเลตาม Memorandum of Understanding on the Conservation and Management of Marine Turtles and their Habitats of the Indian Ocean and South East Asia อย่างไรก็ตามการทำข้อตกลงนี้อาจทำขึ้นในรูปแบบใดก็ได้ เช่น สนธิสัญญา ข้อตกลง บันทึกความเข้าใจ หรือ การประชุมร่วมกันก็ได้ ซึ่งกรณีการลักลอบค้าสัตว์ป่าอาจเกิดความร่วมมือกันระหว่างสองประเทศที่เป็นประเทศต้นทางและประเทศปลายทางในการร่วมมือกันปราบปรามการกระทำความผิด ซึ่งความตกลงนี้อาจเกิดขึ้นได้ตั้งแต่ความร่วมมือกันในการสืบสวนจับกุมไปจนถึงการริบทรัพย์สินในการกระทำความผิด และความตกลงนี้ไม่ได้จำกัดเฉพาะกรอบการดำเนินงานของ CITES หรือ UNTOC เท่านั้น

ในกรณีของความตกลงระหว่างประเทศเบลเยียมกับแทนซาเนีย ที่ประเทศแทนซาเนียพบในปี ค.ศ. 1996 ว่าเคยมีการลักลอบขนส่งงาช้างจำนวน 9.7 ตัน 1,889 ชิ้น จากประเทศแทนซาเนียเพื่อนำไปจำหน่ายให้รัฐบาลของประเทศเบลเยียมในปี ค.ศ. 1986 โดยการขนส่งทางเรือผ่านดูไบ จึงมีการทำความตกลงเยียวยาความเสียหายระหว่างรัฐขึ้นในจำนวนเงินสูงถึง 1.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐซึ่งเป็นเงินที่ได้จากการจำหน่ายงาช้างนั้น โดยมีข้อตกลงว่าเงินที่ชดเชยนี้จะต้อง

²⁶ Michael Faure, *supra note 23*, p. 215.

นำไปใช้เป็นกองทุนในการดูแลรักษาช้างป่าในประเทศแทนซาเนีย²⁷ ก็เป็นความตกลงที่สามารถที่จะกระทำได้ในกรณีอื่นที่ได้ออกจากการกระทำคามผิดนั้นให้กับประเทศที่เป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติที่ การทำข้อตกลงระหว่างประเทศในรูปแบบทวิภาคีนี้จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศที่รัฐบาลของประเทศปลายทางที่รับทรัพย์สินหรือประโยชน์ที่ได้จากการกระทำคามผิดจะสามารถให้การสนับสนุนการสืบสวนให้พบการกระทำคามผิดเพื่อลงโทษผู้กระทำคามผิดได้

7.2.2 การประสานความร่วมมือระดับภูมิภาค

ในการประสานความร่วมมือระดับภูมิภาค ASEAN มีการรวมตัวกันของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสัตว์ป่าในภูมิภาคอาเซียนเพื่อป้องกันการลักลอบค้าสัตว์ป่า เรียกว่า “ASEAN Working Group on CITES and Wildlife Enforcement (AWG CITES-WE)” มีวัตถุประสงค์ในการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกในการแบ่งปันข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สามารถจับกุมผู้กระทำคามผิด เทคโนโลยีที่ใช้ในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่า หรือความรู้ความเชี่ยวชาญในการจำแนกสัตว์ป่าแต่ละประเภท โดยมีการกำหนดแนวนโยบายให้ประเทศสมาชิกต้องมีความรับผิดชอบร่วมกันในการปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่า และควรกำหนดให้เป็นนโยบายภายในประเทศที่จะต้องดำเนินการปราบปรามอย่างจริงจัง อย่างไรก็ตาม ความตกลงที่สร้างขึ้นระหว่างประเทศสมาชิกในภูมิภาคอาเซียนนั้นไม่มีสภาพบังคับให้ต้องปฏิบัติตามแต่เป็นการขอความร่วมมือในการดำเนินการ ซึ่งแตกต่างจากการประสานความร่วมมือตามข้อตกลงลูกชากาว่าด้วยการความร่วมมือเพื่อบังคับให้มีการปฏิบัติการโดยตรงต่อการลักลอบค้าสัตว์ป่าและพืชป่าโดยมิชอบด้วยกฎหมาย (ข้อตกลงลูกชากา)

ข้อตกลงลูกชากาจัดตั้งขึ้นมาเพราะประเทศสมาชิกมีข้อจำกัดในการประสานความร่วมมือทั้งจากหน่วยงานภายในประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน มีการลักลอบล่าและขนส่งสัตว์ป่าบริเวณชายแดนของหลายประเทศแต่ไม่สามารถจับกุมผู้กระทำคามผิดได้เพราะบุคคลเหล่านี้จะหลบหนีไปทางพรมแดนของประเทศที่ยากจนและไม่มั่งคั่งเพียงพที่จะใช้เทคโนโลยีหรือเครื่องมือที่เหมาะสมในการติดตาม ประกอบกับบทบัญญัติของกฎหมายที่มีความแตกต่างกันในภูมิภาคทำให้การขอส่งผู้ร้ายข้ามแดน การสืบสวน และการบังคับใช้กฎหมายที่มีเป็นไปได้ยาก

---

²⁷ Elizabeth M. Mrema, Lusaka Agreement as a mechanism for Enforcement of CITES, Retrieved on September 21, 2018, from [https://www. peacepalace library.nl/ ebooks/files/C08-0009-Lusaka-Mrema.pdf](https://www.peacepalace.library.nl/ebooks/files/C08-0009-Lusaka-Mrema.pdf)

ประเทศที่มีบทลงโทษน้อยและไม่มียกเว้นประมาทในการสืบสวนและติดตามผู้กระทำความผิดมารับโทษ จึงเป็นประเทศเป้าหมายของนักล่าสัตว์ป่าเหล่านี้ ประกอบกับผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อความมั่นคงของประเทศจากการที่มีการนำผลประโยชน์ที่ได้รับจากการล่าสัตว์ป่าไปใช้ในการสนับสนุนอาวุธให้กับ กลุ่มก่อความไม่สงบเพื่อทำสงครามกลางเมือง และมีการนำอาวุธสงครามเหล่านี้มาใช้ในการลักลอบ ล่าสัตว์ป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์เพื่อนำไปจำหน่าย ทำให้จำนวนสัตว์ป่าลดลงอย่างรวดเร็ว²⁸

จากปัญหาข้างต้นทำให้ประเทศสมาชิกจัดทำข้อตกลงที่มีการจัดตั้งหน่วยงาน เฉพาะกิจ (Task Force) ขึ้นมาทำงานร่วมกับสำนักงานแห่งชาติ (National Bureaus) และ คณะกรรมการ (Governing Councils) เพื่อร่วมมือกันในการปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าและ พืชป่าให้หมดไป โดยเริ่มจากความร่วมมือในการเพิ่มพูนศักยภาพของพนักงานเจ้าหน้าที่โดยการ จัดการอบรม มีการส่งผู้เชี่ยวชาญในการบังคับใช้กฎหมาย การข่าวกรอง และการสืบสวนจากประเทศ แอฟริกาใต้และเคนยาที่เป็นประเทศสมาชิกด้วยมาฝึกอบรมพนักงานเจ้าหน้าที่จากประเทศสมาชิกอื่น ให้มีความพร้อมในการดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของข้อตกลงโดยไม่กระทบต่ออำนาจ อธิปไตยของรัฐ กล่าวคือ การสอบสวนและลงโทษการกระทำความผิด การจัดส่งข้อมูลทาง วิทยาศาสตร์และข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องต่อคณะทำงาน การให้ความสนับสนุนด้านเทคโนโลยี การ ส่งเสริมการตระหนักรู้ของภาคประชาชน การส่งสัตว์ป่าที่ยึดหรืออายัดได้จากการค้าโดยมิชอบด้วย กฎหมายกลับคืนประเทศต้นทาง และการนำมาตรการทางกฎหมายและทางปกครองมาบังคับใช้เท่าที่ จำเป็นเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของข้อตกลง

ทั้งนี้ในการดำเนินงานของสำนักงานแห่งชาติจะต้องมีบทบาทร่วมกับหน่วยงาน เฉพาะกิจในการรับและแบ่งปันข้อมูล รวมถึงความร่วมมือในการสืบสวนการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้อง กับการลักลอบค้าสัตว์ป่า ในขณะที่หน่วยงานเฉพาะกิจจะให้การสนับสนุนด้านการเก็บรวบรวม การแปล ความหมาย และการเผยแพร่ข้อมูลและข่าวกรองในฐานะข้อมูลด้านอาชญากรรมสัตว์ป่า และส่งเสริม ความร่วมมือในการบังคับใช้กฎหมายระหว่างสำนักงานแห่งชาติของประเทศสมาชิก ซึ่งในอนาคต หน่วยงานเฉพาะกิจอาจพัฒนาฐานข้อมูลด้านอาชญากรรมสัตว์ป่าให้มีการวิเคราะห์แนวโน้มของ อาชญากรรมต่อสัตว์ป่าด้วยเพื่อให้ได้ข้อมูลของกลุ่มอาชญากรที่มีพฤติกรรมกระทำความผิดซ้ำและ ต้องมีการเฝ้าระวังเป็นพิเศษ

ในการประสานความร่วมมือของประเทศสมาชิกภายใต้ข้อตกลงลูกาเป็น การให้ความร่วมมือที่มีวัตถุประสงค์ในการสืบสวนและดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับการ ลักลอบค้าสัตว์ป่า มีกรอบความร่วมมือที่กว้างกว่าของอนุสัญญา CITES ที่มีวัตถุประสงค์ในการ

²⁸ *Ibid.*

ควบคุมการค้าด้วยวิธีการออกใบอนุญาตเป็นหลัก เพราะเป็นการประสานความร่วมมือทั้งระบบที่ประเทศสมาชิกต้องมีการควบคุมการค้าและในขณะเดียวกันถ้ามีการฝ่าฝืนมาตรการควบคุมการค้าก็จำเป็นต้องมีการนำมาตรการในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษเพื่อป้องกันและปราบปรามไม่ให้เกิดการกระทำในลักษณะนั้นเกิดขึ้น

สหภาพยุโรปก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่เกิดจากการรวมตัวของประเทศในภูมิภาคยุโรปเพื่อประสานความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ การค้า และวิถีการดำรงชีวิตของประชาชน ซึ่งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติก็เป็นประเด็นหนึ่งที่สหภาพยุโรปให้ความสำคัญ ในการป้องกันการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าก็เช่นเดียวกันมีการออกระเบียบเพื่อควบคุมการค้าสัตว์ป่า เช่นกฎระเบียบคณะกรรมาธิการยุโรปที่ 338/97 ว่าด้วยการคุ้มครองชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่าโดยการควบคุมการค้า ที่เป็นการกำหนดมาตรการให้ประเทศสมาชิกต้องดำเนินการในการควบคุมการค้า และในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าก็มีข้อบังคับสหภาพยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมด้วยกฎหมายอาญาที่กำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องมีบทลงโทษทางอาญากับผู้กระทำความผิด จึงต้องมีความร่วมมือในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่บังคับใช้ในประเทศสมาชิกให้สอดคล้องกัน

ในส่วนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกเพื่อป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่า มีคำแนะนำคณะกรรมาธิการยุโรปที่เป็นแผนการปฏิบัติการในการบังคับให้เป็นไปตามกฎระเบียบที่ 338/97 กำหนดให้มีการจัดตั้งหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย (enforcement group) ขึ้น ประกอบด้วยตัวแทนของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบค้าสัตว์ป่าของประเทศสมาชิก เช่น ตำรวจ ศุลกากร และเจ้าหน้าที่ด้านสัตว์ป่า มีหน้าที่ในการติดตามตรวจสอบนโยบายและการดำเนินการบังคับใช้กฎหมายในประเทศสมาชิก ให้คำแนะนำในการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แลกเปลี่ยนข้อมูล ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการค้าสัตว์ป่า เช่น แนวโน้มของอาชญากรรม กระบวนการสืบสวน และริบทรัพย์สิน จัดทำฐานข้อมูล และแบ่งปันข่าวกรองที่เกี่ยวข้องระหว่างประเทศสมาชิก

นอกจากนี้ยังมีความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกผ่านการประสานงานระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของประเทศที่มีพรมแดนติดกันในการสืบสวนจับกุมผู้กระทำความผิด และในบางกรณีมีความร่วมมือในการสืบสวนร่วมกับ Europol ที่เป็นหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของยุโรปในการปราบปรามอาชญากรรม²⁹ และ Eurojust ที่เป็นหน่วยงานในการประสานความร่วมมือใน

²⁹ “Europol,” Retrieved on September 21, 2018, from [https:// www.europol.europa.eu/](https://www.europol.europa.eu/)

การปราบปรามอาชญากรรมร้ายแรงที่เกิดขึ้นในเขตอำนาจรัฐมากกว่าหนึ่งรัฐ³⁰ ในขณะเดียวกันก็มีความร่วมมือในด้านอื่นด้วย เช่นการจัดการอบรมความรู้เกี่ยวกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม โดย European Union Agency of Law Enforcement Training (CEPOL)³¹ การส่งเสริมด้านงบประมาณเพื่อบังคับใช้กฎหมายในการปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าจาก LIFE Programme³² หรือการใช้ระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายสัตว์ป่ากับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการผ่านฐานข้อมูล EU-TWIX³³³⁴

ในการประสานความร่วมมือเพื่อปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าของสหภาพยุโรปจะเป็นความร่วมมือที่เกิดขึ้นได้สองกรณีคือความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกด้วยกันเอง กับความร่วมมือผ่านหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นมาเป็นหน่วยงานในสหภาพยุโรป ซึ่งกรณีนี้มีข้อดีในการดำเนินการที่จะสามารถทำได้อย่างเข้มแข็งและเป็นรูปธรรมเพราะมีกฎระเบียบฯ และข้อบังคับฯที่กำหนดให้ประเทศสมาชิกมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่การดำเนินการตามข้อตกลงลู่ซาคา หรือความร่วมมือของ AWG CITES-WE ไม่มีสภาพบังคับขึ้นอยู่กับการยอมรับที่จะปฏิบัติตามของประเทศสมาชิก อย่างไรก็ตาม แม้ไม่มีสภาพบังคับให้ต้องปฏิบัติตาม ข้อตกลงลู่ซาคาก็น่าจะเป็นตัวอย่างที่ดีให้เห็นว่าในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าจะเกิดขึ้นมาได้จากการที่ประเทศสมาชิกให้ความช่วยเหลือกันทั้งในการแบ่งปันความรู้และข่าวกรอง การบังคับใช้กฎหมาย

---

³⁰ “EUROJUST The European Union's Judicial Cooperation Unit,” Retrieved on September 21, 2018, from <http://www.eurojust.europa.eu/pages/home.aspx>

³¹ “European Union Agency for Law Enforcement Training,” Retrieved on September 21, 2018, from <https://www.cepola.europa.eu/>

³² “LIFE programme,” Retrieved on September 21, 2018, from <https://ec.europa.eu/easme/en/life>

³³ “EU-TWIX: A TOOL TO FACILITATE INFORMATION EXCHANGE ON ILLEGAL WILDLIFE TRADE IN EUROPE,” Retrieved on September 21, 2018, from <https://www.eu-twix.org/>

³⁴ “Commission to the Council and the European Parliament: Progress report on the implementation of the EU Action Plan against Wildlife Trafficking,” Retrieved on September 21, 2018, from https://ec.europa.eu/environment/cites/pdf/progress_report_EU_action_plan_wildlife_trafficking_en.pdf

และการปฏิบัติการร่วมกันในการจับกุมผู้กระทำความผิด และเป็นหลักการที่ประเทศสมาชิกของ AWG CITES-WE อาจนำมาปรับใช้กับความร่วมมือในภูมิภาคอาเซียนได้ด้วยเช่นกัน

ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นสมาชิกของ AWG CITES-WE ประเทศไทยจึงมีพันธกรณีระหว่างประเทศในการที่จะต้องมีความรับผิดชอบร่วมกันประเทศอื่นในการปราบปรามการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า และควรกำหนดให้เป็นนโยบายภายในประเทศที่ต้องดำเนินการปราบปรามอย่างจริงจัง อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากเนื้อหาของนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579³⁵ ได้มีการกำหนดไว้ในแนวนโยบายที่ 1 ในการจัดการฐานทรัพยากรธรรมชาติอย่างมั่นคงเพื่อความสมดุล เป็นธรรม และยั่งยืน โดยให้เพิ่มความเข้มข้นในการเฝ้าระวังการลักลอบค้าสัตว์ป่าที่ผิดกฎหมายหรือการลักลอบค้าสัตว์ป่าข้ามชาติ และในแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2560-2564³⁶ ที่เป็นการกำหนดแนวนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศ ก็มีการกล่าวในยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและเป็นธรรม ให้มีการพัฒนาและบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการครอบครองและการค้าสัตว์ป่าและพืชป่าให้ครอบคลุมสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อป้องกันการคุกคามความหลากหลายทางชีวภาพ แต่ไม่ปรากฏแนวทางในการดำเนินการอย่างชัดเจนว่าจะมีมาตรการในลักษณะใดในการแก้ไขปัญหา ซึ่งแตกต่างกับกรณีสหประชาชาติที่มีการจัดทำแผนปฏิบัติการแห่งชาติแห่งประเทศไทยเพื่อควบคุมการค้าสัตว์ป่าที่ผิดกฎหมาย โดยในแผนปฏิบัติการกำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการออกระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง มีการบังคับใช้กฎหมายและความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภายในประเทศ มีการประสานความร่วมมือด้านการบังคับใช้กฎหมายระหว่างประเทศและภูมิภาค มีการประชาสัมพันธ์และการสร้างความตระหนักแก่สาธารณชน และมีการจัดทำรายงานการดำเนินงาน³⁷ ซึ่งเป็นแผนปฏิบัติการที่ทำให้หน่วยงานภายในต้องดำเนินการตามแผนที่วางไว้ ถึงแม้ว่าจะเป็นการจัดทำตามแนวทางของ

³⁵ “นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษา คุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579,” สืบค้นเมื่อวันที่ 21 กันยายน 2561 จาก <http://www.onep.go.th/wp-content/uploads/env-policy-60-79new.pdf>

³⁶ “แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2560 – 2564,” สืบค้นเมื่อวันที่ 21 กันยายน 2561 จาก https://drive.google.com/file/d/0B_5CbQmFLFuPWkN5Uzcx21LUTA/view

³⁷ “มติคณะรัฐมนตรี,” สืบค้นเมื่อวันที่ 21 กันยายน 2561 จาก https://cabinet.soc.go.th/soc/Program2-3.jsp?top_serl=99326771

อนุสัญญา CITES ที่กำหนดให้ประเทศสมาชิกที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้างาช้างต้องจัดทำแผนฯ³⁸ ตาม

ทั้งนี้ ในการจัดทำแผนฯ ประเทศไทยอาจนำแนวทางจากแผนปฏิบัติการในการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนตามอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ และการบังคับใช้กฎหมายสัตว์ป่า (2016-2020) (Plan of Action for the ASEAN Cooperation on CITES and Wildlife Enforcement (2016-2020)) ที่จัดทำโดย AWG CITES-WE มาใช้ในการดำเนินการก่อน เพราะประเทศไทยก็มีบทบาทสำคัญในการร่วมจัดทำแผนปฏิบัติการฯนี้ขึ้นและมีความรับผิดชอบในการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนฯด้วย เช่น การพัฒนาฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการค้าสัตว์ป่าในภูมิภาคอาเซียน และพัฒนาหลักเกณฑ์การรายงานการลักลอบค้าสัตว์ป่าที่เกิดขึ้นในภูมิภาคอาเซียน หรือต้องมีการเสริมสร้างเครือข่ายการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการค้าสัตว์ป่าโดยมิชอบด้วยกฎหมาย โดยจัดให้มีช่องทางการสื่อสารระหว่างประเทศสมาชิกผ่านช่องทางที่มีการใช้อยู่ เช่น ASEAN WEN website³⁹

7.2.3 การประสานความร่วมมือภายในประเทศ

การประสานความร่วมมือภายในประเทศเกิดขึ้นได้ 2 ส่วน คือการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย กับการประสานความร่วมมือกับภาคเอกชน และในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าต้องดำเนินการไปพร้อมกัน

7.2.3.1 การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย

ในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า มีหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องได้แก่ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมศุลกากร กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พนักงานอัยการ และศาล ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้จะมีบทบาทและหน้าที่ที่รับผิดชอบแตกต่างกัน ทำให้การขอความร่วมมืออาจเป็นไปได้ยาก แต่ก็สามารถกระทำได้หากหน่วยงานเหล่านี้เห็นความสำคัญในการประสานความร่วมมือเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาจเป็นการ

³⁸ “CITES: CITES National Ivory Action Plans,” Retrieved on September 21, 2018, from <https://www.cites.org/eng/niaps>

³⁹ “AWG-CITES and WE: Plan of Action,” Retrieved on September 21, 2018, from <http://www.awgciteswe.org/index.php/pages/poa>

ประสานความร่วมมือตามที่กฎหมายกำหนด หรือทำเป็นบันทึกข้อตกลงร่วมกันที่จะให้ความช่วยเหลือ ในกรณี que เห็นว่าเกี่ยวข้องกับควมรับผิดชอบของหน่วยงานนั้นก็ได้

(1) การประสานความร่วมมือในการสืบสวนและสอบสวนการลักลอบ ล่าและค้าสัตว์ป่า

ในการสืบสวนการกระทำความผิด เป็นการแสวงหาข้อเท็จจริงและ หลักฐานเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด และการสอบสวน คือ การรวบรวมพยานหลักฐาน และการดำเนินการอื่น ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบ ข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ โดยอำนาจในการสืบสวน และสอบสวนการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้เป็น หน้าที่ของตำรวจ และได้มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดไว้ชัดเจนว่าต้องดำเนินการสืบสวนและ สอบสวนอย่างไร ทำให้สามารถกระทำด้วยวิธีการใดก็ได้แต่ต้องไม่ใช่วิธีการอันมิชอบด้วยกฎหมาย ในทางปฏิบัติจะเห็นได้ว่าวิธีการที่ใช้โดยพนักงานเจ้าหน้าที่หลายวิธี เช่นการดักฟัง การเฝ้าติดตาม การล่อซื้อ ติดตามความเคลื่อนไหวทางการเงิน หรือปลอมตัวเข้าร่วมเครือข่ายองค์กรอาชญากรรม

ในข้อบทที่ 20 ของอนุสัญญา UNTOC จึงได้มีการแนะนำให้ใช้การ สืบสวนในรูปแบบพิเศษทราบใดที่ไม่ขัดกับกฎหมายที่บังคับใช้ในประเทศ เช่นการใช้อุปกรณ์ อิเล็กทรอนิกส์ติดตาม หรือปฏิบัติการอำพรางในพื้นที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบของตน เพราะเห็นว่าจะ เป็นวิธีหนึ่งในการให้ได้พยานหลักฐาน แต่ต้องใช้อย่างระมัดระวังที่จะไม่ไปละเมิดสิทธิส่วนบุคคล และ อาจใช้ร่วมกับวิธี “Controlled delivery” ที่ข้อบทที่ 2 อธิบายว่าเป็นการใช้เทคนิคการปฏิบัติการอำ พรางเช่นกันแต่จะเป็นการเฝ้าติดตามโดยปล่อยให้มีการขนส่งสินค้าข้ามพรมแดนภายใต้การติดตาม ของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนหาการกระทำความผิดและ ทราบถึงบุคคลที่เกี่ยวข้อง⁴⁰ ซึ่งในปัจจุบันมีข้อบังคับของอัยการสูงสุด ว่าด้วยการปฏิบัติการอำพราง ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติพ.ศ. 2556 มาตรา 19 พ.ศ. 2556 ที่ตำรวจควรมานำมาใช้เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติการเพื่อปราบปรามขบวนการ ลักลอบล่าและค้าสัตว์ข้ามพรมแดน

⁴⁰ INTERPOL and CITES Secretariat. “Controlled Deliveries: A Technique for Investigating Wildlife Crime”, (Lyon, France, Geneva, 2007). Retrieved on September 21, 2018, from https://www.cites.org/eng/news/sundry/2011/20111219_cd_workshop.php

การใช้อินเทอร์เน็ตก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่เป็นการสืบสวนรูปแบบพิเศษในการหาหลักฐานการกระทำความผิด เช่น การลักลอบค้าสัตว์ป่าออนไลน์ที่มีการจำหน่ายสัตว์ป่าโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ในการสืบสวนต้องมีการเฝ้าติดตามเว็บไซต์ที่อนุญาตให้มีการจำหน่ายสัตว์ป่าไม่ว่าจะเป็นการจำหน่ายอย่างเปิดเผย หรือเฉพาะกลุ่มปิด⁴¹ บางกรณีจึงอาจต้องมีการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ซื้อและผู้ขาย ในการสืบสวนคดีด้วยวิธีการข้างต้นจึงควรที่จะนำพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติมาตรา 12(1) มาใช้บังคับให้มีการประสานงานระหว่างอัยการสูงสุด และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในการกำหนดวิธีปฏิบัติในการสืบสวนให้ตำรวจสามารถแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานด้วยวิธีรูปแบบพิเศษได้แต่ต้องทำโดยชอบด้วยกฎหมายเพราะจะมีผลทำให้เป็นหลักฐานที่พนักงานอัยการสามารถใช้ในการดำเนินคดีได้ ในขณะเดียวกันการบัญญัติให้ชัดเจนในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติให้สามารถสืบสวนด้วยวิธีรูปแบบพิเศษได้โดยชอบก็อาจเป็นอีกมาตรการหนึ่งที่ไม่จำเป็นที่จะต้องมีการทำข้อตกลงเป็นคราว ๆ ไป

ประเด็นที่ต้องพิจารณาต่อไป คือการที่ตำรวจมีอำนาจในการสืบสวนและสอบสวนการกระทำความผิดทางอาญา แต่ไม่ได้ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าให้อำนาจส่วนนี้ เพราะมาตรา 81 ให้อำนาจออกหนังสือเรียก เข้าไปในสถานที่ ค้นสถานที่หรือยานพาหนะ และยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ซึ่งในกรณีนี้อาจนำพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติมาตรา 12(2) มาใช้บังคับให้อัยการสูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมอุทยานฯ และศุลกากรดำเนินการสืบสวนและสอบสวนคดีร่วมกันเพราะพนักงานเจ้าหน้าที่จากกรมอุทยานฯจะมีความเชี่ยวชาญในการจำแนกชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่ามากกว่าหน่วยงานอื่น เช่นเมื่อเจ้าพนักงานศุลกากรประจำด่านตรวจพบการนำเข้าหรือส่งออกสัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่าที่ด่านศุลกากรซึ่งไม่มีเจ้าหน้าที่จากกรมอุทยานฯประจำอยู่และมีกรณีสงสัยว่าชนิดของสัตว์ป่าที่ระบุตรงตามใบอนุญาตที่แสดงหรือไม่ หากต้องมีการประสานงานอย่างเป็นทางการอาจต้องใช้เวลาอันนานทำให้ผู้กระทำความผิดที่เป็นเจ้าของบรรจุกัญชีหลบหนีการจับกุมในระหว่างนั้นได้ หรืออาจเป็นความร่วมมือในการสืบหาพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องที่ต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญในการเก็บหลักฐาน เพราะเมื่อพบการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับสัตว์ป่า

---

⁴¹ Erika A. Alacs & Arthur Georges “Wildlife across our borders: A review of the illegal trade in Australia” Retrieved on September 21, 2018, from https://www.researchgate.net/publication/246477835_Wildlife_across_our_borders_A_review_of_the_illegal_trade_in_Australia

หากตำรวจไม่ได้รับการอบรมการเก็บหลักฐานที่ถูกวิธีในคดีสัตว์ป่าอาจทำให้มีการเก็บหลักฐานไม่ครบถ้วน ทำให้มีผลเสียเกิดขึ้นกับคดีได้ หรือในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการอาจต้องรับฟังความเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ของกรมอุทยานฯที่มีความรู้เรื่องการจำแนกชนิดพันธุ์สัตว์ป่า มูลค่าสัตว์ป่าในราคาตลาด ความสูญเสียหรือผลกระทบต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างไร หรือข้อสังเกตอื่นใดที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ประกอบการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด และหากคดีนั้นมีผลกระทบที่ร้ายแรง เช่น เป็นการล่าสัตว์ป่าประเภทที่ใกล้จะสูญพันธุ์เมื่อพนักงานอัยการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลก็อาจต้องนำเสนอประเด็นเหล่านี้ให้ศาลใช้ประกอบการพิจารณากำหนดโทษที่เหมาะสมเพื่อให้มีผลเป็นการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดแบบเดียวกันที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

อย่างไรก็ดีในบางคดีอาจไม่ปรากฏข้อเท็จจริงอย่างชัดเจนว่าการกระทำความผิดนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ทำให้ไม่สามารถนำพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติมาใช้บังคับในการทำความตกลงได้ แต่ยังคงมีความจำเป็นที่จะต้องมีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในการสืบสวนและสอบสวน เช่น การแสวงหาหลักฐานที่เกี่ยวข้อง การเก็บเลือดหรือชิ้นส่วนของสัตว์ป่าเพื่อพิสูจน์ชนิดพันธุ์ อายุ หรือถิ่นกำเนิด หรือข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่ง COTES Regulations 2018 ข้อ 8 ได้กำหนดไว้คล้ายกันในการใช้อำนาจค้นโดยให้มีบุคคลอื่นที่ตำรวจเห็นว่าจำเป็นเข้าไปค้นและเก็บพยานหลักฐานร่วมกับตำรวจได้ ในกรณีเช่นนี้จึงควรมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าให้พนักงานเจ้าหน้าที่จากกรมอุทยานฯมีหน้าที่ในการสืบสวนและสอบสวนร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่อื่นด้วย หรืออาจเพิ่มเติมให้ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในฐานะหัวหน้าหน่วยราชการนั้นมีอำนาจในการทำข้อตกลงในการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าได้

นอกจากนี้ ในการสืบสวนและสอบสวนต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่นกรณีของอาชญากรรมข้ามชาติ สำนักงานตำรวจแห่งชาติจะเป็นสำนักงานกลางแห่งชาติของ INTERPOL ที่สามารถเข้าถึงฐานข้อมูลเกี่ยวกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม หรือ Ecomessage ที่มีระบบ real time ในการแจ้งเตือนอาชญากรรมที่กำลังจะเกิดขึ้นทำให้หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของประเทศสมาชิกสามารถที่จะใช้เป็นช่องทางในการปราบปรามการกระทำความผิดได้ เช่นมีการรายงานทางการข่าวจากประเทศต้นทางว่าจะมีการขนส่งซากสัตว์ป่าผ่านทางสนามบินของประเทศไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติก็สามารถที่จะแจ้งข้อมูลไปยังกรมศุลกากรให้เฝ้าระวังและตรวจสอบสินค้าที่จะนำเข้ามาจากประเทศต้นทางเป็นพิเศษ และในบางกรณีสามารถแจ้งรายละเอียดของสายการบิน เที่ยวบิน หรือลักษณะหีบห่อที่เชื่อได้ว่าจะมีการลักลอบนำเข้าโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือ

บางกรณีอาจแจ้งไปยังตำรวจในพื้นที่ที่เชื่อได้ว่าจะมีการขนส่งผ่านเส้นทางเหล่านั้นให้มีการตรวจตราเป็นพิเศษด้วยเช่นเดียวกัน หรือการที่กรมศุลกากรมี CEN เป็นเครือข่ายข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำ ความผิดทางศุลกากร การแลกเปลี่ยนข้อมูลเหล่านี้จึงควรมีการทำให้เป็นข้อตกลงระหว่างหน่วยงานให้ ต้องดำเนินการเพื่อให้หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายภายในประเทศที่เข้าถึงฐานข้อมูลระหว่างประเทศ สามารถแบ่งปันข้อมูลที่ได้มาให้กับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายอื่นในการปราบปรามการลักลอบค้า สัตว์ป่าได้

(2) การประสานความร่วมมือในการจับกุมผู้กระทำความผิดฐานลักลอบ ล่าและค้าสัตว์ป่า

ในการใช้อำนาจจับกุมผู้กระทำความผิด พระราชบัญญัติสงวนและ คุ่มครองสัตว์ป่า มาตรา 85 ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการจับกุมผู้กระทำความผิดและถือว่าเป็น เจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อย่างไรก็ตามในความเป็นจริง แม้พนักงาน เจ้าหน้าที่จากกรมอุทยานฯจะมีอำนาจ เห็นได้จากการเข้าจับกุมผู้กระทำความผิดฐานล่าสัตว์ป่าใน พื้นที่ป่าหลายครั้ง แต่หากการกระทำความผิดนั้นเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมข้ามชาติ หรือเกี่ยวข้องกับ ผู้กระทำความผิดเป็นจำนวนมาก พนักงานเจ้าหน้าที่ของกรมอุทยานก็ไม่สามารถดำเนินการได้โดยตรง เพราะข้อจำกัดเรื่องจำนวนบุคลากรและประเภทของอาชญากร เพราะถ้าเป็นการกระทำความผิดโดย องค์กรอาชญากรรมอาจมีเครื่องมือและอาวุธที่มีอันตรายสูง จึงจำเป็นที่จะต้องมีการประสานงานกับ ตำรวจในการเข้าปราบปรามอาชญากรรม ความร่วมมือจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงมีความสำคัญ เป็นอย่างมากและมีผลทำให้การปราบปรามการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าเกิดขึ้นได้

(3) การประสานความร่วมมือในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดฐาน ลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า

เครื่องมือสำคัญประการหนึ่งในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบ ค้าสัตว์ป่า คือการดำเนินคดีและลงโทษผู้กระทำความผิด โดยพนักงานอัยการจะเป็นผู้ฟ้องคดี ส่วน ศาลจะมีบทบาทสำคัญในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองสัตว์ป่า และตรวจสอบความชอบด้วย กฎหมายในการออกคำสั่งของฝ่ายบริหารที่อาจมีผลกระทบต่อสัตว์ป่า ซึ่งในการดำเนินคดีลักลอบล่า และค้าสัตว์ป่าจะมีลักษณะที่แตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาทั่วไปเพราะเป็นคดีที่ไม่ได้เกิดผลกระทบต่อ บุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้นแต่อาจเกิดกับประชาชน รัฐ หรือระบบนิเวศได้ เป็นคดีที่มีผู้กระทำ ความผิดเป็นขบวนการและผู้ที่ได้รับความเสียหายโดยตรงคือสัตว์ป่า และต้องมีการลงโทษโดยมี วัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดในเวลาเดียวกัน พนักงานอัยการ และ ศาลจึงจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและตระหนักถึงความสำคัญในการดำเนินคดีเพื่อให้ ปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าลดลง และการจัดให้มีการอบรมจะมีส่วนช่วยส่งเสริมการพัฒนา

ศักยภาพให้ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้ โดยในบางประเทศ เช่นสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และเนเธอร์แลนด์จะให้พนักงานอัยการที่จบการศึกษา หรือผ่านการอบรมด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อมมารับผิดชอบในการทำคดีด้านสิ่งแวดล้อมเพราะถ้าไม่มีพื้นฐานเหล่านี้พนักงานอัยการจะฟ้องคดีสิ่งแวดล้อมเหมือนกับความผิดอาญาทั่วไปที่มุ่งลงโทษผู้กระทำความผิดโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม⁴²

ในการฟ้องคดีก็เช่นกัน หากพนักงานอัยการเข้าใจถึงผลกระทบต่อที่เกิดขึ้นในคดีสิ่งแวดล้อม เช่น การสูญพันธุ์ของสัตว์ป่า ความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมหรือระบบนิเวศผลกระทบต่อเศรษฐกิจ หรือความมั่นคงของรัฐ ก็จะมีการฟ้องคดีที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าทุกคดีที่มีพยานหลักฐานเพียงพอ แม้ว่าพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 21 จะให้อำนาจพนักงานอัยการใช้ดุลพินิจในการฟ้องคดีได้ก็ตามเพราะมีวัตถุประสงค์ในการฟ้องคดีเพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมต่อสัตว์ป่านั้นเอง และเมื่อฟ้องคดีในการนำเสนอข้อเท็จจริงต่อศาลก็จะเป็นการนำเสนอให้เห็นถึงความร้ายแรงของอาชญากรรม และผลกระทบต่อที่เกิดขึ้นเพื่อให้ศาลใช้ข้อเท็จจริงเหล่านี้มาประกอบการพิจารณาพิพากษาคดี เช่น ประเทศอังกฤษเห็นว่าเป็นอาชญากรรมที่มีความร้ายแรงก็จะมีโทษปรับและจำคุก และในการลงโทษปรับนั้นจะลงโทษเป็นจำนวนเงินเท่าใดก็ได้โดยพิจารณาจากความร้ายแรงของการกระทำ หรือเมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่ามีการกระทำซ้ำและกฎหมายบัญญัติให้รับโทษหนักขึ้นพนักงานอัยการก็มีหน้าที่นำเสนอข้อเท็จจริงเหล่านี้ให้ครบถ้วน

องค์ประกอบสำคัญอีกกรณีหนึ่งในการฟ้องคดีที่พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการต้องดำเนินการร่วมกัน คือการเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการฟ้องคดีที่ต้องมีการฟ้องเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า ไม่ใช่เป็นการฟ้องเพียงเพราะกฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิด จึงควรนำเสนอพยานหลักฐานที่มีความเชื่อมโยงกับบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมาให้ครบเพื่อให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษให้เหมาะสมกับการกระทำความผิด เช่น การฟ้องตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พระราชบัญญัติศุลกากร ประมวลกฎหมายอาญา หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ เช่น หลีกเลี้ยงภาษี ให้สินบนเจ้าพนักงาน หรือการประพฤติมิชอบของเจ้าพนักงานของรัฐ เป็นต้น เพราะในบางกรณีเมื่อมีการฟ้องคดีเกิดขึ้นในศาล หาก

⁴² Tanya Wyatt, *Wildlife Trafficking: A Deconstruction of the Crime, the Victims and the Offenders*, (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2013), p. 119

ผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีไม่ตระหนักถึงความร้ายแรงหรือผลกระทบจากการล่าและค้าสัตว์ป่า และมี การฟ้องคดีตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าร่วมกับพระราชบัญญัติศุลกากรเท่านั้น ศาล อาจลงโทษจำคุกหรือปรับเพียงเล็กน้อยเพราะเห็นว่าเป็นความผิดที่เกี่ยวกับการนำเข้าหรือส่งออก สินค้าต้องห้ามเท่านั้น ไม่ได้มีความแตกต่างจากสินค้าประเภทอื่น ทำให้องค์กรอาชญากรรมก็ยังคง เห็นว่าการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าเป็นอาชญากรรมที่ “low risk-high profit” คุ่มค่าที่จะเสี่ยง และ จะยังคงใช้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางในการกระทำความผิด เพราะกระบวนการยุติธรรมที่มีไม่ สามารถทำให้องค์กรอาชญากรรมเกิดความกลัวที่จะกระทำความผิดได้ แต่ถ้าเป็นการฟ้องที่สามารถ ทำให้ศาลตระหนักถึงความร้ายแรงของคดี และมีบทลงโทษที่ใช้กับการกระทำที่เกิดขึ้นต่างกรรมต่าง วาระศาลก็สามารถนำบทบัญญัติของกฎหมายเหล่านี้มาปรับใช้ให้มีการลงโทษตามความร้ายแรงของ การกระทำ และในขณะเดียวกันเมื่อฟ้องตามกฎหมายพอกเงินด้วย ศาลก็มีอำนาจที่จะริบทรัพย์สินที่ ได้มาจากการกระทำความผิดทั้งหมด ทำให้ผู้กระทำไม่อยากกระทำความผิดเพราะหากถูกดำเนินคดี ผลประโยชน์ที่ได้มาทั้งหมดจะถูกริบไม่ว่าจะได้มาจากการกระทำครั้งใดก็ตาม ในการดำเนินคดีที่ เกี่ยวข้องกับการลักลอบค้าสัตว์ป่าจึงต้องมีความร่วมมือจากหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมอย่าง เป็นระบบจึงจะทำให้การป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

(4) การประสานความร่วมมือในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ในบางกรณีความผิดฐานลักลอบค้าสัตว์ป่ามีการกระทำความผิดโดย บุคคลหลายคนเพราะเป็นการกระทำความผิดที่เป็นเครือข่ายหรือเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ และผู้กระทำความผิดในเครือข่ายเดียวกันนี้อาจอยู่กันคนละประเทศแต่มีวัตถุประสงค์ร่วมกันที่จะ กระทำความผิดฐานลักลอบค้าสัตว์ป่า ทำให้เมื่อมีการสืบสวนหรือสอบสวนและพบการกระทำ ความผิดแล้วประเทศที่พบการกระทำความผิดอาจต้องการที่จะได้ตัวบุคคลดังกล่าวมารับโทษใน ประเทศก็ได้ ในข้อบทที่ 16 ของอนุสัญญา UNTOC ก็เป็นเครื่องมือที่ประเทศสมาชิกสามารถที่จะร้อง ขอให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ โดยมีเงื่อนไขว่ากฎหมายที่ใช้บังคับภายในประเทศทั้งประเทศที่ร้อง ขอให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศที่รับคำร้องขอต้องกำหนดให้การลักลอบค้าสัตว์ป่าเป็น ความผิดและมีความเกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ โดยเมื่อประเทศที่รับคำร้องขอเห็นว่าคำ ขอดังกล่าวอาจดำเนินการได้จะมีการจับตัวบุคคลที่ถูกร้องขอเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีส่งผู้ร้าย ข้ามแดน ทั้งนี้ในการที่จะมีการส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนหรือไม่ขึ้นอยู่กับกฎหมายที่ใช้บังคับ ภายในประเทศนั้น โดยปกติถ้าเป็นการร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่มีสัญชาติของประเทศที่ได้รับการ ร้องขอจะไม่มีมีการพิจารณาให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน แต่ถ้าไม่ใช่และการร้องขอนั้นไม่ขัดกับบทบัญญัติของ กฎหมายภายในประเทศการประสานความร่วมมือในการส่งผู้ร้ายข้ามเดนนย่อมเกิดขึ้น ทั้งนี้ในส่วน

ของประเทศไทยต้องนำพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2551 มาใช้บังคับเมื่อได้รับคำขอให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

(5) การประสานความร่วมมือเพื่อริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดฐานลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า

ในการริบทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดถ้าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการกระทำความผิดพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า มาตรา 81 ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ยึด หรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดได้ และมาตรา 109 ให้ศาลสั่งให้มีการริบทรัพย์สินที่ได้มาหรือใช้ในการกระทำความผิดได้ โดยไม่ต้องคำนึงว่าเป็นของผู้กระทำความผิดและมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือไม่ ซึ่งทรัพย์สินเหล่านี้เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องโดยตรงที่สามารถพบได้ทันทีที่มีการกระทำความผิด แต่จะมีทรัพย์สินอีกประเภทหนึ่งซึ่งผู้กระทำความผิดได้รับมาเป็นผลประโยชน์จากการกระทำความผิด เช่นเงินที่ได้จากการลักลอบค้าสัตว์ป่า ที่เส้นทางการเงินของขบวนการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าจะเริ่มตั้งแต่ประเทศต้นทางที่มีการล่าสัตว์ป่าไปจนถึงปลายทางที่อาจมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นถึง 25-50 เท่า และกลายเป็นธุรกรรมทางการเงินที่มีการโอนเงินผ่านธนาคารระหว่างประเทศมูลค่าหลายล้านเหรียญสหรัฐ⁴³ จึงเป็นหน้าที่ของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่จะต้องสืบหาเส้นทางการเคลื่อนไหวของเงินให้พบเพื่อที่จะทำการริบทรัพย์สินเหล่านี้ให้ได้เพราะในการปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าวิธีที่ได้ผลประการหนึ่งคือการทำให้ผู้กระทำความผิดไม่ได้รับประโยชน์อันใดจากการค้าสัตว์ป่า เนื่องจากแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้เกิดการกระทำความผิดคือเงินที่จะได้รับจากการลักลอบค้าสัตว์ป่านั้นเอง

การสืบหาธุรกรรมทางการเงินจึงเป็นกระบวนการหนึ่งที่จะนำมาใช้ส่งเสริมการสืบสวนอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าได้เพราะเมื่อมีการสืบสวนอาจทำให้ได้ข้อมูลที่โยงไปถึงผู้ร่วมขบวนการ ทราบถึงผลประโยชน์ที่ได้รับจากการลักลอบค้าสัตว์ป่าเพื่อให้สามารถยึดและริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด และทำให้ได้หลักฐานอื่นที่จะนำมาใช้ลงโทษผู้กระทำความผิด⁴⁴ เช่นประชากรในพื้นที่ Massingir District ในประเทศซิมบับเว ที่เคยมีฐานะยากจนกลับ

⁴³ Julian Newman, “Targeting wildlife crime bosses – it’s all about the money” Retrieved on September 21, 2018, from <https://eia-international.org/blog/targeting-wildlife-crime-bosses-its-all-about-the-money/>

⁴⁴ United Nations Office on Drugs and Crime & Asia/Pacific Group on Money Laundering, Enhancing the Detection, Investigation and Disruption of Illicit Financial Flows from Wildlife Crime, 2017, p. 20.

เปลี่ยนวิถีชีวิตกลายเป็นมีบ้านหลังใหญ่และรถราคาแพง ทำให้หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายเกิดความสงสัยจึงสืบไปถึงธุรกรรมทางการเงินจนพบว่าเป็นผลประโยชน์ที่ได้จากการล่าแรดในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ Kruger ของประเทศแอฟริกาใต้ที่อยู่ติดกับพื้นที่นี้⁴⁵

ในประเทศไทยก็มีการนำพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบธุรกรรมทางการเงินของบุคคลต้องสงสัย เมื่อเงินที่ได้นั้นมาจากการกระทำความผิดมูลฐานที่เป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม โดยการใช้อียัดถือ หรือครอบครองทรัพยากรธรรมชาติ หรือกระบวนการแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยมิชอบด้วยกฎหมายอันมีลักษณะเป็นการค้า โดยในปี พ.ศ. 2557 ผู้กระทำความผิดถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.ภูธรโชคชัยจับกุมได้ขณะขนเงินจำนวน 4.7 ล้านบาทเพื่อนำไปซื้อไม้พะยูน พนักงานสอบสวนตรวจพบทรัพย์สินที่เชื่อว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิด จึงได้ทำหนังสือถึงสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินให้ตรวจสอบทรัพย์สิน (ปปง.) เมื่อ ปปปง. ตรวจสอบเส้นทางการเงินของเครือข่ายค้าไม้พะยูนและสัตว์ป่าที่มีจุดหมายปลายทางอยู่ที่ประเทศมาเลเซียและประเทศจีน พบว่ามีทรัพย์สินเกี่ยวกับการทำผิดรวม 98 รายการ ประกอบด้วยเงินสด กว่า 6 ล้านบาท บัญชีเงินฝาก 28 บัญชี ที่ดิน 24 แปลง รถยนต์ 29 รายการ และทรัพย์สินอื่น มูลค่ารวม 1,183 ล้านบาท และเมื่อตรวจสอบไปถึงเครือข่ายภาคใต้ทำให้สามารถยึดและอายัดทรัพย์สินได้ถึง 233 ล้านบาท ส่วนที่ภาคอีสานมีการตรวจพบการทำธุรกรรมของเครือข่ายถึง 1,160 ล้านบาท และยังพบว่ามีเครือข่ายอยู่ต่างประเทศด้วย⁴⁶ ซึ่งจากการตรวจสอบเส้นทางการเงินทำให้ปปง. พบว่าผู้กระทำความผิดมีเครือข่ายในพื้นที่อื่น ทำให้ตำรวจสามารถสืบสวนต่อเพื่อหาตัวผู้ร่วมกระทำความผิดที่อยู่ในขบวนการเดียวกันมารับผิดได้ และในคดีนี้มีข้อสังเกตคือ มีการฟ้องผู้กระทำความผิดฐานลักลอบตัดไม้และค้าไม้ ให้สินบนเจ้าพนักงาน และฟอกเงิน แต่ไม่มีการฟ้องให้รับผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ทั้งที่ในทางสืบสวนของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินพบว่าไม้พะยูนและสัตว์ป่าเหล่านี้จะถูกส่งไปต่างประเทศและมีเครือข่ายที่อยู่ต่างประเทศด้วย อาจเป็นไปได้ว่าหน่วยงานหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในเวลานั้นยังไม่ทราบถึงความเชื่อมโยงของการกระทำความผิดฐานลักลอบค้าไม้กับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ การฝึกอบรมให้

⁴⁵ “Mozambique’s poaching castles are crumbling,” Retrieved on September 21, 2018, from <http://oxpeckers.org/2017/03/mozambique-poaching-castles-crumbling/>

⁴⁶ “ปปง.ยึดทรัพย์แก๊งค้าไม้พะยูน-ตัวนี้มากกว่าพันล้าน,” สืบค้นเมื่อวันที่ 21 กันยายน 2561 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/580283>

พนักงานเจ้าหน้าที่ตระหนักถึงความสำคัญในการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องจะทำให้การปราบปรามอาชญากรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากข้อเท็จจริงที่ข้างต้นถือเป็นตัวอย่างในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายเพื่อปราบปรามการกระทำความผิด ทั้งการยึดและอายัดทรัพย์สินที่ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่ได้ผลประโยชน์จากการกระทำความผิด และจากผลการตรวจสอบเส้นทางการเงินทำให้ทราบถึงเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการกระทำความผิดที่ตำรวจต้องสืบสวนเพิ่มเติมเพื่อหาตัวบุคคลที่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดมารับโทษ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ไม่มีบทบัญญัติที่กล่าวถึงความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในการสืบหาเส้นทางการเงินเพื่อประโยชน์ในการปราบปรามอาชญากรรม ทำให้การประสานความร่วมมือนี้ไม่มีสภาพบังคับทั้งที่เป็นแนวทางที่ควรปฏิบัติ และจะเกิดขึ้นเป็นรายกรณีขึ้นอยู่กับการร้องขอของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงควรมีการทำให้เป็นบันทึกข้อตกลงระหว่างปง. และหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่า เช่น อัยการสูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ ในการตรวจสอบเส้นทางการเงินขององค์กรอาชญากรรมที่ได้ผลประโยชน์จากการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าอันเป็นความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และในขณะเดียวกันหากสามารถมีการทำบันทึกข้อตกลงในการประสานความร่วมมือเพื่อสืบหาเส้นทางการเงินระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของไทยกับหน่วยงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศอื่นก็อาจทำให้สามารถขยายผลให้มีการปราบปรามการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าในประเทศอื่นได้ด้วย หรืออาจนำอนุสัญญา UNTOC ที่ได้กำหนดมาตรการในการประสานความร่วมมือในการแบ่งปันข้อมูลทางการเงิน หรือข่าวกรองที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงินไว้ในข้อบทที่ 7 และ 12 มาใช้บังคับ

นอกจากการนำมาตราการปราบปรามการฟอกเงินมาใช้ในการสืบหาเส้นทางการเงินเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษแล้ว ยังสามารถนำมาใช้เพื่อริบทรัพย์สินผู้กระทำความผิดไม่ให้ได้รับประโยชน์อันใดจากการค้าสัตว์ป่าด้วย เช่น คดีที่ศาลประเทศแอฟริกาใต้พิพากษาลงโทษคนไทยที่ส่งออกนอแรดที่ได้รับอนุญาตให้ล่าโดยมิชอบด้วยกฎหมาย 40 ปีซึ่งกฎหมายของประเทศแอฟริกาใต้อนุญาตให้คนต่างชาติล่าสัตว์ป่าและมีสิทธิที่จะนำรางวัลจากการล่าที่เป็นซากสัตว์ป่าออกนอกประเทศได้ แต่ปรากฏข้อเท็จจริงต่อศาลว่าผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ล่าเป็นเพียงผู้รับจ้างมาขอใบอนุญาตเท่านั้นแต่ไม่ได้ทำการล่าจริง มีหน้าที่เพียงแค่อำรูปรประกอบเมื่อนักล่ามีอาชีพล่าสัตว์เหล่านั้นสำเร็จแล้วเท่านั้น และเมื่อล่าได้มีการส่งออกนอแรดที่เป็นรางวัลเหล่านั้นไปยังประเทศลาว โดยในระหว่างเดือนตุลาคม ค.ศ. 2010 และพฤษภาคม 2011 มีการล่าและส่งออกนอแรดถึง 24 ชิ้น และพบว่าผู้กระทำความผิดมีการทำข้อตกลงกับเจ้าของพื้นที่สงวนสำหรับล่าสัตว์ไว้ว่าจะมีการล่าอีก

ถึง 50 ตัว มูลค่ารวม 20 ล้านเหรียญสหรัฐ เมื่อศาลมีคำพิพากษาคดีนี้ประเทศแอฟริกาใต้และไทยมีการแบ่งปันข้อมูลของคดีผ่านระบบ Asset Recovery Inter-agency Network for Southern Africa (ARIN-SA) ทำให้มีการสืบหาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดในประเทศไทยพบว่าการโอนเงินเข้าบัญชีจากบัญชีของภริยาของเจ้าของบริษัทที่ขนส่งนอแรดที่เป็นรางวัลจากประเทศแอฟริกาใต้ไปยังประเทศลาว เมื่อพบทรัพย์สินที่ประกอบด้วยเงินสดในธนาคารและบ้านศาลจึงมีคำพิพากษาจับทรัพย์สินนั้นให้ตกเป็นของแผ่นดิน⁴⁷

ในการริบทรัพย์สินไม่จำเป็นต้องเป็นการริบทรัพย์สินที่เกิดจากการกระทำความผิดในประเทศนั้นเท่านั้น ข้อบทที่ 13 ของอนุสัญญา UNTOC กำหนดให้มีการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกในการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดนอกราชอาณาจักร โดยการร้องขอของประเทศที่มีการกระทำความผิดนั้นเกิดขึ้น ถ้าประเทศนั้นมีกฎหมายที่บังคับให้อยู่ให้อำนาจ เช่น ประเทศไทยสามารถใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาฟ้องขอให้ศาลริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดที่อยู่ในประเทศไทยได้เมื่อเป็นการกระทำความผิดอาญานอกราชอาณาจักร ซึ่งหากการกระทำความผิดนั้นได้กระทำลงในราชอาณาจักรจะเป็นความผิดมูลฐานด้วย และกรณีนี้ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาเคยตีความไว้ในคดี *Heilbronn v. Kendall* ว่าการเป็นความผิดตามหลักความผิดสองประเทศ (dual criminality) นั้นไม่จำเป็นว่าจะต้องมีชื่อเรียกฐานความผิดที่เหมือนกัน หรือมีขอบเขตความรับผิดชอบตามกฎหมายแบบเดียวกัน เพียงแค่เป็นการกระทำที่เป็นความผิดทางอาญาในสองประเทศก็เพียงพอที่จะให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้แล้ว⁴⁸ เมื่อนำมาใช้กับความผิดมูลฐานที่เกิดนอกราชอาณาจักรจึงอาจตีความได้ในแนวทางเดียวกัน และการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดในประเทศแอฟริกาใต้ก็นำหลักการที่การกระทำความผิดนั้นเป็นความผิดมูลฐานมาใช้ในการริบทรัพย์สินเช่นกัน

อย่างไรก็ดี ในการร้องขอให้ริบทรัพย์สินที่ตั้งอยู่ในเขตอำนาจของประเทศสมาชิกอื่น ต้องดำเนินการภายในกรอบของกฎหมายที่บังคับใช้ในประเทศนั้นด้วย เช่น พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มาตรา 49 กำหนดว่าในกรณีที่มิหลักฐานเชื่อได้ว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน ทำให้ประเทศไทยสามารถริบทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นในประเทศอื่น แต่ไม่สามารถไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นและไม่สามารถโอนหรือส่งคืนไปยังประเทศอื่นได้ ซึ่งแตกต่างจากหลายประเทศที่มีการบัญญัติเป็นกฎหมายหรือทำเป็นข้อตกลงระหว่าง

⁴⁷ United Nation Office, *Supra note 44*, p. 31.

⁴⁸ 775F. Supp. 1020 (WD Mich. 1991)

ประเทศให้สามารถนำเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้ เช่น มีกฎหมายกำหนดให้ศาลมีคำพิพากษาสั่งให้มีการส่งผลประโยชน์หนึ่งในสามของจำนวนเงินที่ได้จากการกระทำความผิดฐานลักลอบค้าสัตว์ป่าเข้ากองทุนเพื่อการอนุรักษ์สัตว์ป่า⁴⁹ หรือทำเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศในการนำส่งเงินที่ได้จากการกระทำความผิดนั้นคืนให้แก่ประเทศต้นทางที่มีการลักลอบล่าสัตว์ป่าเพื่อใช้ในการฟื้นฟูถิ่นที่อยู่และจำนวนสัตว์ป่าเหล่านั้น เช่น รัฐบาลเบลเยียมตกลงส่งมอบ 1.5 ล้านเหรียญสหรัฐที่ได้จากการจำหน่ายยาฆ่าแมลงให้ประเทศแทนซาเนียเพื่อใช้ในการอนุรักษ์ช้างป่าหรือประเทศสหรัฐอเมริกาที่ศาลในคดี *United States v Jimmy Kha, Felix Kha, Mai Nguyen and Wade Steffen* มีคำพิพากษาลงโทษจำเลยจากการลักลอบส่งออกนอกรอดจากสหรัฐอเมริกาไปยังเวียดนาม และปรับบริษัทของ Jimmy Kha 100,000 เหรียญสหรัฐและให้นำเงินจำนวนนี้ส่งเข้าบัญชีกองทุน Lacey Act เพื่อนำไปใช้สนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายสัตว์ป่า⁵⁰ หรือใน the Endangered Species Act⁵¹ ได้กำหนดให้นำเงินที่ได้จากค่าปรับ โทษปรับ หรือการริบทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดตามกฎหมายนี้ไปใช้ในกรณีดังนี้

- 1) เงินรางวัลให้กับผู้ที่ให้ข้อมูลนำไปสู่การจับกุมและลงโทษตามกฎหมายฉบับนี้
- 2) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นตามสมควรในการดูแลสัตว์ป่าที่ยึดหรืออายัดไว้ตามกฎหมายนี้
- 3) ถ้าได้เงินมาเกินกว่า 500,000 เหรียญสหรัฐ ให้นำส่งส่วนที่เกินนั้นเข้ากองทุนเพื่อการอนุรักษ์สัตว์ป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์

จากกรณีข้างต้น มีการกำหนดให้นำเงินที่ได้จากการกระทำความผิดไปใช้ประโยชน์ทางอื่นได้นอกจากการบังคับให้ตกเป็นของแผ่นดินเพียงอย่างเดียว ซึ่งหากมีกฎหมายบัญญัติไว้ หรือสามารถทำเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศได้โดยอาศัยกรอบความร่วมมือภายใต้อนุสัญญา UNTOC ก็จะเป็นการเปิดช่องให้ศาลเข้ามามีบทบาทในการใช้ดุลพินิจในการทำคำพิพากษาให้นำเงินที่ได้จากการกระทำความผิดฐานลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าไปใช้เป็นประโยชน์กับ

⁴⁹ Elizabeth M., *supra* note 27.

⁵⁰ “United States v Jimmy Kha, Felix Kha, Mai Nguyen and Wade Steffen,” Retrieved on September 21, 2018, from https://sherloc.unodc.org/cld/case-law-doc/moneylaunderingcrimetype/usa/2013/united_states_v_jimmy_kha_felix_kha_mai_nguyen_and_wade_steffen.html

⁵¹ 16 USC §1540(d)

สัตว์ป่าและทรัพยากรธรรมชาติได้โดยตรง และเงินจำนวนนี้ก็สามารถนำมาใช้ในการปราบปรามการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าได้ เช่นการสนับสนุนผู้พิทักษ์ป่าที่ควรจะมีเครื่องมือและอุปกรณ์ที่เหมาะสมในการลาดตระเวนเพื่อป้องกันการลักลอบล่าสัตว์ป่าที่เป็นต้นทางของขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่า หรือนำเงินเหล่านี้ไปใช้ในการดูแลรักษาสัตว์ป่ามีชีวิตที่ยึดหรืออายัดได้ รวมถึงอาจนำเงินจำนวนนี้ไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์สัตว์ป่าอื่นที่จำเป็นต้องมีงบประมาณในการดูแลเช่นเดียวกัน

(6) การประสานความร่วมมือตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประสานงานเพื่อบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2550

ในการประสานงานเพื่อบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมตามระเบียบฉบับนี้ จะใช้บังคับกับกฎหมายที่คณะกรรมการว่าด้วยการประสานงานเพื่อบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมกำหนด โดยมีประกาศคณะกรรมการว่าด้วยการประสานงานเพื่อบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ลงวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2558 กำหนดให้กฎหมาย ดังต่อไปนี้เป็นกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่จะอยู่ภายใต้บังคับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประสานงานเพื่อบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2550

1. กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
2. กฎหมายว่าด้วยโรงงาน
3. กฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข
4. กฎหมายว่าด้วยวัตถุอันตราย
5. กฎหมายว่าด้วยการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
6. กฎหมายว่าด้วยการจัดสรรที่ดิน

ทำให้กฎหมายเกี่ยวกับการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าไม่อยู่ภายในบังคับระเบียบฉบับนี้ ทั้งนี้ในความเสียหายที่เกิดขึ้นเกิดจากการกระทำของ “ผู้ก่อให้เกิดความเสียหาย” ตามนิยามในข้อ 4 ที่หมายความว่าถึง “... (3) ผู้ที่กระทำหรือละเว้นการกระทำด้วยประการใดโดยมิชอบด้วยกฎหมายอันเป็น การทำลาย ทำให้สูญหาย หรือเสียหาย แก่ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นของรัฐ หรือเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน” ที่เป็นผู้ลักลอบล่า ค้า หรือ นำเข้าส่งออกโดยไม่ได้รับอนุญาตซึ่งสัตว์ป่าอันเป็นการกระทำที่ขัดต่อพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าหรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องมีผลทำให้สัตว์ป่าและระบบนิเวศเสียหายหรือถูกทำลาย และมี “ผู้เสียหาย” ที่เป็น “ผู้ได้รับความเสียหายไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมจากการกระทำ ความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ...” ซึ่งผู้เสียหายจากการล่าและลักลอบค้าสัตว์ป่าอาจเป็นรัฐ ประชาชน สัตว์ป่า หรือระบบนิเวศก็ได้

อย่างไรก็ดี แม้ว่าสาระสำคัญที่ปรากฏในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีจะ เกี่ยวข้องกับการประสานงานเพื่อบังคับใช้กฎหมาย และมีการแบ่งการประสานงานออกเป็นสองส่วน คือ การประสานงานกับหน่วยงานของรัฐและองค์กรเอกชนเพื่อแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ สาธารณะ กับการประสานงานทางคดีตั้งแต่ชั้นสอบสวน พนักงานอัยการ ประสานคดีแพ่งระหว่าง หน่วยงานของรัฐ การดำเนินคดี และการบังคับคดี แต่เป็นการประสานงานเพื่อการแก้ไขปัญหามลพิษ เป็นหลัก เห็นได้จากข้อ 11 ที่เป็นการประสานงานกับหน่วยงานของรัฐและองค์กรเอกชนเพื่อแก้ไข ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่สาธารณะนั้นกำหนดไว้ชัดเจนว่าต้องเป็นปัญหาที่เกิดจากภาวะมลพิษ และ ให้มีการรายงานศูนย์ข้อมูลประสานงานเพื่อบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในการดำเนินการ โดยศูนย์ฯนี้เป็นหน่วยงานในการควบคุมมลพิษ มีหน้าที่เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐเพื่อ เร่งรัดการปฏิบัติการให้เป็นไปตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ มีผลให้ในกรณีที่มีความเสียหายที่ เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติอื่นแม้มาตรการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯจะ เป็นประโยชน์แต่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจบังคับได้ไม่เต็มที่ เช่นสัตว์ป่าที่ได้รับความเสียหายจากการ กระทำของมนุษย์ กรมอุทยานฯก็ไม่สามารถนำมาตราการออกคำสั่งทางปกครองเพื่อระงับเหตุแห่ง ความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ทันทีตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ มาใช้บังคับ เช่น กรณีมีเหตุอันควร สงสัยว่าบุคคลที่ได้รับอนุญาตให้ครอบครอง หรือเพาะพันธุ์สัตว์ป่าคุ้มครองมีการสวมทะเบียนสัตว์ป่า นั้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการลักลอบค้าสัตว์ป่า พนักงานเจ้าหน้าที่อาจมีความจำเป็นจะต้องมีมาตรการ ออกคำสั่งห้ามมิให้ทำการขนย้ายสัตว์ป่าคุ้มครองนั้นได้ในทันทีเพื่อป้องกันมิให้มีการขนส่งสัตว์ป่านั้น โดยมีขอบด้วยกฎหมายหรือหน้การตรวจสอบโดยเฉพาะการขนส่งสัตว์ป่าเหล่านั้นออกนอกประเทศ และถ้ามีการออกคำสั่งห้ามนั้นแล้วมีการฝ่าฝืน ให้สามารถประสานกับผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ผู้ บัญชาการตำรวจนครบาล หรือผู้บังคับการตำรวจภูธรประจำจังหวัดแล้วแต่กรณีในการดำเนินคดีกับ บุคคลที่ฝ่าฝืนคำสั่งนั้นตามข้อ 13

สำหรับการประสานงานทางคดี ให้มีการประสานงานทั้งในคดีแพ่งและ คดีอาญา โดยในคดีอาญาก็จะมีการประสานงานตั้งแต่ชั้นสอบสวน โดยมีการร้องทุกข์กล่าวโทษโดย หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องหรือกรมควบคุมมลพิษ มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐที่ เกี่ยวข้องกับพนักงานสอบสวนในการดำเนินคดี พนักงานสอบสวนก็ต้องมีการประสานงานกับ พนักงานอัยการในการฟ้องคดี ส่วนคดีแพ่งก็จะมีการประสานงานโดยให้หน่วยงานที่รับผิดชอบในการ ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมตามกฎหมายที่ได้รับเสียหายเป็นผู้รับผิดชอบรวบรวมพยานหลักฐานและ พิสูจน์ความเสียหายเพื่อหาตัวผู้รับผิดชอบทางแพ่งโดยการประสานความร่วมมือกับประชาชน หน่วยงาน ของรัฐที่เกี่ยวข้อง และพนักงานอัยการ รวมทั้งเร่งรัดติดตามบังคับคดีกับลูกหนี้ตามคำพิพากษาให้ถึง ที่สุดโดยการประสานความร่วมมือกับผู้อำนวยการเขตหรือสำนักงานเขตสาขาในกรุงเทพมหานคร

หรือนายอำเภอหรือปลัดอำเภอในจังหวัดอื่นเพื่อสืบหาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด จากมาตรการประสานงานทางคดีข้างต้นสามารถนำไปใช้ในการฟ้องคดีที่เกี่ยวกับการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าได้ เพราะเป็นการกระทำความผิดที่มีโทษทางอาญาตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าฯ และมีการเรียกค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายที่เกิดกับทรัพยากรธรรมชาตินั้นตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ดังนั้น หากสามารถดำเนินการแก้ไขระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประสานงานเพื่อบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2550 ให้สามารถนำมาใช้ในการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านอื่นนอกจากมลพิษ เช่น ปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าก็จะเป็นแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนให้หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายปฏิบัติตามได้ เพราะหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายเหล่านี้เป็นหน่วยงานของรัฐอยู่แล้ว ประกอบกับเมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบของคณะกรรมการว่าด้วยการประสานงานเพื่อบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีหน้าที่ประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐในการเร่งรัดการบังคับใช้กฎหมายก็มีผู้แทนจากกรมอุทยานฯ เป็นกรรมการด้วย การเพิ่มเติมเนื้อหาให้ครอบคลุมและเปิดกว้างในการนำมาปรับใช้กับปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านอื่นก็จะทำให้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฉบับนี้มีประโยชน์มากขึ้น

ในการแก้ไขจึงต้องให้คณะกรรมการฯ ออกประกาศกำหนดเพิ่มเติม “กฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า” และเพิ่มเติมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องในการประสานงานเพื่อแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่สาธารณะ และการประสานงานทางคดีให้ครอบคลุมถึงการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับสัตว์ป่าด้วย

7.2.3.2 การประสานความร่วมมือกับภาคเอกชน

ในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าไม่ได้เกี่ยวข้องกับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายเท่านั้น ความร่วมมือจากภาคประชาชนก็เป็นสิ่งสำคัญ เช่นเดียวกับภาคเอกชน เช่น องค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม เพราะปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่าเกิดขึ้นจากความต้องการของผู้บริโภคซึ่งเป็นผู้ซื้อตามหลักอุปสงค์และอุปทาน โดยเฉพาะความเชื่อในการบริโภคสัตว์ป่าบางชนิดว่าเป็นยาแผนโบราณหรือเป็นยาบำรุงร่างกาย หรือความเชื่อว่ามีซากสัตว์ป่าจะแสดงถึงความมั่งมีหรือเป็นเครื่องรางของขลัง การเปลี่ยนค่านิยมหรือความเชื่อเหล่านี้อาจมีผลทำให้ความต้องการในการบริโภคลดลง เมื่อไม่มีผู้ซื้อ ย่อมไม่มีผู้ล่าสัตว์ป่าเหล่านั้นเพราะค่าตอบแทนไม่คุ้มค่ากับการกระทำความผิดกฎหมาย หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายจึงอาจต้องมียุทธศาสตร์ในการสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สัตว์ป่า หรือปลูกจิตสำนึกในการลดการบริโภคสัตว์ป่า โดยอาจประสานกับ NGO ในการให้การสนับสนุนการเผยแพร่ความรู้ให้กับประชาชน และอาจให้ภาคประชาชนเข้ามามี

บทบาทในการช่วยเหลือรายงานให้หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายทราบเมื่อพบเห็นการกระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นการล่าสัตว์ป่าหรือการขนส่งสัตว์ป่าเหล่านั้น

ในส่วนของความร่วมมือกับประชาชนอาจเริ่มตั้งแต่ต้นทางที่มีหน้าที่จัดหาสัตว์ป่า พ่อค้าคนกลาง ไปจนถึงผู้บริโภค โดยในการจัดหาสัตว์ป่าเพื่อที่จะส่งไปจำหน่ายยังผู้บริโภค คนท้องถิ่นหรือชุมชนที่อยู่อาศัยใกล้เคียงที่อยู่ของสัตว์ป่าจะเป็นกลุ่มแรกที่ได้รับการชักชวนให้ล่าสัตว์ป่าเพื่อขาย เพราะคนเหล่านั้นเติบโตในพื้นที่และรู้พื้นที่บริเวณนั้นเป็นอย่างดี มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่เป็นประจำ แต่เนื่องจากสภาพความยากจน ไม่มีที่ดินทำกิน ทำให้ชุมชนที่มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับพื้นที่ป่าบางกลุ่มยอมร่วมมือกับขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าเพื่อให้ได้เงินมาดำรงชีวิต การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการล่าของประชาชนหรือชุมชนเหล่านี้ก็สามารถกระทำได้ในการสนับสนุนให้ให้บุคคลเหล่านี้มีอาชีพ มีที่ดินทำกิน ลดความยากจนที่เกิดขึ้น และส่งเสริมให้บุคคลเหล่านี้ตระหนักถึงประโยชน์ของพื้นที่ป่าและสัตว์ป่าที่จะส่งผลกระทบต่อบุคคลเหล่านี้โดยตรงในการดำรงชีวิต เช่น ยังมีแหล่งอาหารในพื้นที่ที่ไม่ต้องจ่ายเงินซื้อ สามารถทำการเกษตรในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมรอบนอกที่รัฐจัดให้เป็นที่ดินทำกินโดยไม่ต้องกังวลถึงคุณภาพดินหรือน้ำที่จะใช้ในการเกษตรเพราะเมื่อป่าอุดมสมบูรณ์ก็จะเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารให้คนในพื้นที่ หรือประโยชน์ที่ลูกหลานในอนาคตจะได้จากพื้นที่ป่า ถ้าสามารถประสานความร่วมมือกับประชาชนหรือชุมชนในพื้นที่ได้ก็จะไม่มีการล่าสัตว์ป่าเกิดขึ้น รัฐจึงจำเป็นที่จะต้องมีนโยบายในการลดความยากจนของประชาชนในพื้นที่ พร้อมส่งเสริมให้มีการร่วมมือกับภาครัฐในการอนุรักษ์และสอดส่องดูแลการกระทำความผิดที่อาจเกิดขึ้น

ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคก็เป็นบุคคลอีกกลุ่มที่จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือ เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า เพราะถ้าไม่มีความต้องการในการใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่าย่อมไม่ทำให้เกิดการล่าและค้าสัตว์ป่าเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นความต้องการในการบริโภคเป็นอาหาร เป็นยารักษาโรคหรือยาบำรุงกำลัง เป็นเครื่องรางของขลัง ของสะสม หรือเป็นเครื่องประดับตกแต่ง เมื่อมีความต้องการรายได้ที่ได้รับจากการค้าสัตว์ป่าก็เป็นตัวกระตุ้นให้มีการล่าสัตว์ป่าโดยเฉพาะถ้าความต้องการในการบริโภคมีมากจะทำให้เกิดแรงจูงใจในการล่ามากขึ้นเพราะผลประโยชน์ที่ได้รับก็จะสูงตาม และเมื่อสัตว์ป่านั้นเป็นสัตว์ป่าหายาก สัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ หรือเป็นสัตว์ป่าที่ห้ามมิให้มีการจำหน่าย การจัดหาสินค้าก็เป็นไปได้ยากขึ้น หรืออาจต้องมีการลักลอบขนส่ง ทำให้มีค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นย่อมทำให้ราคาของสัตว์ป่าสูงตามไปด้วย การลดความต้องการของผู้บริโภคในการใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่าจะมีผลทำให้อาชญากรรมลดลงได้เพราะไม่มีผู้ซื้อ

ในการลดความต้องการจึงอาจทำได้โดยการเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริโภคโดยใช้ 2 แนวทางควบคู่กัน⁵² คือ

1. แนวทางแรกต้องใช้ความพยายาม (efforts) กิจกรรม (activities) และการสื่อสาร (communications) เป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรม เช่น มีกฎหมายที่เหมาะสมในการห้ามซื้อหรือบริโภคสัตว์ป่า และจำกัดทางเลือกของผู้บริโภค เช่น ห้ามร้านค้าจำหน่ายสัตว์ป่า

2. แนวทางที่สองคือการให้กลุ่มผู้บริโภค หรือกลุ่มเป้าหมายด้วยกันเข้ามา มีบทบาทในการสื่อสารถึงกันเพื่อกระตุ้นให้มีการเปลี่ยนพฤติกรรมโดยภาครัฐก็มีบทบาทในการที่จะร่วมรณรงค์การงดบริโภค และต้องหาสินค้าอื่นมาทดแทนความต้องการในการบริโภคเหล่านั้น ซึ่งในการดำเนินการนี้จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากรัฐบาล ประชาชน และองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหากำไร ตัวอย่างในประเทศเกาหลีใต้ที่มีความร่วมมือจากภาครัฐ ประชาชน และ NGO ทำให้การทำฟาร์มเลี้ยงหมีเพื่อจำหน่ายดีหมี (bear bile) หดไป หมีเหล่านี้จะถูกเลี้ยงในกรงที่มีพื้นที่จำกัด จนกว่าจะอายุครบ 10 ปี และนำไปฆ่าเพื่อที่จะเอาถุงน้ำดีไปใช้ทำยาแผนโบราณ โครงการนี้เริ่มขึ้นในปี ค.ศ. 2003 จากความพยายามที่จะกระตุ้นภาคเอกชนให้ลดการบริโภคดีหมี มีการรณรงค์ และทำแบบสอบถามความคิดเห็นที่ปรากฏว่าประชาชนถึงร้อยละ 87.1 ไม่เห็นด้วยกับการทำฟาร์มในลักษณะนี้ และเจ้าของฟาร์มเห็นด้วยที่จะเลิกกิจการถึงร้อยละ 80 ในขณะเดียวกันสมาคมสมุนไพรของเกาหลีใต้ก็จัดทำรายงานการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าการใช้สมุนไพรตัวอื่นมีความปลอดภัยมากกว่าใช้ดีหมีเป็นส่วนผสม ท้ายที่สุดในปี ค.ศ. 2014 รัฐบาลจึงมีการประกาศใช้กฎหมายห้ามทำฟาร์มหมีพร้อมตั้งงบประมาณในการทำหมันหมีเหล่านี้ทั้งหมด 4.9 ล้านเหรียญสหรัฐ และมีการจ่ายเงินชดเชยเป็นค่าสินไหมทดแทนให้กับฟาร์มเลี้ยงหมี⁵³ จากตัวอย่างของประเทศเกาหลีใต้จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้บริโภคอาจเกิดขึ้นได้ด้วยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งการบังคับใช้กฎหมาย และการมีส่วนร่วมของภาครัฐและเอกชน

⁵² TRAFFIC, University of Oxford, Imperial College London, WWF-UK, Reducing Demand for Illegal Wildlife Product, 2018 Retrieved on September 21, 2018, from https://www.traffic.org/site/assets/files/11081/demand_reduction_research_report.pdf

⁵³ World Animal Protection, *supra note 11*.

บทที่ 8

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

8.1 บทสรุป

กระบวนการค้าสัตว์ป่าไม่ได้เพิ่งจะเกิดขึ้นในยุคปัจจุบันแต่เกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยโบราณ แต่ในอดีตไม่มีความจำเป็นที่จะต้องควบคุมการค้าหรือการล่าสัตว์ป่าเพราะความต้องการของมนุษย์ที่จะใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่าในเวลานั้นมีไม่มาก แต่เมื่อมีความต้องการมีมากขึ้นซึ่งอาจเป็นเพราะจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น หรือตลาดที่ต้องการสัตว์ป่าขยายวงกว้างออกไปครอบคลุมทั่วโลกจากการที่การขนส่งทำได้ง่ายขึ้นทำให้ความต้องการเพิ่มตามไปด้วย เมื่อความต้องการเพิ่มแต่จำนวนสัตว์ป่าตามธรรมชาติมีไม่เพียงพอที่จะตอบสนองความต้องการ เพราะประเทศที่เป็นถิ่นที่อยู่ของสัตว์ป่าและมีสิทธิอธิปไตยเหนือทรัพยากรธรรมชาตินั้นมีแนวโน้มนโยบายในการอนุรักษ์ มีมาตรการควบคุมการค้าครอบครอง ค้า นำเข้าหรือส่งออกสัตว์ป่าเหล่านั้น โดยเฉพาะหากเป็นสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ การอนุญาตให้ล่าหรือค้าสัตว์ป่าเหล่านั้นเป็นไปยาก ทำให้เกิดการลักลอบค้าสัตว์ป่าขึ้นเพราะความต้องการของตลาดยังมีและแรงจูงใจจากผลประโยชน์ที่จะได้รับย่อมเป็นตัวผลักดันให้มีการกระทำความผิด ประกอบกับความเสี่ยงที่จะถูกลงโทษจากการกระทำความผิดมีน้อยเพราะหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในหลายประเทศก็ยังคงไม่ตระหนักถึงความร้ายแรงของอาชญากรรมประเภทนี้ และจากช่องว่างตรงนี้เองทำให้องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติเข้ามามีบทบาทในการลักลอบค้าสัตว์ป่า ในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าจึงต้องมีมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหา แต่มาตรการทางกฎหมายต้องใช้ควบคู่กับการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษและเมื่อเป็นความผิดที่มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงานมาตรการประสานความร่วมมือก็จำเป็นในการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย

8.1.1 มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่า

การที่องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติเข้ามามีส่วนในการกระทำความผิดเพิ่มมากขึ้นจากความพร้อมที่มีเครือข่ายในการขนส่งและตลาดรับซื้อสินค้าที่ผิดกฎหมายอยู่แล้ว ทำให้จำนวนสัตว์ป่าถูกล่าเพิ่มมากขึ้นจนเป็นอาชญากรรมที่มีผลประโยชน์ปีละหลายพันล้านเหรียญ จึงมีความจำเป็นที่จะกำหนดมาตรการทางกฎหมายขึ้นมาเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และมาตรการทางอาญาก็เป็นมาตรการที่เหมาะสมที่สุด แต่การนำมาตรการทางอาญามาใช้การกระทำที่เกิดขึ้นต้องมีลักษณะของการเป็นอาชญากรรม คือต้องมีภัยอันตรายเกิดขึ้นและมีเหยื่ออาชญากรรมที่กฎหมายมุ่งที่จะให้

ความคุ้มครอง และในบางกรณีแม้มีความเสี่ยงที่จะเกิดภัยอันตรายขึ้นก็ถือว่าการกระทำนั้นเป็นอาชญากรรมแล้ว ซึ่งการลักลอบค้าสัตว์ป่ามีทั้งภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นคือการสูญพันธุ์ของสัตว์ป่าและเหยื่ออาชญากรรมอาจเป็นสัตว์ป่าเอง หรือมนุษย์ก็ได้ขึ้นอยู่กับว่ามาตรการทางอาญานั้นมุ่งให้ความคุ้มครองโดยยึดหลัก Anthropocentric approach หรือหลัก Biocentric approach แต่ไม่ว่าจะยึดหลักใด จุดมุ่งหมายที่มีคือต้องการคุ้มครองไม่ให้สัตว์ป่าเหล่านั้นสูญพันธุ์ แต่เมื่อสัตว์ป่าไม่สามารถใช้สิทธิทางกฎหมายในการปกป้องคุ้มครองตัวเองบุคคลอื่นจึงควรเข้ามาดำเนินการแทน ซึ่งปกติเป็นหน้าที่ของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่รับผิดชอบด้านนั้นมีหน้าที่ต้องไปร้องทุกข์กล่าวโทษอยู่แล้ว แต่ถ้าเปิดกว้างให้ประชาชนสามารถฟ้องคดีแทนได้ก็จะเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติตามสิทธิที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้

นอกจากนี้ในการคุ้มครองสัตว์ป่าควรต้องมีการบัญญัติกฎหมายที่มีโทษทางอาญาขึ้นเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด แต่การลงโทษทางอาญาต้องมีมาตรการที่เหมาะสมในลักษณะที่เป็นการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดในเวลาเดียวกัน คือมีจุดมุ่งหมายที่จะลงโทษการกระทำดังกล่าวในขณะเดียวกันก็ทำให้ผู้กระทำเกิดความกลัวไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำอีกและยังมีผลไปถึงบุคคลอื่นที่คิดที่จะประกอบอาชญากรรมในลักษณะเดียวกันให้มีความรู้สึกเช่นเดียวกัน ซึ่งอาจแตกต่างจากอาชญากรรมทั่วไปเช่นฉ้อโกงหรือลักทรัพย์ที่กฎหมายมีวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อให้ผู้กระทำต้องรับผิดชอบจากการกระทำของตนเป็นหลัก ในการลงโทษจึงต้องมีมาตรการลงโทษอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าโดยถือว่าเป็นอาชญากรรมที่ร้ายแรง ทั้งในการจำกัดเสรีภาพด้วยการจำคุกและการปรับในอัตราที่สูง ซึ่งศาลมีอำนาจในการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษได้ แต่ศาลต้องพิจารณาความร้ายแรงของการกระทำประกอบกับผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ด้วย โดยในกรณีของสัตว์ป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ ศาลอาจจะต้องพิจารณาลงโทษจำคุกในอัตราสูงกว่าสัตว์ป่าประเภทอื่นเพราะผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นมีความร้ายแรงกว่าสัตว์ป่าทั่วไป และถ้าเป็นการกระทำความผิดซ้ำศาลต้องพิจารณานำเอาหลักเกณฑ์การเพิ่มโทษมาใช้

ในการกำหนดโทษปรับบทลงโทษควรมีลักษณะเป็นการป้องกันและปราบปรามประเทศอังกฤษจึงเห็นว่าในคดีสิ่งแวดล้อมต้องมีการลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิดควบคู่ไปกับโทษปรับในทุกคดีถึงแม้กฎหมายจะไม่ได้บัญญัติบังคับให้ศาลต้องกระทำก็ตาม และในการบังคับโทษปรับกฎหมายอังกฤษไม่ได้มีการกำหนดจำนวนเงินขั้นสูงที่ศาลจะปรับได้ไว้ ทำให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจโดยพิจารณาจากความร้ายแรงของการกระทำได้ แต่ในขณะเดียวกันหากผู้กระทำความผิดเห็นว่าค่าปรับนั้นมีจำนวนสูงเกินไปก็สามารถนำหลักฐานทางการเงินของตนมาแสดงเพื่อให้ศาลสามารถปรับลดได้ตามความเหมาะสม ซึ่งการเปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจได้จะเป็นประโยชน์ในกรณีที่ศาลเชื่อว่าผู้กระทำความผิดมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติและเชื่อว่าน่าจะได้ผลประโยชน์จากการ

กระทำความผิดมาแล้วมากกว่าหนึ่งครั้งโดยอาจดูจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏ เช่นเป็นการลักลอบค้าสัตว์ป่า ซาก หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ป่าที่มีมูลค่าสูงมาก หรือบางประเทศกำหนดโทษปรับขั้นสูงไว้โดยคำนวณจากมูลค่าของสัตว์ป่าเช่น โมซัมบิกกำหนดให้มีการลงโทษปรับได้ไม่เกิน 3 เท่าของมูลค่าสัตว์ป่าก็เป็นการเปิดช่องให้ศาลใช้ดุลพินิจได้เช่นเดียวกันเพียงแต่จำกัดจำนวนค่าปรับเท่านั้น และการคำนวณมูลค่านี้อาจต้องนำหลักการคำนวณความเสียหายทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ หรืออาจเป็นการคำนวณจากราคาตลาดที่รวมถึงตลาดมืดด้วยเพราะเป็นราคาของผู้ซื้อและผู้ขายตกลงกัน และก็เป็นราคาที่คาดว่าผู้ขายจะได้ผลประโยชน์จากการขายในจำนวนนั้น

การเพิ่มฐานความผิดให้ผู้ซื้อหรือผู้บริโภครวมต้องรับผิดชอบก็เป็นประเด็นสำคัญที่จะทำให้ความต้องการในสัตว์ป่าหมดไป ซึ่งมาตรการลงโทษผู้ซื้อจำเป็นต้องทำควบคู่กับการจูงใจให้ผู้บริโภคเลิกใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่าเหล่านั้นโดยรัฐบาลต้องมีบทบาทในการสร้างความตระหนักรู้ให้กับประชาชนในการไม่ใช้สัตว์ป่าเหล่านั้นและเพราะมีทรัพยากรอื่นที่สามารถทดแทนกันได้เป็นอย่างดี และในขณะเดียวกันก็ใช้มาตรการทางกฎหมายบังคับในเวลาเดียวกัน เมื่อสามารถลดความต้องการในสัตว์ป่าได้ การลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าก็จะหมดไป เพราะไม่มีตลาดให้จำหน่ายสินค้า การล่าก็ไม่เป็นประโยชน์

8.1.2 มาตรการในการประสานความร่วมมือเพื่อป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่า

มาตรการประสานความร่วมมืออาจเกิดขึ้นได้ทั้งการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ ระดับภูมิภาค หรือระดับชาติ

ในการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นตามอนุสัญญา CITES เป็นการประสานความร่วมมือในการควบคุมการค้าสัตว์ป่าที่ประเทศไทยในฐานะประเทศสมาชิกต้องปฏิบัติ ถ้าไม่ปฏิบัติก็จะมีมาตรการบังคับโดยการห้ามไม่ให้ประเทศสมาชิกทำการค้าสัตว์ป่าหรือพืชป่าชั่วคราว (temporary suspension of trade หรือ trade ban) กับประเทศที่ฝ่าฝืนในระยะเวลาที่กำหนด นอกเหนือจากความร่วมมือภายใต้พันธกรณีระหว่างประเทศแล้ว อนุสัญญา CITES ยังให้ความร่วมมือกับประเทศสมาชิกในการแบ่งปันข้อมูลและฐานข้อมูลที่สำคัญในการสืบสวนหาการกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า และให้ความรู้เกี่ยวกับสัตว์ป่าในการตรวจสอบการลักลอบนำเข้าหรือส่งออกสัตว์ป่าผ่าน ICCWC ที่มีวัตถุประสงค์ในการปราบปรามอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าที่เกี่ยวกับการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า

การประสานความร่วมมืออีกทางหนึ่งคือการดำเนินการภายใต้อนุสัญญา UNTOC ที่กำหนดมาตรการในการประสานความร่วมมือที่เกิดขึ้นทั้งในระหว่างประเทศ ระดับภูมิภาค หรือระดับชาติที่

จะมีผลทำให้การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติสัมฤทธิ์ไม่ว่าจะเป็นผลการส่งผู้ร้ายข้ามแดน การประสานความร่วมมือทางอาญา หรือการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านอื่น ทั้งในการสืบสวน การฟ้อง จนถึงการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาล โดยประเทศสมาชิกอาจร้องขอข้อมูล พยานหลักฐาน พยานบุคคล หรือเอกสารในทางคดี ขอให้ช่วยในการค้นและยึดหรืออายัดพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หรือขอให้สืบหาทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเพื่อดำเนินการริบทรัพย์สินก็ได้

สำหรับการประสานความร่วมมือระดับภูมิภาคอาจเป็นการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายโดยการทำเป็นข้อตกลงระหว่างกัน หรือในส่วนของประเทศไทย อาจเป็นความร่วมมือผ่าน AWG CITES-WE หรือ BLO ที่เป็นการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีพรมแดนติดกันซึ่งโดยปกติก็จะอยู่ในภูมิภาคเดียวกันด้วย และในการประสานความร่วมมือก็อาจเกิดขึ้นได้ทั้งในการสืบสวน แลกเปลี่ยนข้อมูล หรือแลกเปลี่ยนความรู้หรือเทคโนโลยีที่มีในการตรวจจับการลักลอบค้าสัตว์ป่า

ส่วนการประสานความร่วมมือระดับชาติจะเกิดขึ้นระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย เช่นในการสืบสวนหาการกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบค้าสัตว์ป่า สามารถนำพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ มาใช้บังคับให้อัยการสูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมอุทยานฯ และศาลดำเนินการสืบสวนและสอบสวนคดีร่วมกัน หรือในการหาพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ป่าตำรวจไม่ควรที่จะกระทำเองควรให้ผู้เชี่ยวชาญด้านสัตว์ป่าจากกรมอุทยานฯ เข้าร่วมในการเก็บพยานหลักฐานและสอบสวนการกระทำความผิดด้วย หรือในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดในการประสานความร่วมมือก็ควรเป็นการประสานความร่วมมือทั้งพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาล ตั้งแต่การสอบสวนหาพยานหลักฐาน การทำสำนวนคดีที่ควรนำเสนอพยานหลักฐานมีความเชื่อมโยงกับบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมาให้ครบเพื่อให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษให้เหมาะสมกับการกระทำความผิด การฟ้องคดีที่เป็นการฟ้องเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าไม่ใช่เป็นการฟ้องเพียงเพราะกฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิด และการทำคำพิพากษาที่ต้องมีการลงโทษอย่างเหมาะสมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการป้องกันและปราบปราม ซึ่งบุคลากรเหล่านี้ควรมีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อม

การประสานความร่วมมือในขั้นตอนการริบทรัพย์สินก็มีเช่นเดียวกันที่ควรเป็นการริบทรัพย์สินตามมูลค่าของการกระทำความผิดโดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเชื่อได้ว่าบุคคลนั้นกระทำความผิดมากกว่าหนึ่งครั้งเพราะเขามีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีแต่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่ามีรายได้ทางอื่นที่ชดเชยด้วยกฎหมายศาลมีอำนาจสั่งริบทรัพย์สินได้ทั้งหมดเพราะถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการ

กระทำความผิดเพื่อให้บุคคลเหล่านี้ไม่ได้ประโยชน์จากการกระทำความผิด ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินให้ตรวจสอบทรัพย์สินจะมีบทบาทในการสืบทรัพย์ โดยการประสานงานกับพนักงานสอบสวนซึ่งเมื่อสืบทรัพย์ก็อาจทำให้มีการขยายผลไปถึงเครือข่ายผู้ร่วมขบวนการด้วยก็ได้

8.2 ข้อเสนอแนะ

จากมาตรการข้างต้นทั้งในส่วนของมาตรการทางกฎหมายและมาตรการในการประสานความร่วมมือต่างมีบทบาทสำคัญที่จะนำไปใช้ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าได้ ดังนี้

8.2.1 การลงโทษผู้ซื้อและผู้บริโภค

ปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่าจะไม่เกิดขึ้นถ้าไม่มีผู้ซื้อหรือผู้บริโภค ดังนั้นควรนำมาตรการบังคับใช้กฎหมายกับมาตรการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับเอกชนมาใช้ร่วมกัน โดยการบัญญัติบทลงโทษไว้ในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าให้ผู้ซื้อที่แม้จะไม่ได้มีการซื้อเพื่อประโยชน์ทางการค้าก็ต้องรับผิดชอบ หากเป็นการซื้อหรือบริโภคสัตว์ป่านั้นโดยรู้ว่าเป็นสัตว์ป่าที่กฎหมายให้ความคุ้มครองผู้กระทำก็ควรต้องรับโทษ แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่ามีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสัตว์ป่าในระดับที่แตกต่างกันโดยให้ความคุ้มครองสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง สัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ และสัตว์ป่าควบคุม ในการลงโทษผู้ซื้อหรือผู้บริโภค นั้นจึงควรมีมาตรการในการกำหนดโทษในระดับที่แตกต่างกันด้วย เช่น การซื้อหรือการบริโภคสัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ หรือสัตว์ป่าควบคุมจากบุคคลที่ไม่มีใบอนุญาตให้ค้า ควรกำหนดโทษปรับที่ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่เปรียบเทียบปรับได้ ส่วนการซื้อหรือการบริโภคสัตว์ป่าสงวน หรือสัตว์ป่าคุ้มครองควรกำหนดโทษจำคุกกับผู้ซื้อหรือผู้บริโภคที่รู้อยู่แล้วว่าสัตว์ป่านั้นเป็นสัตว์ป่าสงวน หรือสัตว์ป่าคุ้มครองและยังซื้อหรือบริโภคสัตว์ป่านั้น จึงควรเพิ่มเติมเนื้อความลงในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ให้มีการคุ้มครองสัตว์ป่าจาก

“ห้ามมิให้ผู้ใดซื้อหรือบริโภคสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง หรือซากสัตว์ป่าดังกล่าว” และ

“ห้ามมิให้ผู้ใดซื้อหรือบริโภคสัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ สัตว์ป่าควบคุม หรือซากสัตว์ป่าดังกล่าว เว้นแต่จะเป็นการซื้อจากผู้ที่ได้รับใบอนุญาตให้ค้าจากอธิบดี”

อย่างไรก็ดี ในการลดความต้องการของผู้บริโภคหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องนำมาตรการในการประสานความร่วมมือกับองค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและภาคประชาชนในการรณรงค์ให้มีการลดการบริโภคสัตว์ป่าควบคู่ไปกับการบังคับใช้กฎหมาย เช่น แสดงให้เห็นว่าการบริโภคสัตว์ป่าไม่ได้มีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่อ้างอิงได้ว่ามีคุณสมบัติในการรักษาโรคหรือบำรุงกำลังแต่อย่างใด และเสนอทางเลือกให้กับผู้บริโภคในการใช้สมุนไพรประเภทอื่นแทนที่ ก็จะเป็นการลดความต้องการในการบริโภคสัตว์ป่าลงได้

8.2.2 การรับรองสิทธิของประชาชนในการฟ้องคดี

การรับรองสิทธิของประชาชนให้สามารถฟ้องคดีเกี่ยวกับความเสียหายที่เกิดขึ้นกับสัตว์ป่าได้ หรือ citizen suit ในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าจะทำให้การคุ้มครองสัตว์ป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ หรือสัตว์ป่าที่กำลังถูกคุกคามเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ อนุรักษ์และคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติตามสิทธิและหน้าที่ที่บัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตามมาตรา 43 และ 50 และการฟ้องคดีแทนสัตว์ป่านี้เป็นสิทธิของประชาชนที่จะเข้าถึงความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม เพราะแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อมเห็นว่าสัตว์ป่าเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศเช่นเดียวกับมนุษย์ ขณะเดียวกันแนวคิดด้านอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมก็ยอมรับว่าสัตว์ป่ามีสถานะเป็นเหยื่อในอาชญากรรมได้เช่นเดียวกับมนุษย์ เมื่อมีการล่าเพื่อการค้าสัตว์ป่าเหล่านี้จึงได้รับความเสียหายจากการกระทำของมนุษย์ ดังนั้นการที่มนุษย์เป็นผู้เสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้คำนิยามไว้ได้ สัตว์ป่าจึงควรได้รับการคุ้มครองสิทธิเช่นเดียวกัน เพราะเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า แต่เมื่อสัตว์ป่าเหล่านี้ไม่มีสถานะเป็นบุคคลตามกฎหมายจึงไม่สามารถฟ้องคดีเองได้ในการฟ้องคดีจึงจำเป็นต้องมีบุคคลที่สามารถกระทำการฟ้องคดีได้แทน โดยในการฟ้องคดีแทนสัตว์ป่านี้มีตัวอย่างของประเทศสหรัฐอเมริกาที่บัญญัติไว้ใน the Endangered Species Act ให้สิทธิประชาชนฟ้องคดีเพื่อบังคับกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่กระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติใน ESA ได้ แต่ในการฟ้องนั้นต้องมีเงื่อนไขว่ารัฐไม่ยอมดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดให้ต้องรับโทษทางอาญา ทำให้บุคคลใดที่ล่าสัตว์ป่าหรือนำเข้าหรือส่งออกสัตว์ป่าโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายอาจถูกประชาชนฟ้องคดีได้ หากมีข้อเท็จจริงปรากฏว่ามีการกระทำความผิดแต่ไม่มีการฟ้องคดีกับบุคคลดังกล่าว

ในส่วนของประเทศไทย ความผิดฐานลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าเป็นความผิดที่ไม่สามารถยอมความได้ และประชาชนไม่ใช่ผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า รัฐเท่านั้นที่ เป็นผู้เสียหาย ทำให้ประชาชนที่

พบเห็นการกระทำความผิดสามารถดำเนินการในการร้องทุกข์กล่าวโทษได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแต่พนักงานอัยการเท่านั้นที่มีสิทธิในการฟ้องคดี อย่างไรก็ตาม หากพนักงานอัยการพิจารณาแล้วสั่งไม่ฟ้องหรือพนักงานสอบสวนไม่ดำเนินการสอบสวนหาการกระทำความผิดจะทำให้ไม่มีการฟ้องคดีเกิดขึ้น สัตว์ป่าก็จะไม่ได้รับความคุ้มครอง ในกรณีนี้จึงควรให้ประชาชนมีสิทธิในการฟ้องคดีเพื่อนำผู้กระทำความผิดมารับโทษได้แต่การให้สิทธิในการฟ้องคดีในลักษณะนี้ต้องมีข้อจำกัดให้มีการฟ้องคดีได้ในกรณีที่จำเป็นเท่านั้น กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ยอมดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดให้ต้องรับโทษทางอาญา และให้องค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมเป็นผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีแทนสัตว์ป่าได้เท่านั้น เพราะองค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมมีหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 8 อยู่แล้ว และในขณะเดียวกันก็เป็นองค์กรเอกชนซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคลและมีวัตถุประสงค์โดยตรงในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม หรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีการจดทะเบียนกับกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงเห็นได้ว่าการฟ้องคดีนั้นจะเป็นการกระทำเพื่อวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์และคุ้มครองสัตว์ป่าโดยตรง เมื่อเกิดกรณีที่ประชาชนพบเห็นการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าและได้มีการร้องทุกข์กล่าวโทษแล้ว แต่ไม่มีการสอบสวนหรือไม่มีการฟ้องคดีประชาชนจึงสามารถประสานไปยังองค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมให้ดำเนินการฟ้องคดีได้ ในการให้อำนาจเช่นนี้จึงควรมีการเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าให้องค์กรเอกชนมีสิทธิฟ้องคดีได้โดยเพิ่มเติมข้อความ ดังนี้

“ในกรณีที่มีผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ประชาชนผู้พบเห็นอาจดำเนินการกล่าวโทษตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ แต่ถ้าไม่มีการฟ้องคดีกับผู้ถูกกล่าวหาภายในระยะเวลาอันสมควร ให้องค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมที่จดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติเป็นผู้เสียหาย และมีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้”

8.2.3 การนำบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาใช้บังคับ

ในการบังคับใช้กฎหมาย ควรมีการนำกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมาใช้บังคับอย่างเป็นระบบ เช่นนอกจากจะฟ้องให้ผู้ลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่ารับผิดพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 แล้วยังต้องนำพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาใช้เป็นเครื่องมือในการปราบปรามการกระทำความผิด โดยการลงโทษทางอาญากับผู้กระทำความผิด และมีผลให้ไม่ได้รับผลประโยชน์ใดจากการกระทำความผิดนั้น นอกจากนี้การนำพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วม

ในองค์การอาชญากรรมข้ามชาติที่มีวัตถุประสงค์ในการปราบปรามอาชญากรรมที่ร้ายแรงมาใช้ จะทำให้ศาลตระหนักถึงความร้ายแรงของอาชญากรรมการลักลอบค้าสัตว์ป่าและอาจนำมาใช้ประกอบการพิจารณากำหนดโทษได้ จึงควรเพิ่มเติมเนื้อหาในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ให้มีหลักการดังนี้

“ในคดีที่เกี่ยวกับความผิดตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ที่มีข้อหาความผิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ และกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินให้นำบทบัญญัติตามกฎหมายดังกล่าวมาใช้บังคับแก่ข้อหาความผิดนั้นเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติตามพระราชบัญญัตินี้”

8.2.4 การขยายเขตอำนาจศาลให้ครอบคลุมการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร

การลักลอบค้าสัตว์ป่าเป็นการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นมากกว่าหนึ่งรัฐ ถ้าพบว่ามี การกระทำความผิดในรัฐหนึ่งแต่ผลของการกระทำความผิดเกิดขึ้นในประเทศไทยหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายอาจจะพิจารณาดำเนินคดีในทุกข้อหาที่เกี่ยวข้องไม่ได้ เช่นการลักลอบล่าสัตว์เกิดขึ้นในประเทศหนึ่งและมีการส่งออกโดยการสำแดงเท็จต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในอีกประเทศหนึ่งทั้งการ ได้มาหรือจำนวนที่มีการขนส่งแต่เมื่อมีการขนส่งมายังประเทศไทยมีการขออนุญาตนำเข้าอย่าง ถูกต้องตามกฎหมายไทย ในกรณีเช่นนี้การตรวจสอบระหว่างหน่วยงานศุลกากรของสองประเทศจะไม่ เกิดขึ้นเพราะในแต่ละวันมีสินค้าที่จะต้องผ่านด่านศุลกากรเป็นจำนวนมาก การตรวจสอบอาจเกิดขึ้น เฉพาะกรณีที่ได้รับข้อมูลทางการข่าวหรือมีข้อสงสัยเท่านั้น ทำให้การกระทำเช่นนี้จะไม่เป็น ความผิดตามกฎหมายไทยและจะไม่มี การฟ้องคดีเกิดขึ้นในประเทศไทยและทำให้สัตว์ป่า ซาก หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ป่านั้นกลายเป็นสินค้าที่นำเข้ามาอย่างถูกต้องตามกฎหมายและอาจมีการนำไป จำหน่ายต่อได้โดยชอบด้วยกฎหมาย เพื่อป้องกันมิให้เกิดการลักลอบนำเข้าหรือส่งออกสัตว์ป่าด้วย วิธีการณ์นี้ ควรมีมาตรการทางกฎหมายในการลงโทษผู้กระทำความผิดที่กระทำความผิดนอกราช อาณาจักรให้ต้องรับผิดชอบในราชอาณาจักรด้วย หากพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจพบหรือปรากฏข้อเท็จจริง ในภายหลังจากการร้องขอข้อมูลจากประเทศต้นทางหรือประเทศปลายทางของเครือข่าย แต่จะมีการ ลงโทษได้เฉพาะกรณีที่ยังบุไม่เคยมีคำพิพากษาของต่างประเทศในการกระทำ จึงควรเพิ่มเติมเนื้อหา การขยายเขตอำนาจศาลไว้ในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 โดยให้

“ผู้ใดกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้นอกราชอาณาจักร ผู้นั้นจะต้องรับโทษ ในราชอาณาจักรตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ โดยให้นำมาตรา 10 แห่งประมวลกฎหมาย อาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม”

8.2.5 การกำหนดบทลงโทษ

ในการกำหนดบทลงโทษ ศาลควรจัดทำคู่มือแนวทางการลงโทษในคดีที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมให้ผู้พิพากษาใช้ประกอบการพิจารณาทำคำพิพากษาเพราะบางกรณีคดีที่เกิดขึ้นจะเข้าสู่การพิจารณาของศาลที่มีเขตอำนาจตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม เพราะไม่ได้มีการโอนคดีทุกคดีที่แผนกคดีสิ่งแวดล้อม ทำให้ผู้พิพากษาที่รับผิดชอบคดีในศาลจังหวัดที่ไม่ได้มีพื้นฐานด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อมอาจนำหลักการกำหนดความรับผิดในคดีแพ่งและคดีอาญาทั่วไปมาใช้บังคับซึ่งอาจไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายในการที่จะป้องกันและปราบปรามไม่ให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นสมบัติของส่วนรวม และในขณะเดียวกันก็จะทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีสิ่งแวดล้อมในศาลชั้นต้นทั่วประเทศเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

นอกจากนี้ในจากการที่ผู้กระทำความผิดในอาชญากรรมลักลอบค้าสัตว์ป่าทำให้เกิดความเสียหายขึ้นหลายด้านทั้งความเสียหายต่อสัตว์ป่า ระบบนิเวศ ประชาชน และความมั่นคงของรัฐ ในการลงโทษควรเป็นการลงโทษในลักษณะป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำ และเป็นการปราบปรามการกระทำความผิดนั้นในเวลาเดียวกันจึงควรมีการเพิ่มเติมมาตรการลงโทษผู้กระทำความผิดไว้ในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 โดยมีหลักการดังนี้

1. ควรแก้ไขบทกำหนดโทษจำคุกและปรับให้มีการลงโทษควบคู่กันไป และหากผู้กระทำความผิดเป็นชาวบ้านที่ไม่ได้ทำเป็นขบวนการในการลงโทษก็อาจมีบทลงโทษที่แตกต่างจากการกระทำเป็นเครือข่ายการลักลอบค้าสัตว์ป่า โดยเพิ่มเติมเนื้อหา ดังนี้

“ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้มีโทษจำคุกและปรับ ศาลต้องลงโทษจำคุกและปรับด้วยเสมอ โดยคำนึงถึงการลงโทษในทางทรัพย์สินเพื่อป้องปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบค้าสัตว์ป่า และถ้าศาลเห็นว่าการกระทำความผิดของผู้ใดเมื่อได้พิเคราะห์ถึงความร้ายแรงของการกระทำความผิด ฐานะของผู้กระทำความผิดและพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องประกอบแล้ว กรณีมีเหตุอันสมควรเป็นการเฉพาะราย ศาลจะลงโทษปรับน้อยกว่าอัตราโทษขั้นต่ำที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นก็ได้”

2. ควรมีการแก้ไขโทษปรับให้มีบทลงโทษที่ไม่จำกัดจำนวนเพื่อให้ศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดค่าปรับตามความร้ายแรงของการกระทำความผิดได้ หรือกำหนดโทษปรับโดยพิจารณาจากราคาของและควรเป็นราคาที่ซื้อขายกันจริงเพื่อป้องปรามไม่ให้ผู้กระทำความผิดได้รับประโยชน์จากการกระทำความผิดนั้น โดยเพิ่มเติมเนื้อหา ดังนี้

“ผู้ใดล่า ค้า นำเข้า ส่งออกหรือนำผ่านซึ่งสัตว์ป่าโดยฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับเป็นเงินสี่เท่าของราคาของ”

3. ควรมีการแก้ไขให้มีบทเพิ่มโทษกับผู้กระทำความผิดซ้ำ โดยเพิ่มเติมเนื้อหา ดังนี้

“ผู้ใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกสำหรับความผิดตามพระราชบัญญัติ นี้ ถ้ากระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้อีกในระหว่างที่ยังต้องรับโทษอยู่หรือภายในเวลาห้าปีนับแต่วันพ้นโทษ หากศาลจะพิพากษาลงโทษครั้งหลังถึงจำคุก ให้เพิ่มโทษที่จะลงแก่ผู้นั้นอีกกึ่งหนึ่งของโทษที่ศาลกำหนดสำหรับความผิดครั้งหลัง”

8.2.6 การเพิ่มฐานความผิดในการแจ้งข้อความอันเป็นเท็จเพื่อให้ได้ใบอนุญาต

ในการป้องกันการลักลอบค้าสัตว์ป่าควรมีการควบคุมขั้นตอนในการขอใบอนุญาต ด้วย โดยหากสามารถกำหนดฐานความผิดในกรณีที่มีการแสดงข้อความอันเป็นเท็จเพื่อให้ได้รับใบอนุญาต ก็จะเป็นมาตรการป้องกันมิให้มีการขอรับใบอนุญาตและนำใบอนุญาตเหล่านั้นไปใช้ประโยชน์ เนื่องจากในการลักลอบค้าสัตว์ป่ามักมีการใช้ใบอนุญาตปลอมเพื่อให้สะดวกในการนำเข้าและส่งออก แต่เมื่อมีการใช้บ่อยครั้งพนักงานเจ้าหน้าที่จะเพิ่มความระมัดระวังในการตรวจสอบใบอนุญาตมากขึ้น ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องหาวิธีการใหม่โดยการขอรับใบอนุญาตจริง แต่มีการแจ้งข้อความอันเป็นเท็จเพื่อให้ได้ใบอนุญาต มีผลทำให้ใบอนุญาตนั้นเป็นของจริงและพนักงานเจ้าหน้าที่อาจตรวจสอบสินค้าที่ขนส่งไม่เข้มงวดมากนักอันเป็นช่องทางให้การลักลอบขนส่งสัตว์ป่าเป็นไปอย่างสะดวกมากยิ่งขึ้น หากสามารถกำหนดโทษให้ผู้กระทำความผิดต้องรับผิดการใช้ช่องทางนี้ในการลักลอบค้าสัตว์ป่าก็อาจลดลงได้ จึงควรเพิ่มในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าให้ “ผู้ใด เพื่อให้ได้มาซึ่งใบอนุญาตหรือใบรับรองตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่ว่าจะเป็นการทำเพื่อประโยชน์ของตนหรือของบุคคลอื่น มีการแจ้งข้อความ แสดงเอกสารหรือหลักฐานอันเป็นเท็จ โดยรู้หรือควรรู้ว่าข้อความหรือหลักฐานนั้นไม่เป็นความจริง ต้องรับผิดตามที่กฎหมายบัญญัติ”

8.2.7 มาตรการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด

ในการริบทรัพย์สินควรนำมาตราการริบทรัพย์สินตามมูลค่ามาใช้กับการกระทำความผิดฐานลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าเพราะหลักการริบทรัพย์สินตามมูลค่านี้นับเป็นการริบทรัพย์สินที่มีวัตถุประสงค์เพื่อที่ผู้กระทำความผิดจะไม่มีทางที่จะได้ผลประโยชน์จากการกระทำความผิด เมื่อไม่ได้ประโยชน์ในทางทรัพย์สินผู้กระทำความผิดย่อมไม่ประสงค์ที่จะกระทำความผิดเพราะไม่คุ้มค่ากับความเสี่ยงที่จะได้รับ เพราะในปัจจุบันปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่ามีความรุนแรงมากขึ้นและผลประโยชน์ที่ได้รับนั้นมีมากกว่าความเสี่ยงในการถูกจับหรือถูกฟ้องคดี การนำมาตราการริบทรัพย์สิน

ตามมูลค่ามาใช้โดยสันนิษฐานจากวิถีชีวิตการเป็นอาชญากรของผู้กระทำความผิดก็จะเป็นประโยชน์ในการปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าได้ ซึ่งในการดำเนินการตามมาตรการนี้ ต้องมีการป้องกันในความผิดฐานลักลอบค้าสัตว์ป่าตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าควบคู่ไปกับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเพื่อให้มีการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดทั้งหมดเพราะเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายอยู่แล้ว

อย่างไรก็ดี เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ริบทรัพย์สิน พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มาตรา 49 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 35 และ พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา มาตรา 35 กำหนดไว้เหมือนกันคือให้ทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดนั้นตกเป็นของแผ่นดิน ทำให้ทรัพย์สินนั้นต้องตกเป็นของประเทศไทยและไม่สามารถนำส่งทรัพย์สินดังกล่าวไปยังประเทศอื่นได้ เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า มาตรา 86 ที่กำหนดให้จัดการกับสัตว์ป่าที่ตกเป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามคำพิพากษาของศาลโดยการส่งคืนถิ่นกำเนิด ไม่น่าจะดำเนินการได้ เพราะในการส่งคืนต้องมีการร้องขอจากประเทศที่เป็นถิ่นกำเนิดของสัตว์ป่าชนิดนั้น ทำให้การส่งคืนถิ่นกำเนิดต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 ด้วย ทั้งที่ในข้อบทที่ 14 ของอนุสัญญา UNTOC ที่ประเทศไทยเป็นสมาชิกกำหนดให้ประเทศที่ได้รับคำร้องขอให้ริบทรัพย์สินควรพิจารณาส่งคืนทรัพย์สินให้กับประเทศที่ร้องขอเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดกับประเทศนั้นหรือเพื่อส่งคืนให้กับเจ้าของที่แท้จริง ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ ในกรณีนี้จึงควรเพิ่มเติมพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา มาตรา 35 ดังนี้

“มาตรา 35 ทรัพย์สินที่ศาลพิพากษาให้ริบตามความใน ส่วนนี้ให้ตกเป็นของแผ่นดินแต่ศาลจะพิพากษาให้ทำให้ทรัพย์สินนั้นใช้ไม่ได้หรือทำลายทรัพย์สินนั้นเสียก็ได้

ในกรณีที่มีการร้องขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศตามกฎหมายว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญามีให้นำบทบัญญัติที่บัญญัติให้ทรัพย์สินที่ริบตกเป็นของแผ่นดินมาใช้บังคับ และในการดำเนินการกับทรัพย์สินที่ริบให้เป็นไปตามข้อตกลงกับประเทศที่ร้องขอ”

นอกจากการส่งคืนทรัพย์สินที่ศาลมีคำพิพากษาให้ริบไปยังประเทศที่ร้องขอแล้ว หากทรัพย์สินที่ริบได้เป็นเงิน หรือเงินที่ได้จากค่าปรับ ควรให้อำนาจศาลสั่งให้จัดสรรเงินนั้นบางส่วนไปใช้เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์สัตว์ป่าด้วย โดยการเพิ่มเติมหลักการนี้ไว้ในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเงินค่าบริการหรือเงินค่าตอบแทน ดังนี้

“ให้ศาลมีคำสั่งให้ส่งเงินที่ได้จากการริบทรัพย์สินหรือค่าปรับจากการกระทำ ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ถึงหนึ่งแก่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เพื่อเก็บรักษาไว้ใช้ ประโยชน์ตามมาตรา 59”

และเพิ่มเติมมาตรา 59 ดังนี้

“เงินที่เรียกเก็บได้ตามมาตรา 58 เงินที่มีผู้บริจาค และเงินที่ได้จากการริบ ทรัพย์สินหรือค่าปรับจากการกระทำ ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่ต้องนำส่งคลังเป็นรายได้ แผ่นดิน และให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชเก็บรักษาไว้เป็นเงินเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟู และบำรุงรักษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า หรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่า เพื่อการอนุรักษ์สัตว์ป่าและรักษาไว้ซึ่ง แหล่งที่อยู่อาศัยหรือแหล่งหากินของสัตว์ป่า หรือเพื่อการช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจาก สัตว์ป่า”

8.2.8 มาตรการประสานความร่วมมือด้านอื่น

ในการดำเนินการตามมาตรการประสานความร่วมมือทั้งในประเทศและ ต่างประเทศ หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายควรประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นเท่าที่เป็นไปได้ เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าสัมฤทธิ์ผล โดยอาจดำเนินการดังนี้

1) จัดทำเป็นคู่มือให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบว่าการประสานความร่วมมือควรทำ ในลักษณะใด กฎหมายที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานผู้รับผิดชอบ ฐานข้อมูลที่สามารถเข้าถึงเพื่อประโยชน์ใน การสืบสวน สอบสวน และการดำเนินคดี

2) หากเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้า สัตว์ป่าที่เป็นอาชญากรรมข้ามชาติ เช่น กรมอุทยานฯ หรือกรมศุลกากร ก็ให้นำพระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่มีบทบัญญัติให้อัยการสูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และหัวหน้าหน่วยราชการตกลงกันมาใช้ในการประสานงานเพื่อแก้ไขปัญหา การลักลอบค้าสัตว์ป่า แต่ถ้าเห็นว่าคดีดังกล่าวไม่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติก็อาจทำ เป็นบันทึกข้อตกลงระหว่างหน่วยงานเพื่อให้มีผลบังคับให้หน่วยงานต้องปฏิบัติ

3) ควรมีการแก้ไขระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประสานงานเพื่อบังคับ ใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2550 ให้ครอบคลุมถึงการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าด้วยเพราะในปัจจุบัน ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฉบับนี้กำหนดให้มีการประสานความร่วมมือในการแก้ไขปัญหามลพิษ เท่านั้นแต่ไม่ได้กำหนดให้มีการประสานความร่วมมือทางสิ่งแวดล้อมด้านอื่นทำให้ไม่มีผลบังคับใช้ เท่าที่ควร ทั้งที่คณะกรรมการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฉบับนี้ก็ประกอบด้วยหน่วยงานใน กระบวนการยุติธรรมและหน่วยงานในกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่แล้ว การขยาย

ขอบเขตความร่วมมือให้ครอบคลุมกับการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมก็ทั้งหมดจะทำให้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฉบับนี้เป็นเครื่องมือในการประสานความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4) ควรมีการประสานความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศหรือหน่วยงานระหว่างประเทศที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ มีเครื่องมือและเทคนิคในการสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า มีฐานข้อมูลข่าวกรอง มีเทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์ต่อการสืบสวนสอบสวน ในการจัดอบรมและแบ่งปันความรู้ให้หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายมีความพร้อมในการปฏิบัติการเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่า ทั้งนี้ในการประสานความร่วมมือควรทำเป็นข้อตกลงทั้งในระดับภูมิภาค หรือระหว่างประเทศ โดยอาจนำเอาแนวทางของข้อตกลงลูซาคามาใช้บังคับในความร่วมมือระดับภูมิภาคของประเทศสมาชิกในภูมิภาคอาเซียน

5) ในการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศในความผิดฐานลักลอบค้าสัตว์ป่าที่มีความเกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ควรมีการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ ตำรวจ พนักงานอัยการ และศาลโดยนำมาตราการที่กำหนดในอนุสัญญา UNTOC มาใช้บังคับตั้งแต่ขั้นตอนในการสืบสวนสอบสวนหาการกระทำความผิด การฟ้องคดี และการดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นศาล มีการแบ่งปันข้อมูล และนำข้อบทที่ 18 ซึ่งกล่าวถึงการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกมาใช้ในการแสวงหาพยานหลักฐาน การเข้าถึงเอกสารทางคดี การยึดและอายัดทรัพย์สิน การตรวจสอบวัตถุและสถานที่เกิดเหตุ การให้ข้อมูล วัตถุพยาน และพยานผู้เชี่ยวชาญ การส่งเอกสาร บันทึก ข้อมูลทางการเงินหรือทางธุรกิจที่เป็นต้นฉบับ หรือที่รับรองสำเนา การสืบหาทรัพย์สินเพื่อนำมาใช้เป็นหลักฐาน การอำนวยความสะดวกในการแสดงตน หรือความช่วยเหลือด้านอื่นเท่าที่ไม่ขัดกับบทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้บังคับในประเทศ และหากจำเป็นก็สามารถนำมาตราการการขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนมาใช้ได้

บรรณานุกรม

หนังสือ

- คณิต ฒ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2561.
- จุมพต สายสุนทร. กฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ: การคุ้มครองและรักษาสิ่งแวดล้อมทางทะเล. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2550.
- ณรงค์ ใจหาญ. หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2556.
- สุดสงวน สุธีสร. อาชญาวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547.

งานวิจัย

- วินัย เรืองศรี. “การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม: กรณีศึกษาปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่าของไทย.” วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2012.
- ประสิทธิ์ เอกบุตร, ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, ณรงค์ ใจหาญ, ปกป้อง ศรีสนิท. “รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่องโลกาภิวัตน์กับกฎหมายอาญาระหว่างประเทศ.”, สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.

บทความวารสาร

- ซัชชม อรรถกัญญ์. “การบังคับใช้กฎหมาย: ประเด็นที่ยังต้องปรับปรุงในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมของไทย.” อุลพาห. (มกราคม-มีนาคม 2539): 73-97.
- ณรงค์ ใจหาญ. “การประสานความร่วมมือในการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ก่อมลพิษ.” วารสารนิติศาสตร์. เล่ม 2. (มิถุนายน 2546): 330-331.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

- “การจับผู้กระทำความผิดลักลอบขายตัวลื่นของพนักงานเจ้าหน้าที่.” <https://www.dailynews.co.th/foreign/608994>, https://www.khaosod.co.th/around-the-world-news/news_625026, 20 กรกฎาคม 2561.
- “การลักลอบขนส่งตัวลื่นทางรถยนต์จากชายแดนไทย – มาเลเซีย.” <https://www.pptvhd36.com/news/%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%94%E0%B9%87%E0%B8%99%E0%B8%A3%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%99/39334>, 20 กรกฎาคม 2561.
- “การลักลอบขนส่งตัวลื่นและเกลือลื่นจากประเทศมาเลเซีย.” <https://www.thairath.co.th/content/1362087>, 5 กรกฎาคม 2561.
- “กฎระเบียบคณะกรรมการยุโรปที่ 338/97.” <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:159:0045:0047:EN:PDF>, 18 กรกฎาคม 2561
- กรมประชาสัมพันธ์. “เวียดนามทำลายงาช้างและนอแรดครั้งใหญ่.” http://www.aseanhai.net/ewt_news.php?nid=6537&filename=index2017 28 กันยายน 2561.
- กรมประชาสัมพันธ์. “เวียดนามทำลายงาช้างและนอแรดครั้งใหญ่.” <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%a710/%a710-20-2558-a0001.pdf>, 28 กันยายน 2561.
- กรมศุลกากร. “ของต้องห้าม/ต้องจำกัด ในการนำเข้า.” http://www.customs.go.th/cont_strc_simple.php?ini_content=individual_160426_01&lang=th&left_menu=menu_individual_submenu_03_01, 28 กันยายน 2561.
- “กรมศุลกากรยึดงาช้างนำเข้ามูลค่า 15 ล้านบาท.” <https://www.benarnews.org/thai/news/TH-smuggling-ivory-01122018132203.html>, 1 กันยายน 2561.
- “กรมศุลฯตั้งโต๊ะแถลง 4 เรื่องใหญ่ ทั้งหลุดพ้นจากบัญชีดำงาช้างไซเตส.” <https://www.prachachat.net/finance/news-240269>, 5 กรกฎาคม 2561.
- “กรมศุลฯตั้งโต๊ะแถลง 4 เรื่องใหญ่ ทั้งหลุดพ้นจากบัญชีดำงาช้างไซเตส จับลักลอบนำเข้ามา ๖ ไร่ ๖ ว.” <https://www.prachachat.net/finance/news-240269>, 19 กรกฎาคม 2561.
- “กรมอุทยานฯ อายัดผลิตภัณฑ์งาช้างกว่า 1,700 ชิ้น หวัง สวมงาช้างบ้านก่อนแปรรูปขาย.” https://www.matichon.co.th/local/quality-life/news_964207, 1 กันยายน 2561.

- “แกะรอยค้าเสือข้ามชาติไทยทางผ่าน.” <https://news.thaipbs.or.th/content/275077>, 3 กันยายน 2561.
- “ข่าวดีช้างป่าไทยประชากรเพิ่มร้อยละ 7.” <http://news.thaipbs.or.th/content/260775?fbclid=IwAR3AkDrw0rJ7K2Mt7QbRejCXgeB63zXCd46qVw0YGX8r4RMgj4LN2Jgbp4>, 19 กรกฎาคม 2561.
- “คณะทำงานด้านอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ป่า.” <https://www.interpol.int/Crime-areas/Environmental-crime/Committee-and-Working-Groups/Wildlife-Crime-Working-Group>, 1 กรกฎาคม 2561
- “ฆ่าแม่พรากลูก.. กระชากใจวิญญาณชน ปฏิบัติการบาปในเวียดนาม.” <https://mgronline.com/indo-china/detail/9540000031471>, 16 กันยายน 2561.
- “จับคาสนามบิน! นอแรด 55 ล้าน ผงะเข็นซุกห้องจนท. ร่วมแก๊งให้ขนออก.” https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news_666057, 27 กันยายน 2561
- “จับยึดตัวลึน ในพื้นที่จังหวัดตรัง.” <https://www.thairath.co.th/content/240181>, 20 กรกฎาคม 2561.
- “จับยึดตัวลึนที่จังหวัดเพชรบุรี.” <https://www.thairath.co.th/content/508170>, 20 กรกฎาคม 2561.
- “จับ 2 ชาวจีนกลางสนามบินสุวรรณภูมิ ลักลอบขนนอแรดมูลค่า 10 ล้านบาท.” <https://news.thaipbs.or.th/content/266849>, 19 กรกฎาคม 2561.
- “จับ 3 ชาวเวียดนามลอบขนนอแรดเข้าไทยมูลค่ากว่า 15 ล้าน,” <https://www.posttoday.com/social/local/516550>, 19 กรกฎาคม 2561.
- “จับคาสนามบิน! นอแรด 55 ล้าน ผงะเข็นซุกห้องจนท. ร่วมแก๊งให้ขนออก.” https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news_666057, 19 กรกฎาคม 2561.
- “จับซากเสือแช่แข็งเตรียมส่งจีนจำนวนมาก.” <https://mgronline.com/crime/detail/9550000060391>, 3 กันยายน 2561.
- “จากสถิติคดีของหน่วยงานในสังกัดกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช.” <http://portal.dnp.go.th/content?contentId=2134>, 20 กรกฎาคม 2561.

“จีนทำลายงาช้างของกลาง เผยเตรียมปิดตลาดงาช้าง.” <http://www.wwf.or.th/?247490/China-signals-end-to-domestic-ivory-market-during-destruction-of->, 20 กรกฎาคม 2561.

“เฉลิมเกียรติ แถลงจับผู้ต้องหาลอกขายงาช้าง-ซากสัตว์ป่า.” <https://www.thairath.co.th/content/577047>, 1 กันยายน 2561.

“ตำรวจสุวรรณภูมิคุมสองผู้ต้องหาชาวเวียดนามลักลอบขนงาช้างมูลค่าเกือบ100 ล้านบาทส่งฟ้องศาล.” <https://www.77jowo.com/contents/25135>, 1 กันยายน 2561.

ทรงธรรม สุขสว่าง และ ทวี หนูทอง. “ศาสตร์และศิลป์การจัดการทรัพยากรสัตว์ป่าในพื้นที่คุ้มครอง.” [http://park.dnp.go.th/file/%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%88%E0%B8%B1%E0%B8%94%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%97%E0%B8%A3%E0%B8%B1%E0%B8%9E%E0%B8%A2%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%AA%E0%B8%B1%E0%B8%95%E0%B8%A7%E0%B9%8C%E0%B8%9B%E0%B9%88%E0%B8%B2%20\(Final\).pdf](http://park.dnp.go.th/file/%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%88%E0%B8%B1%E0%B8%94%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%97%E0%B8%A3%E0%B8%B1%E0%B8%9E%E0%B8%A2%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%AA%E0%B8%B1%E0%B8%95%E0%B8%A7%E0%B9%8C%E0%B8%9B%E0%B9%88%E0%B8%B2%20(Final).pdf), 12 กุมภาพันธ์ 2561.

“นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษา คุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579.” <http://www.onep.go.th/wp-content/uploads/env-policy-60-79new.pdf>, 21 กันยายน 2561

“บทความสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.” <http://web.krisdika.go.th/data/news/news11229.pdf>, 21 กันยายน 2561

“ประกาศขายซากหนังเสือลายเมฆ.” <http://www.workpointtv.com/news/40733>, 3 กันยายน 2561.

“ปปง.ยึดทรัพย์แก๊งค้าไม้พะยูง -ตัวนี้มากกว่าพันล้าน,” <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/580283>, 21 กันยายน 2561

“เปิดเส้นทางค้าเสือโคร่งข้ามชาติ,” <https://news.thaipbs.or.th/content/270754>, 2 กันยายน 2561.

“มติคณะรัฐมนตรี,” https://cabinet.soc.go.th/soc/Program2-3.jsp?top_serl=99326771, 21 กันยายน 2561

“ยึดคาไปรษณีย์ รวบเครือข่ายลักลอบค้า -ส่งขายงาช้าง แกะสลักแปรรูป จ่อออกหมายจับนายทุนอีสาน.” https://www.matichon.co.th/news/monitor/news_969118, 1 กันยายน 2561.

- “ยึดตัวลื่นและเกล็ดลื่น.” <http://news.thaipbs.or.th/content/2602965>, 5 กรกฎาคม 2561.
- “ยึดตัวลื่นที่ด่านไฮฮ้า.” <https://www.thairath.co.th/content/537667>, 20 กรกฎาคม 2561.
- “ยึดตัวลื่นที่ยังมีชีวิตและซากแช่แข็ง.” <https://www.thaipost.net/main/detail/3294>, 20 กรกฎาคม 2561.
- “ยึดนอแรดลักลอบเข้าไทยมูลค่า 21 ล้านบาท.” <https://news.mthai.com/general-news/303847.html>, 19 กรกฎาคม 2561.
- “ยึดหนังเสือโคร่ง – ตะกรุดชิ้นส่วนเสือลอกขนจากวัดหลวงตาบัว.” <https://www.posttoday.com/social/local/435283>, 1 กันยายน 2561.
- “รายงานของ TRAFFIC ที่มีการติดตามกลุ่มเฟสบุ๊กจำนวน 12 กลุ่มในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2559.” https://www.traffic.org/site/assets/files/11073/trading_faces_thailand.pdf, 1 กันยายน 2561.
- “รวบ 3 แกนนำค้ายางไฟฟ้าถ่านหินกระบี่ “ประสิทธิ์ชัย-มล.รุ่งคุณ.” <http://news.thaipbs.or.th/content/260296>, 1 กรกฎาคม 2561.
- “ล่าเอาเขี้ยว.” <https://www.posttoday.com/social/general/594808>, 10 กรกฎาคม 2019.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศกลาง. “สถิติการกระทำความผิดคดีอาญา พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ในช่วงปี 2557-2561.” <https://www.isranews.org/infographic/69888-infographic1.html>. 14 กันยายน 2561.
- เผด็จ บัญชา, บุษบง กาญจนสาขา และอัมพรพิมล ประยูร “การแพร่กระจายของชนิดพันธุ์สัตว์ต่างถิ่น (Alien Fauna) ในประเทศไทย.” [http://www.dnp.go.th/Wildlife/Wildlife%20yearbook/abstract/2555%20Full/6.%20%E0%B8%AA%E0%B8%B1%E0%B8%95%E0%B8%A7%E0%B9%8C%E0%B8%95%E0%B9%88%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B8%96%E0%B8%B7%E0%B9%88%E0%B8%99_Alien%20Fauna_%20\[%E0%B9%80%E0%B8%9C%E0%B8%94%E0%B9%87%E0%B8%88\]%20p.pdf](http://www.dnp.go.th/Wildlife/Wildlife%20yearbook/abstract/2555%20Full/6.%20%E0%B8%AA%E0%B8%B1%E0%B8%95%E0%B8%A7%E0%B9%8C%E0%B8%95%E0%B9%88%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B8%96%E0%B8%B7%E0%B9%88%E0%B8%99_Alien%20Fauna_%20[%E0%B9%80%E0%B8%9C%E0%B8%94%E0%B9%87%E0%B8%88]%20p.pdf), 27 กันยายน 2561.
- “แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2560 – 2564.” https://drive.google.com/file/d/0B_5Cb_QmFLFuPWkN_5Uzcxd21L_UTA/view, 21 กันยายน 2561

“รวบตัวสาวเวียดนามคาต่านนครพนม หลังลักลอบขนงาช้างแอฟริกาเข้าไทย.”

<http://www.amarintv.com/news-update/news-15172/310130/>,

<http://www.komkhaotuathai.com/content/7218>, 18 กรกฎาคม 2561

“รวบแก๊งชนชากเสือโคร่งฆ่าแหละ อ้ารับจ้างจากตลาดแม่สอด.” [http://morning-](http://morning-news.bectero.com/m/main.php?m=newsdetail&cname=regional&nid=61602)

[news.bectero.com/m/main.php?m=newsdetail&cname=regional&nid](http://morning-news.bectero.com/m/main.php?m=newsdetail&cname=regional&nid=61602)

[=61602](http://morning-news.bectero.com/m/main.php?m=newsdetail&cname=regional&nid=61602), 3 กันยายน 2561.

“ลักลอบขนตัวลีน.” <https://www.thairath.co.th/content/458538>, 20 กรกฎาคม 2561.

“ลักลอบขนตัวลีนจากภาคใต้.” <https://www.thairath.co.th/content/370342>, 20

กรกฎาคม 2561.

“ลักลอบนำเข้างาช้างปะปนมากับหิน.” [https://www.pptvhd36.com/news](https://www.pptvhd36.com/news/%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%94%E0%B9%8E%E0%B8%99%E0%B8%A3%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%99/4838)

[/%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%94%E0%B9%8E%E0%B8%99%E0%B8%A3%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%99/4838](https://www.pptvhd36.com/news/%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%94%E0%B9%8E%E0%B8%99%E0%B8%A3%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%99/4838),

[1](https://www.pptvhd36.com/news/%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%94%E0%B9%8E%E0%B8%99%E0%B8%A3%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%99/4838) กันยายน 2561.

“ลักลอบขนส่งตัวลีนทางเรือ.” <http://news.ch3thailand.com/local/70675>, 5 กรกฎาคม

[2561.](http://news.ch3thailand.com/local/70675)

“ลักลอบขนส่งตัวลีนทางรถยนต์.” <http://news.ch3thailand.com/local/57121>,

[http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/782116](http://news.ch3thailand.com/local/57121), 20 กรกฎาคม

[2561.](http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/782116)

“ลักลอบขนส่งตัวลีนจากประเทศมาเลเซีย.” <http://news.thaipbs.or.th/content/265700>,

[20](http://news.thaipbs.or.th/content/265700) กรกฎาคม 2561.

“ลักลอบขนส่งเกล็ดลีนผ่านท่าอากาศยานสุวรรณภูมิไปต่างประเทศ.” [https://www.thairath](https://www.thairath.co.th/content/849530)

[.co.th/content/849530](https://www.thairath.co.th/content/849530), 20 กรกฎาคม 2561.

“ศุลกากรยึดงาช้างแอฟริกา เกล็ดตัวนึ่งมูลค่ากว่า 80 ล้านบาท.” [https://www.dailynews.](https://www.dailynews.co.th/regional/366425)

[co.th/regional/366425](https://www.dailynews.co.th/regional/366425), 1 กันยายน 2561.

“ล่าช้างเอาหนั่ง.” [วิกฤตช้างในประเทศเมียนมาร์](http://www.panda.org/?308330/save_their_skins) ในวันช้างโลกปีนี้,

http://www.panda.org/?308330/save_their_skins, 19 กรกฎาคม 2561.

“ลักลอบขนส่งตัวลีน.” <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/782116>, 20

กรกฎาคม 2561.

“สถิติการพบช้างในแอฟริกา.” http://cimun.net/resources/UNCTAD_TopicB.pdf, 19

กรกฎาคม 2561.

“สลด! ลักลอบขนสัตว์ข้ามประเทศ จับยึดใส่กระเป๋าเดินทาง.” <https://www.voicetv.co.th/read/122747>, 20 กรกฎาคม 2561.

“สกัดแก๊งลักลอบขนตัวนึ่ง คาค่านซุ่มพร,” <https://www.thairath.co.th/content/485800>, 20 กรกฎาคม 2561.

“กระบะลักลอบขนตัวลิงพลิกคว่ำที่สุโขทัย,” <http://morningnews.bectero.com/regional/2018-02-17/119133>, 16 กันยายน 2561

“สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า: พิธีทำลายงาช้างของกลาง.” http://www.dnp.go.th/wildlifednp/index.php?option=com_content&view=article&id=469:2015-08-28-09-05-22&catid=18:2010-07-22-07-25-25&Itemid=9, 28 กันยายน 2561.

“สำรวจเส้นทางลักลอบค้าสัตว์ป่า จ.ตาก.” <https://news.thaipbs.or.th/content/275169>, 1 กันยายน 2561.

Stoner, S., Krishnasamy, K., Wittmann, T., Delean, S. and Cassey, P. “Reduced to skin and bones re-examined: Full analysis. An analysis of Tiger seizures from 13 range countries from 2000-2015.” <https://www.traffic.org/site/assets/files/2350/reduced-to-skin-and-bones-re-examined-full-analysis.pdf>, 1 September 2018

“หนุ่มลำปาง ขนตัวนึ่งมากับรถยนต์เก๋ง เจอต้ารวจทางหลวงตั้งด่านมีพิรุณจึงถูกควบคุมตัว.” <https://www.chiangmainews.co.th/page/archives/722981>, 5 กรกฎาคม 2561.

“อัยการเอี่ยวหัวนอแรดร่วม 50 โล ถูกพักราชการ.” <http://www.komchadluek.net/news/regional/353008>, 19 กรกฎาคม 2561.,

“13 กุมภาพันธ์ 2559 กรมอุทยานฯ เตรียม ขนย้ายเสือโคร่งของกลาง 142 ตัว จากวัดป่าหลวง ตามหาบัว.” <http://www.onep.go.th/topics/16431>, 2 กันยายน 2561.

เอกสารอื่น

กฎกระทรวงกำหนดให้สัตว์ป่าบางชนิดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง พ.ศ. 2546

กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขอและการออกใบอนุญาตในการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าสงวน หรือสัตว์ป่าคุ้มครอง การครอบครอง และการนำเคลื่อนที่เพื่อการค้าซึ่งสัตว์ป่า

คู้มครอง และซากของสัตว์ป่าคู้มครอง และการค้าสัตว์ป่าคู้มครอง ซากของสัตว์ป่าคู้มครอง และผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าคู้มครอง พ.ศ. 2551

กฎกระทรวงกำหนดชนิดของสัตว์ป่าคู้มครองให้เป็นสัตว์ป่าชนิดที่เพาะพันธุ์ได้ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556

กฎกระทรวงกำหนดชนิดของสัตว์ป่าคู้มครองให้เป็นสัตว์ป่าชนิดที่เพาะพันธุ์ได้ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2561

คดีหมายเลขดำที่ อ.3682/2560

คดีอาญาหมายเลขดำที่ 219/2561 หมายเลขแดงที่ อ.63/2562

คำพิพากษาฎีกาที่ 4634/2543

คำพิพากษา Oposa et al. v. Fulgencio S. Factoran, Jr. et al. G.R. No. 101083 (Philippines)

ประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติสงวนและคู้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562

พระราชบัญญัติงาช้าง พ.ศ. 2558

ระเบียบกรมป่าไม้ ว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับสัตว์ป่าหรือซากของสัตว์ป่าที่ตกเป็นของแผ่นดิน พ.ศ.2540

BOOKS

APG & UNODC. Money Laundering: Enhancing the Detection, Investigation and Disruption of Illicit Financial Flows from Wildlife Crime, UNODC, 2017.

Freeland Foundation. ASEAN Handbook on Legal Cooperation to Combat Wildlife Crime. ASEAN-WEN wildlife Enforcement Network, 2016.

Baker, I. and Kashio, M. (ed.), Giants on Our Hands. Proceedings of the International Workshop on the Domesticated Asian Elephant, UN Food and Agricultural Office (FAO), 2002.

- Bowman, M. et al, Lyster's International wildlife Law. 2nd ed., Cambridge: Cambridge University Press, 2010.
- Burns, R.G. Lynch, M.J. and Stretesky. P. Environmental Law, Crime and Justice. New York: LFB Scholarly Publishing LLC, 2008.
- Clifford, M. Environmental Crime. Burlington: Jones & Bartlett Learning, 2012.
- Faure, M. De Smedt, P. and Stas, A. (ed.) Environmental Enforcement Networks: Concepts, Implementation and Effectiveness. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2015.
- Goble, D.G. and Freyfogle, E.T. Wildlife Law. 2nd ed. New York: Foundation Press, 2010.
- Hall, M. Exploring Green Crime. London: Palgrave, 2015.
- Kiss A. et al. International Environmental Law. 3rd ed. UNEP, 2002, pp.113 - 114.
- Majumdar, A.B. et al. Environment and Wildlife Laws in India. Haryana: LexisNexis, 2013.
- Morgena. E. Wildlife Law in the Southern African Development Community. Hungary: FAO and CIC, 2010.
- Mauck, G. "Wildlife Legislation in Sub-Saharan Africa." <https://conservationaction.co.za/wp-content/uploads/2013/11/Wildlife-Legislation-in-SS-Africa-Nov-13.pdf>
- Nellemann. C. The Rise of Environmental Crime – A Growing Threat to Natural Resources, Peace, Development and Security. A UNEP-INTERPOL Rapid Response Assessment, 2016.
- Newburn, T. Criminology. 2nd ed. New York: Routledge, 2013.
- Potter R., Nurse, A. and Hall, M. The Geography of Environmental Crime: Conservation, Wildlife Crime and Environmental Activism. London: Palgrave Macmillan, 2013.
- Rodgers, C. The Law of Nature Conservation. Oxford: Oxford University Press, 2013.
- Sands, P. Principle of International Environmental Law. Cambridge: Cambridge University Press, 2012.
- Sutherland Williams, M. Hopmeier, M. and Jones, R. Millington and Sutherland Williams on the Proceeds of Crime. 4th ed., Oxford University Press: Oxford, 2013.

TRAFFIC. What's Driving the Wildlife Trade? A Review of Expert Opinion on Economic and Social Drivers of the Wildlife Trade and Trade Control Efforts in Cambodia, Indonesia, Lao PDR and Vietnam, East Asia and Pacific Region Sustainable Development Discussions Papers, the World Bank: Washington DC, 2008.

UNODC. Transnational Organized Crime in East Asia and the Pacific: A Threat Assessment. Bangkok: UNODC, 2013.

_____. World Wildlife Crime Report: trafficking in protected species, UNODC, 2016.

White, R. Crimes against Nature. Portland: Willan Publishing, 2008.

_____. Environmental Crime: A Reader, Portland: Willan Publishing, 2009.

_____. Global Environmental Harm. Portland: Willan Publishing, 2010.

Williams, C. An Environmental Victimology, in Rob White, Environmental Crime: A Reader. Portland: Willan Publishing, 2009.

WWF and the Global Initiative Against Transnational Organized Crime. Tightening the Net: Toward a Global Legal Framework on Transnational Organized Environmental Crime. Geneva: the Global Initiative Against Transnational Organized Crime, April 2015.

Wyatt, T. Wildlife Trafficking: A Deconstruction of the Crime, the Victims and the Offenders. Basingstoke, Palgrave Macmillan, 2013.

ARTICLES

Abotsi, K.E. et al. "Wildlife Crime and Degradation in Africa: an analysis of the current crisis and prospects for a secure future." Fordham Env'tl. Law Rev., 27, (Spring 2016), 394-441.

Anderson, R.S. "Investigation, Prosecution, and Sentencing of International Wildlife Trafficking Offenses in the US Federal System." National Environmental Enforcement Journal 14, (1997).

- _____. "The Lacey Act: America's Premier Weapon in the Fight Against Unlawful Wildlife Trafficking." Public Land Law Review, 16, (1995), 29-85.
- Asner, M.A. "To Catch a Wildlife Thief: Strategies and Suggestions for the Fight Against Illegal Wildlife Trafficking." U. Pa. Asian L. Rev., 12, (2016), 1-20.
- Burke, K. "Can We Stand for It? Amending the Endangered Species Act with an Animal-Suit Provision." University of Colorado Law Review, 75, (2004), 634-664.
- Elliott, L. "Fighting Transnational Environmental Crime." Journal of International Affairs, 66, (January 2012), 87-104.
- Gordon, S.L. "The Legal Rights of All Living Things." 33 Environmental Law Forum 44, (2016), 44-60.
- Nathanson, K. et al. "Developments in ESA Citizen Suits and Citizen Enforcement of Wildlife Laws." NR&E, (Winter 2015), 1-3.
- Pires, S.E. and Moreto, W.D. "Preventing Wildlife Crimes: Solution that can Overcome the 'Tragedy of the Commons'", Eur. J. Policy Res. 17(2), (2011), 101-123.
- Van Uhm, D.P. "Corruption within the Illegal Wildlife trade: A Symbiotic and Antithetical Enterprise." Br. J. Criminol., 58(4), (2018), 864-885.
- Wiersema, A. "Uncertainty, Precaution, and Adaptive." Management in Wildlife Trade." 36 Mich. J. Int'l L., Spring (2015), 375- 424.

OTHER MATERIALS

- Agenda 21: Programme of Action for Sustainable Development, UN GAOR, 46th session, Agenda Item 21, UN Doc. A/CONF.151/26 (1992).
- The Control of Trade in Endangered Species Regulations 2018
- The Conservation of Habitats and Species Regulations 2017.
- The Convention on Biological Diversity, opened for signature 5 June 1993 (entered into force 29 December 1993), 31 ILM 822.
- The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora

The Convention Relative to the Preservation of Fauna and Flora in their Natural State, opened for signature 8 November 1933 (entered into force 14 January 1936), 172 LNTS 241.

Council Directive 92/43/EC

Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment, UN Doc. A/CONF.48/14/Rev.1 (1972).

Directive 2008/99/EC on on the Protection of the Environment Through Criminal Law.

The Forest and Wildlife Law 1999

The Hunting and Licensing Regulations

The Habitats Regulation 2017

London Conference on the Illegal Wildlife Trade: Declaration 2014.

Lotus Case (France v. Turkey), PCIJ Ser. A No. 10.

“Moratorium on the Trade of Individual Rhinoceros Horns and any Derivates or Products of the Horns.” 13 February 2009.

The National Environmental Management: Biodiversity Act 2004

The National Parks and Reserves Regulations 1996

The Nature Conservation Ordinance 1975

Palila v. Hawaii. “Department of Land & National Resources.” 852 F.2d 1106 9th Cir. 1988.

The Parks and Wildlife Act 1975

Phillips v. the United Kingdom, Judgement of 5 July 2001, application no. 41087/98.

Policy Department A: Economic and Scientific Policy on Wildlife Crime, European Union, 2016.

Ramsar Convention on Wetlands of International Importance Especially as Waterfowl Habitat, opened for signature 2 February 1971 (entered into force 21 December 1975), 996 UNTS 245.

Report of the World Commission on Environment and Development, Our Common Future, GA Res. 42/187 UN GAOR, 96th plenary meeting, UN Doc. A/RES/42/187 (1987).

Rio Declaration on Environment and Development 1992.

The Shooting and Fishing Leases Act 1982

Sierra Club v. Morton, 405 US 727, 1972.

Trout Unlimited v. Lohn, 559 F.3d 946 (9th Cir. 2009)

The United Nations Convention against Transnational Organized Crime

The United Nations Declaration on Environment and Development, UN Doc. A/CONF.151/5/Rev.1 (1992).

The Wildlife and Countryside Act 1981

The Wildlife and National Parks Act 1993

The Wildlife Conservation and National Parks Act 1992

The Wildlife Regulations 1998

The Zambia Wildlife Act 2015

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสาวชนกพร สุমনะเศรชฎกุล
วันเดือนปีเกิด	17 มีนาคม 2518
วุฒิการศึกษา	ปีการศึกษา 2554: LL.M. in Environmental and Natural Resources Law University of Oregon, United States ปีการศึกษา 2552: เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา ปีการศึกษา 2552: นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีการศึกษา 2539: LL.M. in International Commercial Law University of Kent at Canterbury, United Kingdom ปีการศึกษา 2538: นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ตำแหน่ง	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สังกัดคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผลงานทางวิชาการ

ชนกพร สุমনะเศรชฎกุล. กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยค้าประกัน จำนอง จำน่า. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2561.

ชนกพร สุমনะเศรชฎกุล. “ความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลกรณีดินปนเปื้อน” คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2561.

P. Moore, C. Prompinchompoo, C.A. Beastall. A legislative review of Thailand’s legal environment relating to the trade in CITES-listed species, with a focus on species of great apes and gibbons. TRAFFIC, 2559.

ณรงค์ ใจหาญ และคณะ. “ร่างพระราชกฤษฎีกาลุ่มน้ำ และร่างกฎกระทรวงเกี่ยวกับองค์กรผู้ใช้น้ำ”. ศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559.

ชนกพร สุนนะเศรษฐกุล. “การปฏิรูปกฎหมายเพื่อเสริมสร้างพลังสังคมด้านสิทธิมนุษยชน: Checklists ด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อม.” United Nations Development Programme และคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย, 2558.

International Centre for Environmental Management. “Strengthening Integrated Water and Flood Management Implementation.” Asian Development Bank, 2558.

ณรงค์ ใจหาญ และคณะ. “โครงการศึกษาทบทวนและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเพื่อจัดทำร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ....” ศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.

P. Moore & C. Prompinchompoo. “Strengthening of Judicial Capacity to Adjudicate Upon Environmental Laws and Regulations.” Asian Development Bank, 2556.

ณรงค์ ใจหาญ และคณะ. “การเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ปี พ.ศ. 2558.” ศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.

ณรงค์ ใจหาญ และคณะ. “โครงการศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการตรวจกำกับกิจการประปาสัมปทาน (การฝึกปฏิบัติและส่งเสริมให้ผู้ประกอบกิจการประปาเอกชนเข้าสู่ระบบการขอสัมปทาน).” ศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.

ณรงค์ ใจหาญ และคณะ. “โครงการศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการตรวจกำกับกิจการประปาสัมปทาน.” ศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555.

ณรงค์ ใจหาญ และคณะ. “โครงการจ้างที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และระเบียบคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ และระเบียบคณะกรรมการกองทุนสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535.” ศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.

ยรรยงค์ อัมพวา และคณะ. “ยุทธศาสตร์การพลังงานแห่งชาติเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศไทย.” วุฒิสภา, 2550.

ประสบการณ์ทำงาน

พ.ศ. 2555 – ปัจจุบัน: ผู้ช่วยศาสตราจารย์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

พ.ศ. 2550 – 2555: นิติกร สำนักงานศาลยุติธรรม

